

SZTÁRINTERJÚK, LEMEZKRITIKÁK, BŐSÉGES KONCERT- ÉS FESZTIVÁLKÍNÁLAT

GRAMOFON
GRAMOFON

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2010. ŐSZ

ARMEL /: :||
OPERA COMPETITION AND FESTIVAL

2010. ŐSZ

GRAMOFON • 2010. ŐSZ

ANDREAS SCHOLL

Mahler Bécsben

A Redman–Mehldau-duó

A Napra zenekar katarzisiai

XV. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

1 0 0 0 3

Ára:
950 Ft
€ 4,-

A Hello HD bemutatja

Tv + Internet + Telefon

www.bmc.hu/jazzfesztival

JAZZ FORUM

Budapest

MÜPA | Trafó | Budapest Jazz Club

Pinceszínház | iF Kávészó | Jaffa Kávéház | Time Cafe

2010. SZEPTEMBER 8-12.

Jazzforum Budapest · európai · színtér · előremutató · koprodukció · **modern** · egyedi találkozás · Spanyolország · Belgium · Magyarország · **kiemelkedő** · hagyomány nemzetközi · **elismerés** · **avantgarde** · mainstream · elkötelezett · hangsúlyos kortárs · Jazzforum Budapest · európai · színtér · előremutató · koprodukció · modern egyedi · találkozás · Spanyolország · **Belgium** · Magyarország · **kiemelkedő** · hagyomány nemzetközi · **elismerés** · **avantgarde** · mainstream · **elkötelezett** · hangsúlyos · kortárs

Jegyvásárlás kizárólag a koncerthelyszíneken személyesen vagy online, augusztus 5-től már elővételben is.

Művészetek Palotája - www.mupa.hu | Trafó Kortárs Művészetek Háza - www.trafo.hu

Budapest Jazz Club - www.bjc.hu | Pinceszínház - www.pinceszinhaz.hu

A KÁVÉHÁZAKBA A BELÉPÉS INGYENES! A MŰSORVÁLTOZTATÁS JOGÁT FENNTARTJUK!

Budapest Music Center

Koninkrijk der Nederlanden
Royal Netherlands Embassy

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

A Gramofon –
Klasszikus és Jazz
folyóirat jelen
számában méltatott
lemezek közül az
alábbiakat ajánljuk
kiemelten olvasóink
figyelmébe:

Robert Schumann

Eichendorff-Lieder op. 39 | Kerner-Lieder op. 35
Liederabend Baden-Baden 1987

Dietrich Fischer-Dieskau
Hartmut Höll - Klavier

44

„A DVD jóvoltából a szemünk láttára alakul, érik az interpretációs folyamat”

49

„Nemeth Pál fafuvólája puha, tömör hangon, kifogástalan eleganciával abszolválja az Albrechtsberger-programot”

54

„Minden hangból az tetszik ki, hogy a zongorista nem az előadói hagyományra figyelve, hanem közvetlenül a darab által megszólítva játszik”

72

„Érezni hangjában a puszta indulatot, amely zenei jegyeket fakaszt: néha beszél, máskor szó szerinti suttozásig diminuál”

86

„Ez a cím nélküli lemez 1973 óta Stanley Clarke egyik legjobban sikerült albuma”

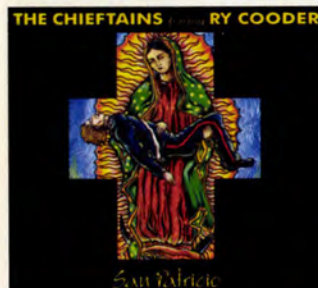
86

„Nem hiába írták Dresch Mihályról, hogy őt hallgatva megsejthetjük, miként hangzott volna Trane, ha magyarnak születik”

86

„Nagy, kerek történet Babos Gyula Rapsodiája. Gitárja a gyökér és a törzs: táplálja a lombot, amelyet fiatal zenésztársai terebélyesítenek ki”

98

„A Chieftains úgy simul bele a latin-amerikai zenébe, mintha mi sem lenne természetesebb”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

Mahler bécsi koncertműsorai
Fischer Iván írása

KALEIDOSZKÓP

BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL 12

KLASSZIKUS

„Nem jelentős zenét szeretnék írni, hanem szépet”
Találkozás Szokolay Sándor zeneszerzővel 14

A TEHETSÉG KÖTELEZ

Hegedű és zongora harmóniája
Balázs János és Kállai Ernő 22

A kamarazene adottság kérdése
Borsos Kata és G. Horváth László 23

Mindentudó ház: a debreceni Kölcsey Központ 24

Kulturális korzó és irodalmi szalon
A Klassz Iroda jubileumi rendezvényei 26

ZENEKARI KÖRKÉP 27

Koncertajánló 38

Salzburgi beszámoló 40

KRITIKA 42

ZENÉS SZÍNHÁZ

CÍMLAPSZTORI

A túl nagy ambíció veszélyes lehet!
Andreas Scholl éneklésről, tanításról, zenei kultúráról 58

Isten és a Sátán alkuja
Operaházi bemutatók 62

Mozart a kőfejtőben 64

A kaméliás hölgy – Juronics módra 65

Erkel Ferenc, a sakkmeister 66

Bécsből vezet út Bayreuthba 68

KRITIKA 69

JAZZ

A duózás művészete
Joshua Redman és Brad Mehldau Budapesten 74

Fesztiválkóstoló – Jazzforum Budapest 76

Magyar jazzmustra Debrecenben 78

Hunka Róbert – az illékony hangok nyomában 80

Koncertajánló 82

Ifjú dobos meleg szívvel: Benkó Ákos 83

Ki tud többet a török jazzletről? 84

KRITIKA 85

VILÁGZENE

Népzenei katarzis hat húron
Beszélgetés Both Miklóssal 96

KRITIKA 98

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális? – 2. rész
Ujházy László tanulmánya 100

Megőrizni a zene lelkét
Alpár Tibor hangmérnök 104

WOLKENSTEINTŐL BACHIG
Interjú Andreas Scholl kontratenorral (58. oldal)

TERVEKKEL TELE

Találkozás Szokolay Sándorral (14. oldal)

ERKEL FERENC, A SAKKMESTER

(66. oldal)

ANALÓG VAGY DIGITÁLIS?

Ujházy László tanulmánya – 2. rész (100. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bősze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes:

Albert Mária, **Bércesi Barbara**

Főmunkatárs: **Zipernovszky Kornél**

Művészeti vezető: **Práczky István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bércesi Barbara (jazz)

H. Magyar Kornél (világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**, **Bátori Éva**,

Bencsik Gyula, **Bércesi Barbara**,

Deseő Csaba, **Fischer Iván**,

Fittler Katalin, **Friedrich Károly**,

Gilányi Gabriella, **Görömbey G. Szilárd**,

Gyenge Enikő, **H. Magyar Kornél**,

Huszár Endre, **Laczkó Krisztián**,

Lindner András, **Lőrincz Judit**,

Márton Attila, **Máté J. György**,

Molnár Szabolcs, **Ókovács Szilveszter**,

Pallai Péter, **Párniczky András**,

Pödör Bálint, **Réfi Zsuzsanna**,

Sütő Márton, **Szabó Bálint**,

Szabó Barna, **Szászi Júlia**,

Székely György, **Turi Gábor**,

Ujházy László, **Várkonyi Tamás**,

Veres Bálint, **Vörös Eszter**,

Zay Balázs, **Zipernovszky Kornél**

Címlapfotó:

Eric Larrayadiou

A szerkesztőség címe:

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz**

Nonprofit Kft.

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Mahler bécsi koncertműsorai

Az 1900 körüli korszak egyik legnagyobb karmestere, Gustav Mahler két és fél évig vezényelte a Bécsi Királyi Opera zenészeiből alakult Bécsi Filharmonikusokat.

A híres zenekar vasárnaponként tartotta koncertjeit, délután fél egykor.

◆ Fischer Iván

A 2010–2011-es évad kettős Mahler-évfordulót tartogat: százötven éve született, és száz éve hunyt el a zenetörténet egyik legnagyobb dirigense és egyik legeredetibb zeneszerzője. Bizonyára számos összefoglaló megemlékezés jelenik majd meg vele kapcsolatban, ezért felkérésünkre a kiváló Mahler-dirigens, a Budapesti Mahler-ünnep művészeti vezetője, Fischer Iván – alapos kutatómunka gyümölcseként – egy számára kedves részterületet tekint át.

Rendszerint májusban szavaztak a zenészek, ki legyen a következő évad karmestere. A választott dirigens dönthetett műsorokról, szólistákról – egy évig. 1898. május 10-én Richter János kapta a legtöbb voksot, ám ő a nyár végén bejelentette, vállbetegsége miatt le kell mondania a szezont. A muzikusok delegációt küldtek az opera igazgatójához, Gustav Mahlerhez, aki vállalta a „beugrást”.

A döntés nem lehetett könnyű, Richter roppant népszerű volt a muzikusok körében. Mint egy jószágos apuka, megértően, szeretettel, engedékenyen vezényelt, mindenki tisztelte könnyed természetességét. A félelmes, megszállott, impulzív Mahler feltűnése Budapest, majd Hamburg után, 1897-ben Bécsben hidegzuhanyként hatott: a város két pártra szakadt, lelkes Mahler-hívekre és Mahler-gyűlölőkre.

A kritikus, Theodor Helm így írt róla: „Ezt nem lehet dirigálásnak nevezni. Mintha egy dervis gesztikulálna, vitustáncot járna, lehetetlen a tempót tartani. Nem tudja a balkéz, mit csinál a jobb. Ez a balkéz néha kincsek után kapkod, remeg, kutat, simogat, kisbabákat fojtogat, pofoz, folyamatos részeg önkívületben...”

Hagyomány és újítás

Az első koncert műsora óvatosan konzervatívnak tetszhetett, Beethoven Coriolan-nyitánya és az Eroica-szimfónia között Mozart „nagy” g-moll szimfóniájával. Max Kalbeck beszámolója szerint Mahler kotta nélkül dirigált. A kritikusok azon háborogtak, hogy Mahler itt-ott áthangszerezte Beethoven: „Mahler úrnak az esz-klarinét jár a fejében! Nem elég, hogy ezzel megspékelte az Eroicát, a felerősített bőgők és harsonák mellé – állítólag – a sógorával elhozatja Jerikóból Józsué sófárjait is, az árja trombiták hangja ugyanis neki nem kielégítő...”

A második, még mindig hagyományos műsor után (Weber Oberon-nyitány, Schubert Befejezetlen-, Berlioz Fan-

tasztikus szimfónia) az újabb koncertre Mahler már bemutatót tűzött ki: Dvořák Hősi élet című, épp elkészült szimfonikus költeményét. A cseh zeneszerző ott ült a nézőtéren, és boldogan osztozott a sikerben. A következő est szokatlan szerkesztése megosztotta a közönséget. Mahler egy ritkasággal kezdett, Bizet Róma című szvitjével, utána hangzott el Wagner Siegfried-idillje és Beethoven Nyolcadik szimfóniája.

Mahlert ekkor még sokan támogatták a zenekaron belül. Amikor az év végi jótékonyági koncert vezénylésére Bécs híresen antiszemita főpolgármestere, Karl Lueger Felix Mottlt kérte fel, a zenekar levélben tiltakozott, ragaszkodott a megválasztott Mahlerhez. Lueger sem engedett, inkább lemondta az eseményt.

Egyértelmű újításról tanúskodott az év utolsó műsora: Beethoven f-moll vonósnégyesét vezényelte Mahler, hatalmas vonószenekezzel, és szenvedélyesen érvelt a gondolat védelmében. „A kamarazene szalonba való, a koncertteremben vége az intimitásnak. A nagy teremben elvész a darab ereje, meg kell erősíteni. A hangerő mindig a hely hangzásától függ, a Ringet egy kicsi színházban csöpp zenekarral adnám elő.”

A második tétel végén néhányan pfújoltak, Mahlert két tüntető különösen zavarta, mert közvetlenül mögötte, az első sorban ültek. Egy zenekari tagot küldött hozzájuk, hogy távozásra bírja őket, különben kiürríteti az egész sort. A két fiatalember kis cédulán válaszolt, abbahagyják a pfújolást, de tiltakoznak a kvartett vonószenekezi előadása ellen. A fogadtatás hűvös volt. A szünet után Schumann Első szimfóniája azonban nagy tapsot kapott, pedig Mahler alaposan áthangszerezte a darabot, amit így indokolt: „Mindig a felső szólamot hozom ki, különben a középszólamok elnyelik a dallamot, ami igazán vulgáris. A mély szólamok soha ne legyenek erősebbek a magasanál... Wagner biztos egy rossz, érthetetlen előadást hallhatott, azért becsülte le Schumann szimfóniáit.” A kon-

„Mint egy jószágos apuka” – Richter János az őt szeretve tisztelt Bécsi Filharmonikusokkal (alsó sor közepén, szakállal)

Forrás: Gramofon-archív

Fotó: Gramofon-archív

cert befejező száma Csajkovszkij 1812 nyitányának bécsi bemutatója volt. A Schumann-szimfónia után!

Konvencionálisnak semmiképpen nem nevezhető a januári koncert műsora: Liszt Ünnepi hangok, Mendelssohn Hebridák-nyitány, egy rigaudon Rameau Dardanus című operájából és egy ősbemutató: Hermann Götz F-dúr szimfóniája.

Dionüszoszi hatás

A következő koncert műsora rávilágít Mahler sajátos sorrend-koncepciójára: az este Bruckner Hatodik szimfóniájával indult, ezt követte három részlet Beethoven Egmont-kísérőzenéjéből, majd záró számként Schubert Rosamunda-nyitánya. Mahler gyakran beszélt arról, hogy az igényes, hosszabb művet a koncert elején szereti előadni, amikor a hallgató még éber, és koncentrálni a nehezebben befogadható zenére. Utána jöhet az édesség.

A szezon utolsó előtti koncertjét Mahler Beethoven zenéjének szentelte. Itt bukkant fel az első szólista, Ferruccio Busoni, az V. (Esz-dúr) zongoraversennyel. Volt már közös koncertjük, Hamburgban és Liège-ben. Mivel az utóbbi találkozás egy hónappal a bécsi fellépés előtt történt, feltételezhető, hogy Mahler csak ekkor döntött Busoni meghívásáról. A zongoristát érkezésekor a szállodában sürgős üzenet várta: azonnal menjen Mahlerhez az Operaházba. Busoni rohant, majd hosszan várt az előszobában. Végül kivágódott az ajtó, Mahler hevesen gesztikulálva kirohant: ugye egyetlen, drága Busoni, hogy a finálé nem lehet túl gyors? – majd halkán elfütyülve a témát, elköszönt.

Mahler különösen büszke volt a Hetedik szimfónia zárótételének hatalmas sikerére, így mesélt erről egy barátjának: „Hallanod kellett volna, micsoda dionüszoszi erőket szabadítottam fel a fináléban, mindig arányosan, és úgyelve az alaptéma dominanciájára, hogy minden frázis, folyamat és díszítés világítóan érthető maradjon! A zenészeknek mindent bele kell adniuk ebbe, sőt még többet is. Tudják ugyanis, hogy rájuk vetném magamat, és széttépném őket, ha nem úgy játszanának, ahogy hallani szeretném. Közös erőfeszítéssel a lehetetlen is elérhető!” A Bécsi Filharmonikusok alapítójának tiszteletére rende-

zett Nicolai-koncerten, 1899. április 9-én Mahler, a honoráriumáról lemondva saját Második szimfóniáját tűzte műsorra. Lett is nagy felfordulás. A zenekar két csellistája, Theobald Kretzschmar és Josef Sulzer nyilatkozott először: „Ez a darab máshol már megbukott, olyan hangszerelési hibák nyüzsögnek benne, amit egy elsőéves zeneakadémista sem írna le. (...) Mahler különben is kiüldözte az első trombitást, sőt nemrég az utódját is sértegetni kezdte a próbán.”

A fennmaradt zenekari szólamok megőriztek néhány ceruzás bejegyzést. Az első tétel „komoly és ünnepélyes kifejezéssel” előírásába az „arc” szó ékelődik be a „kifejezéssel” előtt, a Grosser Appell (Nagy sorakozó) cím egy hozzáillesztett „r” és egy áthúzott „l” betű hatására Grosser Rappel (Nagy örület) lett. A próbákon Mahler addig fokozta a hangerőt, míg eltört egy üstdobverő. A fél kórus pedig akkor vonult ki, amikor az elégedetlen karmester a sorok között járkálva egyesével énekelte a hamisan intonálókat. A zenekar lassacskán mégis megszerette a szimfóniát; a hatalmas közönségsiker után Mahler úszott a boldogságban, csak a másnapi hűvös kritikák kedvetlenítették el.

Igényes, de kellemetlen

Eljött a májusi szavazás napja, negyvenegy szavazattal szemben ötvennégyen arra voksoltak, hogy Richtert hívják vissza Angliából. Richter azonban nem jött, a szavazást – ahogy egy évvel korábban – meg kellett ismételni. Augusztus 24-én a megjelent nyolcvannégy muzikus közül már hatvanegy szavazott Mahlerre. Bár fennmaradt egy szórólap, amelyen egy csellista Mahler-ellenes történeteket ad közre, és Hellmesbergert jelöli. Mahler nem vállalta a felkérést, nem akart megosztott zenekarral dolgozni. A társulat öt krízismegbeszélést tartott szeptember közepéig, a sajtó hosszasan cikkezett a karmesterkérdésről, általában az igényes, de kellemetlen Mahler elfogadására buzdítva a zenészeket. A karmester végül szeptember 16-án adta be a derekát, miután az általa kért bizalmi szavazáson kilencvenhat zenésztől kilencven voksot nyert el.

Ismét konvencionális műsorral indult az évad, Weber Euryanthe-nyitányát Mozart Jupiter- és Beethoven Ötödik szimfóniája követte. Mahlert kétségek kínozták, mit

is akarhatott Beethoven a kezdő ütemekkel? „Érhetetlen, miért nem erősítette meg Beethoven a kopogást az üstdobbal. Ez vad támadás, egy óriás öklütései. Az a gondolat, hogy a sors kopog az ajtón, túl sápadtan fejezi ki a lényegét. A tétel sürgetően és viharosan őrött. Uraim, ezt nem lehet ledarálni. (...) Adják bele dühüket az előadás első ütemeibe! Csak Wagner értette Beethoven szellemét, és most én. Igen, Wagner ugyanazt akarta, bár egészen más eszközökkel. A jó karmester még ritkább, mint a jó zeneszerző. Csak aki alkot, az interpretál hűségesen, de sajnos a legtöbb komponista ügyetlen a pódiumon.”

A szezon második koncertje ugyancsak Beethovennel indult, a Második szimfóniával. Ezt Richard Strauss Aus Italien című szimfonikus költeménye követte, amelyet Mahler Budapesten hallott és szeretett meg.

A szimfónia próbáján, az utolsó tétel előtt Mahler rövid beszédet tartott: „Jól néztek meg ezt a zenét: hol találunk beethoveni monumentális nyugalmat vagy lendületet? Csupa kecsesség, humor, mértékletesség, kedvesség. De egyszer csak jön egy bátor frázis, egy páratlan crescendo, svung – ilyenkor hirtelen más szellemenben kell játszaniuk! Le kell hengerelni a közönséget intenzitással, melegséggel!” Egy újabb Dvořák-bemutató, A vadgalamb kapott helyet a következő koncerten; a szünet előtt Brahms Harmadik szimfóniáját vezényelte, amit nagyon tisztelt, nem is nyúlt a puritán hangszereléshez. Brahms zenéjének egyetlen hiányossága – mondta –, hogy sosem feszíti szét a kereteit, sosem tör földöntúli, szebb világok felé. Mindig személyes, de rabja a földi létnek, nem emeli tekintetét a legmagasabb hegycsúcsokra. A koncert záródarabja Beethoven Házavatás-nyitánya volt. „Nincsenek kétségeim, a többieknél igyekszem, hogy híven megértsem a szándékot. Beethovenben és Wagnerben viszont biztos vagyok, csak egyféleképpen lehet eljátszani őket.”

Az 1900-as év első hangversenyének (Spohr Jessondanyitánya, Brahms Hegedűversenye Marie Soldat-Roeger előadásában, Beethoven Hatodik szimfónia) egyik próbájára elment a szólista tanára, Joachim József. Amikor belépett a nézőtérre, Mahler tisztelete jeléül felállította a zenekart, és beszédet tartott. Számos recenzió kritizálta Mahler szenvedélyesen képviselt lassú tempóját a Pastorale patakparti jelenetében.

Hihetetlenül sokat dolgozott ezekben az években, úgy érezte, hogy az operai „égetőkemence tulajdonképpen szégyenteljes prostitúció”, a koncertek nyújtják „a ritka boldog pillanatokot”. Az egyik legboldogabb talán az lehetett, amikor Mahler szenvedélyesen beleszeretett dalainak előadójába, a szép és tehetséges Selma Kurzba. Így a megsemmisítő kritikák (formátlan, énekelhetetlen) ellenére elégedett volt.

A kifütyült Mahler

A szokásos Mahler-sorrend érvényesült a január 28-i koncerten is, Bruckner Negyedik szimfóniáját egy Mendelssohn-nyitány követte és Wagner Kaisermarsch című indulója. Februárban került sor Beethoven Kilencedik szimfóniájára, amelyet a publikum forrón ünnepelt (annyian rekedtek kívül, hogy az előadást megismételték). A sajtóban viszont a legádázabb támadások jelentek meg. Ekkorra kikristályosodott a sajtóháború tartalma: a német művészet, elsősorban Beethoven tisztaságát védték

A Feltámadás-himnusz első ütemei a II. szimfónia kéziratában. Mahler nem bízott semmit a véletlenre: gyakran lábjegyzetekben utasította az előadókat elképzeléseinek minél pontosabb megvalósítására

31 *Langsam! Misterioso ppp*

Supraue *rit.* *(rit.)* *(d'Allegro)* *(rit.)* *(rit.)* *d'Allegro*

Gemächter Chor *rit.* *(rit.)* *(d'Allegro)* *(rit.)* *(rit.)* *d'Allegro*

à Capella Tenor *rit.* *(rit.)* *(d'Allegro)* *(rit.)* *(rit.)* *d'Allegro*

Bässe *rit.* *(rit.)* *(d'Allegro)* *(rit.)* *(rit.)* *d'Allegro*

31

*immerhin für das Publikum! 2. u. 3. Note auf dem vierten Fuß; sonst wird es sehr
bitter und nicht misterios und ppp!*

Mahler interpretációja és hangszerelési változtatásai ellen. Robert Hirschfeld írta: „Értelmezni akarja a művet, ahelyett, hogy hinne benne. Pedig egy piramis hatalmasabb, ha nem látjuk a lépcsőket, amelyek a csúcsra vezetnek.” Mahler rövid cikkben védte meg változtatásait, amelyek mind „Beethoven szándékát” szolgálták, és az írást kiosztatta a nézőtérre. Ez persze csak olaj volt a tűzre. A nagy vita után két csendes est következett (az elsőt Haydn Üstdobpergés-szimfóniája, Weber Koncertdarabja Busonival, Liszt Mephisto-keringője és Goldmark Tavasszal című nyitánya, a másodikon Brahms Haydn-variációi, Schubert nagy C-dúr szimfóniája és az egyik Leonóra-nyitány hangzott el). Mahlert elbűvölte Brahms és Schubert különbözősége: „Brahms páratlan a variációs formában: úgy folyik ez, mint egy elvarázsolt patak, biztos partokkal, hogy egyetlen csepp se vesszen kárba, Schubert viszont parttalanul rohan, bárhol ihatunk belőle.” Mahlert ugyan harmadszor is megválasztották, de ez már befejezetlen évad maradt. A szokásosan csendes első koncert után tört ki a legnagyobb botrány, amikor Mahler saját Első szimfóniáját tűzte műsorra. Miután kimenekült a pódiumról, „a kifütyült Mahler”-ként írta alá nevét az egyetlen autogramgyűjtőnek.

A Mahler vezette Bécsi Filharmonikusok párizsi vendégjátékának plakátja

Théâtre Municipal du Ghatélet

LUNDI 18 JUIN 1900, à 2 heures 1/2

SOUS LE HAUT PATRONAGE DE

Madame la Princesse de METTERNICH SÁNDOR

1er Concert Philharmonique

DONNÉ PAR LA

Société Philharmonique

DE VIENNE

(WIENER PHILHARMONIKER)

*Dont tous les Artistes sont Membres de l'Opéra
I. et R. de la Cour*

SOUS LA DIRECTION DE

M. Gustav MAHLER

Directeur de l'Opéra I. et R. de la Cour

Forrás: Gramofon-archív

AZ OSZTRÁK KULTÚRFÓRUM MAHLER-ÉVFORDULÓS PROGRAMJAIBÓL

Szeptember 9., Művészetek Palotája: Kiállítás nyílik Mahler és Bécs címmel (a Budapesti Mahler-ünnep keretében).

Szeptember 19., Régi Zeneakadémia: A Bécsi Zene- és Előadóművészeti Egyetem professzorainak mesterkurzusa: Avedis Kouyoumdjian (zongora), Johannes Meissl (hegedű), Elisabeth Meissl-Pfefferkorn (cselló), Wolfgang Klos (brácsa).

Szeptember 20., Petöfi Irodalmi Múzeum Alma Mahler-szalónja: A Bécsi Zene- és Előadóművészeti Egyetem professzorainak kvartette játszik. Halmai Katalin Alma Mahler dalait énekl, Balog József zongorakísérettel.

Október 7., Osztrák Kultúrfórum Szalonja (Budapest, Andrásy út 43.): Clara Frühstück zongoraestje Schubert, Liszt, Beethoven műveiből.

November 4., Osztrák Kultúrfórum Szalonja: Markus Prause zongoraestje Franz Schubert, Fryderyk Chopin műveiből.

November 9., Műcsarnok: Mahler – D'un pas mesuré című film vetítése (franciául, angol felirattal), Mahler és Freud találkozásának történetéről – rendező: Pierre-Henry Salfati (2009).

December 8., Osztrák Kulturális Fórum Szalonja: Daniel Auner (hegedű) és Fülei Balázs (zongora) kamaraestje Mahler, Brahms, Schumann műveiből.

December 13., Petöfi Irodalmi Múzeum Alma Mahler-szalónja: Anna Magdalena Kokits zongoraművész és Alexander Gebert gordonkaművész kamaraestje Mahler, Berg, Schönberg alkotásából, Klimt-, Kokoschka- és Gropius-vonatkozásokkal.

További információ: www.okfbudapest.hu

1900-ból még két koncertről maradtak feljegyzések. Az elsőt Mahler Smetana két darabját is megszólaltatta (Moldva és Libuse-nyitány), elhangzott Bach d-moll zongoraversenye, César Franck Szimfonikus variációi, végül a második Leonóra-nyitány. Mahler befejezte teljes Beethoven-szimfónia-ciklusát, amikor 1900. december 16-án, Beethoven születésnapján a Coriolan-nyitány mellett az Első és a Negyedik szimfóniát vezényelte el. „Mennyire irigylem Beethoven, hogy már első szimfóniájában meg tudott szólalni korának szokásos nyelvével...” – hangoztatta.

Januárban Mahler előadta Mendelssohn Skót- és Csajkovszkij Manfred-szimfóniáját, majd megismételte a Beethoven-Kilencediket. Ekkor már egységessé vált a Mahler-ellenes hangulat a zenekaron belül. 1901. február 24-én fél egykor Mahler elvezényelte Bruckner Ötödik szimfóniáját, Weber Turandot-nyitányát és Dvořák Fűvösszerenádját, majd sietett az operába, ahol A varázsfuvolát dirigálta aznap este.

Éjjel súlyos bélvérzést kapott, a húga hajnalban talált rá ájultan, vértócsában fekvő. Az operáció és lábadozás után Mahler lemondott a koncertek irányításáról.

A Bécsi Filharmonikusok Josef Hellmesbergert választották utódjául.

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. szeptember 9.

BUDAPESTI MAHLER-ÜNNEP

NDR Szimfonikus Zenekar

Vezényel: **Michael Gielen**

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 2.

Vásáry Tamás zenekari Beethoven-estje

Közreműködik: **Savaria Szimfonikus Zenekar**

Klubrádió

Fesztivál Színház
19.00

2010. október 4.

LISZT ÉS A ZONGORA A MAGYAR TELEKOMMAL

„Liszt és az átiratok”

Balog József, Farkas Gábor és Zsoldos Bálint zongoraestje

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 14.

Király Csaba: Orgonaátiratok

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 22.

Ian Bostridge és az Europa Galante

„Tenorok a 18. században”

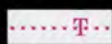
Vezényel: **Fabio Biondi**

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 28.

Daniele Gatti és az Orchestre National de France

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.

Online jegyvásárlás: www.mupa.hu

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.

ISO 9001:2000

Újfajta találkozás

**Budapesti Őszi Fesztivál:
október 8–17.**

A Budapesti Őszi Fesztivál az előremutató, kísérletező kortárs művészet seregszemléjévé nőtte ki magát az elmúlt években. A tizenkét napos, hamisítatlan progresszív kortárs zenét középpontba állító rendezvénysorozat sokszínű kínálatában találjuk a már negyvenéves Új Zenei Stúdió koncertjét, a szintén legendás Strassbourgi Ütőegyüttes estjét, valamint egy kortárs opera bemutatóját.

Újfajta találkozás – ezzel a címmel jelent meg az Élet és Irodalom hetilap 1972. március 4-ei számában Kroó György beszámolója az Új Zenei Stúdió koncertjéről. Akkor már két éve működött ez a csapat, de fiatal zeneszerzőit, előadóművészeit már nem lehetett egy legyintéssel elintézni. A beszámolóban (lásd keretes írásunkat) a kor neves zenei krónikása természetesen nem hagyja szó nélkül, hogy a kulturális élet hagyományos koncertkereketeit szétfeszítő társulásáról van szó, amelynek köszönhetően a közönség – elsősorban a fiatal generáció – az addigiakhoz képest közvetlenebb, kötetlenebb formában találkozhat a zenével. Ez a zene ráadásul a legkevésbé a konzervatív irányt képviselte: aleatória, a véletlenszerűség, a rögtönzés, másfajta időkezelés jellemezte. Nos, e legendás, Simon Albert vezette együttes megalakulása óta negyven év telt el; tagjai évtizedek óta a magyar zenei élet, a kortárs zene meghatározó egyéniségei. A Millenáris

„AMIKOR VALAMI ELINDUL”

„A magyar zenei előadóművészet élénk kínálatában, a szólóestek, kamarakonzertek, zenekari hangversenyek, felnőtteknek szóló bérletsorozatok és ifjúságnak szánt népművelő műsorok céltudatos tarkaságában (valamennyit az Országos Filharmónia szerkeszti, szervezi, rendez) talán még keveseknek tűnt fel, hogy újfajta, friss atmoszférájú – Amerikában azt mondanák: informal – hangversenytípus bontogatja szárnyait. Ha jól tudom, a muzsikusok (zeneszerzők és előadók) és a közönség újszerű találkozásának e vasárnap délelőtti, Rottenbiller utcai koncerteknek történelmi előzménye a fiatalok néhány félig klubszerű, félig koncertjellegű összejövetele volt a késő esti órákban (szigorú szándékosággal más időpontban, mint a rendezett hangversenyek esetében szokás), új kompozíciók a helyszínen kialakuló előadása, megvitatása, általában a rögtönzés, a tájékoztatás, a fésztelen együttműködés jegyében és szellemében. (...) Nincs semmi visszahúzóan tradicionális vagy szakmai kör-, műhelyjellege a teremnek. Friss itt a levegő, érdemes mélyet szippantani belőle. Kedvem lenne kitágítani a falakat, hogy minél többen eljöhessenek ide, mai zenét hallgatni, ragyogó előadásban, fiatal műveket, fiatalok tolmácsolásában, hogy megizleljék ezt az élő, konvenciók nélküli, hogy ott legyenek, amikor valami elindul.”

(Részlet Kroó György kritikájából – Élet és Irodalom, 1972. március 4.)

Teátrum ad helyet a nagyszabású, hagyományosnak aligha nevezhető hangversenynek, amelynek keretében az Új Zenei Stúdió nyolc tagjának – Vidovszky László, Jeney Zoltán, Sály László, Dukay Barnabás, Eötvös Péter, Csapó Gyula, Serei Zsolt, Kocsis Zoltán – kompozícióit hallhatjuk a négy évtized összesen harminc alkotását felvonultató két félidőben. A művek előadásában kiváló művészek – Jónás Krisztina, Meláth Andrea, Palya Bea, Csalog Gábor, Klukon Edit, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső

Az Új Zenei Stúdió néhány tagja: Dukay Barnabás, Jeney Zoltán, Vidovszky László, Sály László, Kocsis Zoltán és Eötvös Péter

Forrás: Budapesti Fesztivalközpont Nonprofit Kft.

A Strasbourgi Űtőegyüttes eddig mintegy 250 művet rendelt és mutatott be

– vesznek részt, valamint fellép az UMZE Kamaraegyüttes, az Új Zenei Stúdió, az Amadinda Űtőegyüttes, a Bubnó Tamás és Mezei János vezette Schola Cantorum Budapestiensis.

ELVONÁSI TŰNETE HALÁLOS?

Október 9-én este az Új Színházban különös felhívással kezdődik majd az előadás: „Kérjük, hogy mobiltelefonjaikat feltétlenül kapcsolják be!”

Márta István Édes mobilvilág című egyfelvonásos operájának témája az úgynevezett új telefónia, ahogy a szerző jelzi: a „mobil” teremtette új nyelv és gondolkodás. A műfaji meghatározás is szokatlan: globális mobiltelefon-opera multikulturális vizuális elemekkel énekesekre, színészekre, balett- és zeneművészekre. A hármass együttműködésben – Magyar Állami Operaház, Új Színház és Budapesti Űszi Fesztivál – létrejövő produkció egyik célja, hogy megmutassa, azoknak a kis- és nagykorúaknak, akik e szóra, opera, csak ajkukat biggyeszti, vállukat vonogatják, hogy ez a komplex műfaj mi mindent közölhet a figyelmes nézővel. A zeneszerző, aki színingazgatóként és fesztiválszervezőként már mobiltelefonokkal készített filmek versenyét is megszervezte, úgy tudja, hogy vannak, akik a halottjukkal eltemetik a telefonjukat... Akár igaz ez, akár nem, annyi bizonyos, hogy a maroktelefon a globalizáció zászlóvivője, a születés és a halál hírközvetítője, tragikus és bohóati szituációk főszereplője, sőt alakítója. Művében a különböző személyekhez köthető mobilkarakterek lazán vagy erőteljesebben egymáshoz kapcsolódó történetek során érző lényé, majd újra eszközzé válnak. Mindezt megszemélyesíti Frankó Tünde, Fülöp Zsuzsanna, Ambrus Ákos, Derecskei Zsolt, Tóth János, Szikora János rendezésében.

Pléiászok és spektrális zene

A fesztivál másik kiemelkedő zenei eseményének ígérkezik a Strasbourgi Űtőegyüttes fellépése. Az 1962-ben alakult hattagú csapat a kortárs zene egyik motorja: eddig mintegy 250 alkotást rendelt és mutatott be olyan meghatározó zeneszerzőktől, mint Cage, Birtwistle, Donatoni, Gyenyiszov, Varèse, Nono. Iannis Xenakis nagyszabású, Pléiades című alkotását is ez az együttes mutatta be a hetvenes évek végén (a tagok azóta többször cserélődtek). A tíz éve elhunyt komponista emlékére a darabot a Thália Színházban is előadják. A háromnegyed órás „balettzene” az antik görög mitológia rejtélyes alakjait, a Pleiászokat állítva a középpontba, különleges zenei univerzumot hoz létre, amelyben a kifinomult gesztusok és brutális indulatkitörések harmóniában egyesülnek. Az együttes, amely már 2012-ben esedékes ötvenedik születésnapjának a megünneplésére készül, egy magyarországi, valamint egy ősbemutatóval is megörvendezteti a közönséget a Korunk Zenéje fesztivállal közös rendezésű esten. Magyarországon először csendül fel a spektrális zene atyjaként számon tartott, francia Gérard Grisey (1946–1998) egyik legfontosabb darabja, a Tempus Ex Machina, amely a hangzás, a lüktetés, a gyorsulás és lassulás fogalmait járja körül. Űsbemutatóként pedig az olasz Alessandro Solbiati thai gongokra frott meditatív rítuszenéje, a Thai Song csendül fel.

A Budapesti Űszi Fesztivál hivatalos honlapja: www.bof.hu

*„Nem jelentős
zenét szeretnék írni,
hanem szépet”*

**Találkozás
Szokolay Sándor
zeneszerzővel**

A Művészetek Palotájában szeptember 19-én mutatják be Szokolay Sándor új kantátáját, amelyet Széchenyi István halálának 150. évfordulója alkalmából komponál. A több mint másfél évtizede Sopronban élő zeneszerzővel terveiről, operáiról, összegzésről, sőt álmairól és titkairól beszélgettünk.

↔ Aradi Péter

📷 Várkonyi Péter

Gramofon: Jövőre lesz nyolcvanéves, de már a hetvenedik születésnapja alkalmából készült interjúkban is arról beszélt, hogy szeretné átfésülni, rendbe tenni addigi életművét. Hol tart most ez a folyamat, mit sikerült megvalósítania ez irányú terveiből?

Szokolay Sándor: Semmi sem úgy sikerül, ahogy tervezük. Úgy érzem, még mindig nem foglaltam össze az életművem, jóllehet – bár szellemileg és fizikailag nem érzem öregnek magam – az éveim számát tekintve mindenképpen ideje lenne megtennem ezt. A művészek gyakran nem a vágyaiknak próbálnak megfelelni, hanem az elvárásoknak, ami nagyon sajnálatos. Szeretnék elbújni a dolgozószobámban, a csendes zugomban – jó, hogy kistermetű vagyok, így még inkább „el tudok ott tűnni” –, hogy csak azzal foglalkozhassam, ami számomra fontos. Nem illik az életet rendezetlenül itt hagyni. Én hitben nőttem föl, és a teremtett világ hitét mindmáig kétkelés nélkül őrzöm magamban. De nem vagyok bi-

gott, sem álszent, sem kegyeskedő – bibliaolvasó ember vagyok; úgy mondanám, hogy nekem a hitem a légzési formám, e nélkül megfulladnék. Nem mindegy, hogyan megyünk el innen. Tizenhatodik éve élek Sopronban – itt nemcsak a műveimmel foglalkozom, hanem jobban figyelem az embereket: a növendékeimet, az unokáimat, mindenkit. Úgy érzem, ez a legszebb korszakom. Jó lenne, ha tíz év múlva is elmondhatnám ugyanezt, de akkor is lehet tervem, ha már csak két napot élek. Azt hiszem, életem legnagyobb szerencséje az, hogy nem vagyok senkivel összetéveszthető – ezt sokaktól tudom.

G.: Mikor érezné úgy, hogy megtörtént az összegzés?

Sz. S.: Biztosan nem fogok annyit élni, mint Takács Jenő, aki Soprontól tizenhárom kilométerre, a burgenlandi Cinfalván lakott, és 103 éves korában halt meg – úgy tudom, ő volt az első zeneszerző, aki megérte a saját centenáriumát. Én a vágyaimat nem években mérem: szeretnék még három szimfóniát írni, ami végig szép, amire figyelni kell, amit senki nem írhat meg helyettem. Nem szeretem a csúnya zenét, de ettől még lehetek modern zeneszerző. Az eget kimeszelni akaró vakmerőség sokkal fontosabb a művészetben, mint a mű fogadtatása.

G.: Eddig, ugye, három szimfóniát írt?

Sz. S.: Igen, a negyediket már töprengök. Szeretnék még egy operát is írni, Nagy Gáspár szövegkönyvére, Hálók címmel. Úgy éreztem, hét opera után egy nyolcadikkal kell búcsúznom, hogy összefoglaljam az életemet, de nem lehet, hogy elvégezzem egy szövegkönyvön. Az operában

nem önmagában a szó a legfontosabb, hanem a föl-erősített szó: az ének. Ezért nem az eseményeket, hanem a jelenségeket figyeltem egész életemben, és talán emberismeretre is így tettem szert, mint operaszerző. Olyan üzenetet szeretnék átadni, ami az első három operámból hiányzott – azokban az ellentmondás volt a lényeg. A Várnász fő kérdése: az aggyal vagy a szívvel választunk? A mai világban könnyebb barátnőt találni, mint élettársat vagy feleséget. A Várnászt egyébként Lamberto Gardelli ajánlotta figyelmembe azzal, hogy a darab megzenésítés után kiált. A Hamletben látszani valaminek sokkal egyszerűbb, mint valakinek lenni. A Sámsonban a szörnyeteg és a népet megváltó erős ember kettőssége jelenik meg. E három opera után elegendő lett abból, hogy mindegyiknek a végén „hullahegyek” maradnak a színpadon, vagyis hogy ez alapvetően tragikus műfaj. Jóllehet talán még ma is a drámaisághoz van a legtöbb érzékem, mégis kerestem a megoldást. Következett az Ecce homo, amelyben nem Krisztus életét játsszák, hanem a passiójátékot – és karácsonyra már a Jézus szerepét alakító játékos megölik. A világ most ilyen: Krisztust már előbb megfeszítették volna... Azután jött a Szávítri: ebben Illés Endre indiai meséje nyomán már azzal próbálkoztam, hogy ne legyen a végén botrány és megoldatlanság, de nagyon didaktikusra sikeredett. Első magyar témájú operámat Szent Margitról írtam – akkor jöttem rá, hogy korábbi operáimban is ott lapult a vallás és a hit. Fájjaltam, hogy ez az operám mindössze kilenc előadást ért meg az Erkel Színházban, és a Margitszigeten nem mutatták be. Sokszor álmodozom arról, milyen jó lenne, ha elhangozhatna a Soprontól alig húsz kilométerre fekvő Szent Margarethenben, ahol szintén van szabadtéri színpad és fesztivál (lásd cikkünket a 68. oldalon – a szerk.).

A zenés színház nemcsak arra való, hogy szórakoztasson, hanem arra is, hogy elmélyítsen. Hogy aki nézi és hallgatja, elgondolkozzon, vajon abban, ami ott történik, ő hol foglal helyet. A Hálók története tudatosította bennem, hogy az szeret a legjobban, aki meg tud bocsátani. Hogyha szeretünk valakit, akkor mindenáron meg akarjuk menteni. Engem is visszahozott már a feleségem a klinikai halálból, amikor hat évvel ezelőtt megállt a szívem. Később megkérdeztem tőle, hogy csinálta, mire azt mondta: „Azt szeretném, hogy három évvel tovább élj, mint ami meg van írva – tovább úgyse hagyod.” Úgy tekintem, hogy akkor újraszülettem. Ezért nem félek az öregkortól, sem a haláltól. Annyi biztos, hogy hosszabb időre kell tervezni, mint amennyi adatik. Mindenki úgy megy el innen, hogy a javát elviszi magából. Ahogy Kodály mondta: lehet, hogy odaát is szükség van rá.

G.: Akkor azt sem bánja, ha netán nem sikerül megírni mindhárom tervezett szimfóniáját?

Sz. S.: Nem; tudom, hogy csak egy vagy kettő lesz belőle, ezért a negyedikben nagyon sokat el kell mondanom. Úgy érzem, szöveggel ezt már megtettem, nemcsak az operákban, hiszen körülbelül ezer kórusművem van, harminchat magyar költőt zenésítettem meg, hat nyelven komponálok, de egyik világnyelven sem beszélek folyékonyan. Nagyon sok oratóriumot és kantátát írtam – most éppen egy Széchenyi-kantátán dolgozom, amelyre halálának 150. évfordulója alkalmából kaptam megbízást. Szeptember 19-én mutatja be a Művészetek Palotájában az Erkel Ferenc Kamarazenekar és a Purcell Kórus, Vashegyi György vezényletével. Háromrészes, körülbelül tíz-

tizenkét perces darab lesz, vonószekarra és vegyes karra, a címe: Organum Hungarorum.

G.: Többször említette beszélgetésünk során, milyen sok terve van még. Hogyan fér bele életprogramjába, hogy megrendelésre is komponáljon?

Sz. S.: „Aranyos gazemberségem” a magyarázat. Minden megrendelésnél rábeszéltem a megrendelőt, hogy azt akarja, amit én gondolok. Nem erőszakos, de nagyon meggyőződéses ember vagyok, aki megpróbál hangolni, rávezetni másokat arra, milyen többletet ad a zene. Az aktualitást nem szeretem, mégis minden aktuális, amit írok.

G.: Ez év elején például Csoóri Sándor nyolcvanadik születésnapja alkalmából komponált a költő verseire oratorikus művet.

Sz. S.: Szakolczay Lajos vetette fel az ötletet tavaly karácsony előtt; annyira a szívemhez szólt, hogy végigolvastam Csoóri verseit, és nekiláttam a munkának. Télvégi tavaszváró a címe – a tél zsarnok, a tavasz felszabadulás, így van a passiókban is. Február végén mutatták be a Deák téri evangélikus templomban.

G.: Valahol azt mondta, sokkal szebb zenéket álmodik, mint amilyeneket aztán meg tud írni. Ez még most is így van?

Sz. S.: Kodály Zoltán azt kérdezte tőlem egyszer, hogyan komponálok. Mondtam, hogy zongoránál: le kell írnom,

különbön elfelejtem. Azt felelte, amit elfelejt az ember, az meg is érdemli, hogy elfelejtse – próbáljon meg fejben komponálni. Most, öregkoromban, ha nem tudok elaludni, azt csinálom, hogy a Hegedűversenym lassú tételét, ami talán a legjobb zeném, fejben próbálom követni, hogy lássam, jó-e még a memóriám: a tétel felénél általában elalszom. Édesapám nagyothalló volt, ezért félttem, mi lesz velem öregkoromban, de szerencsére egyre jobb a hallásom. És már elő tudom hívni és le is tudom írni, amit álmodom.

G.: Azt olvastam, a vázlatait megsemmisíti...

Sz. S.: Ha nem értékes az a Szokolay-zene, elég, ha a mű megvan. Ha pedig értékes, akkor ne csámcsogjanak azon, mi miből lett, hányszor ragasztottam le, hogyan javítottam. Nem tartom szükségesnek, hogy ezzel foglalkozzanak.

G.: Pedig ezt szeretik a szakemberek, hiszen így némileg nyomon követhető az alkotás folyamata.

Sz. S.: Számomra ez olyan, mintha valaki meglesné a szerelmi légyottot. Bár sokat beszéllek, szemérmes ember vagyok. Ahogy múlik az idő, egyre többet vagyok egyedül, többet hallgatok, de amikor egy nagyobb művet befejezek, nagyon vágyom az emberek közé. Roppant fontosnak tartom, hogy mindennap létrehozzak valamit. Ugyanakkor elengedhetetlenül szükséges a pihenés. A legnagyobb csoda az álom: ha nem megy valami a zongó-

ránál, azonnal lefekszem, alszom fél órát, és úgy ébredek föl, mintha egy angyal megírná helyettem. Persze senki nem írja meg helyettem, csak kitisztul a fülem, és jobban rálátok az egészsre.

G.: Azt mondta, azért sem tartja meg a vázlatokat, mert azt akarja, hogy az utókor fejtsse meg a műveit. Ehhez képest többször is előfordult, hogy viszonylag hosszan leírta egy-egy mű keletkezésének történetét, és sok mindent megmagyarázott. Nem érez itt némi ellentmondást?

Sz. S.: Egy kollégám sértőnek találta, mikor egyszer azt mondtam, annyira ösztönös ember vagyok, hogy még hibát sem kérek kölcsön. De a hibával nem dicsekszem, azt mi ketten elintézzük egymás közt a gyarlóságaimmal. Egy mű keletkezéstörténetének a szerző általi leírása nem ugyanazokat az információkat tartalmazza, mint amelyek az alkotási folyamatra nézve a vázlatokból kirajzolódnak, úgyhogy itt nem látok ellentmondást.

G.: Az életmű rendbe tételének bizonyára része az is, hogy például a már említett Hegedűversenyét újrhangszerelte.

Sz. S.: Igen, két hónap alatt áthangszereltem ütős, rezes, sok fafúvós nagyzenekarról csak vonószekarra, hárfára és egy-egy fafúvóra. A lányom, aki játszotta az eredetit, azt mondta, egyetlen hang sem hiányzik az új változathoz.

G.: Ezt saját elhatározásból vagy felkérésre készítette el?

Sz. S.: Ágoston András hegedűművész kérdezte a lányomtól, aki a Budapesti Vonósok titkára, nem csinálnám-e meg – aztán pedig csodálkozott, hogy minden hivatalos megrendelés nélkül megírtam. Azt hiszem, azért vagyok boldog ember, mert számomra az alkotóművészet hobbi. Én nem akarom unni, amit írok.

G.: Korábban azt tervezte, ír a lányának egy második hegedűversenyt is. Ez nem készült el?

Sz. S.: Írtam egy kettős hegedűversenyt, azt is nagyon szeretem. Most szó van róla, hogy egy jelentős hegedűművész házaspár eljátssza, de még nem biztos, úgyhogy nem akarom elkiabálni. Az ilyesmit nem szeretem erőltetni: alkotóművészként az a dolgom, hogy komponáljak, nem az, hogy intézzem a pályámat. Ha az ember megszokja, hogy pénzért ír, akkor a pénz lesz az ihletője? Enélkül is találok ihletforrást, ami persze nem azt jelenti, hogy ha valamely művemért pénzt ajánlanak, azt ne fogadnám el. De nem szeretem, ha el vagyok kényeztetve. Miért kell, hogy az emberre mindenki felnézzen? Nekem az is nagy öröm, ha az utcán vagy a villamoson megszólítanak, hogy hallottak a rádióban, és megkérdezik, mikor beszéllek legközelebb, mert szeretik hallgatni.

G.: Mennyire kíséri figyelemmel pályatársai munkáit? Jár koncertekre és operába?

Sz. S.: Magyarországon minden operát megnézek, és ha tudok, koncertekre is elmegyek, de egyre kevésbé mondom el a véleményemet. Ha nagyon tetszik a mű, akkor

melegen gratulálok, ha nem, inkább nem megyek oda, mert senkit nem akarok megbántani, de hazudni nem szabad. Egészen más lenne a művészeti életünk, ha őszinték lennének az emberek – nem úgy, hogy mindenki beolvasna a másiknak, hanem úgy, hogy együtt gondolkodnánk.

G.: És az ön darabjainak előadásaira elmennek a kollégái?

Sz. S.: Nem jellemző. Gyakran nyitok meg kiállításokat, ahol azt látom, hogy tolonganak a kollégák. A zenében nem. Lehet, hogy engem leírtak, nem vagyok olyan jelentős számukra, hogy eljöjjenek... Ám én nem jelentős zenét szeretnék írni, hanem szépet. Nagy vágyam egy olyan vonósnégyest komponálni, amely annyira tiszta, mintha kétszáz évvel ezelőtt írták volna. De nem stílusgyakorlatot, hanem igazi, tiszta zenét.

G.: Azt mondja, gyakran nyit meg kiállításokat. Hogyan viszonyul a képzőművészethez?

Sz. S.: Nagyon irigyeltem Lorcát, meg Weöres Sándort is, aki rajzolt a kézírásos verseskötetébe. Ha telefonálok, mindig firkálok, de rögtön el is dobom. Nem olyan jó a kézügyességem. Viszont érdekes módon vizuális típus vagyok, annak ellenére, hogy szerencsére elég jó fülem van: nem arra emlékszem, hogyan jutott eszembe egy gondolat, hanem arra, hogy akkor sütött a nap, vagy esett az eső.

G.: Csaknem harminc évig tanított a Zeneakadémián. Voltak olyan növendékei, akik az ön által kitaposott úton mentek tovább?

Sz. S.: Nem hiszem. Amint azt beszélgetésünk elején mondtam, szerencsére senkivel nem vagyok összetéveszthető. Zeneszerzés-növendékeimnek soha nem tanítottam a saját zenémet. Nekem is vannak titkaim, amiket nem vagyok hajlandó elmondani. Megtanultam, hogy a téglán, malteron, vasbetonon kívül mi minden tarthat össze egy építményt. De ezt nem akarom átadni, mert soha nem vágytam arra, hogy epigonjaim legyenek. Németh László azt mondta, a zene a lélek mosdóvize. Ez kicsit tanító bácsis megfogalmazás, de igaz: aki sokat hallgat zenét, az harmonikusabban él, aki kórusban énekel, az boldogabb, akkor is, ha nem lesz muzsikusból. Akiket tanítottam, azokról szívesen szólok, rangsorolás nélkül. A tanteremben Mohay Miklós tűnt mintaszerű növendéknek. Örömmre szolgál, hogy sok kórusművet ír. Nem riadtam vissza a nehezen tanítható esetektől sem, például az argentin Ernesto Arensont „szoros gyeplőre fogva” vezettem rá az európai gondolkodásra. Ahogy öregedtem, úgy lettem egyre szigorúbb és igényesebb. Akivel napi barátságunk alapvetővé vált, Gémesi Géza karmester-zeneszerző. Kölcsönösen tanulunk egymástól. Örülök, hogy Kondor Ádám a főiskola után elmélyült, és művei egyre jelentősebbek. Mióta számítógéppel dolgozom, önmagamot is tudom ellenőrizni, és ezáltal „saját növendékemmé” váltam. Azokra figyelek, akik valóságos életformává alakítják zeneszerzői munkájukat.

G.: Titkokat említett. Feltehetőleg minden zeneszerzőnek vannak hasonló jellegű titkai.

Sz. S.: Mindenki származik valakitől. Elárulom, szerintem a romantikában ki a legnagyobb csúcs: Brahms. Ő úgy folytatta a négy szimfóniájában Beethovent, ahogy senki más. Ennek a romantikának a hatását szeretném még jobban magamba szívni. Manapság már leírták a romantikus zenét, és sziszegnek tőle. A nyolcvanadik születésnapomon lesz egy szerzői estem az addigra remélhetőleg megnyíló Pesti Vigadóban, ahol terveink szerint a Savaria Szimfonikus Zenekar játszik majd, Vásáry Tamás vezényletével, aki már több művet dirigálta. Elhatároztam, hogy Vásárynak és Kertesi Ingridnek meglévő imádságaimból addigra összeállítok egy csokorra való. Egy négykezes zongoraversenyt is írok Orsi lányom férjének, Legendy Lászlónak és egy tajvani zongoraművésznék. Egyébként úgy gondolom, a zene „fogyasztójának” nem szabad a szájába rágni, mit gondoljon róla. Nagyon nem szeretek ismertetőt írni a műveimről – bár néhány-szor megtettem –, mert érzem, hogy nem lesz igazam. Kodály azt mondta, nem magyarázkodás kell a zenéhez, hanem aperitif – vagyis egy kis étvágygerjesztés. Kodály személye az idők múltával óriássá növekedett bennem. Ő vált életem leghitelesebb példaképévé. Művei egyre kiérleltébbnek mutatkoznak, és maradandóbbá vált „tökéletes megoldottsága”. Nagy örömmre szolgál, hogy művészetéről Kocsis Zoltán is maximális elismeréssel szól, és erről hangszerelei is tanúskodnak. A kodályi maximalizmust várnám az utódoktól is. ■

A FÖLDERT, MELY OTTHON TART ÉS AZ ÉMBERERT, AKI ALKOTNI AKAR

BORBARÁT
2010. NYÁR XV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM • WWW.BORBARAT.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJ: 2000 FT/ÉV

INFORMÁCIÓ:
06 30 370 8689
WWW.BORBARAT.COM

Hegedű és zongora harmóniája

Új tehetségek a színen: Balázs János és Kállai Ernő

Forrás: Gramofon-archív

Gyerekkoruktól muzsikálnak együtt, Balázs János és Kállai Ernő a Zeneakadémia különleges tehetségeinek osztályában is gyakran duózott. Mindketten számos nemzetközi megmérettetésen bizonyították tehetségüket, bár tanulnak még, több lemezfelvételt készítettek. Ősztől mindkettőjüket a Starlet Music Management képviseli.

➔ Réfi Zsuzsanna

Családi barátság köti össze a muzikusdinasztiákat, sőt a klarinétművész Kállai Kiss Ernő és Balázs János csellóművész nagypapja is muzsikált együtt. Most nyáron szintén együtt játszott a két família, hiszen a Hungarotonnál készülő lemezen három generáció mutatja be tudását, köztük a legfiatalabbak, Balázs János és Kállai Ernő is.

„Kiváló adottságok, gyorsaság, könnyedség” – méltatták a kritikák Balázs Jánost, akinek első oktatója a szintén zongorista és jazz-muzikus, művésztanár édesapja volt. A huszonegy éves fiatalember 2006-ban a Cziffra György-versenyen bizonyult a legjobbnak, majd négy esztendővel ezelőtt Magyarország legfiatalabb győztese lett a Liszt-versenyen. Több nemzetközi megmérettetésen aratott sikert játékaival, legutóbb nyáron a rangos japán Nishinonon nyerte el a fődíjat. Ennek köszönhetően jövőre neves zenekarokhoz kapott meghívást. Bár két esztendő még hátravan zeneakadémiai tanulmányaiból, már két lemeze is megjelent, széles repertoárt épített fel, amely a barokktól a XX. századig terjed. Balázs János Cziffra Györgyöt tartja zenei példaképének; jelenleg a Zeneakadémián Dráfi Kálmán a tanára, aki Cziffránál is tanult.

Kállai Ernő – akinek édesapja cigányprímás – hétévesen kezdett hegedülni, öt évvel később pedig már megnyerte a Zathureczky-versenyt. Több nemzetközi megméretteté-

sen győzedelmeskedett, megkapta többek között a Flesch Károly Nemzetközi Hegedűverseny első díját. Sikerült bejutnia Itzhak Perlman nyári zenei táborába, amely után a művész arra biztatta, felvételizzen New Yorkba, a Juilliard School of Musicra. Az intézményben ösztöndíjat nyert, sőt a 2008-as háziversenyen ő érdemelte ki azt a lehetőséget, hogy a Carnegie Hallban koncertezhessen. A huszonegy éves hegedűművész még két esztendőig tanul a tengerentúlon, utána kapja meg mesterdiplomáját. Úgy vélekedik, egyre több a technikailag tökéletes tudású muzikus, ezért a zenei személyiség, az egyéni előadásmód válik lényegessé. Olyan sajátos hangra vágyik, mint amilyen Perlmané. A jazz és a cigányzene is érdekli, a kamarazene szintén fontos számára.

Balázs Jánossal gyerekkoruk óta ismerik egymást, többször játszottak együtt; úgy érzik, azonos hullámhosszon vannak. Most a Bíró Csilla irányította Starlet Music Managementhez is együtt szerződnek. Tudják ugyanis, mennyire lényeges a profi menedzsment, hiszen annak ellenére, hogy számos versenyen arattak sikert, itthon alig ismerik őket. Pedig mindketten fontosnak tartják, hogy a magyar közönség előtt is rendszeresen pódiumra lépjenek. A karrierépítés terén pedig úgy tervezik, a következő időszakban minél több versenyen kell elindulniuk. Nem feltétlenül a győzelmek, hanem a kapcsolatok, a koncertmeghívások miatt.

Balázs Jánosnak ősszel Chopin-lemeze jelenik meg, októberben a New York-i magyar konzulátuson játszik, de Kállai Ernővel is adnak közös hangversenyt a tengerentúlon. Emellett Albanyban, majd a brüsszeli magyar intézetben muzsikál, februárban pedig a Szegedi Szimfonikusokkal. Kállai Ernőre újabb zenei versenyek várnak New Yorkban és Olaszországban, januárban pedig a Művészetek Palotájában lép fel. ■

A Starlet hivatalos honlapja:
www.starlet.hu

A kamarazene adottság kérdése

Borsos Kata és G. Horváth László hegedűszakos zeneakadémiai hallgatók számára a zenélés csúcsát a kvartettezés jelenti. Szerintük – a tévhit ellenében – nem a szerényebb képességük döntenek a kamara- vagy a zenekari muzsikálás mellett, hanem azok, akik saját megítélésük alapján nem születtek szólistának.

➔ Görömbey G. Szilárd

Bár mindketten szülői akaratnak engedelmeskedve kezdtek el zenét tanulni – László „vesztét” túlzott virgoncsága okozta –, mégis első látásra beleszerettek mostani hangszerükbe. Mindketten későn érő típusok, így játékos-sportos gyermek- és kamaszéveik próbára tették a szülőket és a tanárokat. A mesterek – Tardos Lászlóné, Rákosiné Fodor Júlia, Németh Zsuzsanna, Petőfi Erika – állhatatos munkájának köszönhetően végül átlendültek a holtpon-

ton: a konzervatóriumban egyszer és mindenkorra elköteleződtek a zenészélet mellett.

Az elsőre sikerrel teljesített felvételit követően Kokas Katalin, Kelemen Barnabás, valamint Kertész István tanítványai között találjuk őket. Mivel életpálya-képük – középpontban a kamarazenélés szeretetével – már a Zeneakadémia megkezdése előtt pontosan kialakult, így az intézmény a nagyfokú önállóságra szorítás mellett főként a céljaik eléréséhez vezető utak fellelésében segíti őket. Ennek részeként hozták létre a tizenöt-tizenhat tagú Anima Musicae (A zene lelke) Kamarazenekart, amelynek ötletadója Rolla János, névadója Dukay Barnabás. Döntésük hosszú távra szól: ellent kívánnak mondani a szólistaközpontú képzésnek, miközben a bennük rejlő tehetségüket akarják hasznosítani. Újra kiemelik: ez nem gyengébb adottságok, hanem megközelítés kérdése. Egyikük sem szereti a gyakorlás magányosan töltött hosszú óráit, miközben mindennél többet jelent számukra a csoportos muzsikálás közösségi élménye, amelyen keresztül megmutatkozhat a zene közösségformáló ereje. Állításukat legutóbbi eredményeik is alátámasztják: Kata megnyerte a Kovács Dénes Emlékverseny egyetemi tagozatának első díját, a Kovács család valamint a Halász Alapítvány különdíját, miközben a Mozart-díjból is részesült. A László vezette vonósnégyes eközben a Weiner Leó Országos Kamarazenei Verseny vonósnégyes kategóriájának első helyezését megosztva, míg a versenyen a legjobb Weiner-előadás különdíját egyedülként szerezte meg. A fiatal zenészek helyzetét tapasztalataik szerint leginkább a „túltermelés” határozza meg, a hakisztatást, külföldi megélhetési zenélést elutasítják. G. Horváth László elhatározta: ha tanulmányai befejezése után már csak azért tudja elővenni a hangszert, hogy azzal pénzt keressen, inkább civil pályára lép. Legtöbb idejüket a zenekar menedzselése emészti fel: ők másolják és ragasztják a kottát, foglalják a koncerttermeket, mivel szponzoruk, segítségük egyáltalán nincs. Úgy vélik, mindez hosszabb távon a minőség rovására is mehet. A fiatal művészek az egyetemet megelőző hegedűkurzus óta egy párt alkotnak. Egy-más legavatottabb kritikusa, bár néha nehéz elfogadni a másik szájából a hibákat. Mindez nem állja útját szeptemberre tervezett esküvőjüknek. Bár az időpont megválasztása kérdésessé teszi László kvartettjének részvételét a brnói versenyen, a Gyanógergére szervezett kamarazenei tábor feltétlenül megtartják

Zeneszerzőverseny

A Művészetek Palotája és a Budapest Music Center, a Concerto Budapest és az UMZE Kamaraegyüttes közreműködésével, a Hungarofest Klassz Zenei Iroda támogatásával meghirdeti az **Új Magyar Zenei Fórum 2011 zeneszerzőversenyt**. A pályázat nyitott minden olyan, magát magyarnak valló zeneszerző számára, aki még nem töltötte be a negyvenedik életévét. Pályázni nagyzenekari és kamaraegyüttesre írott művek kategóriájában lehet. A verseny szervezői ebben az évben Liszt Ferenc munkássága előtt kívánnak tisztelegni, születésének kétszázadik évfordulója alkalmából. A zeneszerzőktől ezért olyan pályaműveket várnak, amelyek témáját Liszt művészete vagy személyisége ihlette. **Nevezési határidő november 8., részletes pályázati feltételek: www.bmc.hu, www.mupa.hu.**

Mindentudó ház

A debreceni Kölcsey Központ

Tizenháromezer négyzetméteren, Kölcsey Ferenc egykori lakóházának közelében épült fel Kelet-Magyarország legkorszerűbb hangverseny- és konferenciaközpontja, ahol az elmúlt négy és fél évben számos külföldi és hazai világsztár lépett fel. Makray Balázssal, a „kis Müpa” programjaiért felelős Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatójával beszélgettünk.

➔ Várkonyi Tamás

Kelet-Magyarország legnagyobb kulturális és konferenciaközpontja 2006 februárjában nyitotta meg kapuit. Nagyszobának nézőtere hétszázötven személyes; a négy, úgynevezett szekciótérrel egybenytva 1170 ember is elfér. A kiváló akusztika mellett a legmodernebb stúdiótechnika szolgálja a házat, sőt a lehetőségeket jelentősen szélesíti, hogy külön stúdiója is van, a Bösendorfer Imperial hangversenyzongorának is helyet adó nagyterem azonos színvonalú berendezésével.

„Évente 150-200 ezer látogatónk van – idézi a statisztikát Makray Balázs –, mintegy hetvenöt százalékuk debreceni, a fennmaradó rész fővárosi, illetve Debrecenhez viszonylag közel fekvő városok kulturákedvelő közönsége. Nonprofit Kft. vagyunk, száz százalékban Debrecen tulajdona, eddig éves költségvetésünk körülbelül felét a város adta. Most ez az arány – az önkormányzat nehéz anyagi helyzete miatt – változik: a városi támogatás mintegy harmadával csökken. Feladatunk a Kölcsey Központ üzemeltetése és ellátása programokkal, de hozzánk tartozik a Főnix Csarnok, az Apolló Mozi, illetve az Arany Bika szállodában található Bartók Terem is. Ezen kívül mi bonyolítjuk le azokat a programsorozatokat, amelyeket a város közgyűlési határozatban ír elő; ezek száma évente tizenegyet és huszonegy között változik.

Kiváló akusztika mellett a legmodernebb stúdiótechnika szolgálja a házat

Ilyen például a Debreceni Tavaszi Fesztivál, a Debreceni Jazz Napok, a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny, a Katonazenekari Fesztivál, az Irodalmi Napok sorozata, a Virágkarnevál vagy a Költészeti Napok. A Kölcsey Központ kétfunkciós: a szekciótérrel, a bálteremmel, a nagyteremmel bérbé adjuk konferenciák, tudományos ülések, cég- és termékbemutatók céljára, miközben ugyanezen terekben kulturális rendezvényeket is szervezünk. E két terület között úgy kell egyensúlyoznunk, hogy se a kultúra, se az üzleti bevételi érdekek ne sérüljenek. Ez eddig minden évben sikerült.”

Az intézmény hasonló, mint a budapesti Művészetek Palotája – csak a régió keresletéhez igazítja a kínálatot –, műfaji palettája is rokon fővárosi „nagy testvérével”: komolyzenei, világzenei, jazz, táncos eseményeknek ad helyet, valamint irodalmi és színházi előadásoknak. „Vidéki rendezvényszervező központok között csak velünk van a Művészetek Palotájának élő szerződése arról, hogy egymást támogatjuk, együttműködünk – ez néhány rendezvényben már meg is nyilvánult – mondja az ügyvezető igazgató. – Nem jelentünk egymásnak konkurenciát, de az ő segítségével és együttműködésükkel tudjuk mutatni, hogy Budapesten kívül is van magas, minőségi, kultúrát közvetítő és befogadó létesítmény. A külföldi világsztárok közül fellépett már itt Dee Dee Bridgewater, Cesaria Evora, Diane Reeves, Rhoda Scott, George Duke, Chick Corea, Branford Marsalis, Bobby McFerrin, Al Di Meola, Mike Stern és a Kronos Quartet. A magyar nagyságok közül Rost Andrea, Bogányi Gergely, Kelemen Barnabás, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Schiff András, Szakcsi Lakatos Béla, Vásáry Tamás. Az év második felében is több világhírű művész teszi/tette tiszteletét: augusztus 21-én Bobby McFerrin lépett fel, december 7-én pedig a norvég szaxofonos legenda, Jan Garbarek az indiai ütőhangszeres fenoménnal, Trilok Gurtuval vezeti a hallgatót izgalmas hangzásvilágba. ■

A Kölcsey Központ honlapja:

www.kolcseykozpont.hu

A Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft. honlapja:

www.fonixinfo.hu

ERKEL, MAHLER
ÉS LISZT BELVÁROSA

Az Andrássy út zenei életéről, régen és ma

A könyvesboltokban már kapható az Erkel-Mahler Év hivatalos kiadványa, a 19–21. századi kultúrtörténeti „Andrássy úti-kalauz”

ERKEL, MAHLER ÉS LISZT BELVÁROSA

Szeptember 5.

EGÉSZ NAPOS ZENÉS KORZÓ AZ ANDRÁSSY ÚTON

Közreműködik többek között: Szilasi Alex, Szokolay Balázs, Nagy Péter, Csalog Gábor, Mocsári Károly, Sárík Péter, Ökrös Ottó

Szeptember – december

KULTÚRTÖRTÉNETI BESZÉLGETÉSEK AZ ÍRÓK BOLTJÁBAN

A beszélgetések résztvevői többek között: Batta András, Kovács Sándor, Saly Noémi, Mácsai János, Wellmann Nóra

Szeptember – október

LISZT ÉVET BEHARANGOZÓ KONCERTEK A PÁRIZSI NAGYÁRUHÁZ LOTZ TERMÉBEN

Fellép: Mocsári Károly, Hegedűs Endre

Szeptember – december

ALMA MAHLER SZALON A PETŐFI IRODALMI MÚZEUMBAN

Közreműködik többek között: Halmai Katalin, Németh Judit, Simon Izabella, Pápai Erika

November – december

ROMANTIKA A 19. ÉS 20. SZÁZADBAN – Kamarazenei fesztivál a Chopin-,

Mahler-, és Dohnányi-évfordulók alkalmából az MTA Roosevelt téri Dísztermében
Közreműködik többek között: Várjon Dénes, Perényi Miklós, Steven Isserlis, Rados Ferenc, Németh Judit

2011. január

G. MAHLER: DAL A FÖLDRŐL – koncert a Magyar Állami Operaházban

Közreműködik: Angelika Kirchschrager, Michael König
Vezényel: Fischer Ádám

Kulturális korzó és irodalmi szalon

Erkel, Mahler és Liszt egyaránt a fókuszban

Sokrétű, speciális program várja január végéig három jeles évfordulóhoz kapcsolódva Budapesten a zenebarátokat. A Hungarofest Klassz Zenei Irodája szervezője és koordinátora a 200 éve született Erkel Ferencet ünneplő eseményeknek. Liszt Ferenc és a magyar komponistához másként, de szorosan kötődő Gustav Mahler is a fókuszba kerül.

◆ Albert Mária

Csaknem féléves, összehangolt sorozat kezdődik szeptember 5-én, és tart 2011. január 25-ig, amelynek szerkezetét úgy állították össze, hogy a két jubilánst, Erkel és Mahlert egyformán hangsúlyosan mutassák be, de már a 2011-es Liszt-bicentenáriumba irányítsák a figyelmet – mondta el a Gramofonnak Erdődy Orsolya, a Klassz Zenei Iroda vezetője. Ezért is választották az Erkel, Mahler és Liszt belvárosa címet. Érdekessége a sorozatnak, hogy szinte kizárólag az Andrássy út mentén vagy közelében álló intézményekben zajlik, ezáltal nemcsak ünnepelteket, hanem a korpezzgő kulturális életét, kiemelkedő alakjait is megismerheti a közönség.

Már a vasárnapi, szeptember 5-i nyitány rendhagyó, a Nike-futás után az Andrássy út lezárva marad a Bajcsy-Zsilinszky út és az Oktogon között. A szakasz zenés kulturális korzóvá alakul, nyitva tartanak az éttermek és kávéházak, a könyvesboltok. Kiállításokat lehet nézni, illetve zeneszó közben kényelmes nyugágyakban olvasni, vagy írókat hallgatni, amint kedvenc műveikből olvasnak fel. A Hungarofest sikeres akciója, az Olvasóliget is ideköltözik erre a délelőtti, a Lengyel Intézetben pedig Chopin-zene hallható. Kihelyeznek hat zongorát, hat színpadot. Mindegyik saját témát kap, az egyik az Erkel-kortársakat vonultatja föl, a másiktól korabeli szalonzene szól. De lesz huszadik századi és jazzpódium is. Délután hatkor avatják fel a Magyar Állami Operaházban Gustav Mahler szobrát, majd évadnyitóként Mahler II. szimfóniája csendül fel, Fischer Ádám vezényletével.

Szeptember 10. és 13. között Erkel-napokat szervez a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft. a Károlyi-palotában, az elmaradó Erkel Nemzetközi Operaverseny helyett. A jelentkezők közül többen mégis pódiumra léphetnek szeptember 11-én, a Himnusz komponistájának híres operáiból énekelnek az Erkel junior című programon.

A sorozat első koncertjén, szeptember 10-én, pénteken az Erkel és kortársai esten a Honvéd Férfikar lép fel Strausz Kálmán vezényletével, hegedűn Szecsődi Ferenc, zongorán Kassai István a közreműködő. A szombat este az iroda-

A nagyszabású koncertsorozatban lép fel a világhírű csellista. Steven Isserlis is

lomé, bár Erkel-dalok is elhangzanak: a Pesti Magyar Színház tagjai Petőfi Sándor, Kölcsey Ferenc, Katona József és Vörösmarty Mihály verseit és leveleit olvassák fel. Szeptember 12-én, vasárnap reggeltől amatőr és profi sakkozók jutnak asztalhoz, hiszen Erkel híresen jó sakkozó volt (lásd cikkünket a 66. oldalon). Szeptember 13-án este Erkel hősnői címmel ad koncertet Medveczky Ádám vezényletével a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara és a Nemzeti Énekkar.

A kiemelt események között első helyen az MTA dísztermében négy estén hallható, novemberi és decemberi koncerteket említi Erdődy Orsolya. A Romantika a XIX. és XX. században című műsort Várjon Dénes zongoraművész szerkeszti. Három világhírű csellista szerepel ebben a sorozatban, Steven Isserlis, Christoph Richter és Perényi Miklós. Várjon és Simon Izabella mellett a zongoristák közül Rados Ferencet emeli ki és a két dalénekest: Bátorfi Évát és Németh Juditot. Alma Mahler dalai a Petőfi Irodalmi Múzeumban is elhangzanak (lásd keretes írásunkat a 10. oldalon). A programot Magyar Állami Operaházban zárják 2011. január 25-én. Fischer Ádám a Dal a Földről című alkotást vezényli. Nagy öröm, hogy női szólistaként a világhírű mezzót, Angelika Kirchsclagert nyerték meg, a férfi szólómat Michael König énekl.

További információ:

www.klassz.org

Jubileumok ölelésében

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar 2010–2011-es szezonjának első szakasza jubileumok köré szerveződött: megemlékeznek Erkel Ferenc születésének 200., Liszt Ferenc születésének 200., illetve halálának 125. évfordulójáról, miközben a negyedszázados Nemzeti Énekkart is koncertek sorozatával köszöntik.

◆ Görömbey G. Szilárd

foto: Bruno Vessie / Erzsébet királyné verseny

A december végéig tartó időszakkal kapcsolatban Kocsis Zoltán, a Nemzeti Filharmonikusok főzeneigazgatója elmondta: az egyre csökkenő források miatt éppen legizgalmasabb terveikről kellett lemondaniuk. Kifejezetten sajnálja, hogy a pénzihiány miatt egyre kevésbé lehetséges – a korábbi gyakorlathoz hasonlóan – a zenekarral éppen fellépő szólistának szólóestet is szervezni. Ez idén is egy esetben, Szergej Krilov fellépése kapcsán valósulhatott meg, ennek ellenére úgy véli, sikerült mindenképpen vállalható, érdekes és kihívást jelentő programot összeállítaniuk.

A főzeneigazgató kiemelkedő alkalomnak tartja az említett művész szeptember 25-i fellépését, amelyen Bartók Hegedűversenyét szólaltatja meg a zenekarral. Egy nappal később az Uránia Nemzeti Filmszínházban adnak közös estet, amelynek műsorán Beethoven G-dúr (op. 30 no. 3), valamint két A-dúr (az op. 12 no. 2 és az op. 47-es, Kreutzer) szonátája szerepel. Hasonlóan izgalmas zenei csemegét ígér Gyenyisz Kozuhin (képünkön) november 26-i budapesti vendégjátéka is. A Kocsis Zoltán szerint az ösztönt és intellektust bámulatosan ötvöző művész a Szófia királynő nevét viselő Zeneművészeti Főiskola Dmitrij Baskirov által vezetett világhírű zongora tanszéken tanult, és a semmiből előbukkanva nyerte meg idén a brüsszeli Erzsébet királyné versenyt. Előadásában Budapesten Prokofjev II. zongoraversenyét hallhatjuk majd. November 11-én Erkel Ferenc születésének 200. évfordulójára emlékeznek a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, a koncert a főzeneigazgató reményei szerint hozzájárul ahhoz, hogy Erkel végre az őt megillető helyre kerüljön, és megkapja a legnagyobb, egyéni hangú és határozott identitású zeneszerzőknek kijáró elismerést.

Az 1985-ben alapított Nemzeti Énekkart már húsz esztendeje dirigáló karnagy, Antal Mátyás az évad eseményei közül mindenképpen említésre méltónak tartja a kórus születésnapi koncertjeit is magában foglaló Klempererbérlet alkalmait. Az előbb ismertetett, szeptember 25-i hangversenyen Liszt két alkotását szólaltatják meg a zenekar kíséretével. Felcsendül a ritkán játszott, a karnagy által a szerző legdrámaibb, legtömörebb és legizgalmasabb kompozíciójának tartott, tenorszólóra, kórusra és zenekarra írt 13. zsoltár, illetve a Longfellow költeményeinek felhasználásával készült, az alvilág erőit legyőző hangokat megéneklő mű, A strassburgi katedrális harangjai.

A bérletsorozat következő estjén, október 21-én az Antal Mátyás szerint a „zenetörténeti csoda” címre esélyes kompozíció, Berlioz Faust elkárhozása című oratóriuma hangzik el, Kocsis Zoltán vezényletével; a Nemzeti Énekkar mellett fellép a Honvéd Férfikar és az MR Gyermekkar. A sorozat záróestjén, december 9-én Verdi Requiemje hallható, A Nyugat lánya-produkció kapcsán már megismert kiváló karmester, Carlo Montanaro vezényletével.

Már zajlanak a jövő évi Liszt-koncertek előkészületei is. Az ünnepi esztendő hivatalos megnyitója január 22-én lesz, ekkor a Magyar fantázia, a Koronázási mise és az Amit a hegyen hallani című alkotások csendülnek fel. A Nemzeti Filharmonikusok együttesét az a megtiszteltetés is érte, hogy Bartók és Liszt muzikáját tolmácsolhatja az Európai Unió soros elnökségének átvétele alkalmából Brüsszelben, majd ezt követően a Vatikánban is. ■

További információ:
www.filharmonikusok.hu

Egy sikertörténet állomásai

Gyermeklemezt is készít a Fesztiválzenekar

A független kiadó, a Channel Classics gondozásában először 2004-ben látott napvilágot BFZ-felvétel, Rahmanyinov II. szimfóniája került a korongra. Körner Tamás igazgató azt mondja: a kapcsolat kezdettől felhőtlen, az elégedettség kölcsönös.

◆ AM

„Lemezeink átütő nemzetközi sikerében nem kis része van a kiadónak” – jellemzi a Channel Classics és a Budapesti Fesztiválzenekar viszonyát Körner Tamás igazgató. A repertoárt a kiadó vezetőjével közösen dolgozza ki a zeneigazgató, a Channel Classics mindig messzemenően respektálja, hogy Fischer Iván karmesteri fantáziáját milyen művek lobbantják lángra. „Nem emlékszem, hogy e bő fél évtized alatt bármikor is kompromisszumra kényszerültünk volna” – fűzi hozzá. Megjegyzi, az elismerő kritikák általában megemlítik, hogy a kiadó milyen merész, mert az úgynevezett mainstream repertoárt is hajlandó újra felvenni. Beethoven VII. szimfóniájából nyilván százféle kapható, a 2008-as BFZ-lemezt mégis mint újdonságot üdvözltek a szakírók,

méltányolva a friss hangzást, a másféle megközelítést és azt, hogy Beethoven mellé, a kort felidézendő egy-egy Wilms-, Rossini- és Weber-kompozíció került. „Összehangoltan dolgozunk: ha Japánban koncertezünk, ha Kínában, a Channel Classics kellő számban és választékban eljuttatja a helyszínre a lemezeinket, legyen mit dedikálni” – részletezi Körner Tamás.

Az év hátralévő részében még három BFZ-újdonsággal találkozhat a zenebarát. Dvořák VII. szimfóniája mellé az Amerikai rapszodiát társították. A Channel Classics pedig átvette a Philipsnél készült VIII. és IX. szimfónia, valamint a Szláv táncok felvételeit – így szép Dvořák-sorozat formálódik. A két utóbbi anyag nem egyszerű licenszvásárlás, mert – mint minden Channel Classics-kiadvány – ez is szuper audio, SACD formában jelenik meg. A kiadó és az együttes nagy ívekben gondolkodik, nemsokára a boltokba kerül például Beethoven IV. és VI. szimfóniájának friss felvétele is.

Az egyik évben készült anyag a másik esztendőben jelenik meg – jelzi az igazgató. Schubert „nagy” C-dúr szimfóniáját a Budapesti Búcsú után (amelyen szintén

megszólaltatták) rögzítették a Művészetek Palotájában, ahol a 2011. februári Schubert-maraton zárókoncertként ismét elhangzik. E CD-n a „desszert” az Öt német tánc lesz.

„A felvett anyagok között különlegesség egy gyereklemez” – emeli ki Körner Tamás. A zenei anyag a Kakaó-koncertek struktúrájához igazodva az ifjú közönségnek szóló, és ma a már nemcsak Budapesten, hanem külföldön is élvezhető sorozat legérdekesebb momentumait mutatja be. Ennél az összeállításnál fontos a gyerekek animálása, Fischer Iván összekötőszövege. „Ez kis nehézséget is okoz a kiadónak, hiszen meg kell oldania, hogy a Nagy-Britanniában forgalmazandó felvételtől angolul, a Németországban kaphatókról németül szóljon a szöveg, és természetesen magyar verziót is tervezünk.”

„Mint említettem, a koncertek, turnék és CD-k műsora szoros összhangban áll. A karácsonyi, Múpa-beli hangversenyünkön csupa Stravinsky-kompozíció hangzik el, többek közt két emblemikus alkotás, A tűzmadár-szvit és a Tavasz áldozat – ezeket szeretnénk az est után rögzíteni.”

A Schubert-maraton után, március elsején osztrák, német, belga, holland és francia turnéra indul a BFZ. Az út hét állomásán, majd Budapesten háromszor ugyanaz a program hangzik el. Wagner-operák részletei: a Siegfried-idill, a Tannhauser-nyitány és a bacchanália, A nürnbergi mesterdalnokok előjátéka, Az istenek alkonyából Siegfried rajnai utazása és a gyászinduló, valamint a hatalmas, több mint húsz perces zárójelenet, amelynek énekes szólistája a vendégjátékon és Budapesten a kitűnő énekesnő, Petra Lang. A sorozat után ezt az anyagot veszi fel a Channel Classics számára a Budapesti Fesztiválzenekar. ■

Forrás: Gramofon-archív

Az együttes honlapja:

www.bfz.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.00

2010. november 6., 7.

Donizetti: Szerelmi bájital

A Magyar Telekom támogatásával

Vígopera két felvonásban – félig szcenírozott előadás

Art-
fidelioEST

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. november 14.

Orgona-párbaj

Thierry Escaich (Párizs), Fassang László (Budapest)

Fesztivál Színház
19.00

2010. november 15.

LISZT ÉS A ZONGORA A MAGYAR TELEKOMMAL

„Liszt és Schumann” Mocsári Károly zongoraestje

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. november 22.

Sanghaji Szimfonikus Zenekar

Közreműködik: Mélo die Zhao – zongora

Vezényel: Muhai Tang

Fesztivál Színház
19.00

2010. december 6.

LISZT ÉS A ZONGORA A MAGYAR TELEKOMMAL

„Liszt és Itália” Jandó Jenő zongoraestje

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.00

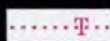
2010. december 12.

Sinfonia Varsovia

Közreműködik: Farkas Gábor – zongora

Vezényel: George Csicsinadze

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.

Online jegyvásárlás: www.mupa.hu

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.

ISO 9001:2000

Egymásba kapaszkodó fogaskerekek

Forrás: Concerto Budapest

Keller András személyén keresztül három nagy magyar muzikus szellemisége határozza meg a Concerto Budapest munkáját. A zeneigazgató által képviselt, kamarazene alapú zenekarépítés meghozta gyümölcsét, de talán sokan kíváncsiak arra, mit jelent ez a műhelymunka a gyakorlatban. Környei Zsófia koncertmestert kértük meg, vezessen a színpalak mögé.

→ Várkonyi Tamás

Keller András mint egykori növendék három legendás személyiség tanításait kapcsolja az együtteshez. Végh Sándor nyomán az egységes vonóshangzásra törekednek, Rados Ferenc jó néhányszor beül próbára, és tanácsaival segít, Kurtág György, a zenekar fővédnöke szintén jelen van a mindennapi munkában – ha csak közvetve is, hiszen ő és Keller András között szoros munkakapcsolat alakult ki az elmúlt évtizedekben. Mióta Keller a művészeti vezető, a zenei igény is megváltozott a zenekar berkeiben. „A művek alapos megismerése nélkül nem beszélhetünk interpretációról – mondja Környei Zsófia. – A próbafolyamatot felfedezőútnak is tekinthetjük. Jó helyen, jó időben belépni, tisztán intonálni, együtt játszani – ez még kevés, a művészet ezen túl kezdődik. Az első fázis a szólamprobáké: különválnak az elsőhegedű, a második hegedű, a brácsa-, a celló- és a bőgőszólam, és egyedül dolgozza ki a kényesebb állásokat. A következő fokozat, amikor a vonósok már együtt próbálnak, ezzel párhuzamosan szokott zajlani a fúvóspróba, amelyet Lakatos György vezet. Ezeket az alkalmakon a szólamok közti összjátékot lehet jól gyakorolni. Ha mindenki kidolgozottan játssza a maga zenei anyagát, a fogaskerekekéhez hasonló mechanizmus jön létre: külön-külön forognak, de egymást is segítik, előrelendítik a mozgásban. Ez szellemi és fizikai odaadást, teljes személyes részvételt kíván mindenkitől. Nem ritka, hogy minden szólaból egy-egy mu-

Keller András. Környei Zsófia és Juniki Spartakus koncertmesterekkel

zikus összeül, és kvintettben végigjátssza a teljes művet – ez azért hasznos, mert ily módon jobban érezzük a ránk háruló feladat súlyát. A legfelső lépcsőfok a tutti próba, amikor a teljes zenekar együtt játszik. Nálunk hosszú próbafolyamatok vannak: ennek köszönhetően a koncertre megérik bennünk a zene, szinte vérünkbe válik. Főiskolás éveim alatt, amikor huszonekét évesen az együttes koncertmestere lettem, több idősebb kolléga mondta: majd meglátod, egy-két év, egy-két tíz év, és belefáradsz, megtörsz, alábbhagy a nagy akarás és lendület... Nem lett igazuk.” Környei Zsófia a Concerto Budapest szárnyai alatt működő Végh Filharmónia koncertmestere is. Ez a csapat abban különleges, hogy vonósnégyesek tagjai alkotják; többek között a Keller-, az Akadémia, a Nádor, az Auer, a Somogyi-kvartett, valamint a Weiner-Szász Kamarazenekar és a Concerto Budapest muzikusai. A majdnem másfél évtizede koncertmesterei tisztséget ellátó művésztől azt is megtudjuk, hogy az elmúlt időben a zenekar életét anyagi gondok nehezítették, de az együttes példamutató morális tartással viselte a megpróbáltatásokat. Nem mondtak le koncertet, nem változtattak meg műsort. „Több mint száz muzikus képes volt sokszor ellenszolgáltatás nélkül játszani. A zenekar fejlődését nem törte meg, nem vetette vissza a nehéz anyagi helyzet; szólistáink is mögénk álltak, például Kocsis Zoltán, Gidon Kremer, Ránki Dezső. Az új zenekari menedzsment feladata egyebek között azt elérni, hogy az anyagi háttér is biztos legyen; ne csak a Concerto Budapest fenntartója, hanem a társadalmi szerepvállalás jegyében más vállalatok és az állam is vegyék ki részüket az együttes finanszírozásából.”

A zenekar hivatalos honlapja:
www.concertobudapest.hu

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Népszerű Zenei Esték Bérlet 2010/2011

2010. OKTÓBER 4. HÉTFŐ 19 ÓRA
CSAJKOVSKIJ: RÓMEÓ ÉS JÚLIA –
NYITÁNYFANTÁZIA
CSAJKOVSKIJ:
ROKOKÓ VARIÁCIÓK, OP. 33
BEETHOVEN:
IV. (B-DÚR) SZIMFÓNIA, OP. 60

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
CELLÓ: MÉREI TAMÁS
VEZÉNYEL: LUKÁCS ERVIN

2010. NOVEMBER 29. HÉTFŐ 19 ÓRA
BEETHOVEN: V. (ÉSZ-DÚR)
ZONGORAVERSENY, OP. 37
MENDELSSOHN: IV. (A-DÚR)
„OLASZ” SZIMFÓNIA, OP. 90

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
ZONGORA: VADIM CHAIMOVICH
VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

2010. DECEMBER 16. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
KAMARAKONCERT

POULENC: SZEKTETT
R. STRAUSS: B-DÚR SZVIT, OP.4
GABRIELI: SZONÁTA
BYRD: EARL OF OXFORD'S MARCH
UJJ VIKTOR GÉZA: SZEKTETT
HÄNDEL: TÚZIJÁTÉK-SZVIT
PARKER: A LONDONER IN NEW YORK

KÖZREMŰKÖDNEK:
A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
FA- ÉS RÉZFŰVÓSAI
VEZÉNYEL ÉS ZONGORÁZIK:
KOVÁCS LÁSZLÓ

2011. JANUÁR 31. HÉTFŐ 19 ÓRA
BEETHOVEN: FIDELIO-NYITÁNY
HAYDN: ESZ-DÚR
TROMBITAVERSENY
BRAHMS: D-DÚR SZERENÁD, OP. 11

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
TROMBITA: CSÖKMEI MARGIT
VEZÉNYEL: EN SHAO

2011. FEBRUÁR 21. HÉTFŐ 19 ÓRA
JAN CIKKER: SPOMIENKY
LISZT: A-DÚR ZONGORAVERSENY
WEINER: CSONGOR ÉS TÜNDE –
SZVIT

KASSAI FILHARMONIKUS ZENEKAR
ZONGORA: MATEJ ARENDÁRIK
VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

2011. ÁPRILIS 11. HÉTFŐ 19 ÓRA
BARTÓK: II. HEGEDŰVERSENY
DVOŘÁK: VII. (D-MOLL)
SZIMFÓNIA, OP. 70

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
HEGEDŰ: PATRICIA KOPATCHINSKAJA
VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

A bérletek megvásárolhatók a Filharmónia Kht. irodájában (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., tel.: 46/505-656).

A koncertek helyszíne a Művészetek Háza (3525 Miskolc, Rákóczi utca 5., tel.: 46/508-844).

A műsor- és a szereplőváltás jogát fenntartjuk! • www.mso.hu

N
É
P
S
Z
E
R
Ű

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Mesterbérlet 2010/2011

2010. NOVEMBER 18. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
CSAJKOVSKIJ: MOZARTIANA,
OP. 61 (IV. ZENEKARI SZVIT)
MOZART: HÁROM KONCERTÁRIA
(VORREI SPIEGARVI O DIO K. 418,
ALMA GRANDE E NOBIL CUORE
K. 578, CH'IO MI SCORDI DI TE
K. 505)
CSAJKOVSKIJ: IV. (F-MOLL)
SZIMFÓNIA, OP. 36

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
ÉNEK: CRISTINA PARK
VEZÉNYEL: MARCO BALDERI

2011. JANUÁR 20. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
„A RAJNA KINCSE”

SCHUMANN: III. (ESZ-DÚR)
„RAJNAI” SZIMFÓNIA, OP. 97
WAGNER: NÉGY ZENEKARI RÉSZLET
(TANNHÄUSER – NYITÁNY,
PARSIFAL – ELŐJÁTÉK, ISTENEK
ALKONYA – GYÁSZINDULÓ ÉS
FINÁLÉ)

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
VEZÉNYEL: HAMAR ZSOLT

2011. FEBRUÁR 17. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
PUCCINI: PILLANGÓKISASSZONY

CSO-CSO-SZÁN: GONZÁLEZ MÓNICA
SUZUKI: GÉMES KATALIN
PINKERTON: FEKETE ATTILA
KATE: MARKOVICS ERIKA
YAMADORI: REZSNYÁK RÓBERT
SHARPLESS KONZUL:
KÁLMÁNDI MIHÁLY
GORO: ROZSOS ISTVÁN
BONZO: MOLNÁR ZSOLT
CSÁSZÁRI BIZTOS: NÉMETH GÁBOR

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
MISKOLCI CARDINAL MINDSZENTY
KÓRUS
CANTUS AGRIENSIS KAMARAKÓRUS
VEZÉNYEL: KOVÁCS JÁNOS

2011. MÁRCIUS 3. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
KAMARAKONCERT

GABRIELI: CANZONA
HÄNDEL: ZADOK THE PRIEST –
KORONÁZÁSI HIMNUSZ

J. S. BACH: H-MOLL MISE –
CUM SANCTO SPIRITU
MOZART: AVE VERUM CORPUS
WAGNER: LOHENGRIN – III.
FELVONÁS ELŐJÁTÉK
WAGNER: LOHENGRIN –
ELSA BEVONULÁSA A
KATEDRÁLISBA
BARTÓK: MAGYAR KÉPEK
GORET: SOUFFLES
D. GILLESPIE: A NIGHT IN TUNISIA

SOLTI GYÖRGY RÉZFŰVÓS EGYÜTTES
MŰVÉSZETI VEZETŐ:
SZENTPÁLI ROLAND

2011. MÁRCIUS 31. CSÜTÖRTÖK 19 ÓRA
ZOMBOLA PÉTER: V. SZIMFÓNIA
MOZART:
B-DÚR HEGEDŰVERSENY K. 207
LISZT-WEINER: H-MOLL SZONÁTA

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR
HEGEDŰ: SOÓS MÁTÉ
VEZÉNYEL: KOVÁCS LÁSZLÓ

A bérletek megvásárolhatók a Filharmónia Kht. irodájában (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., tel.: 46/505-656).

A koncertek helyszíne a Művészetek Háza (3525 Miskolc, Rákóczi utca 5., tel.: 46/508-844).

A műsor- és a szereplőváltás jogát fenntartjuk! • www.mso.hu

M
E
S
T
E
R

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Opera Szombathelyen

Műfaji bővítés a Savaria Szimfonikusoknál

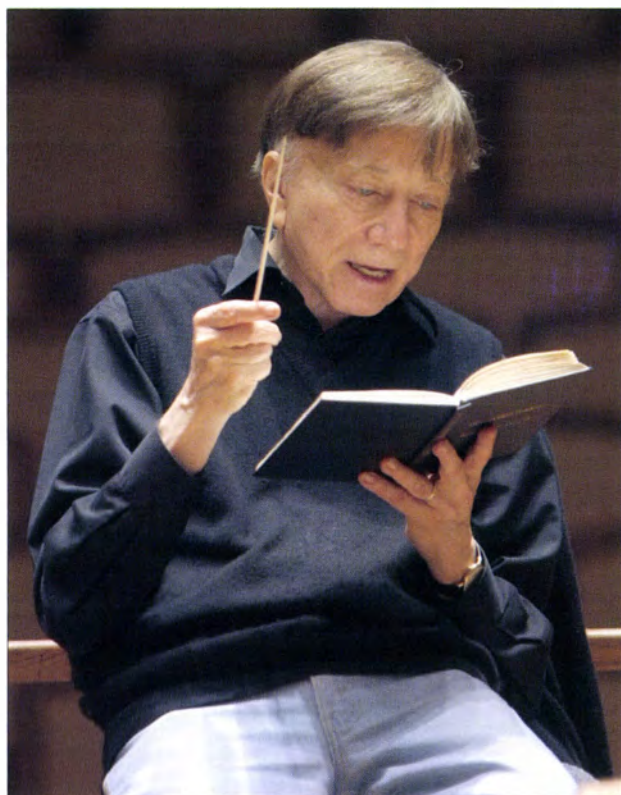
Régi vágya válik valóra a zongoraművész-karmester Vásáry Tamásnak a következő szezonban: ő vezényli a Carment Szombathelyen. Ősztől ugyanis a Savaria Szimfonikus Zenekar szimfonikus és kamarazenei sorozata mellett operabérletet is indít.

➡ Réfi Zsuzsanna

Tiszteletbeli elnök-karnagyként irányítja a munkát a Savaria Szimfonikusoknál Vásáry Tamás, aki ősszel már a második évadot kezdi az együttesnél. A következő szezon nagyrészt az ő elképzelései alapján épült fel, a programot együtt tervezték meg Mérei Tamás igazgatóval. Változatos műsort játszik az együttes, a kínálatban Mendelssohn, Brahms, Grieg, Kodály, Mahler, Orbán művei is helyet kaptak; a vendégek között Anna Tifut, Onczay Csabát, Alexandre Batyt és Farkas Gábort egyaránt megtalálni. Vásáry Tamás fontosnak tartja, hogy a fiatal tehetségeket fellépési lehetőséghez juttassák.

Az első közös szezonról így vélekedik: „Nagyon örülök, hogy a zenekar mindenre nyitott, amit mondok, vagy amit kérek. Még az ellen sem tiltakoztak, hogy megváltoztattam az ülésrendet: az elsőhegedű mellett ülnek a csellisták, mellettük a brácsa, szemben velük a második hegedű. Pedig a zenekarok ragaszkodni szoktak az évtizedes beidegződéseikhez. Érezhető a fejlődés, kiváló koncerteket adtunk az elmúlt szezonban – ezt DVD-felvételek dokumentálják –, Mérei Tamás kitűnő ötletekkel irányítja az együttest. Az első évet azért kértem, hogy eldöntsem, tudok-e a zenekarral folyamatosan együtt dolgozni; ezt három tényezőtől tettem függővé. Az első a pénz, hiszen nem mindegy, hogy az együttes mekkora büdzsével rendelkezik; nem akarom, hogy emiatt legyen megkötve a kezem. Remélem, ősszel megnyugtató válaszokat kapok. A másik kérdés az volt, hogyan lehet az együttesrel dolgozni – erről már az előbb szóltam. A harmadik nagy kérdést az opera műfaj repertoárba építése jelentette. Nagyon szeretem a zenés színházat, de eddig úgy hozta az élet, hogy kevés lehetőséget kaptam. Most Mérei Tamással egyetértésben elindítottunk egy operabérletet; bízunk abban, hogy megfelelő helyszínt is találunk, és nem csak koncertszerűen tudjuk majd előadni darabokat. A Don Carlos, a Pillangókisasszony és a Don Giovanni kerül színre, én a Carment vezényelem novemberben, fiatal énekesekkel. Bizet operája zseniális darab, sokat dirigáltam a Rádiózenekar élén is, és mindig megállapítom, különleges mű. Szombathely egyébként is izgalmas város, amelynek nagy előnye, hogy közel fekszik az osztrák határhoz, így a magyar kultúrát is terjeszthetjük.”

Az Ifjúsági Világzenekar kapcsán megemlíti, hogy júliusban rendkívül tehetséges fiatalokat sikerült összegyűjteni. Nagyszerű szólistákra talált, világszínvonalú produkciók

Fotós: Savaria Szimfonikusok

Vásáry Tamás elnök-karnagy: „A zenekar mindenre nyitott, amit kérek”

is létrejöttek az Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiáján, Debrecenben. „Minden próba és koncert előtt öt percet együtt meditáltunk. Ötven éve jógázom, januárban Indiában tökéletesítettem tudásomat egy neves mesternél. A meditáció lelki eszköz, segít abban, hogy bármi történjen is, az ember mindig megtalálja az egyensúlyát.”

Vásáry Tamás emellett versenyeken is ismerkedik a fiatal tehetségekkel, sok-sok felkérés után ugyanis végre néhány megmérettetésen zsűrizést vállalt. Élvezte, hogy képet kapott arról, milyen a mai fiatal művészek viszonya a muzsikához. Emellett ebben a szezonban a szombathelyiekkel is több koncerten lép pódiumra, október 2-án például a Művészetek Palotájában adnak Beethoven-estet. ■

A Savaria Szimfonikusok hivatalos honlapja:
www.sso.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR

ŐSZI HANGVERSENYEIBŐL

Szeptember 10. és 11. 19.45

Szeptember 12. 15.30

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

Mahler Ünnepe

Melis László: ΔIONΨΣΙΑ (Dionysia) – a Mahler Ünnepe

felkérésére írt mű – bemutató

Mahler: 7. (e-moll) szimfónia

Vezényel: Fischer Iván

Az NKA és az Osztrák Kulturális Fórum támogatásával

Szeptember 24. és 27. 19.45

Szeptember 26. 15.30

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

Brahms: 1. (d-moll) zongoraverseny, Op.15

Bartók: Román tánc zenekarra, Sz 47a, BB 61

Bartók: Concerto, Sz 116, BB 123

Vezényel: Fischer Iván

Közreműködik: Schiff András (zongora)

Szeptember 24-én és 27-én a HVG Kiadói Zrt.

támogatásával

Szeptember 25. 14.30 és 16.30

BFZ székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Az E.ON Hungária Zrt. támogatásával

Október 24. 17.00

BFZ székház

Vasárnapi kamarazene

Jan Dismas Zelenka: g-moll triószonáta két oboára,

fagottra és continuóra, ZWV 181/4

Mozart: Esz-dúr kürtkvintett, K.407

Brahms: C-dúr zongoratrió No.2. Op.87.

Közreműködik: Salvi Nóra (oboa), Malomvölgyi Márta

(oboa), Tallián Dániel (fagott), Lévai László (nagybőgő),

Balog Zsolt (csembaló), Szőke Zoltán (kürt), Rác József

(hegedű), Haják Krisztina (brácsa), Porzsolt György

(brácsa), Eckhardt Éva (gordonka), Iván Tímea (hegedű),

Mód Orsolya (gordonka), Nagy Péter (zongora)

Október 30. és november 1. 19.45

Október 31. 15.30

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

Orosz est

Csajkovszkij: Rómeó és Júlia – nyitány-fantázia

Rachmaninov: Rapszódia egy Paganini-témára, Op.43

Sosztakovics: 15. (A-dúr) szimfónia, Op.141

Vezényel: Mihail Pletnyov

Közreműködik: Stephen Hough (zongora)

November 7. 14.30 és 16.30

BFZ székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Az E.ON Hungária Zrt. támogatásával

November 18. és 19. 19.45

November 20. 15.30

Bartók Béla

Nemzeti Hangversenyterem

Lengyel est

Moniuszko: Bajka (Tündérmese) – nyitány-fantázia

Chopin: 1. (e-moll) zongoraverseny, Op.11

Szymanowski: 2. (B-dúr) szimfónia, Op.19

Vezényel: Antoni Wit

Közreműködik: Yundi Li (zongora)

November 18-án a Napi Gazdaság Kiadó Kft.,

november 19-én a PrintXBudavár Zrt., valamint

november 20-án a Lengyel Intézet támogatásával

Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán

(1036 Budapest, Lajos u. 48-66., Buda Square Irodaház C/5; telefon: 489-4332),

az ismert jegyirodáknban, valamint a www.jegymester.hu oldalon.

Fotó: Pannon Filharmonikusok

Műhelymunka exkluzív környezetben

Új otthont avat a Pannon Filharmonikusok – Pécs

Különleges évad előtt áll Pécs szimfonikus zenekara: decemberben nagyszabású ünnepsorozattal avatják fel a város új, kitűnő akusztikájú, ezer főt befogadni képes koncerttermét. Az új helyszín a Pannon Filharmonikusok otthona lesz, és az együttes felel majd a terem komolyzenei programjaiért is.

❖ Várkonyi Tamás

A Pannon Filharmonikusok komoly eredménye és sikere, hogy hat éve telt házas bérletet rendez Budapesten, a Művészetek Palotájában. A koncerteken a hallgatóság hetven százaléka törzsközönségnek tekinthető – most e mintegy ezeröttszáz zenebarát előtt megnyílik a lehetőség, hogy ne csak a fővárosban, hanem Pécsen is hallhassa az együttest: kétszáz évnyi aktív zenekari kultúra után elkészül Pécs modern, ezer főt befogadni képes hangversenyterme. Az épület nemcsak koncerthelyszínként fog szolgálni, hanem a zenekar székházaként is. A hangversenytermen kívül az együttesnek öt saját próbaterme lesz, a nagyzenekari ugyanolyan stúdiótechnikával felszerelve, mint a nagyterem, tehát akár itt is készíthetnek majd felvételeket.

Nem könnyű évadot kezd a zenekar, mert a költözés és a művészi munka feladatait párhuzamosan kell ellátni. Komoly szerepe lesz az együttesnek, hiszen nemcsak mint „lakó” vesz majd részt a ház életében, hanem mint a szimfonikus koncertek rendezője, szervezője is. Horváth Zsolt igazgató elmondta: partnerségre törekednek az ország azon zenei intézményeivel, ahol komoly munka folyik, különösen a Művészetek Palotájával. „Lesz olyan projektünk – mondja –, mint az egyetemistáknak szóló Valentin napi program, vagy az operabálhoz hasonló rendezvény.

A zenekar eddig kizárólag a Pécsi Nemzeti Színház operaprodukcióiban vett részt zenés színházi előadásban, de az új hangversenyteremben saját, félig szcenírozott operaprodukciókkal is előállhatunk majd. A színpad- és a nézőtér-rendszer átalakítható, tehát a terem tökéletesen megfelel több funkció ellátására.”

A sokszínűség megmarad, de bizonyos irányokba – ha úgy tetszik, a populáris műfajok felé – nyitnak. „Biztosan többet foglalkozunk például filmzenével – folytatja Horváth Zsolt –, hiszen komoly bevételi kötelezettségünk van, a közönséget be kell hozni a koncertekre. Ennek ellenpólusaként a ház üzleti terve megköveteli azt, hogy három-négyhetente olyan hangverseny legyen, amelyen világhírű vendégművész játszik a közönségnek, és amely ezáltal nemcsak regionális érdeklődésre tarthat számot, hanem az ország más pontjairól is vonz érdeklődőket. Szeretnénk ugyanakkor, ha ez a hely alkotóházként, kísérleti műhelyként is működne, ha például kortárs zeneszerzők ideszoknának, itt dolgoznának velünk. Ami a hátrányunk, az előnyünk is: mivel nem lesz mindennap hangverseny – erre nincs kereslet Pécsen –, a kiváló akusztikában szabad a pálya a kísérletezésre. Ki lehet próbálni dolgokat, felvenni, visszahallgatni, változtatni, a művet szinte együtt írni a zenekarral.”

Az épület üzemeltetője a Zsolnay Örökségkezelő Non-profit Kft. lesz, a szakmai működtetésért, programszervezés komolyzenére vonatkozó részéért a zenekar a felelős. A muzsikuskokat alig érinti e változás – az együttes évi ötven koncertet köteles adni Pécs új hangversenytermében –, a zenekar menedzsmentjének azonban jelentősen bővülnek a feladatai. „Ez szervezeti átállást is jelent – tájékoztat az igazgató –, ráadásul ennek az új infrastruktúrának a működtetésére a város mint tulajdonos új formát gondolt el (vállalkozó közintézet), amelyre egy 2009-es törvénymódosítás révén van lehetőség. Az eddigiekhez képest jóval nagyobb gazdálkodási, működési szabadságot biztosító intézményi formában kell tehát átszerveznem a zenekart. Mindez precedens értékű lesz az országban.”

A Pannon Filharmonikusok hivatalos honlapja:

www.pfz.hu

HANGOKKAL
BESZÉLÜNK

CONCERTO
BUDAPEST

2010/2011
ÉVAD BÉRLETEI

FISCHER ANNIE BÉRLET

MOZART és Moz'Art
Thália Színház

METAMORFÓZISOK

utazás a szecesszió világába
Olasz Intézet

KARAJAN BÉRLET

Művészetek Palotája

RICHTER BÉRLET

Művészetek Palotája

MANÓ BÉRLET

Zeneház

PINOKKIÓ BÉRLET

Zeneház

DZSOPATÁN ÉS GÁSZTONFILD

Nemzeti Múzeum

Bérletvásár az ismert jegyirodáknban!

További információ a www.concertobudapest.hu weboldalon
vagy a **(06-1) 215-5770**-es telefonszámon

A bernsteini minta

A Budafoki Dohnányi Zenekar öt béreltsorozata közül a Megérthető zene című ismeretterjesztő családi bérelt a legnépszerűbb. Ennek tematikáját követi, de fiatalabb korosztálynak szól a Zelinka Tamás és Hollerung Gábor által vezetett, gyerekeknek szóló koncertsorozat, a Zeneértő leszek és a Megérthető zene junior, amelyeknek szintén népes a törzsközönsége Budafokon.

➔ Gramofon

A sorozatoknak köszönhetően a fiatalok már óvodás koruktól kezdve értő közönségként hallgatnak egy-egy előadást, hiszen az ő szemzőgükből közelítve, gyereknyelven ismertetik meg velük a hangszerek titokzatos világát, a komolyzene mélységeit. Az első és második osztályosoknak ingyenesek az előadások, a nagyobbak pedig általában családotul jönnek, ami kedvezményes béreltre jogosít. „Az ismeretterjesztő koncerteken mindig a bernsteini mintát követem, amelynek két fontos eleme van. Elsősorban az, hogy a magyarázat mindig a zenei nyelv lényegi elemeiből indul ki, nem kényszeríti a hallgatót a bonyolultabb fogalmak elsajátítására. Másodsorban, nem titkoltan vállalom egyfajta trivialitást, azaz hétköznapi módon közelítem meg a zenei gondolatokat, a kor emberének fogalmi rendszerébe beilleszthető módon. Ez azt jelenti, hogy a hallgató, anélkül, hogy szakmai ismeretekkel rendelkezne az előadott zeneműről, beavatottá válik” – mondja Hollerung Gábor. „Rendkívül fontos, hogy az ismeretek átadója társnak tekintse a közönséget. A cél nem a lexikális tudás átadása, hanem az élmény fel-

ismerésének és átélésének képessége. Én nagyon hiszek a Bernstein-, Pernye András- és Földes Imre-féle ismeretterjesztésben, mely szerint felvilágosítás nincsen, csak beavatás van. A közönség ezáltal »újrahasznosítható« élményt kap tőlünk; ha úgy tetszik, a zenei folyamat részévé válik.”

Beer Ágnes, a Nádasy Kálmán Alapfokú Művészeti és Általános Iskola énektanára, a sorozat látogatója: „Énektanárként örömmel tapasztalom, hogy a sorozat az iskolai tananyagra is épül, ráadásul én is sokat tanulok belőle. Felidéz már elfelejtett emléket, vagy rámutat olyasmire, amire eddig nem figyeltem. Énekórán tudatosan készülünk egy-egy koncertlátogatásra, az élményeket pedig utólag mindig megbeszéljük. Ilyenkor általában nagyon fáj a szíve annak, aki valamiért nem tudott ott lenni a többiekkel. De megesett már az is, hogy olyan sikere volt egy szombati produkciónak, hogy legközelebb annyian voltak kíváncsiak a műsorra, hogy nem fértünk be a nézőterre.” A következő évad is várja a legkisebbeket a hangszerbemutatókon, valamint érdekességekkel szolgál a 10–14 éves korosztály számára: műsoron lesz például a Szentivánéji álom, amely egy tündértörténethez írt kísérőzene, mesés zenei megjelenítéssel; az Állatok farsangja, ami burkoltan az emberi jellemek karikatúrája; lesznek kórusművek, amelyek életképeket mutatnak be különleges zenei eszközökkel; emellett felcsendül Prokofjev meséje, a Péter és a farkas, amelyben alapvető zenei karaktereket lehet megismerni; és a program része lesz Britten variációsorozata egy Purcell-témára, közismert nevén a Fiatalok zenekari kalauza, amelynek lényeges eleme a hangszerek vetélkedése-bemutatása, egymásra találása. A fiatalok emellett a könnyedebb műfajokba is betekintést nyerhetnek majd a Budafoki Big Band segítségével. ■

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatalos honlapja:
www.bdz.hu

Társnak tekinteni a közönséget – Hollerung Gábor és a zenekar a Megérthető zene egyik előadásán

Frontis: Budafoki Dohnányi Zenekar

200

„Kétszáz éve európai”

A 200 éves Pannon Filharmonikusok hangversenysorozata a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

2011. január 21. péntek, 19.30

Eötvös Péter: Seven

Liszt: Faust-szimfónia, S. 108

Vezényel: Peskó Zoltán

Közreműködik: Patricia Kopatchinskaja – hegedű,

Balczó Péter – tenor, Honvéd Férfikar

(Karigazgató: Strausz Kálmán)

2011. március 4. péntek, 19.30

Webern: Passacaglia, op.1

Mahler: Kindertotenlieder (Gyermekgyászdalok)

Dohnányi: 2. (E-dúr) szimfónia, op.40

Vezényel: Bogányi Tibor

Közreműködik: Komlósi Ildikó – mezzoszoprán

2011. április 8. péntek, 19.30

Krzysztof Penderecki: 2. szimfónia

Sosztakovics: 6., h-moll szimfónia, op. 54

Vezényel: Krzysztof Penderecki

2011. május 20., péntek 19.30

Haydn: D-dúr („A csoda”) szimfónia, Hob. I:96

Kurtág György: ...quasi una fantasia...

Mahler: 1., D-dúr („A titán”) szimfónia

Vezényel: Vass András

Közreműködik: Csalog Gábor – zongora

ÚJ bérletvásárlóknak:

Bérleteink 2010. május 18-tól megvásárolhatók a Művészetek Palotájában, a Rózsavölgyi

és a CULTUR-COMFORT jegyirodában, valamint az ismert jegypénztárakban,

vagy megrendelhetők a www.jegymester.hu és a www.pfz.hu weboldalakon.

2010
OVERTURE
PANNON 2011
FILHARMONIKUSOK

OBUDAI TÁRSASKÖR

ÉRDI TAMÁS

és a BUDAPESTI VONÓSOK
koncertje

A ZENE VILÁGNAPJÁN
október 1-jén 19 órakor

III. Kiskorona u. 7. Telefon: 250-0288
www.obudaitarsaskor.hu
www.jegymester.hu

Párok játéka

Másfél hónap alatt két világhírű zongoraművész lép fel a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, a Zongora bérlet keretében. **Piotr Anderszewski** (felső képünkön) nem először játszik az őt – nem az ereiben csordogáló magyar vér miatt – kedvelő hazai közönség előtt. Szeptember 30-án Bach két angol szvitje között koncertteremben ritkán hallható Schumann-ciklusokat ad elő. Az egyik, az 1845-ben komponált Hat kánonikus etűd érdekessége, hogy a bachi ellenpontművészet ihlette a szigorú polifónia jegyében, valamint az is, hogy eredeti formájában különleges hangszerre, pedálsorral ellátott zongorára íródott. A zenetörténeti párhuzamokkal, rímekkel színesített műsorok jellemzőek a negyvenegy éves zongoraművészre: az idén évfordulós zeneszerző egyik utolsó kompozícióját, az előadók által szintén elhanyagolt Gesänge der Frühe ciklust is megszólaltatja.

Anderszewskit egy másik kelet-európai, a nála két és fél éves fiatalabb, tizenéves korától a világ koncerttermeit járó **Jevgenyij Kisszin** (alsó képünkön) követi a Művészetek Palotája színpadán. Az orosz művész teljes egészében évfordulós szerzők jegyében állította össze műsorát. Nem állnak tőle távol az erőpróba jellegű megmozdulások, rendkívüli teherbíró képességével ezeket könnyen abszolválja. November

17-i szólóestjén is részletet ilyesmiben: Schumann mellett a nevével alighanem legszorosabban összekapcsolódott alkotó, Chopin négy balladáját szólaltatja majd meg, amely alkotások egyenként is a zongorairodalom technikailag legigényesebb művei közé tartoznak.

Folytatódik a világsztár énekesek látogatássorozata a Művészetek Palotájában. Cecilia Bartoli, Philippe Jaroussky és Andreas Scholl után, október 22-én napjaink egyik vezető tenorja, **Ian Bostridge** (felső képünkön) teszi tiszteletét, hogy az egyeduralmon levő kasztráltak mellől a XVIII. században elő-előtűnő trónbitorló tenorok művészetéből nyújtson ízelítőt. Műsorát a kor „három tenorja” – Francesco Borosini, Annibale Pio Fabri és John Beard – emlékének ajánlja, akiknek az akkori sztárzeneszerző, Georg Friedrich Händel áriák sorát komponálta, természetesen az ő páratlan technikájukat hangsúlyozó virtuóz elemekkel teletűzdelve. Napjaink alighanem legtanultabb énekesét – Bostridge a bölcsészettudományok terén is jeleskedett – a kétszeres Grammy-jelölt zenekar, az 1990-ben alapított és Fabio Biondi vezette Europa Galante kíséri.

Zenés színpadokon diadalmaskodó „testvére”, az 1973-ban Peruban született **Juan Diego Flórez** (alsó képünkön) december 7-én, a Budapesti Kongresszusi Központban először lép fel Magyarországon. Műsorán Rossini, Donizetti, Bellini áriái csendülnek fel, a húszéves Failoni Zenekar közreműködésével, Alessandro Vitelio vezényletével. Flórez, akinek 2007-ben tartott esküvőjére a perui elnök és Mario Vargas Llosa is hivatalos volt, a milánói Scalában hetvenöt éves hagyományt tört meg, amikor Az ezred lánya című Donizetti-operában az Ah! Mes amis kezdetű,

kilenc magas C-s áriát – a kirobbanó sikerre való tekintettel – meg merte ismételni. Ezzel azt kockáztatta, hogy a dalszínház vezetősége eltiltja a további ottani fellépésektől. Az igazgató urak engedékenyek voltak, aznap minden idők egyik legjobb jegybevételét könyvelhették el. A kilenc C-s ária bravúrduplázását Flórez 2008-ban a Metropolitan Operában is megismételte.

Forrás: Gramofon-archív

Franciás idill

Idilli alkotással, Beethoven Hatodikjával érkezik a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe a Francia Nemzeti Zenekar. Sztárkarmesterrük, a Milánóban született, Velencében debütált, majd

chicagói (Lyric Opera) és New York-i operaházakban (Metropolitan) dirigált Daniele Gatti (képünkön) október 28-án kontrasztáló alkotást, Stravinsky ma is megdöbbentően avantgárd Tavaszí áldozat című tablósorozatát szerkesztette a koncert második felébe. Az általa 2008 óta vezetett zenekarról annyit érdemes tudni, hogy nem rossz. Bővebben: Gatti olyan elődök után került a zeneigazgatói székbe, mint Charles Munch, Sergiu Celibidache, Lorin Maazel, Kurt Masur és Charles Dutoit. A Francia Rádió kebelében működő zenekar repertoárján hangsúlyosan szerepelnek XX. századi francia művek, de a Beethoven-szimfónia nyilván az előbb felsorolt karmester-legendák keze alatt is számtalanszor megszólalt, és az akkori betanulás nem múlt el nyom nélkül. Az európai zenekari tradíciók tisztelőinek mindenképpen a koncerten a helyük.

Középkori hangszeresodák

Az elektrofon hangszerek történetét bemutató est után folytatódik Mandel Róbert sorozata a Művészetek Palotájában. Ezúttal nem a közelmúlt és a jelen, hanem több évszázados instrumentumok állnak majd a középpontban; elfeledettek, később tökéletesítettek, ragyogó pályát befutottak. Annyi biztos, hogy olyan hangok-hangzások töltik majd be a Fesztivál Színház terét, amelyekkel nem gyakran találkozni. Több különlegessége is lesz a műsornak, például, hogy két változatban is megszólal: gyerek- és felnőttverzióban is. A hangszercsodákat és gyönyörű zenéket világhírű külföldi vendégművészek és kiváló hazai előadók szólaltatják meg. Mandel Róbert például organistrumon, symphonián, trumscheiton játszik. Hogy milyen hangszereket takarnak e nevek?

Találkozunk október 17-én.

Filharmonia 2010 ősz

Érlet

szeptember 26. Uránia Filmszínház	október 8. Thália Színház	október 14. Szent István Bazilika	november 3. MÚPA
hegedű: SERGEJ KRYLOV zongora: KOCSIS ZOLTÁN	STRASBOURGI ÜTŐEGYÜTTES 	CAPILLA FLAMENCA művészeti vezető: Dirk Snellings	FESTIVAL STRINGS LUCERNE vezényel: ACHIM FIEDLER zongora: GOTTLIEB WALLISCH

Az előadások 19.30 órakor kezdődnek.

Bérletek válthatók: Filharmonia Budapest Nonprofit Kft. VII., Kazinczy u. 24-26. valamint az ismert jegyirodáknban.

www.filharmoniabp.hu

Nem közepes, nem unalmas

Különlegességek a salzburgi Pünkösdi Fesztiválon

A Pünkösdi Fesztivál szervezése Riccardo Muti elképzelésein alapul, ám aki slágerdarabokat vár, csalódik. A nyárelő a régizenée, sok barokk muzsikával, de Mozarttal is. Muti öt éves projektje a nápolyi barokk mesterek muzsikáját mutatja be koncertek és operaelőadások formájában.

► Székely György / Salzburg

Mozart és Jommelli azonos című oratóriuma, a Megszabadított Betulia (Betulia liberata) állt idén a májusi műsor középpontjában. Ehhez csatlakozott barokk hegedűest, Hasse zenés játéka, kóruskoncert, valamint filmvetítés.

A fesztivált a Mozart-oratórium szcenírozott változata nyitotta. Muti szerint a tizenöt éves Mozart alkotása rendezés után kiált. A Juditha triumphans, Metastasio szövegével, a kis Wolfgang első itáliai útja után keletkezett. Mozart nem sokkal korábban találkozott a nápolyi iskola kiemelkedő zeneszerzőjével, az akkor már idős Jommelli mesterrel Nápolyban. Utóbbi huszonhét évvel azelőtt, 1743-ban írt oratóriumot ugyannerre a szövegre, művét még halála után is nagy sikerrel játszották Európaszerte.

Mozart ebben az időszakban természetesen az olasz opera hatása alatt állt, így nem csoda, hogy az azione sacra műfajába sorolt alkotása számos teatrális elemet tartalmaz, követve a bibliai „horrtörténetet”. Holofernes támadó seregétől egy hithű, gyönyörű özvegy menti meg a várost: bejutva a táborba, a lerészegedett csapatvezért egyszerűen lefejezi. A jelenetekben észlelhető feszültséget, a karakterek változatosságát Mozart zenéje zseniálisan ábrázolja (képünkön Michael Spyres, Ozia szerepében). Jommelli muzsikája visszafogottabb, líraibb, az oratorikus előadás igazi szakrális zeneként jelenik meg. A szöveget a kor egyik legnépszerűbb librettistája, Pietro Metastasio írta. Kiváló karakterformálása, jól érthető textúrája, a konfliktushelyzetek ma is izgalmas ábrázolása a három-négytucat Metastasio-librettó jellegzetessége, így nem csoda, hogy e szövegeket mintegy négyszáz zeneszerző zenésítette meg 1720 és 1835 között.

Giuliano Carmignola olasz hegedűművész Sonata da camera címmel adott hangversenyt. Csembaló, lant, barokk cselló közreműködésével vezette el a hallgatókat a nápolyi iskola színes hangszeres világába. Porpora, Matteis, Geminiani, Barbella ritkán hallott, teatralitást sem nélkülöző virtuóz darbjait mutatta be, megidézve az itáliai barokk kor hegedűs sztárjait. A Les Arts Florissants kóruskoncertjén, egykori tenorjuk, Paul Agnew vezetésével Alessandro Scarlatti, Leonardo Leo, Antonio Caldara a capella egyházi műveit hallhattuk. A kórus teljesítménye lázba hozta a közönséget.

A vendégek között a népszerű olasz Europa Galante zenekar is szerepelt, a barokk hegedűmuzsika egyik fenegyereke, Fabio Biondi vezetésével. Értékes ritkaságot hoztak ők is: a Nápolyban élt Johann Adolph Hasse Pyramus és Thisbe című zenés játékát. Biondi nagy energiával, szokásához híven hegedűvel a kézben irányította virtuóz együttesét. Kockázatos vállalkozás teljes zenei sorozatot ennyi kuriózumnak szentelni, még akkor is, ha a művészeti igazgatót Riccardo Mutinak hívják. Aki azonban ott volt a koncerteken, sem közepes, sem unalmas zenét nem hallhatott. ■

A Salzburgi Pünkösdi Fesztivál hivatalos honlapja:
www.salzburgerfestspiele.at

A Nagy Világszínház városa

Kettős jubileumot ünnepel idén Salzburg: az Ünnepi Játékok alapításának kilencvenedik és a Grosses Festspielhaus megnyitásának ötvenedik évfordulóját. Öt hétre jelen idejűvé vált a múlt, miközben további nagyszerű produkciókat mutattak be, hang- és képhordozókon megörökítve azokat a jövőnek.

➔ Fittler Katalin / Salzburg

A játékok mind komplexebb kínálatán belül rendre megkülönböztetett figyelem jut az operáknak. Gounod Rómeó és Júliája a 2008-as év nagy sikerének felújítása. Akkor a várandós Anna Netrebko helyett Nino Machaidze lopta be magát a nézők szívébe Júliaként – idén felváltva énekelték e szerepet. Rómeóként Piotr Beczala és Stephen Costello hódított. Yannick Nézet-Séguin vezényletével a Mozarteumorchester méltó kíséretéről gondoskodott – a kanadai karmesternek köszönhetően elhithető erővel kelt életre a történet, atmoszférateremtő megjelenítésben, a Felsenreitschule kivételes hatású környezetében.

Gluck Orfeuszának interpretációtörténetét új értékes adattal gazdagította az eredeti olasz nyelvű verzió idei előadása. A mindössze három szereplőre redukált történet élményt adóan jelent meg a Grosses Festspielhaus színpadán. Euridicét a város szülötte, Genia Kühmeier jelenítette meg, Orfeusként Elisabeth Kulman remekelt a Riccardo Muti vezényelte produkcióban. (Ámorként a bajor Christiane Karg társult hozzájuk.) Kulman csodálatos; a sopránból mezzóra és altra váltás sikeressége már önmagában is kivételes hanggi adottságokról tanúskodik. Ehhez járult a szerepformálás autonómiája – ahogyan megélte a történetet, egyúttal megvilágította a glucki zenedráma korszakos jelentőségét is. Élő, a szó legnemesebb értelmében modern művet hallhattunk.

Hogy Richard Strauss Elektra elementáris erővel hatott, az énekesek szuggesztivitásán túl a látványvilágnak is volt köszönhető, s itt nemcsak a rendezésre gondolok. A fényhatások megvilágító erejű alkalmazása lehetetlenné tette, hogy kívülállóként kövessük a tragédiát. S aki már látta „civilben” Iréne Theorint (Elektra), Waltraud Meiert (Clytemnestra) és Eva-Maria Westbroeket (Chrysothemis), nemcsak elismeréssel adózik a maszkmestereknek, hanem megerősödik hitében, hogy szükség van a hatásos, elhithető erejű színpadi megjelenésre. Theorin lélektanilag felépített szerepformálása, a kiforrott drámai szoprán tökéletes hanggi perfekciójával: felejthetetlen.

Gluck Orfeuszának címszerepében Elisabeth Kulman – megvilágította a mű korszakos jelentőségét
Fotó: Hermann és Clärchen Baus / Salzburger Festspiele

Ugyancsak felejthetetlen Patricia Petibon Lulu-alakítása. (Az énekesnő árialemezéről a 72. oldalon olvasható kritika.) Berg születésének 125., halálának 75. évfordulóján emlékezetes előadás született Vera Nyemirova rendezésében, Daniel Richter színpadképeivel. Az előadás másik erős figurája Schigolhként Franz Grundheber, aki a színpadon magától értetődő természetességgel valósítja meg mindazt, amire mesterkurzuson növendékeit tanítja; szerepformálása a mindenkori jelenlét, az interpretáció magasiskolája. Több szerepben láthattuk a holland mezzoszopránt, Cora Burggraafot, aki Gounod operájában, Rómeó apródjaként vívásával is elismerésre méltó teljesítményt nyújtott.

Az egy-egy modern szerző zenei világát bemutató Kontinent sorozat idei kiválasztottja Wolfgang Rihm volt – a sorozaton túlmenően, a fesztivál egyik legrangosabb eseményének számított Dionysos című operafantáziájának ősbemutatója. Librettóját Nietzsche-szövegekből állította össze a szerző – a mozaikképekből kialakított hangzó ikonosztáz első hallásra nyilvánvalóvá tette: továbbíródik az operatörténet.

SOLYMOSI TARI EMŐKE: KÉT VILÁG KÖZT**Beszélgetések Lajtha Lászlóról****Hagyományok Háza, 342 oldal**

Jelképes című könyvet tart kezében az olvasó: Két világ közt. Aki valamennyire tájékozott a XX. századi magyar zene történeleiben, pontosan ezt gondolhatja Lajtha Lászlóról: zenéjét és életútját tekintve két világ között élt. Igen, a „harmadik magyar” – ahogyan Bartók után szabadon az őt szerető francia művésztszerek emlegették – számos alkalommal kényszerült váltani és választani egymástól fényévnire elhelyezkedő világok, életformák között. Legyen az a számára lefegyverzően könnyed és természetes váltás a világvárosok elegáns értelmiségi körei és a paraszti közösségek világa között, a sármos, kedves humorú úriember modora és a szarkasztikus, kioktató, jobb esetben mogorva professzori póz között, vagy életének talán legnehezebb döntése, amikor 1948-ban a külföldi élet szabadságának és sikereinek feladásával hazatért a kommunista rendszer számára ellenséges körülményei közé.

Viszontagságos, igazi XX. századi karriertörténetet, egyben egy régi vágású „erős egyéniség” karakterrajzát tárja elénk ez a beszélgetéskötet. Kortársak emlékeznek Lajtha Lászlóra, a családtagra, művészre, barátokra, mesterre, fejezetenként logikusan strukturálva; a kötet szerkesztője, Solymosi Tari Emőke mintegy húsz éven keresztül készítette az itt közreadott beszélgetéseket. A kortárs visszaemlékezések, szubjektivitásuk mellett, legalább olyan doku-

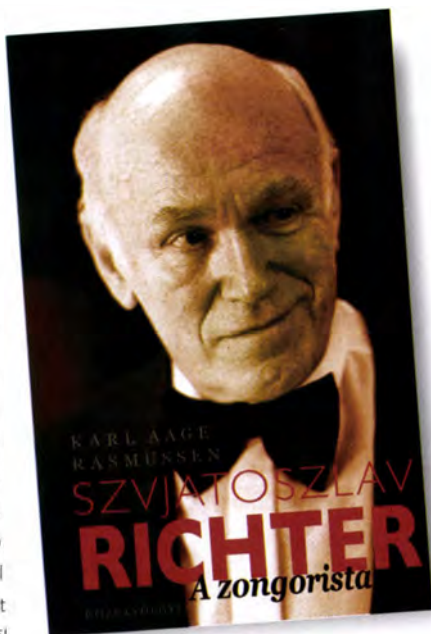
ugyanakkor személyiségének már-már anekdotikus érdekes jegyei sok mindegyikre választ adnak.

A komoly tudományos apparátussal (jegyzetanyag, név- és zenemű-mutatók) ellátott kötet a szerző második, Lajthának szentelt könyve. Lebilincselően érdekes olvasmány, mely többedmagával szépen mutat gyarapodó Lajtha-polcunkon, a Lajtha-művek szintén bővülő hangfelvételei mellett. Vegyük le a polcról!

Gyenge Enikő

KARL AAGE RASMUSSEN:**SZVJATOSZLAV RICHTER****Rózsavölgyi és Társa, 398 oldal**

A dán zeneszerző és bevallottan hobbi-zenetörténész olvasmányos – ám nem különösebben mély és bevilágító erejű – Richter-életrajzot írt. Váratlan adatokkal nem rukkol elő, s a régieket sem mutatja be radikálisan más megvilágításban. Néhány megállapítása azonban igazán frappánsra és elgondolkodtatóra sikeredett, mint például az, hogy „a Richter-mitosz a maga módján a zene mítosza”, és ez a mítosz telítve van a zene rejtvényeivel és problémáival. Miközben Richter szédületes pályájáról, életművéről, koncertélményeiről (ha vannak) és felvételeiről beszélünk, gondolkodunk, tulajdonképpen a zene leglényegibb és éppen ezért szükségszerűen titokzatos vonásaival kerülünk szembe. Az ő zongorázásából nyert tapasztalat alapvető módon járult hozzá a zenéről való tudásunkhoz, művészete a XX. századi zene történetének ugyanolyan súlyú fejezete, mint a legnagyobb zeneszerzői életművek. Valószínűleg ez a felismerés vezethette Rasmussent, amikor belevágott az életrajz megírásába. A zene alapvető kérdéseit óhajította körbejárni Richter ürügyén, ám ez a szándék sajnos csak szándék maradt. Az ígéretes elvi felütés után egy hol érdekesebben, hol laposabban elmesélt életrajz-

epizódjainak sorjáztatásába kezd, melyben sok redundáns elemmel találkozhatunk, ráadásul ahogy haladunk előre, egyre több oda-visszaugrás és anekdota tarkítja a lineáris elbeszélést. Két – a Richter-életrajzhoz képest aránytalan, a tárgyalt téma szempontjából azonban elnagyolt – fejezet is beékelődik a szövegtestbe, egy Prokofjev- és egy Sosztakovics-„esszé”. A harmadik Richter-kortárs zeneszerzőről, Benjamin Brittenről is sok szó esik, ám Rasmussen úgy érezhette, hogy róla kevésbé részletes portré is kielégíti az olvasó kíváncsiságát. A biográfus érezhetően érdeklődik a sztálini és poszt-sztálini korszak zeneművészete és kultúrpolitikája iránt, nem rejti véka alá azt sem, hogy hatottak rá Szolomon Volkov Sosztakovics-biográfiái (szimpatikus, hogy az olvasót tájékoztatja e biográfiák tudományos hitelességével szemben felvetett aggályokról). Volkovra emlékeztet az is, ahogy a különböző tényadatok

közötti űrt igyekszik kitölteni, hol pszichologizál, hol fantázia szülte, hol regényes elemekkel, valamint hogy beleszeret egy-egy metaforájába. Rasmussent leginkább a „Vándor”- a „Nomád”- metafora ragadja el, néha hajlamos e metafora túldimenzionálására. Összességében azonban a könyv jó beszélgetőtárs – aki kicsit is foglalkozott már Richterrel, a saját kérdéseit hallhatja viszont.

Molnár Szabolcs

2010/2011

Művészetek Palotája, Festetics Palota (Budapest),
Bartók Emlékház, Gödöllői Királyi Kastély díszterme

Grigory Sokolov

Evgeny Kissin

A Zongora 2010/2011– Művészetek Palotája

Bérletek és jegyek megrendelhetők a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen.

Piotr Anderszewski – 2010. szeptember 30., **Evgeny Kissin** – 2010. november 17. 19.30

Kocsis Zoltán – 2010. december 8. 19.30, **Grigory Sokolov** – 2011. március 7. 19.30

Ránki Dezső – 2011. április 18. 19.30, **Mitsuko Uchida** – 2011. május 16. 19.30

A „Koncert 33” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni,
ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek

Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni
valamennyi „KONCERT 33” hangversenyről.

A koncertek közreműködői a 2010/2011-es hangversenyszegzonban:

Evgeny Kissin, Grigory Sokolov, Mitsuko Uchida, Piotr Anderszewski,
Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Vásáry Tamás, Szokolay Balázs (zongora),
Szabadi Vilmos, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin, Baráti Kristóf, Bánfalvi Béla (hegedű),
Onczay Csaba, Fenyő László (gordonka), Csáki András (gitár),
Tokody Ilona (szoprán), Xavier de Maistre, Marie-Pierre Langlamet, Vigh Andrea (hárfa),
Budapesti Vonósok, Liszt Ferenc Kamarazenekar, Ewald Quintet, Excanto együttes

A hangversenyek főszponzora:

magyar villamos művek

Támogatók:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

WOLKENSTEIN: DALOK

Andreas Scholl – ének
Shield of Harmony

Bestseller biztosan nem lesz Andreas Scholl mégoly igényesen kivitelezett új szólóalbuma. Garancia erre a szerző, a XV. század első felének titokzatos figurája, a világot utazó trubadúr. Oswald von Wolkenstein személye és műve. A lézengő Ritter megtestesítője: nemcsak nagyhatalmú nemesek és gazdag polgárok asszonyait kívánta meg, de még a politikába is bele-beleakart. Ez ügyben Magyarországon is többször megfordult, de egy bizonyos XXIII. János nevű ellenpápa ügyében is eljárta; üldözött és vadásztak rá, békék és háborúk múltak fumigálkodásain – és ennek a hébe-korba dokumentált élet-mitosznak állandó eleme a minden történet mellé odapatintható „állítólag”.

Scholl, a jelen kor legértettebb kontratenorja ráadásul több szívserzelem-legendát is ültet le lemezzel: saját, Kiedrichben telt gyermekkorra, a templomi Chorbuben gregorián szerepléseinek emléke, apja helye a karzaton, elhunyt nővére mint a ritka kóruslányok egyike. Plusz von Wolkenstein kora reneszánsz vágánssága. Száz feletti a fennmaradt dalok száma, közülük a leg-híresebbel indít Scholl: a strófikus Es fűgt sich a kedves téma, az utazás jegyében fogant. A kíséret izlés szerinti, az egész albumon a Shield of Harmony nevű régizene-együttes tagja penget ezt-azt. Néha tényleg nem egyszerű megmagyarázni, mit miért használnak. Például az előbbi, versszakonként poroszoktól oroszokig sok-sok országot bemutató dal szövege említ hegedűt, trombitát, dobot és sípot, ők zenei megfontolások miatt mégis hárfát használnak, azt is csak diszkrétan. Úgyis Scholl álomszép énekése a lényeg. Aki pedig sokallná az üveges pianók, a melegen vibráló középlágy lágyságát, az megkapja a minnesangéri kontrasztot is, méghozzá a falzettista saját, teljes funkció baritonjával.

Ókóvác Szilveszter

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC902051

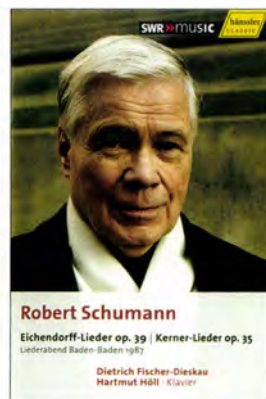

LANG LANG ZONGORAESTJE

a bécsi Musikvereinban
Beethoven, Albéniz, Prokofjev, Chopin
művei: Lang Lang – zongora ●●●○○

Lang Lang számos formátumban (CD, DVD, Blu-ray, LP) megjelentetett koncertfelvétele idén márciusban készült a bécsi Musikvereinban. Különös, de a program gerincét adó két Beethoven-sonáta (C-dúr, op. 2 no. 3; op. 57) mintha nem tartozna a legsikerültebb műsorszámok közé. A piano-játék Lang egyik erőssége, ilyen szép hangokat legutóbb talán Pollinitől hallottunk, s a lassú tételekben bőven mutat is belőlk, a megformálás egésze mégis idegenszerűen hat. Olvasata kissé betű szerinti, a szforzatok és marcatók zenei értelme helyett mintha azok szótári alakját jelenítene meg, ahogy a trilla is tartalmatlan az Appassionata elején. Bár egyes témák megrajzolása finomnak mondható, másoké viszont, különösen a periódusoké, szögletesnek tűnik, a nagyobb formai egységek irányában mintha egyre hiányozna a nagy, átfogó gondolat. Ez leginkább a kadenciáknál szúr szemet: a befejezések gyakran mororosak, esetlegesek, poéntalanok. Nem így Albéniz. A huszonnyolc éves kínai nagyon „érzi” ezt a zenét, bár dinamikaileg felfelé nivellál: a kottában szereplő sokszoros piano gyakran mezzoforttá erősödik, ami betudható a koncerttermi körülményeknek. Az album legütösebb és leginkább az előadóra szabott darabja a VII. Prokofjev-sonáta. Virtuóz első, bensőséges középső, vulkanikus zárótétel, tiszta, világos, néhol túllartikulált előadás, ami árt a folyamatok kibontakozásának, mégis világos szerepeket teremt az egyébként szikár textúra rétegei között. A ráadás Chopin-fűzér viszont maga a tévedés. Az Asz-dúr etűdben (az op. 25-ös sorozatból) minden ütem külön dráma, hektikus, affektált, már-már ömlengés. Képzavarral élve, ez a zene Lang számára kínaiul van. Nem csoda, ha a nagy Asz-dúr polonéznel (op. 53) a négyvonalas c húr nem bírta tovább, s legott elhangolódott. Szabó Barna

Sony Masterworks
88697726892

SCHUMANN: DALOK

Dietrich Fischer-Dieskau – ének
Hartmut Höll – zongora

Májusban ünnepelte a zenei világ Dietrich Fischer-Dieskau nyolcvanötödik születésnapját. A méltatások a XX. század hangjának, balzsamos-bársonyos baritonnak, a legnagyobb élő dalelőadónak nevezték. A Hänssler Classic duplaalbuma (DVD+CD) precízen igazolja az elismeréseket. A DVD jövőtábol a szemünk láttára alakul, érik az interpretációs folyamat. A szinte karnyújtásnyi közelség, a kéz finom játéka, a test harmonikus mozgása, amint az énekes együtt lélegzik a zenével. Leckét ad a dalértő nézőnek, hogy mit jelenthet a dinamika, a moduláció, milyen kifejezést lehet egy pianóval és egy falzett pianóval elkülöníteni. Ám az előadó ember, és nemcsak művész. Ez abban is tetten érhető – hiszen élő koncertfelvételtől van szó – hogy az első néhány dalban a magas hangok némelyike sprödre (keményre, szálkásra) sikerül. Noha a koloratúrák finom gurulása, a szép mélységek, a regiszterek töremszemes kötése mind az orgánium tudatos és magas fokú karbantartására utal. Elmélyült munkafolyamat végeredményével találkozunk, amelynek során teljesen övéivé váltak az Eichendorff- és Kerner-dalok (is). Hogy milyen lebilincselő ismeretanyag birtokosa (háromezer dalt tud, mondta el egy riportfilmben), azt a ráadásdalok is jelzik. Bónuszként a CD-n balladákat olvas föl, háborzongatóan drámaian. Schumann és Liszt után a Theresienstadtban elpusztított Viktor Ullmannéit, megmutatva, miként képzei a szó és a zene leg-nemesebb rokonságát. *Albert Mária*

Hänssler Classic – Karsay és Társa
DVD 93.906

JELMAGYARÁZAT

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

A Budafoki Dohnányi Zenekar
Fortissima bérletének első előadása

2010. november 9. kedd, 19:30
Művészetek Palotája

Händel: Messiás

Sharon Rostorf
Megyesi Schwartz Lúcia
Kálmán László
Kálmán Péter

Budapesti Akadémiai Kórustársaság
kamarakórusa

Vezényel:
Hollerung Gábor

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

Bővebb információ: www.bdz.hu

A hangversenyeket és a Zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata,
Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap

Művészetek
Palotája
Budapest

Élményt Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Chopin összes zongoraműve Bogányi Gergely

2010. november 27., 10.00-22.00
2010. november 28., 11.00-22.00
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

fidelio.hu [inforadio](http://inforadio.hu)

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Mupa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komár Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Mupa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

STRAVINSKY: TAVASZI ÁLDOZAT

Simón Bolívar Ifjúsági Zenekar

Karmester: Gustavo Dudamel ●●●●○

A Beethoven-, Csajkovszkij- és Mahler-szimfóniák nagy sikerű felvétele után Dudamel és zenekara új erőpróba után nézett. S mert alább nem adták, mindjárt a legnagyobbba fogtak. Ezen a Caracasban készült koncertfelvételen az előadók eddig megismert valamennyi erényüket megcsillogtatják, az energikusságot, a pontosságot éppúgy, mint a finom részleteket a kamarajátékban. Előadásuk frissége már az első partitúraoldalakon megmutatkozik. A kezdő tempo rubato meglehetősen giusto hat, s általában, a koncepció a zenei sorok strófikusságát, a szakaszosságát a szokásosnál sokkal inkább kiemeli. Az orgiasztikus részek imponálóan erőteljesek, néhol kissé nyersegek, a hangzás egésze azonban mintha nem lenne eléggé összeérett, a rétegek szerepei mintha nem volnának mindenütt világosak, ahogy az ütők, különösen a timpani súlya is szinte mindvégig aránytalan – ez könnyen lehet a hangtechnikus hibája is. Egészében mégis dicséret illeti a fiatalokból álló együttest, mely ezzel a produkcióval kétségkívül felsőbb osztályba lépett. Csalódást kelt viszont a korong másik, az 1940-ben elhunyt mexikói Silvestre Revueltas négy részes zenekari darabja, a Maják estéje (La noche de los mayas). Az éjszaka gondolatkörére épülő tételek meglehetősen tartalmatlanok, és még ennél is rosszabbul megformáltak. A szerző gyakori ismétlései a semmi körül forognak, mintha csak saját ötlettelenségét próbálná palástolni, s még kevesebb bennük az evolúció, ami valamiféle csúcspontig repitene bennünket. Bár itt-ott hallunk izgalmas polimetriát, tempóváltásokat, színes hangszerelést, akciószegénysége mégsem annyira üdítő, mint inkább dühítő, s különösen a Sacre után hat bántóan semmitmondónak. Szabó Barna

Deutsche Grammophon – Universal
002894778775

DE FALLA: A HÁROMSZÖGLETŰ KALAP

Orquesta Filarmónica de Gran Canaria

Karmester: Pedro Halffter ●●●●○

A négyszögletű dobozban A háromszögletű kalap teljes anyagának új felvétele található. A Gyagilev Orosz Balettje számára a korábbi El corregidor y la molinera című, kamarazenekarra készült balettből nagyzenekarra átirat Manuel de Falla-darabot hajdanán Pablo Picasso díszleteivel mutatták be Londonban. A zeneszerző nem érezte magát elég felkészültnek a vezénylésre, így a bemutatót Ernest Ansermet dirigálta, aki jóval később lemezfelvételt is készített belőle. A Kanári-szigetek Filharmonikus Zenekarát ezúttal a fiatal spanyol Pedro Halffter vezető karmester vezényli. Az előadás kidolgozott, szélsőségektől mentes, a tempók nyugodtak, mégsem lassúak. Az interpretáció kerüli a vulgarizmus veszélyét, ami az ilyen attraktív, extrovertált darabok esetében mindig valós fenyegetést jelent. A konkurencia sem kicsi: ha nincs is sok lemez a teljes balettről, Ansermet mellett García Navarro és a hasonlóan parádés művekben otthonos Rafael Frühbeck de Burgos, Charles Dutoit, Jesús López-Cobos, Enrique Bátiz, Enrique Jorda készítették felvételeket. A korábbi szolisták egy része is jelentős, Teresa Berganzával vette fel Ansermet és Navarro, mellette Victoria de los Ángeles és Florence Quivar is lemezre énekelt. Ezúttal Marina Rodríguez-Cusí viszi a szót, ízlésesen, a kontextusba illő mérsékeltéssel. A lemez nem különleges olvasattal, meglepő fordulatokkal, hanem egyenletesen magas színvonalával vív ki elismerést, ahogyan kellő hangzásbeli differenciáltsággal és hangulatfestéssel rajzolja elénk a darabot. A Warner Classics spanyol leányvállalata által kiadott lemez külön érdekessége a zongorára írt Négy spanyol darab Montañesa Cándido Alegria-féle zenekari átírata. Zay Balázs

Warner Classics & Jazz – Magneoton
5144201502

SATIE: ZONGORAMŰVEK

Anne Queffelec – zongora

●●●●○

A felvételt még azelőtt készítette a Virgin Classics, hogy az EMI megvásárolta volna. Remélem, az egykori katalógus sok rég hiányzó darabja megjelenik majd a Premium sorozatban. Az amúgy remek Aldo Ciccolini Liszt Ferencnél kevésbé érzi Erik Satie sajátos világát, Reinbert de Leeuw pedig túlzottan elvonatkozott tőle, kezei közt szétesik, elhalványul a zene. A Decca-lemezével máig élenjáró Pascal Rogier után így alighanem Anne Queffelec a legjobb, lemezről hallható Satie-előadó. Sosem értettem, miért ignorálja e külön szerző művészetét annyi nagy zongorista, néhány kivételtől eltekintve csaknem mindenki, aki nem francia, vagy francia kötődésű. Queffelec nemcsak a két nagy sorozat (Gymnopédies, Gnossiennes) világát ragadja meg jól, hanem a számos más darabból (Embryons desséchés, Je te veux) is megannyi értéket mutat fel. Az Első gnossienne széles dinamikai skálán mozog, sok benne a fel-le mozgás. Annak ellenére kiváló, hogy kicsit pattogósabb az ideálisnál. A Második hangja puha, sok benne a pasztelles szín. A Harmadik is lágyabb, kevésbé éles, színekben gazdag. A Negyedik is introvertált, ez után azonban vált Queffelec: az Ötödik elevebb, a Hatodik már igazi schumannos zárásként jelenik meg. Az Első gymnopédia lassabb, mint Rogier lemezén, de nincs messze az ideálistól. Legjobban a Harmadik friss, tiszta előadása sikerült. A darabok különös karakterét Rogier mindenkinél jobban ragadta meg, ugyanakkor Queffelec sosem jár messze ettől, s amikor eltávolodik is, mindig hoz valami pluszt, szélesebb dinamikai skálát, legtöbbször több lágyassággal, több színnel. Nem veszi el Satie mechanikus, élesebb kontúrú szürrealista világát, de Debussyének finom átmenetekkel teli hangzásába, impresszionista árnyalásába rejti azt. Zay Balázs

Virgin Classics – EMI
50999 686159 2 3

Roland®

www.rolandee.hu

GK COSM V-LINK D-BEAM USB AUDIO

V-Bass VB-99

A Roland egyedülálló digitális modellezési technológiáján alapul a legújabb processzor, amely a basszusgitár hangzások összes fontos alkotóelemét képes modellezni. A három új fejlesztésű DSP chip teljesítménye és az új, innovatív funkciók együttesen biztosítják a basszusgitárosok számára a szabad „hangépítést”, amelynek csak a képzelet szab határt.

Képviselet: Roland East Europe Kft. 2045 Törökbálint, FSD Park 3. 06 23 338-041

Márkabolok: Roland ZeneGALÉRIA 1137 Budapest, Radnóti u. 9. 06 1 239-9756 Roland eZene

Hangszerbolt 6000 Kecskemét, Jókai u. 44. 06 76 329-096 Hoffer Hangszerbolt 9400 Sopron, Ógabona tér 16. 06 99 333-626 KISS Hangszerbolt 2030 Érd, Riminyi út 5. 06 23 368-456

GRAMOFON

ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világzene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkben – olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a hvg.hu kultúra rovatában.

hvg.hu

LE CONCERT SPIRITUEL XV. LAJOS KORÁBAN

Le Concert des Nations

Karmester: Jordi Savall

A Concert spirituel hangversenyek 1725-ben abból az igényből születtek, hogy nagyjait idején – amikor Párizs legfontosabb színházaiban az operajátszás szünetelt – se szakadjon meg a zenei események sora. A helyszínt a Tuileriák-palotában találták meg, a közönség a nagypolgárság, kisebb mértékben a nemesség és az utazó külföldiek sorából került ki. A műsorokon kezdetben elsősorban vallásos művek (motettek, oratóriumok) szerepeltek, de a hangszeres zene divatos műfajai (szólódarabok, concertók, concerto grossók) is helyet kaptak. A francia zeneszerzők művei mellé a közönség és a kor divatja csakhamar odavonzotta az olaszokat is és később Európa legnépszerűbb szerzőit.

Jordi Savall és a Concert des Nations együttes legújabb vállalkozása a Concert spirituel hangversenyek XV. Lajos korabeli (1725–1774) repertoárjának megidézése, egy képzeletbeli koncert műsorának összeállításával. Három nációhoz tartozó zeneszerző – Corelli (op. 6 no. 4-es concerto grosso), Telemann (két zenekari szvit és egy concerto viola da gamba, fuvola- és flauto dolce-szólókkal), Rameau (programmatikus hangszeres tételek a Les Indes galantes-ből) – műveiből válogattak, mindhárman bősséggel képviseltették magukat zenéjükkel a koncertsorozatban. Az előadás remek, de bővebben is lehetne jellemezni, szuperlatívuszokat halmozva... Igen, minden tétele koncepciózusan érdekes, áttetsző, mégsem vékony szölamvezetéssel, a vonások nemcsak jól artikuláltak, de telten, szonórusan szólalnak meg, a continuo-részleg hangszer-összeállításában és hangzásában is változatos, a fúvósok tisztán(!) és szép hangon játszanak. A zenehallgatás nagy pillanatait élhetjük át. Pazar kiállítású booklet, szép képanyaggal, kissé bőbeszédű zeneszerzői életrajzokkal, ám a korszak eseménysorának hasznos ismertetésével. *Gyenge Enikő*

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA 9877

HÄNDEL, W. CROFT: ZENE AZ UTRECHTI BÉKEKÖTÉS TISZTELETÉRE

Holland Bach Társaság Zenekara és Kórusa

Karmester: Jos van Veldhofen

KÜSSER: KÉT SZERENÁD A DUBLINI UDVAR SZÁMÁRA

Aura Musicale

Művészeti vezető: Máté Balázs

A spanyol örökösödési háborút lezáró, 1713-as utrechti béke a diplomácia diadalaként vonult be a politikatörténetbe. A területi igényekkel fellépő nagyhatalmak, Spanyolország, Franciaország, a Habsburg Birodalom és Anglia között megkötött békeszerződés átrajzolta Európa térképét, ezzel egyensúlyi helyzetet teremtett a kontinensen, látványosan mindenki meglegedésére. Azt nem tudjuk, hogy a holland nagyvárosba látogató uralkodók tényleg a békés kompromisszum szándékával érkeztek-e. Számunkra sokkal inkább úgy tűnik, hogy a békekötés az utrechti vendéglátók ügyességét dicséri, akik színes kulturális programokat szerveztek, érdekes látványokkal, koncertekkel szórakoztatták a külhoni delegációkat. Az utrechti fesztiválhangulat a béke ígéretének jegyében Angliában is több nagyvárosra áterjedt. A megegyezést Londonban, Oxfordban és Dublinban parádés

világi eseményekkel, egyházi hálaadó szertartásokkal ünnepelték. Ebből az alkalomból több korabeli muzsikuskomponált ünnepi zenét saját elhatározásból vagy uralkodói felkérésre, vagyis az utrechti békekötésnek zenetörténeti jelentősége is számottevő. Jóllehet a béke 300. évfordulóját Európa 2013-ban ünnepli, már az idén találkozhatunk olyan felvétellel, amely e jeles esemény tiszteletére komponált korabeli műveket vonultat fel.

Händel Te Deumát és Croft nagyszabású zenekari-vokális Ódáját a világ egyik leghosszabb ideje működő régizenei együttese, az 1921-ben alapított Holland Bach Társaság Zenekarának és Kórusának értő, érzékeny előadásában hallgathatjuk meg. Az interpretáció a neves zenetudós-karmester, Jos van Veldhofen felfedezéseit is szervesen beépíti. Különösen William Croft művének megszólaltatása jelenthetett kihívást, amelyet korábban sem koncertteremben, sem hangfelvétellel nem lehetett hallani. A Westminster Abbey egykori organistájának kompozícióját van Veldhofen bányászta elő a Bodleian Library gyűjteményéből. Az Óda egyrészt az utrechti megegyezésnek állít emléket, másrészt – az autográf címfelirata szerint – Croft mestermunkája, amellyel Oxfordban doktori címet nyert. Az albumon szereplő másik mű, Händel Te Deuma a zeneszerző angol pályafutásának első igazi sikere. Az évszámok alapján még hannoveri állásában, ám valójában már Londonban komponálta a királyi udvar megrendelésére. A műben Händel saját zenei stílusát az angol tradíciókkal ötvözi. A Te Deum előadására reprezentatív körülmények között került sor a Szent Pál-székesegyházban, a Cecilia-napi szertartás részeként.

Különös, hogy az utrechti békekötés egy pozsonyi származású komponistát is meghíletett. A XVII–XVIII. század fordulóján bámulatos európai karriert befutó Johann Sigismund Küsser működésének csúcspontján, a dublini alkirály udvarának zenemestereként kapta a felkérést két színpadi serenata komponálására: az első a II. Vilmos emlékére rendezett ünnepségen hangzott el, a másik az utrechti béke alkalmából. A Hungaroton felvételén szereplő két mű rekonstruálására Máté Balázs és együttese, az Aura Musicale vállalkozott. A kísérfűzet szerint a legizgalmasabb problémát a hangszerelés jelentette, például annak megfejtése, mi lehet a tamburino. Nemcsak ezért a választást érdemes megszerezni a felvételt: Küsser méltánytalanul mellőzött életműve itthon még felfedezésre vár. *Gilányi Gabriella*

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 29610 (Holland Bach Társaság)

Hungaroton Classic
HCD 32633 (Aura Musicale)

WERNER ÉS ALBRECHTSBERGER MŰVEI

Authentic Quartet

ALBRECHTSBERGER: ASZTALI ZENÉK FUVOLÁVAL

Savaria Baroque

Karmester: Németh Pál

Johann Georg Albrechtsberger nevét oly sokszor emlegeti a zenetörténet, hogy korszakos művésznek hinnénk, miközben előadói jelentősége ugyan orgonistaként, egyházzeneusként kétségtelenül megáll (lásd a folyton nyegle Mozart feltűnő tisztelettel fogalmazott kiszólását: „hát, Hässler távolról sem egy Albrechtsberger!”). „korszakossága” azonban nem művészként, inkább komponistanevezédek ellenpont-tanáráként igaz. Műveit hallva megannyi tüchtigre szerkesztett stílusgyakorlat kerül elénk, amely a megrendelésfüggő napi kézírás-gyakorlatnak inkább szülötte, semmint új ötletet fialó műzsácsóknak. De hogy ezt elmondhassuk, lemeze kell játszani Albrechtsberger kamaraműveiből: míg mások friss invencióval a bevett stíl törésén, megújításán gondolkodtak, addig iparkodásával ki és hogyan tartotta a mainstream hagyományt? Most két friss korogra is kerültek Albrechtsberger-ritkaságok. Mindkét album a Hungaroton gyakorlatába illő first recording (és auten-

tikus) felvétel, az elsőnek külön érdekessége a tematika: gyakorlatilag kéttételes templomi szonáták közreadása különböző műfaji jelzések alatt (vonósnégyes, szonáta, fuga). Az sem mindennapi, hogy ezúttal egy Széchényi Könyvtárból kikért Albrechtsberger-kézirat is megszólal: e sematikus fűgának végén kibukkan ugyanannak a korálnak az uniszónója, amelyet a lassú tételben bachi mintára dolgoz fel, övez fel a zeneszerző (Christus ist erstanden)! Az Authentic Quartet feltűnő intenzitás nélkül, inkább simulékonyan, a kismesteri oeuvrehez idomulva szól, és afelett is sajnálkozunk kell, hogy megannyi allegro moderato jelzésű fuga „pusztán” előírás szerint hangzik el. Így a lemez-műsor változatossága csorbát szenved: a másfél száz hasonló Albrechtsberger-tételpárból jó lett volna néhány virtuóz, lehangoló fűgát is szeregetni. A kvartett programjának első fele egy másik művésznek, a Haydn előtt Eszterházaán szolgáló Gregor Joseph Wernernek állít emléket. Werner életének ugyancsak hetvenhárom évét jó negyven esztendővel korábban pergette, mint Albrechtsberger, az emberöltőnyi különbség mégsem érzik művein. Werner korábbi, még a hercegi család alkalmazásában szerzett oratóriumainak nyitány-átiratai ezek a kéttételes darabok, figyelemreméltó fűgabővitményekkel. Belső történesekben, finom diszsonanciákban s azok oldásában még gazdagabb muzsika is ez, mint az Albrechtsbergeré: nem csoda, ha Haydn maga proponálta és szerkesztette is elődje szonátaköteteinek bécsi kiadását!

A Savaria Baroque pedig alapító-karnagyának szólóját kíséri: Németh Pál fafuvolája puha, tömör hangon, kifogástalan eleganciával abszolválja az Albrechtsberger-programot, partnereként, egy partita erejéig Vigh Andrea hárfaművész játéka is hallható. Negyven év „táfelmuzikait” öleli fel az album, de tán az etiketthű fuvolaszó és a sokszor szomorkás hangvétel teszi, hogy a szórazottató jelleg mégsem túl erős bennük. A korabeli háttérzenék sora itt is többféle címke alatt fut: partiták mellett norturno, divertimento és kvintett is előfordul. (Egy azonban biztos: a rokokó legnépszerűbb táncát, a menüettet tartalmaznia kell mindnek.) A lemezt záró, immár a XIX. századba átcsúszott kvintett alatt pedig a tanári tudás avulásán, az érdeklődés beszűkülésén morfondírozhatunk: Mozart halála után tíz évvel, miközben Beethoven már második szimfóniáján dolgozik, sokra tartott kontrapunkt-mesterük miféle posztbarokk kompozíciókat zárt magára... *Ókovács Szilveszter*

Hungaroton Classic
HCD 32653 (Authentic Quartet)

Hungaroton Classic
HCD 32647 (Savaria Baroque)

MESSIAEN MŰVEI

Joanna MacGregor – zongora

A Glenn Gould-i nyomvonalon haladó Joanna MacGregor a kortárs brit művészeti élet egyik legsokoldalúbb muzsikusa: klasszikus és jazz-zongorista, karmester, rádiós rendező, a Bathi Nemzetközi Zenei Fesztivál igazgatója, pedagógus, egyetemek és művészeti akadémiák tiszteletbeli professzora. 1998 óta saját kiadója, a Sound Circus égisze alatt készíti felvételeit, melyeket újabban a Warner (Magyarországon a Magneoton) forgalmaz. Ezen a négylemezes kiadványon a régebben és mostanában rögzített, összes Messiaen vonatkozású felvétele helyet kapott. Messiaen negyvenes évekbeli termésének jellegzetes darabjai mellett a kortárs lengyel komponista, Zygmunt Krauze Quatuor pour la Naissance című 1985-ös kompozíciója is megszólal, Messiaen híres kvartettjének párdarabjaként. MacGregor kiváló partnerekkel dolgozik együtt a korrektül megszólaltatott kamaraművekben: Charlotte Riedijk (szoprán), Madeleine Mitchell (hegedű), David Campbell (klarinét), Christopher van Kampen (cselló). A Harawi – Chant d’amour et de mort című dalciklus felvétele valódi unikumnak számít, MacGregor előadói karakterének teljes mélységét azonban csak a Vingt regards sur l’enfant Jésus kétórás ciklusában ismerhetjük meg. Játékmódja, a billentésben és az időzítéseken érzékelhető spontaneitása, kedvező összehatást alkot Messiaen végtelenül szigorú és szikár kifejezőeszközeivel. Nagyszerűen emeli ki a ciklus minden atmoszférikus elemét, a kiszámíthatatlan természetességű madárcsivítést, a forgószélserű rohamokat, az időlenné növelt pillanatokot, a kozmikus távolságokat, a fény-árnyék-effektusokat. A lemez meggyőző tanúságtétel amellelt, hogy a „cross-over pianist” kategóriája nem feltétlenül intellektuális fegyelmezetlenséget jelent, hanem széles látókört. *Veres Bálint*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68393-2

SHIELD: TRIÓK

Szabadi Trió

●●●○○

Nem kevesebb, mint hét azonos műfajú alkotást sorol egymás mellé Szabadi Vilmos hegedűművész triója (Kovács Szilvia – brácsa, Újházy Gyöngyi – cselló). El nem tudom képzelni, hogyan lehet ihletetten muzsikálni ennyi hasonló felállású műben (nyilván sorozatban vették fel), valamint azt sem, hogy a hallgató örömmel és élvezettel figyelje végig a huszonegy tétel összesen 63 percnyi zenéjét. Az sem biztos, hogy értékes műkupaiba nyúlt Szabadi Vilmos, hiszen a karrierjét hajóépítő legényként kezdő, és a Király zenésze cím birtokosaként 1829-ben elhunyt William Shield pasticciók „alkotójaként” szerzett rangot a maga korában. Az idézőjel ennek a színpadi műfajnak a természetéből fakad: innen-onnan összeszedett tételekről van szó, saját zenékek kiegészítve. No, de halljuk, mi szól a korongon! A trió hangképzése, hangütése nem azé a koré, amelyben a művek íródtak. Az akkordreccsentés a mértéktelen vibrató, a túlzott lassítás ebben a stílusban modor, sallang, a zene ellen való. Ez a zene egyszerű, de könnyen érdektelenné válik, amint erőszakot tesznek rajta, amint csinálni kezdik, amint romantikus mázzal öntik le. E stilisztikai tisztátalanság, félreértelmezés miatt nem tudom szeretni a lemezt, pedig Szabadi kiváló muzsikussal, és két társal is az. Hihetetlenül kényes műfajról van szó, talán még a vonósnegyesnél is kényesebből, hiszen minden hang világosan érzékelhető a zenei szövetben. Ez egyébként a felvétel értéke: a muzsikusként általában tisztán játszanak, a három szintet (hegedű-brácsa-cselló) ugyanakkor jólesne kiegyenlítettbben hallani, vagy legalábbis az alsó kettőt bátrabban megmutatni, amikor ezt a meglepően változatos zene igényelné. A kamarazene alapja és lényege a zenészek reagálása egymás játékára. Ezen a felvételen ezt is hiába keressük, de a humor sem lel táptalajra.

Várkonyi Tamás

Hungaroton Classic
HCD 32669

VANHAL: GORDONKAVERSENYEK

Sinfonietta Pannonica

Szabó Péter – gordonka

●●●●○

HAYDN: VERSENYMŰVEK

Accademia Bizantina

Karmester: Ottavio Dantone

●●●●○

Nem könnyű Mendelssohn, Brahms, Csajkovszkij, Dvořák versenyműveinek csillogásától meglátni az őket megelőző korszak – az öveiket kiérlelő – alkotásait. És máris itt vagyunk, a bécsi klasszika értékítéletének kellős közepén, a szélsőségektől mentes karakterek, a hármshangzat-felbontások, az alap néhány akkordot variáló harmóniavilágnál. 2010-ből nézve-hallgatva mindehhez bizony el kell fedkez-nünk az elmúlt bő két évszázadról, annak minden zenei „víványáról”. És ne minősítsünk alkotókat, fogadjuk el, hogy ők azt gondolták, amit megírtak, úgy, ahogy megírták. Reménytelen vállalkozás ilyen időtávból értékelni. Vagyis: próbáljuk meg Vanhal muzsikáját is szépnek hallani, annak ellenére, hogy az utókor a Haydn-vonal mögé sorolja. Egy kortárs esztéta, Schubart például azt írja, hogy Vanhal a legjobb zeneszerzők egyike, alapos tudás, egyéni stílus, jó ízlés birtokában, harmóniákat és dallamokat okosan, belső átélessel kombinálni tudó készséggel. Milyen érdekes: a lemezt indító, hangneménél fogva néhol robusztus, erőteljes C-dúr gordonkaverseny után megszólal A-dúr mennyire más! Milyen ke-

cses, milyen lágy, milyen törekeny, már-már lassú-tel-szerűen lírai, tele éneklő dallammal. Ami az előadást illeti, az A-dúr mű mintha kevésbé ért volna be. Nemcsak a szólista hangszerét elhagyó fel-tűnően sok hamis hang miatt merül fel e gyanú – sokszor kényesen magas fekvésben kényeszerűl ját-szani, szólama hallhatóan nehezebb, mint a C-dúr műben –, hanem azért is, mert a dallamoknak nem volt idejük gesztusokká érniük. Szólócselló és zene-ka-rensengése nem elég élő, inkább papíron maradt párbeszédhez hasonlítható. Az együttes erre a felvé-telre – de további tervekkel a zsebben – verbuváló-dott, ehhez képest meglepően egységesen szól. Több zene-ka-tagjai álltak össze, Ábrahám Márta és Szabó Péter vezetésével, utóbbi művész a prágai Nemzeti Múzeumban találta meg a műveket, sőt két tételben ő pótolta egy-egy brácsa-, illetve kürtszólamot. A fűvő-sok-vonósok arányát nagyszerűen sikerült eltalálni, a hangzás is kellemesen csengő. Végre egy felvétel, amelyen nem azt hallja az ember, hogy „na, belép-tek a kürtök”, hanem diszkrét hangzágzágodást tapasztal. Ha pedig meghallgatja ezt a lemezt, el-mélyed a stílusban, és eszébe sem jutnak azok a sztereotípiák, amelyek a lemez meghallgatása előtt oly csábítón kellettek magukat.

Mert persze nem Haydn-, Mozart-, Beethoven-szerű zeneszerzők nyelve jelenti a stílust – ők sokkal messzebbre mernek menni, mint ami a kor nyelv-zetében elfogadott. Itt van például Haydn három versenyműve egy olasz társaság lemezén. A sláger D-dúr csembalóversenyyel, a szintén nem ismeret-len G-dúr hegedűversenyyel és az F-dúr hege-dű-csembaló-kettősversenyyel. A régizene-játék kli-skékké csontosodott, intézményes keretek között tanított előadói rutinjaival, amelyek háttérbe szo-rítják az egyéni kezdeményezőködedvet. Ezen a felvé-telen például a rezek a fentebb hivatkozott mértéke-lenséggel lépnek be, de szó sincs arról, hogy rossz előadás lenne. Az eszköztár – még ha a rutin hatja is át a rögtönzőszellem helyett – jóval gazdagabb, mint Szabó Péterék lemezén, a zenekar is nagyobb, a hangzás impulzívabb, színesebb, a gesztusok me-részebbek, pontosabban kivitelezettek. Persze az összehasonlítás nem helytálló: az olasz együttes mögött eddig több mint húsz lemez áll – többször kísérték Andreas Schollt –, a barokk, preklasszika, klasszika régi motorosai ők. Bravúrosan oldják meg a cincogó csembaló, telt hangú hegedű együttjátékát a zenekarral; előbbi instrumentumot a koncertmes-ter Stefano Montanari, utóbbi a karmester Dantone kezeli.

Várkonyi Tamás

Hungaroton Classic
HCD 32635 (Vanhal)

Decca Classics – Universal
478 2243 (Haydn)

LIVE
Rozmán Lajos –
klarinét
Martin Tchiba –
zongora

●●●●○

A kortárs zene magyarországi hívei Rozmán Lajost régóta úgy ismerik, mint jelentős kamarazenei vállalkozások kezdeményezőjét/résztevőjét. Legfrissebb felvételén egyik újabb kamarapartnerével, Martin Tchiba zongoristával alakított duójának élő koncertfelvételeiből hallgathatunk meg egy válogatást, az összehatás azonban egyáltalán nem személynizű, hanem valódi koncerthangulatot idéz. A Martin Tchiba körültekintően részletes kommentárjaival ellátott program első felében a svájci Rudolf Keltenborn és a csillogó tehetségű fiatal német szerző, Jörg Widmann darabjai mellett Károlyi Pál és Jeney Zoltán egy-egy műve kapott helyet; a második részben Sály László és Sály Bánk kompozíciói szólnak meg, közöttük a duó számára komponált Áthallások, ami a lemez erőteljes zárataként is nagyszerűen funkcionál. VB

Telos Music Records
 TLS 095

CLARINETTO
DIABOLICO
Budapesti
Klarinétkvartett

●●●●○

Nyolc magyar zeneszerző egy-egy alkotása hallható a lemezen, nem egy mű ezek közül az együttes felkérésére született. Izgalmas a hangszer-összeállítás, talán nincs olvadékonyabb, homogénebb a klarinétkvartettnél. El kell ismerni, hogy Szepesi János, Reé György, Mayer László, Pápai Ákos művészete mondatja ki a hallgatóval ezt a megállapítást. A dinamika, a hangszín, a szólamarányok jól kidolgozottak. Ne hanyagoljuk el a szerzőket sem: Hidas Frigyes, Kovács Zoltán, Madarász Iván, Fekete Gyula, Brünauer Tibor, Takács Jenő, Dubrovay László és Gyulai Gaál János hallhatóan élvezetes játszanivalóval látta el az 1995 óta együtt muzsikáló négyest; vállaltan nem örök érvényű remekművekkel, hanem a tetsetős zenék halmazába utalando örömmzenékkal. VT

Hungaroton Classic
 HCD 32658

SUGÁR MIKLÓS:
LÜKTETÉSEK

●●●●○

Irigylésre méltó Sugár Miklós munkakedve. Már a negyedik szerzői lemeze látott napvilágot a Hungarotonnál; jelen korongon tíz mű hallható, akusztikus és elektroakusztikus egyaránt, a 2000 és 2007 közötti időszakból. Nem mindegyiken érzem, hogy a közlés elviselhetetlen szükségessége eredményeként született, egyik-másik talán jobban kikövetelné magának a figyelmet fele terjedelemben. Az elektronikát alkalmazók bizonyára többet mutatnak magukból tágas térben, a hangszórókat egymástól távol elhelyezve. A szerző számos elektroakusztikus alkotását hallottam, mégsem ismerem Sugár Miklóst. Talán túl sok a közvetett elem, a gépi közbeiktatás. Az álarcot az Eckhardt Gábor játszotta, 2006-ban irt őt zongoraetűdben veszi le. E nosztalgikus, melankolikus, majdhogynem neoromantikus tételekkel kell kezdeni a lemez hallgatását. VT

Hungaroton Classic
 HCD 32656

CSAPÓ GYULA
MŰVEI
Rivka Golani – brácsa
MR Szimfonikusok
Karmester: Tihanyi
László

●●●●○

Ez a felvétel a Kanadában élő Csapó Gyula a 2000-es években írott két nagylegzetű művét tartalmazza, s nyugodt szívvel állítható, hogy a magyar kortárs zene közelmúltbeli lemeztérképének kiemelkedően jelentős darabja. Csapót mindig is érdekelték a figurális és atmoszférikus, az akusztikus és elektronikus, valamint a reális és hiperreális hangzások összefüggései. Az emberi hangokkal manipuláló, térbe komponált szalagkompozíció, a Nagy iniciálé, valamint a kitűnő Rivka Golani számára komponált, 2009-ben az Év Komolyzenei Műve címet elnyert brácsaverseny (Versenymű brácsára és változó környezetre) komplementer módon Csapó izgalmas munkásságának teljes keresztmetszetét felmutatják. E tekintetben a korong a mai magyar zene egyik legérdekesebb alkotójának műhelyébe invitáló bevezetésnek sem utolsó. VB

Hungaroton Classic
 HCD 32665

A WARNER MUSIC
KLASSZIKUS
ÚJDONSÁGAI
OPERA SOROZAT

Julia Migenes,
 Plácido Domingo,
 Ruggero Raimondi
 Vezényel:
 LORIN MAAZEL

2 CD
 2564 582961

BIZET: CARMEN

Janet Baker,
 Elisabeth Speiser,
 Elizabeth Gale
 Vezényel:
 RAYMOND
 LEPPARD

2 CD
 25646 682893

GLUCK: ORFEUSZ ÉS EURIDIKÉ

AZ ÖT NAGY MOZART-OPERA
NIKOLAUS HARNONCOURT
VEZÉNYLETÉVEL

Così fan tutte (CD 25646600)
 Margiono, Ziegler, Cachemaille, van der Walt

Don Giovanni (CD 25646601)
 Hampson, Polgar, Gruberova, Alexander, Blochwitz

Figaro házassága (CD 25646602)
 Hampson, Margiono, Bonney, Scharringer, Lang

Szöktetés a szerájból (CD 25646603)
 Salminen, Kenny, Watson, Schreier, Galmich

A varázsfuvola (CD 25646604)
 Salminen, Gruberova, Bonney, Blochwitz

VERDI: TRAVIATA
 Gruberova, Shicoff, Zancanaro, RIZZI
 2 CD 2564 688278

DEBUSSY: PELLÉAS ÉS MÉLISANDE
 Yakar, Tappy, Huttenlocher, JORDAN
 3 CD 2564 688001

WEBER: ABÜVÖS VADÁSZ
 Orgonasova, Schäfer, Wottrich, HARNONCOURT
 2 CD 2564 691252

www.warnerclassicsandjazz.com
 Magyarországon terjeszti
 a **Magneoton**.

HÄNDEL: CONCERTO GROSSÓK, OP. 3

**Bázeli Kamarazenekar
Deutsche Harmonia Mundi –
Sony Music**

88697575202 ●●●●●

Ezzel az új lemezzel a Julia Schröder vezette kamarazenekar kiemelkedik korunk régizenei együttesei közül. A Riccardo Primo és egy ária lemez után az op. 3-as concerto grossók tolmácsolása az első, tisztán hangszeres Händel-felvételük. Szabadon kezelik a kiadói ötlet szülte, korábbi Händel-művek tételeiből kompilált concerto grosso-ciklus darabjait, a concertók sorrendjét itt-ott megcserélve. Sőt a hatodik darab utolsó tételének hangszerelését is átalakítva, azért az érdekes ellentét kedvéért, amely a szólócsembaló és -orgona(!) alternatív megszólaltatásából adódik. A concertino csoportot fafúvós hangszerek (kiváló hangú, tisztán játszó oboák, blockflötek, fagottok) alkotják. Jó tempók, életeli, áttetsző, de testes artikuláció és elegánsan hajlékony dallamformálás jellemzi a tolmácsolást, amelyet igényes, ötletes booklet egészít ki.

QyE

YSAÿE: SZÓLÓSZONÁTÁK

**Rachel Kolly d'Alba – hegedű
Warner C. & J. – Magneoton**

2564 68385-5 ●●●●●

Ysaÿe hat szonátája Paganini Capriccióinak párja, de azoknál kevésbé attraktív muzsika. Éppen ezért nehezebb is formába önteni. Mái hiányzik a definitív felvétel, nagy kár, hogy például Itzhak Perlman

nem vette fel. Rachel Kolly d'Alba előadása korrekt, átgondolt, de technikailag nem lenyűgöző. A huszonkilenc éves svájci művész tehetséges hegedűs, ám fakó hangon játszik, és interpretációjából hiányzik az egyéni megformálás. Maxim Vengerov évekkel ezelőtt felvett a hat szonátából négyet, fényes hegedűhanggal, szabadon kezelve a dallamokat, a formarészeket. Valahol a kettő között látom az ideális előadást. Kolly d'Alba lemezének erénye, hogy a darabok egyes szakaszait világosan elkülöníti egymástól, de mivel alapjában véve bravúrdarabokról van szó, megnyerőbb hegedűhangra, nagyobb virtuozitásra, kifejezőbb formálásra lenne szükség. **ZB**

RAVEL, DEBUSSY, DUTILLEULX: VONÓSNÉGYESEK

Arcanto Quartett – Karsay és Tárta

HMC 902067 ★★★★★

Közhely, de ismételjük át, mert mintha el-elfeledkezne róla lemezkiadók: az olyan felvételeknek van értelme, amelyek azért készülnek, mert a zenészeknek mondanivalójuk van a rögzített művekről. Ha mintapéldát kellene hoznom erre a definícióra, ezt a lemezt említeném. Antje Weithaas, Daniel Sepec, Tabea Zimmermann és Jean-Guihen Queyras négyesének oly sok, lényeges és új mondanivalója van a három francia szerző kvartettjéről, hogy az ember néhol nem ismer a darabokra. Tegyük hozzá: nemcsak mondanivalójuk van, technikájuk, intelligenciájuk is. Szólista kvalitású muzsikusokról van szó, akik csipet csapattá tömörülve a csillagokat is le tudják hozni az égről (ötöt biztosan: az értékeléshez). Így vonósnégyesezhetett anno Haydn, Mozart, Dittersdorf és Vanhal. Sőt, van egy gyanúm: így azért még ők sem. **VT**

BARTÓK, KURTÁG, LIGETI MŰVEI

**Cuarteto Casals
Harmonia mundi – Karsay és Tárta**

HMC 902062 ●●●●○

A XX. századi magyar vonósnégyes irodalmának gyöngyszemeit összegyűjteni egy lemezen nem új gondolat, még ha ezúttal egy kiváló spanyol együttes határozott is így. Bartók Negyedik vonósnégyese, Ligeti Métamorphoses nocturnes alcímű első kvartettje és Kurtág 12 mikrolúdiuma kézenfekvő és megkérdőjelezhetetlen választás. Valóban jó példáját nyújtják annak, amire a lemez címe is utal: tudniillik, hogy a modern kamaraműveket átható variációs technika maga is milyen gazdag variabilitással rendelkezik. Mind az egyes kompozíciók stílusbeli egységiségei, mind hangzásbeli átcsapásai és hangulati váltásai maradéktalanul az előadók tudatos kontrollja alatt jutnak érvényre, az interpretációk technikai kifinomultságára nem lehet panasz. A tökéletesre polirozott előadás azonban néhol kissé távolságtartónak hat. **VB**

TELEMANN, GRAUPNER, VIVALDI

VIOLA D'AMORE- ÉS OBOA D'AMORE-VERSENYMŰVEI

**Bell'arte Salzburg
Berlin Classics – Karsay és Tárta**

0016712BC ●●●●○

Szerelmes hangú oboák, mélyhegedűk, harántfuvolák szerepelnek ezen a lemezen, sőt a két Graupner-

darabban, mely egyúttal világselő felvétel is, a ma már jobbára csak lexikonokból ismert oszklarinét, a chalumeau is szerepet kap. Izgalmas előadás minden tekintetben, a tempók, a karakterek, a díszítések, dinamikai váltások, sőt vibratók értelmes és izléses középúton állnak, vagy ügyesen oszcillálnak az extravagancia és visszafogottság között. Bár a különleges hangzást a különleges hangszerek mellett a különleges barokk hangolás, ezen belül a néhol kissé bizonytalan vonósintonáció is biztosítja, a játszánivaló rétegei minden szereplő számára egészében jól helyükre kerülnek. Szép felvétel. **SzB**

LISZT: BELLINI- ÉS VERDI-PARAFRÁZISOK

**Giovanni Bellucci – zongora
Warner C. & J. – Magneoton**

2564 69074 4 8 ●●●●○

Lisztet jól játszani kevesek kiváltsága. Sokan igyekeznek, de zavaró hiányosságok árnyékolják be előadásait. Ez a lemez meglepetés. A pianisztikus teljesítmény nem marad el a művek támasztotta igénytől, a játék nem merül ki a megvalósításban. Nemcsak a virtuozitás, az elképzelés is nagy léptékű: Bellucci íveket játszik, nem a pillanatra hallgat; kerüli a szélsőségeket, a meglepő megoldásokat. Hasonló kompaktsággal közelíti meg Lisztet, mint Barenboim a Dante-szonátában. Interpretációi szabályosak, de nem merevek, fő jellemzőjük az áramvonalasság. Ebben emlékeztetnek Barry Douglas hasonlóképpen polirozott, fegyelmezetten virtuóz előadásaira. Szertelenség nem, de a szép éneklés, a bel canto jellemzi a két Bellini-parafrázissal kezdődő, majd négy Verdi-átíráttal folytatódó lemezt. **ZB**

harmonia mundi

harmonia mundi

Mozart LA FLÛTE ENCHANTÉE

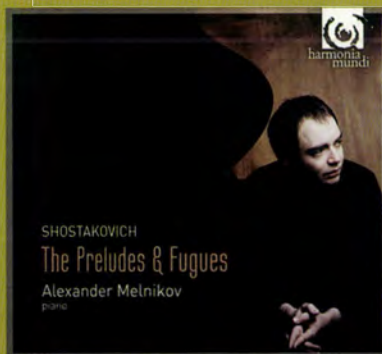
DIE ZAUBERFLÖTE • THE MAGIC FLUTE

Daniel Böhle • Marlis Petersen • Daniel Schmutzhard • Sunhae Im

Anna-Kristiina Kaappola • Marcos Fink

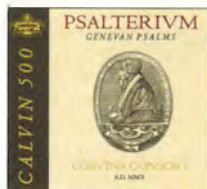
RIAS KAMMERCHOR • AKADEMIE FÜR ALTE MUSIK BERLIN

RENÉ JACOBS

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

GENFI ZSOLTÁROK

Corvina Consort
Győri István – Iant
Magyar Kultúra Kiadó
 HCD.417 ●●●●●

Öt zsoltárdallam hat egykorú szerző feldolgozásaiban, az egyszerű harmonizálástól (Goudimel) a nagyobb igényű polifóniáig (L'Estocart, Sweelinck), egyenként öt-hat változat egymásutánjában. A szvitszerű blokkok felépítése az egyszerűt halad az összetett felé, a mindig máshol következő Iantfeldolgozás (Vallet) jól színesíti a sort. Több dalamért cserébe némelyik darabról talán szívesen lemondanánk, a huszonhat rövid számot tartalmazó korong a végére kicsit egyhangúvá válik – ezt a közties szünetek finomabb kihallgatásával lehetett volna tényleg kompenzálni. A szép, összecsiszolódt hangok egészében arányos együtthangzássá összehozzák; kár az apróbb intonációs bizonytalanságokért, különösen a zárószám végén. SzB

BRAHMS: KÓRUSMŰVEK

Arnold Schoenberg Kórus
Karnagy: Erwin Ortner
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68240-4 ●●●●●

Kóruskedvelőknek való igazi csemegye a bécsi kórus Brahms-felvétele. (A Lieder und Romanzen sorozatban Korondi Anna szép szoprán-szólóját is hallhatjuk.) Többségükben a cappella művekről lévén szó, a darabok az énekari művészet próbaköveinek számitanak, puritán kialakításuk „mindent mutat”. Az alap-

vetően akkordikus textúra szigorúan pontos intonációt, színes kórus-hangzást igényel, a teljes dinamikai spektrum birtoklását, különösen a suttogóan finom befejezéseknél. A majd' negyven éve alapított kórus világos, más együttesekhez képest könnyedebb színe tökéletes, pergően pontos szövegmondással párosul. Talán csak a nagyobb dinamikai ellentéteket lehet hiányolni a remek tolmácsolásban, így – ha szabad ilyen jól hangzó közhelyekben gondolkodni – a darabokban benne rejő észak-német súly és komorság időnként a bécsi kedélyesség felé tolódik. De hát baj ez? GyE

VERDI: REQUIEM

Gächinger Kantorei
Stuttgarter Radiózenekar
Karmester: Helmuth Rilling
Hänssler Classic – Karsay és Társa
 CD 98.606 ●●●●●

Hozzászoktunk Verdi Requiemjének operás, de legalábbis nagyszabású, vastag ecsetvonásokkal felfestett, romantikus tolmácsolásaihoz – igazából nem is volt ellenünk, hiszen a darab arcéle romantikus operakomponistához méltó. Mégis jótékony változatosságként hat ezen a felvételen, ahogyan korunk egyik legtapasztaltabb oratórium-karmestere, visszafogva kórusának dinamikai skáláját és énekeseinek vibratóját, súlyt helyezve a pattogóan pontos szövegmondásra és a jól artikulált, világosan „beazonosítható” zenekari hangzásra, megmutatja letisztult, ám korántsem steril felfogását a műről. Az énekes szólisták (Luba Organošová, Anke Vondung, Alfred Kim, Carlo Colombara) csodás operai hanggal rendelkeznek, de intonációjuk, formálásuk éppen a szükséges mértékben tud összecsiszolódni. GyE

DVOŘÁK: STABAT MATER

Csajkovszkij Szimfonikus Zenekar
Bolsoj Kórus
Karmester: V. Fedoszejev
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68326-7 ●●●●●

Antonín Dvořák életének tragikus időszakában, három gyermekének elvesztésekor komponálta monumentális Stabat Materét. Az életmű legszemélyesebb, legsötétebb tónusú alkotása talán Verdi Requiemjéhez fogható. A tíz változatosan hangszerelt és összeállított tétel – vokális szólókvartettől a kórus-zenekar együtteséig – az elsőtől az utolsóig tematikailag is független; a darab ívének megrajzolása kivételesen nehéz feladatot ró karmesterre és előadóra. A dirigens – mint a szláv–oros előadói hagyományok hiteles követője – sikerrel fogja össze és formálja egészzé a részeket, viszont a finom megoldások hiányoznak az interpretációból. A szuggesztív, nagyszabású, drámai tabló a hangsúlyos, ennek erejét a koncertfelvétel még jobban kiemeli. GyE

BACH: KANTÁTÁK

Monteverdi Kórus
English Baroque Soloists
Karmester: J. E. Gardiner
Soli Deo Gloria – Karsay és Társa
 SDG 168 ●●●●●

Hosszú óráig el lehetne hallgatni ezeket a földöntúli szépségű muzsikákat. Hat műről van szó, a 162., 49., 180., 109., 38. és 188. kantátá-

ról, amelyeket egy genovai és egy greenwich-i templomban adtak elő, s egyúttal rögzítettek a 2000-ben lebonyolított monumentális vállalkozás keretében. A koncerteket dokumentáló-megőrkítő lemezsorozat a végéhez közeledik. Az albumról nincs mit mondani – majdnem tökéletes ez is. A „majdnem” az énekes szólistáknak szól, például az operai hangvételtől búcsúzni nem tudó, a szöveget a kórusénál (!) erőteljesebbül exponáló Magdalena Koženának, de erről a majdnemről nem is érdemes ebben a kontextusban tovább beszélni. A hangzó csodát aprólékos-személyes Gardiner-ismertető, valamint a művek szövege egészíti ki. VT

BACH: GOLDBERG-VARIÁCIÓK

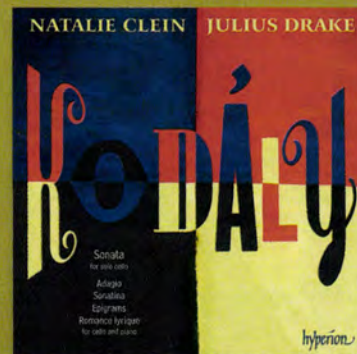
Joanna MacGregor – zongora
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68393-3 ●●●●●

A felvételhez mellékeltek érdekes kísérrészegében a művész arról ír, hogy a Goldberg-variációkat mintegy két évtizedig nem merte eljátszani, a darab körül kialakult előadói hagyomány egyszerűen túl nagy kihívásnak bizonyult. Két okból is fontos, hogy beszéljék erről a lelki gátról. Egyfelől így felkínálja a kritikusnak a lehetőséget, hogy megannyi csodálatos Goldberg-felvétel után óvatosan lelkesedjék. Másfelől viszont arra is lehetőséget teremt, hogy ha mégsem tud megállni a lelkesedés küszöbén, akkor legalább képes legyen szavakba foglalni azt a benyomását, hogy miért éri ezt az előadást – különösen a lassú tételeket – átütő erejűnek. Úgy tűnik, hogy a húszéves halogatás gátszakadást eredményezett a zongorista számára, minden hangból az tetszik ki, hogy nem az előadói hagyományra figyelve, hanem közvetlenül a darab által megszólaltatva játszik. VB

naïve

Hyperion

Kapható a nagyobb hanglezmezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

OPERARÉSZLETEK NÉGY HEGEDŰN

Les Quatre Violons
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68399-8 ●●●○○

Négyen hegedülnek, de mintha vonónégyes próbáján lennének, ahonnan késik a csellista. A brácsaszín még csak-csak jelen némely felhangdúsabb vonásnál, de egy mégoly kiváló és korhűn frazeáló hegedős sem képes a gordonka támasztó érzetét adni. Ennek híján a különben eminens zeneiséggel vezetett Les Quatre Violons reminiscenciái is soványak. Mind a Varázsvuval, mind a Rameau-átdolgozás korabeli, ám kétszólamú átiratok bruttósítása, mégsem tud túllépni a néhai Szokoládi hangzásán. Hiányérzetet kelt még, hogy – opera-feldolgozásokról lévén szó – nem találni a színpadi szereplők karakterét a hegedűjátékban, még jelzés szintjén sem. Így pedig csak szolid asztali zene, izléssel vitt táncszorozat marad e lemez: ennél még a duóátiratok nagyfogyasztói, a muzikális családok szalonjai is érdekesebbek lehetnek. **ŐSZ**

HOMMAGE TO JANE BATHORI

Dawn Upshaw – ének
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68399-5 ●●●●●

Jane Bathori, a múlt század első harmadának legfontosabb francia kortárszene-énekese – nevével ellentétben – semmilyen magyar vonást nem hordozott. De kitűnt zongorajátékával (Carl Loewe óta nem adtak önkiséretes dalestet), elméleti könyveivel

(Debussy előadásmódja), memóriájával is (másfél óra alatt tanulta meg Ravel teljes Seherezádáját). Egy szintén nagy egyéniség, az amerikai Dawn Upshaw teljes párizsi dalestet szentel azon műveknek, amelyeket Bathori előadott és inspirált. Nem kopírozást hallunk ott sem, ahol lenne összehasonlítás: Satie üde Három dala vagy Milhaud andalító Zsidó verseinek első kompozíciója Bathori előadásában is fennmaradt. Upshaw a kristályos, élvezettel ejtett francia szövegre és a játékosra helyezi a súlyt: néha túlnyitott, elasztikus szopránján hol macskás nyújtózással terülnek el, hol tühegyes ugrádozással kelnek életre a posztimpreszionisták. **ŐSZ**

STRAVINSKY: PULCINELLA
Chicagoí Szimfonikusok
Karmester: Pierre Boulez
CSO Resound – Karsay és Társa
 901 920 ●●●●○

A zenekarok egyre nagyobb számban megjelenő saját kiadványai higitják a komolyzenei lemezpiacot, de akadnak köztük értékesek. Ilyen ez az album is. Semmiben nem marad el egy lehetséges stúdióalternatívától, hangzása ideális, árnyalt, sehol semmi zaj. Boulez tudatosan nem szubjektív zenei megközelítéséhez illik a Stravinsky neoklasszikus korszakába átvezető balett. A Pulcinella több „rég” zeneszerző darabjára nyúlik vissza, de az új tárgyilagosság példája. Boulez 2009-es megközelítése is kelően hűvös – mintha Pulcinella, Pimpinella, Florindo, Cloviello és a többiek a Petruska szereplőinek mintájára megelevenedett bábuk volnának. A hűvös olvasat azonban nem egykedvű, a színkezelés finom, amiben e kiváló zenekar tagjai jó partnerei a dirigensnek. A lemez nem marad el Abbado hajdani felvételétől sem. **ZB**

WEBERN:
ZENEKARI MŰVEK
Staatskapelle Dresden
Karmester: G. Sinopoli
Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68399-3 ●●●●●

Ez a bő évtizede Teldec-lemezként egyszer már közzétett Webern-interpretáció Giuseppe Sinopoli tragikus megszakadt munkásságának egyik gyöngyszeme – kétség sem fér hozzá, hogy méltó az újramegjelentésre (ezúttal az Apex budget-sorozatban). Sinopoli, aki kezdetben maga is szerialista zeneszerzőnek készült, értő módon vezeti végig a hallgatót Webern teljes zenekari termésén, a korai túlfűtött romantikus daraboktól az esszenciális gesztusokra redukált expresszionista műveken át a szigorúan csillogó dodekafon kompozíciókig. A hét mű tolmácsolása egytől egyig kifogástalan, de a lemezt az teszi igazán izgalmassá, ahogyan egy stílusváltásokon keresztül kialakuló életmű egészét teszi érzékelhetővé. A Staatskapelle Dresden ideális partner a feladathoz, Webern összes stíluskorszakát anyanyelvi szinten beszélik. **VB**

BRÄHMS:
B-DŰR ZONGORAVERSÉNY
Nicholas Angelich – zongora
Frankfurti Rádió Zenekara
Karmester: Paavo Järvi
Virgin Classics – EMI
 5099926634920 ●●●●●

Egészen varázslatos hangzású lemez. Nicholas Angelich a magánszólammal beleolvad a zenekarba,

de nem húzódik háttérbe. Kiegyensúlyozott, harmonikus hangzásra, a színárnyalatok ideális keveredésére összpontosítva játszik, már-már Rahmanyinov középső zongoraversenyének világát idézve. Alapvetően lágyan és puhán, de a mélyebb regiszterekben a hangszer testes zengésében rejülő kifejezési lehetőségekkel is élve. A lágságra és hangfestésre koncentrált előadásmód az első három tételben jobban érvényesül, a negyedik inkább azért jó, mert nem bontja meg az egészséget. A harmónia folytatódik: az op. 76-os Brahms-zongoradarabokban a B-dúr zongoraversennyel közös vonásokat emeli ki a negyvenéves amerikai művész. **ZB**

PENDERECKI:
VERSENYMŰVEK
Channel Classics – Karsay és Társa
 CCS SA 30310 ●●●●○

Az 1977-es keltezésű Első hegedűverseny és Penderecki egyik legfrissebb kompozíciója, a Kürtverseny hallható a lemezen. Nem vagyunk egyformák, a nagy alkotók meg pláne nem, de Ligeti egyedi hangú, újító szellemű – általam nem szeretett – Kürtversenyéhez képest hatványozottan epigonnak tűnik a hetvenhat éves lengyel mester. Az ő kürtversenyét – alcíme szerint Winterreise, azaz Téli utazás – bárki megírhatta volna, azzal a feltétellel, hogy nagyon magas szinten birtokolja a hangszerelés, a zenekari írásmód fortélyait. Nem túlzás: mintha Penderecki visszabújt volna Mahler köpönyege alá. A démoni, játékos karakterek, a zenekar hangzása unos-untalan az évfordulós szerzőt juttatják eszünkbe. A krakkóiak fantasztikus színvonalú együttessé fejlődtek, a szólisták is elsőrangúak. **VT**

Alia Vox

Chandos

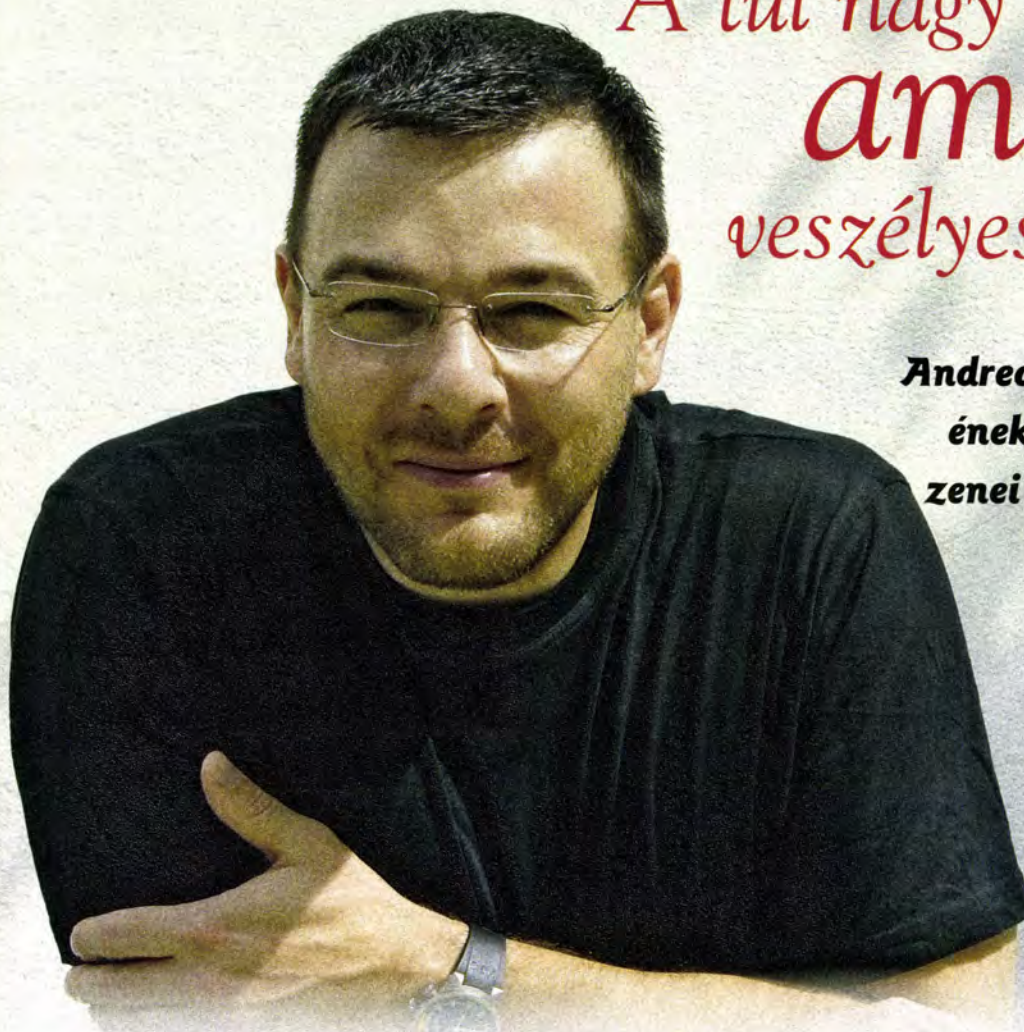
Soli Deo Gloria

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

A túl nagy ambíció veszélyes lehet!

Andreas Scholl
éneklésről, tanításról,
zenei kultúráról

lányom, az élettársam, számos barátom, nemrég hazaköltöztem a szülővárosomba, ahol otthon lenni számomra sokat jelent. Ezért legfeljebb kétévénként vállalom operaprodukciót, és ezzel az ütemezéssel teljesen elégedett vagyok. Persze az is lehet, hogy néhány év múlva már évenként

kettőben akarok fellépni. Ki tudja...?

Händel műveiből összeállított koncertet adott az előző évad finisében, a Művészetek Palotájában a német kontratenor, Andreas Scholl. Az esemény után az énekes hangsúlyozta: a koncerttel és a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremmel is maradéktalanul elégedett.

➤ Görömbey G. Szilárd

Gramofon: Egy interjúban kiemelte, hogy szólóénekesnek tartja magát, aki alkalmanként operaprodukciókban is szerepet vállal. Ennyire fontosnak tartja a különbséget?

Andreas Scholl: Imádok operát énekelni, mégis elsősorban szólistaként határozom meg magam. Operát énekelni számomra elsősorban logisztikai problémát jelent. Ha részt vállalom egy produkcióban, akkor nyolc-tíz hétre el kell hagynom az otthonom, ahol az élet nem áll meg. Így születésnapokat, ünnepeket mulasztok, ráadásul meg kell oldanom a hátrahagyott ügyeim intézését is. Vár a

G.: Tartózkodása érdekes, mert korábbi nyilatkozata szerint egy operaelőadás alapjaiban változtatja meg egy-egy áriáról alkotott elképzelését. E ritka alkalmak énekesként ilyen sokat nyújtanak önnek?

A. Sch.: Nekem énekesnek lenni jelent sokat. Úgy vélem, minden koncert rituálé – tekintsük bár spirituálisnak –, olyasmi, amit nem tudunk tudományos eljárásokkal igazolni, bizonyítani. Miért távozunk oly boldogan a koncert után? Persze ráfoghathatunk mindezt az endorfinokra, akkor azonban kihagyjuk a számításból a kollektíven átélt élmény hatását. Amikor a pódiumon állva Bachot énekelek, a zenén keresztül szeretnék a közönséggel kommunikálni, és ehhez elő kell állnom a saját ötleteimmel. Állandóan kérdéseket teszek fel: mit akart ezzel Bach? Kiknek énekelek és miről? Mi történik a műben? Mi történt utána és előtte? Ideális esetben a komponista, a zenekar és az énekes, a karmester és a közönség a koncert révén olyan állapotba kerül, olyan élményt ad, ami ideális esetben eléri a komponista eredeti elképzelé-

seit. Meggyőződésem: a zenei élmények célja, hogy emberileg jobbá tegyenek, lelkileg magasabb szférába emeljenek minket. Arra sarkallnak, ahhoz adnak impulzusokat, hogy gondolkodjunk és dolgozzunk magunkon.

G.: *A környezet mégsem így működhet, hiszen nemrég családottságának adott hangot...*

A. Sch.: Ez így túl általánosítónan hangzik. Az nem helyes, hogy a fiatalok el vannak ájulva a manapság divatos zenei casting- és reality show-któl. Ezek mind azt sugallják, hogy nehéz, hosszadalmas és fáradságos munka nélkül, könnyű úton is eljuthatunk a csúcsra. Ez életveszélyes, mert azt gondolhatják, ha tehetségtelen vagyok is, még lehetek híres! Sőt nem is akarnak tehetségesek lenni, küzdeni, tanulni, hiszen ha a képernyőn látható tehetségtelen idióta híres lehet a „produkcijával” akkor ő minék tanuljon?! Persze egy igazi casting show sosem lenne népszerű, hiszen a fiatalok azt mondanák: Jézus, dehogy akarok én rátermett és híres lenni, hiszen akkor mennyit kellene dolgoznom érte! Ráadásul mindez kihát a zenei életre, a fiatal előadóművészek fellépéseire is, amelyek sokszor semmiben nem különböznek egy-egy casting show színvonalától. Amit hallok, az gyakran förtelmes; a legrémesebb, hogy olykor az előadó is elhiszi, valójában kiemelkedő!

G.: *A zenét a lelki neveléssel, az igényességgel elegyítő elképzeléseit milyen hatékonysággal tudja átadni tanítványainak a bázeli Schola Cantorumban?*

A. Sch.: Jelmondatom: „A túl nagy ambíció veszélyes lehet; haladj lépésről lépésre, de ne aggódj sokat!” – minderre saját káromon jöttem rá. Sokat aggodalmaskodtam a hangom, a tehetségem miatt, rendre megkérdőjeleztem a képességeimet. A tanulóknak persze papolhatok erről órák hosszat, csak a megtapasztalt tudás változtatja meg őket. Igyekszem tehát a tapasztalataimat zenei módszerbe sűríteni, amelynek magva, hogy mindig légy felkészült, tudd, miről énekel, azt próbáld kitalálni, amit a komponista akart, és soha ne azt, amit te. Az előadást mindig egy csendes pillanattal indítsd, de utána soha ne az éneklés helyes módszerére, az alapelvekre gondold, mert ha a fentieket teljesítetted, azok maguktól működő egységgé állnak össze – mint az alkímiában. Amikor első ízben azt mondják: „Most megvolt, éreztem!”, arra biztatom őket, hogy próbálják újra és újra előhívni az érzést, mert az éneklés nem a technikai elemekről és az egyéni készségekről szól. Ha így lenne, elég lenne lemásolni, hogy veszi egy profi énekes a levegőt, mit kezd az arcizmaival, milyen pozíciót vesz fel. Ez nem segítene, mert az éneklés nem kívülről befelé halad, hanem belülről kifelé. Ha tehát az előzőket jól csináltad, azonnal állj meg, jegyezd meg ezt az érzést, és próbáld újra

és újra előállítani. Húszszor nem sikerül, háromszor igen. Minél többször lesz pozitív élményed, annál biztosabb, hogy a végén csak kisétálsz a pódiumra, és anélkül énekelsz helyesen, hogy az elvekre gondolnál.

G.: *Az ön számára mindig egyértelmű volt, hogy énekléssel foglalkozik majd?*

A. Sch.: Csak húszéves koromban döntöttem így. Addig a világ legtermészetesebb dolga volt számomra kórusban énekelni, napi rendszerességgel énekórákat venni, de gyerekként vagy tinédzserként soha nem gondoltam, hogy operaénekes leszek. Még akkor sem, amikor elkezdtem Bázelen tanulni. Úgy éreztem magam, mint egy úfó, semmit nem tudtam a zenéről, a zeneelmétről. Amikor aztán három kollégám előadásában végighallgattam Monteverdi Lamento della Ninfa című madrigálját, azt éreztem: te jó isten, ez az a hely, ahol nekem lennem kell!

G.: *Meg kellett küzdenie az előítéletekkel, általánosításokkal? Ön szerint mi az oka a kontratenorok iránti töretlen érdeklődésnek?*

A. Sch.: Szerencsére ezzel védett környezetben, egy kórus ölelésében szembesültem, képzett mester kezei között. Az iskolai kórusban néhányan kinevettek, a templomban azonban sosem. Ami a népszerűséget illeti: a hangfajunk újdonság, régóta nem hallható,

szokatlan, és áthágja a hagyományokat, amelyek szerint a nők magas, a férfiak mély hangon énekelnek. Ezek a szabályok a kontratenoroknak köszönhetően most megváltoztak, ami mélyebb hatásokkal is jár. Szerintem ugyanis elsősorban emberi lények vagyunk, és minőségünk is először emberi, csak utána jön a férfi vagy női. Ha kilépünk a pódiumra, elsősorban olyan emberként tesszük ezt, aki képes átváltoztatni a férfi minőséget nővé, illetve mindezt férfiként megjeleníteni. Ez nem travesztia, de kell, hogy az emberiség, az emberi természet megmutatásáról szóljon. Hiszem, hogy ettől sokan pozitív impulzusokat nyerhetnek. Még ma is sokan vélik, hogy egy rég látott barátot túl hosszan ölelni egyet jelent a homoszexualitással. Amikor a lányom négyéves volt, a zenére rögtön táncolni kezdett. Próbálja meg ezt ön egy koncertteremben, azonnal mentőt hívnak! A kontratenorok talán abban segítenek, hogy ne foglalkozunk olyan sokat azzal, mit gondolnak más emberek, tudattalan módon talán ettől olyan népszerűek.

G.: *Tudomásom szerint ön zenei mindenevő. Legújabb, Oswald von Wolkenstein alkotásait feldolgozó lemezének címe: Songs of myself. Utal ez arra is, hogy a XIV-XV. században alkotott Wolkenstein zenéje és személyisége is közel áll önhöz?*

„A zenei élmények célja, hogy emberileg jobbá tegyenek, lelkileg magasabb szférába emeljenek minket”

Fotó: Eric Larayadieu

A. Sch.: Mondhatjuk, hogy igen, de ezek kissé Andreas Scholl dalai is. Amikor elolvastam az élet-történetét, átnéztem a dalait, azt éreztem: ez a férfi a mi időnkben is élhetett volna. Az ő nehézségei, kalandjai, félelmei bármely ma élő férfi élettörténetét leképezhetik – egy bizonyos kor után minden férfi úgy érzi, elrontotta az életét, és elkezdi család és megállapodottság után vágyódni. Majd amikor mindez megvan, attól kezd el rettegni, hogy kimarad a kalandokból. Ezek a pszichológiai mozgatórugók bármely korban érvényesek. Ugyanakkor a zeneszerző személyisége bizonyos értelemben véve egyáltalán nem szimpatikus, hiszen sokszor volt közönséges és erőszakos. Ami különösen érdekessé teszi őt számomra: ő az első komponista, aki magáról szerez zenét. A nyugati civilizációban talán ő az első, aki önmagát fejezte ki a muzsikán keresztül, aki nem követte a zenei konvenciókat. Addig a minnesangerek lefektették a szép hölgyeknek írandó dalok szabályait. Néha valóban komoly érzelem mozdult meg alkotásaikban, mégis azt kell mondanunk, hogy a legtöbbször egy rituálé szabályait követték lépésről lépésre. Wolkenstein az első, aki megtöri a hagyományokat: arról és úgy ír, amiről és ahogyan akar. (*Andreas Scholl új lemezéről a 44. oldalon olvasható kritika – szerk.*)

G.: *A korong a Harmonia Mundi kiadásában látott napvilágot, mielőtt ön visszatért volna a Deccához. Miért döntött így?*

A. Sch.: Elsősorban azért, mert arra gondoltam, hogy énekesként mi a legjobb számomra. A lemezekkel nem keresek sok pénzt, ugyanakkor a CD annak a reklámja is, amit a teremben művelek. Ha elvállalok egy koncertet, szeretném, ha sokan lennének. A Harmonia Mundi megbecsült cég, köztudott, hogy nem ad ki kommersz lemezeket – tulajdonképpen a klasszikus zene csúcsát képviseli. A koncepciójuk becsülendő és értékelendő, de énekesként azt is szeretném, ha a lemez cég segítene növelni a közönségem létszámát. A Harmonia Mundi legfeljebb segített volna megőrizni a jelenlegi taboromat, így hatvanéves koromra lett volna megbízható törzsközönségem, akik minden lemezemre vevők lettek volna. Én azonban hiszem, hogy egy művészeti cégnek segítenie kell az előadóművész elképzeléseinek minél szélesebb körben történő terjesztésében. Nem crossoverről beszélek, de ha a cég nagyobb reklámkampányt vállal, az kihat a lemezeladásokra, a közönség létszámára is. Ez volt az egyszerű ok, amiért áttértem. Ez nem jelenti a korábbi kiadóm kritikáját, de felmértem, hogy nemcsak arra van szükségem, hogy a lemezeimet elhelyezzék a boltokban, hanem kell némi marketing is. ■

Andreas Scholl hivatalos honlapja:

www.andreasschollsociety.org

OPERA

2010

Premierek a 2010/2011-es évadban

2010.
szeptember 14.
Bretz Gábor

Arrigo Boito
Mefistofele

Karmester: Kovács János
Rendező: Kovalik Balázs
Főszereplők: Létay Kiss Gabriella, Fekete Attila,
Bretz Gábor

2011.
január 23.
Perencz Béla

Richard Wagner
A bolygó hollandi

Karmester: Fischer Ádám
Rendező: Kovalik Balázs
Főszereplők: N.N., Perencz Béla, Fried Péter

2010.
október 9.
Új Színház
Frankó Tünde

Márta István
Csodálatos mobilvilág

Karmester: Szennai Kálmán
Rendező: Szikora János
Szereplők: Frankó Tünde, Fülöp Zsuzsanna,
Derecskei Zsolt, Ambrus Ákos, Tóth János

2011.
március 18.
Thália Színház
Fekete Attila

Fekete Gyula
Excelsior!

Karmester: Kesselyák Gergely
Rendező: Gothár Péter
Főszereplők: Kertesi Ingrid, Frankó Tünde,
Mester Viktória, Fekete Attila

2010.
november 7.
Rost Andrea

Erkel Ferenc
Bánk bán

Karmester: Héja Domonkos
Rendező: Césare Lievi
Főszereplők: Rost Andrea, Pánczél Éva,
Bándi János

2011.
március 22.
Lukács Gyöngyi

Giuseppe Verdi
Macbeth

Karmester: Győriványi Ráth György
Rendező: Szinetár Miklós
Főszereplők: Lukács Gyöngyi, Alexandru Agache,
Fried Péter

2010.
november 27.
Oláh Zoltán

Ferdinand Hérold –
Frederick Ashton
A rosszul őrzött lány

Karmester: Török Géza
Koreográfus: Sir Frederick Ashton

2011.
április 29.
Kozmér Alexandra

Dés László –
Venekei Marianna
A vágy villamosa

Karmester: Kesselyák Gergely
Koreográfus: Venekei Marianna

2010.
december 12.
Wierdl Eszter

Wolfgang Amadeus Mozart
Ascanio Albában

Karmester: Fischer Ádám
Rendező: Parditka Magdolna és
Szemerédy Alexandra
Szereplők: Wierdl Eszter, Fodor Gabriella,
Schöck Atala, Brickner Szabolcs

2011.
június 9.
MŰPA
Camilla Nylund

Richard Wagner
Lohengrin

Karmester: Fischer Ádám
Rendező: Marton László
Főszereplők: Camilla Nylund, Petra Lang,
Buchard Fritz, Perencz Béla, Fried Péter

Isten és a Sátán alkuja

Boito Mefistofelének premierjével indul az évad

A szeptember 5-én kezdődő 127. operaházi évadban szokatlanul korán, szeptember közepén tartják az első premiert, Arrigo Boito Mefistofele című operáját mutatják be. Cesare Lievi Bánk bán-rendezése elmarad, a születésnap előadást egy Erkel-gála előzi meg november 6-án. Másnap a friss kutatások alapján revideált verziót koncertszerűen adják elő.

➔ Gramofon

Hét opera- és két balettpremierre számíthat a közönség a Magyar Állami Operaház Budapest 2010–2011-es szezonjában. Márta István Csodálatos mobilvilág! című új műve (részletek a 13. oldalon) és az ünnepi Erkel-előadások után Fischer Ádám vezényletével Mozart opera sorozata, az Ascanio Albában kerül színre. Visszakerül a repertoárra – Kovalik Balázs új rendezésében és természetesen új szereposztásban – Wagner operája, A bolygó hollandi.

A Budapesti Tavasz Fesztivállal közös produkcióban ősbemutatót láthatnak az operabarátok, Fekete Gyula Excelsior! című alkotását, amelyet Liszt Ferenc születésének 200. évfordulójára írt az operaszerzőként is sikeres komponista. Verdi Macbethje szintén új ruhába öltözik. A szezont a Lohengrin-premier zárja, amelynek színhelye a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, a produkció a Művészetek Palotájával közös és a Budapesti Wagner-napok keretében jön létre.

Az évad első bemutatójának alkotója a költő, regényíró, karmester elsősorban librettistaként ismert, neki köszönhető például Verdi két időskori remekművének – az Otellónak és a Falstaffnak – a szöveggönye. Arrigo Boito (1842–1918) az olasz romantikus kultúra egyik legizgalmasabb és legsokoldalúbb személyisége volt, zeneműveinek értéke korántsem éri el librettóinak színvonalát. A Faust-téma, amely nemcsak őt, hanem Liszt Ferencet, Gounod-t, Busonit, Berliozt is megihlette, nagyszabású alkotássá vált Boito kezében (is). Szünetekkel (bevonult katonának) majd fél évtizedig dolgozott Mefistofele című operáján. A darab az 1868. március 5-i milánói premieren rúttal megbukott. A napot legendás fiaskóként emlegeti az utókor. Boito dirigált, mivel nem szerzett karmesteri gyakorlatot, a zenekar össze-vissza játszott, rosszak voltak az énekesek. Az előadás elviselhetetlenül hosszadalmassá vált, jóval éjfél után, fél kettőkor fejeződött be. Hosszú, depressziós időszak után az 1875-ös bolognai bemutatóra Boito átdolgozta operáját, Faust bariton szerepét például tenorra írta át, és itt a mű hatalmas sikert aratott. Az egykori bukásban – a sikeretlen előadás mellett – az is közrejátszhatott, hogy a fiatal zeneszerző nagyratörő célt tűzött ki maga elé: operájához Goethe Faustjának mindkét részéből merített, és nagy gondot fordított az alapmű filozófiai, eszmei rétegének megragadására is. Ebben eltért mind Berlioz, mind Gounod Faust-feldolgozásától, de

Forrás: Marco Bressia / Teatro alla Scala

A Boito-opera címszerepét Bretz Gábor alakítja

figyelmén kívül hagyta az olasz közönség konvencionális operai elvárásait. A címadás is sejteti, hogy Boito a Goethe-drámából elsősorban Isten és a Sátán fogadására, és nem Faust és Mefisztó szerződésére irányította figyelmét. A mű töredezett, epizodikus szerkezete, víziószerű fantasztikuma, a dramaturgiai sablonok meghaladása a Mefistofelét ízig-vérig modern operává avatja, melynek színpadra segítése mindenkor izgalmas kalandnak számít – írja az évad műsorfüzetében a rendező. A címszerepet, Mefistofelét Bretz Gábor énekli, a szólam Saljapintól kezdve máig a basszusok fontos és kihívást jelentő feladata. Faustot Fekete Attila, Margherita-Helena kettős szerepét Létay Kiss Gabriella, Wagner-Nereót Boncsér Gergely, Marta-Pantalist pedig Pánczél Éva alakítja. A premiert Kovács János vezényli, a színpadkép Antal Csaba munkája, a kosztümöket Benedek Mari tervezi, a koreográfus Venekei Marianna.

A Magyar Állami Operaház Budapest hivatalos honlapja:
www.opera.hu

ARMEL OPERAVERSENY ÉS FESZTIVÁL © DÖNTŐ Szegedi Nemzeti Színház 2010. november 3-17.

ARMEL / : : | OPERA COMPETITION AND FESTIVAL

www.operaverseny.hu

www.pecs2010.hu

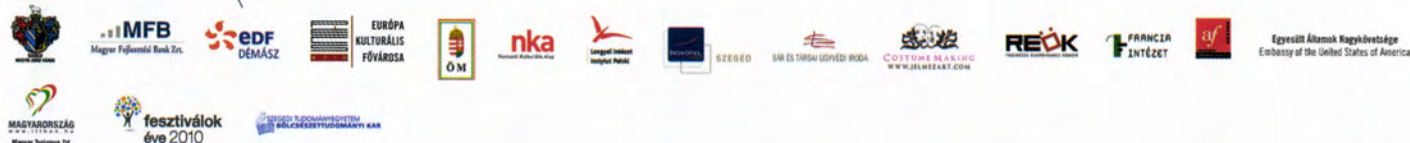
PÉCS2010

EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA

Alapítók:

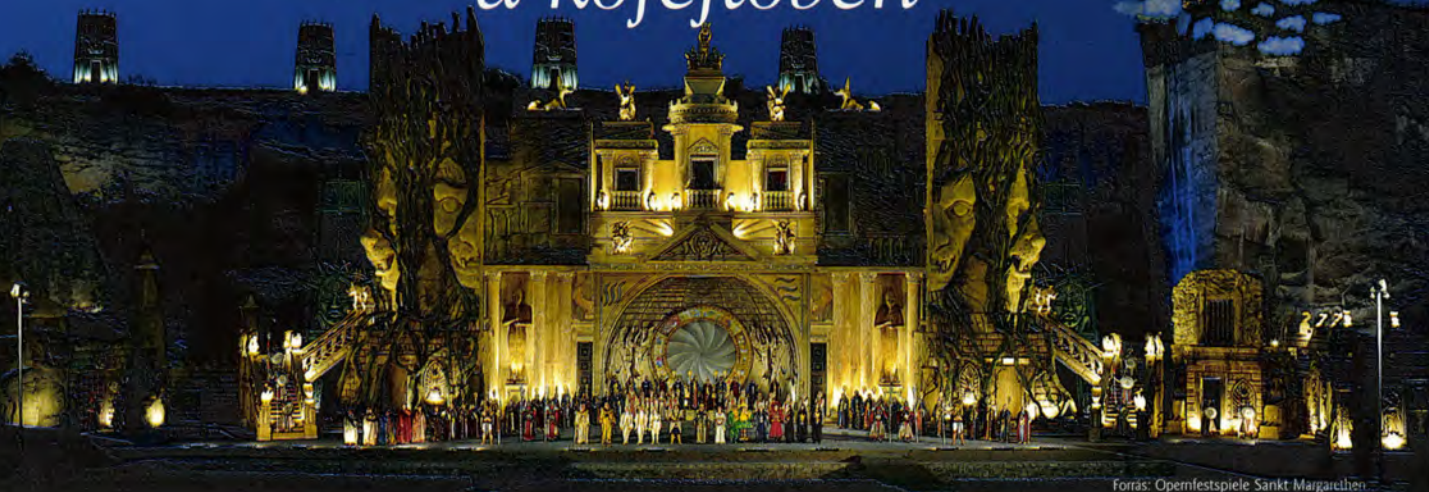
Támogatóink:

Médiatámogatók:

Mozart a kőfejtőben

Forrás: Opernfestspiele Sankt Margarethen

Sankt Margarethen, Ausztria. Van, akinek 1989: Páneurópai Piknik, szögesdrót, ideiglenes határnyitás, több száz NDK-s menekülése a szabad világba. Másoknak átjárható határ, lankás burgenlandi borvidék, operajátszóterré átalakított római kori kőfejtő, és a látványosságra érkező, békés tekintetű polgárok áradata.

❖ Turi Gábor / Sankt Margarethen

Jó érzékű üzletemberek – köztük az Esterházy-borászatot és az egész birtokot igazgató Stefan Ottrubay – Wolfgang Werner intendáns irányításával 1996-ban Verdi Nabuccójával indították útjára a szentmargitbányai nyári szabadtéri operafesztivált, amely mára szezononként kétszáz ezer nézőt vonzó kulturális vállalkozássá nőtte ki magát. A magyar határtól pár kilométerre fekvő kis község melletti katlan – amely más zenés eseményeknek is helyet ad – szinte kínálta magát a színházi előadásokra. (Korábban passiójátékokat tartottak itt.) A magas kőfal tövében emelt óriási színpad, a hatezer érdeklődőt befogadó nézőtér és a kulináris szolgáltatások (kapható Varázsuvola-menü is) mind a rendkívüliség élményét igyekeznek megteremteni. A magyar nyelven is olvasható weblap, a reprezentatív műsorfüzet meg is hozta az eredményt, július közepétől augusztus végéig huszonkilenc estén telt házak előtt zajlottak az előadások.

A varázsuvola 1999 után másodszor szerepelt a fesztivál repertoárjában. A programban eddig négy szerző műveit játszották. Verditől a Nabucco, az Aida, a Traviata és a Rigoletto, Puccinitól a Turandot, Bizet-től a Carmen, Mozarttól a varázsuvola és a Requiem hangzott el a kőfejtőben. A hatalmas tér persze eleve meghatározza a műsorválasztást: ez a helyszín nem kamarajátékra, nem

finom lélekrajzra, nem a szereplők közötti viszonyok árnyalt ábrázolására, hanem széles ecsetvonásokkal megfestett tablókra, hatalmas méretű és hatású díszletekre, sok szereplőt mozgató, látványos jelenetekre alkalmas.

Az előadást rendezőként, díszlet- és jelmeztervezőként is jegyző Manfred Waba elsősorban a látvány tekintetében határozta meg a produkciót (lásd fenti képünket). A költői realizmus osztrák képviselőjeként tisztelt alkotó olyan – egyiptomi, görög, római – történelmi korokat és az európai ember tudatában élő mesevilágot megjelenítő eklektikus díszlettel töltötte ki a teret és a hegyoldalt, olyan pirotechnikai eszközöket alkalmazott, amelyek a XVIII. században a daljátékoktól és a népi komédiáktól elvárt varázslatos világot idézték elő. A színpadot uraló, szétnyíló, indákkal befont, háromarcú oroszlánfej és a mögötte feltáruló palota a jó és a rossz küzdelmének, a valóság és a képzelet játékának fantáziadús keretét teremtette meg. Rendezőként Waba kevesebb eredeti megoldást alkalmazott, az operajátszás reprezentatív, hagyományos gyakorlatához tartotta magát.

Az előadói gárda széles nemzetközi összefogásról tanúskodott. A zenei vezető/karmester a holland Koen Schoots, a karigazgató a román Robert Daniel Radoias volt, a színpad szélén felépített teremben láthatatlanul muzsikáló, több romániai városból verbuvált együttes az Aradi Fesztiválzenekar és -Kórus nevet viselte, a színpadi figurákat kettős-hármas-négyes szereposztásban alakító énekesek Ausztriától Olaszországon át Grúziáig számos országból érkeztek. Sarastrót a látott estén a tekintélyes Walter Fink, az Éj királynőjét az új orosz csillag, Jekatyerina Bakanova, Paminát Kristiane Kaiser, Taminót a Budapesten is ismert Alekszej Kudrija, Papagenót Thomas Weinhappel énekelte. A humorral fűszerezett előadást nagy tetszéssel fogadta a közönség, a záró tűzijáték pedig örömeppé varázsolta az estét. A honlapon már megtekinthetők a Carmen 2012-ben következő előadásának tervei.

A kaméliás hölgy – Juronics módra

A Traviata versenyszereplői Szegedre tartanak

Az Arnel Operaverseny és Fesztivál kedvéért műsort változtat a Szegedi Nemzeti Színház: Verdi Traviatájának tavaszi premierjét előrehozza októberre. A darabot Juronics Tamás rendezi. A koreográfus, a színház és a Szegedi Kortárs Balett művészeti igazgatója Kecskeméten a Hány János, Szegeden A kékszakállú herceg vára színrevitelével operarendezőként is letette a névjegyét.

➔ Gramofon

A változás érinti a Krakkói Operát, a versenyszereplők – Maria Pakhar (Violetta), Balczó Péter (Alfredo), Sergio Foresti (Germont) – nem a lengyel együttessel, hanem a szegedivel készülnek föl a döntőre. (Módosul a New York-i rendező személye is, Vidnyánszky Attila helyett Harangi Mária viszi színpadra Thomas Pasatieri A sirály című operáját.) Juronics Tamásnak nem lesz ugyan módja hat hónapos felkészülésre, ám hiszi, gyorsított tempóban, intenzív munkával megvalósíthatja mindazt, ami a Traviatával kapcsolatban érdekli. Balczót kérte föl a tervezett szegedi előadásokra, őt tehát hallotta, a többiekéről még csak DVD-t látott. Az eredetileg márciusra kitűzött produkció koncepciója, a díszlet- és jelmeztervező marad (Kentaur), Keszei Bori és Kónya Kriszta éneklő a repertoárelőadásokban Violetta, Alfredo Balczó és Vadász Dániel lesz, az idősebb Germont pedig Cseh Antal és Kelemen Zoltán. Miért is érdekli Juronics Tamást a Traviata? Mi az, amit az eddigi rendezésekben nem látott, kivéve Willy Decker salzburgi produkcióját, amelyet bizonyos mértékig etalonnak tart. „Marguerite Gautier története gyönyörű, és talán mondhatom, az opera hősnőjéé, Violettaé még szebb. Izgat Dumas felvetése. A kaméliás hölgy című regényében azt firtatja, vajon mi becsülendőbb: ha valaki kísértések nélkül, tisztességgel éli végig az életét, vagy ha a szenvedés, a megaláztatás legsötétebb mélységeit megjárva képes eljutni a megtisztulásig?”

Itt egy kurtizánról van szó – hangsúlyozza. Szerinte az operaelőadásokban leegyszerűsítve ismertetik meg

Fotós: Kelemen József / Arnel

Balczó Péter a Traviata férfi főszerepét alakítja a döntőben

Violetta a nézővel, olyan nőként, aki odatartozik az úgynevezett jobb, az előkelő társadalmi szférába. Pedig a regénybeli alak, Marguerite Gautier parasztlány volt, akár csak valóságos modellje, Marie Duplessis. Igaz, jó képességei révén hamar elsajátította a szabályokat, mégsem vált az úri körök részévé. Nagyon érdekes párhuzamokat lát a mai korrall: „Könnyű találni Marie-Marguerite-Violetta típusú, ünnepelelt »celeb« lányokat. És a társadalom bizonyos része ma sem, velük sem érintkezik a hétköznapiakban – ez foglalkoztat engem.” Visszatérve a salzburgi előadásra, abban is kevesli a „kurtizán-vonalat”; Violetta divatos piros ruhájában kiemelik egyedüli nőként, de nincs meg a társadalmi környezet. Juronics nem absztrakcióval közelíti meg a szűzsét, ahogy például a balettjeiben szokta, hanem realista eszközökkel, és természetesen mai, modern formában. A regénnyel a megjelenése, az operával az első megszólalása pillanatában kortárs alkotásként találkozott a közönség, ő is jelen idejű, kortárs előadást kíván létrehozni. A Traviata helyett tavasszal Juronics Tamás Kecskeméten játszott Hány János-előadásának újrendezését veszik műsorra.

A DÖNTŐ MENETRENDJE

November 3., 4.: a Den Nye Opera (Norvégia) előadása

Vaage: Veslefrikk (ősbemutató); rendező: Alföldi Róbert, versenyszereplők: Iulia Vacaru, Alexander Polkovnyikov

November 6., 7.: a Divadlo Josefa Kajetána Tyla

(Cseh Köztársaság) előadása

Tutino: A lakáj (magyarországi bemutató); rendező: Luděk Golát, versenyszereplők: Camille Dereux, Peter Furlong, Alekszej Bogdancsikov

November 9., 10.: a Szegedi Nemzeti Színház előadása

Verdi: Traviata; rendező: Juronics Tamás, versenyszereplők: Maria Pakhar, Balczó Péter, Sergio Foresti

November 12., 13.: a Dicapo Opera Theatre (USA) előadása

Pasatieri: A sirály (európai bemutató); rendező: Harangi Mária, versenyszereplők: Molly Mustonen, Haja Zsolt, Beverly O'Regan Thiele

November 15., 16.: a Debreceni Csokonai Színház előadása

Prokofjev: A tüzes angyal (magyarországi bemutató); rendező: Silviu Purcärete, versenyszereplők: Cristina Baggio, Cseh Antal

November 17.: díjátadó gála

Közreműködik: Pannon Filharmonikusok – Pécs

További információ:

www.arnel.hu

Erkel Ferenc, a sakkmester

Erkel rajongott a sakkért. Az 1830-as évek derekán Pestre szerződött a Pesti Városi Német Színház, majd a Pesti Magyar Színház karagyanának, és első dolga volt, hogy felkeresse a sakkélet törzshelyének számító Wurm Kávéházat, amelyet a kor legkiválóbb játékosa, Szén József rendszeresen látogatott.

◆ Lindner András

Vajda Árpád sakkmester a zeneszerzőre emlékező, 1960-ban a Magyar Sakkélet folyóiratban közölt írásában arra hívja fel a figyelmet, hogy Erkel mindig megfontoltan és különösen lassan játszott. A korabeli krónikák arról is beszámolnak, hogy a nagy tekintélyű zeneszerző kedvét lelta a kibicelésben is: mások játszmáit figyelte, néha saját észrevételeit is hozzáfűzte a partikhoz. A máskülönben zárkózott Erkel barátai körében – bár csak kis tételben – szívesen vállalkozott fogadásokra, vagyis egyes játszmaállások kimenetelének megtippelésére is. Vidor Zsigmond, a Pesti Sakk-kör alapító tagja ezzel kapcsolatban úgy emlékezett, hogy a Wurmban általában 20 krajcár volt a fogadási tétel. Erkel már 1843 és 1845 között részt vett annak az előbizottságnak a munkájában is, amely a Pest–Párizs levelezőmérkőzés játszmáinak egyes lépéseire kidolgozta az elemzéseket. (A Pesti Sakk-kör és a Café de la Régence-ban működő Párizsi Sakk-kör közötti, 2:0-ás magyar sikerrel végződött meccsről van szó.) Az 1850-es évek elején már egyértelműen az ország második legerősebb sakkozójának számított Szén József mögött, akinek halála után (1857) Erkel lett az első.

Forrás: Gramofon-archív

Mindeközben számos zenész ismerőse és jó barátja értetlenül figyelte Erkel különös vonzalmát a sakkozás iránt, Ábrányi Kornél neki is szegte a kérdést: vajon miért áldoz sok időt a bábok mozgatására? Erkel állítólag azt válaszolta: „Ha sakkozom, legalább nem kell a zenészekkel zenéről társalognom.” A sakkjátékban megerősödött Erkel hamarosan a külföldi versenyekről diadalmasan hazatérő Szén méltó ellenfelévé vált, őt többször megadásra kényszerítette. Egyik emlékezetes partijukból színpadi táncjáték, pantomim is született. A *Hölgyfutár* 1853. február 2-i számában közölt színlap tudósít a 81 húzásból álló Sakk-játék előadásáról, „egy e végre készült s a sakasztalt képező emelvényen, összesen 40 élő alak által. (...) A zenekart Ellenbogen Adolf vezérlendi. Táncrendező: Perrel és Perron.” A Himnusz és jelentős operák megalkotója utolsó nyilvános sakkipartiját negyvennyolc évesen, 1859. januárjában játszotta; Vidor emlékei szerint ezt követően már nem is bocsátkozott fogadással járó komoly küzdelembe. A tartózkodásnak valós oka rejtve maradt. A fantázia-dúsán játszó Erkel két külföldi versenyre is meghívták.

Noha már túljutott sakkozói pályafutásának csúcán, nem emiatt tartózkodott a nemzetközi megméretetésektől – inkább a zeneéletbeli elfoglaltságaira hivatkozással hátrította el a meghívásokat.

Erkel azonban nemcsak jeles játékosként írta be nevét a magyar sakk-történetbe, hanem a pesti sakkélet főszervezőjeként is, hiszen mintegy három évtizeden át, 1865 és 1893 között ő töltötte be a Pesti Sakk-kör elnö-

ki tisztét. A népes Erkel családból, apjukhoz hasonlóan a fiúk is vonzódtak a zenéhez és sakkozáshoz egyaránt. A karmester Gyula például 1892-ben megalapította az Újpesti Sakk-kört, amelynek elnöke is lett, Lajos pedig apja mellett a Pesti Sakk-körben jeleskedett annak titkáraként, illetve választmányi tagjaként. Elekből közepes sakkozó lett, László viszont kilógott a sorból, az ő sakkozói működéséről nem maradt fent adat. ■

HÍRES KOMPONISTÁK HATVANNÉGY MEZŐN

A zenész családba született, francia François-André Danican Philidor (1726–1795) különleges komponistaképességeit már gyermekkorában megcsodálhatták; számos hangszer virtuóz játékosaként operáival szerzett magának nevet. Angliában már kora legkiválóbb sakkozójaként üdvözölték, amikor 1747-ben 8:1-re legyőzte a legendás szír sakkozót, az aleppói Stammát. Halhatatlanná lett mondása a gyalogok erejéről, miszerint „a gyalog a sakk lelke”. Vakszimultán világrekorder is volt – említi Papp Mária 100 híres ember 100 sakkjátszmája című, 1997-ben kiadott könyvében. Sakkmegnyitást is elneveztek róla, ez a Philidor-védelem.

A sakkimádó zeneszerzők közül Robert Schumann a legismertebb. Gyakran ült le játszani a Neue Zeitschrift für Musik munkatársával, Hermann Hirschbachal. A fiatal Johannes Brahms, Schumann protezsáltja arra a kérdésre, hogy mit tanult mentorától, szellemsen azt válaszolta: „a sakkjátékon kívül semmit.” Schumann egyik írásában viszont párhuzamot von zene és sakk között: „a királynőnek (dallam) van a legnagyobb hatalma, de a döntés a királyé (harmónia).”

A XX. századi sakk-kedvelő zeneszerzők sorából Arnold Schönberg emelkedik ki. Ő az 1920-as években négy játékosra kitalált egy 10-szer 10-es táblán 36 figurával játszandó sakkvariánst, és elnevezte koalíciós sakknak. Amikor a német világbajnok, Emmanuel Lasker meglátogatta, mégsem mutatta meg neki, inkább elitkolta, mondván, „ez éppoly rémes lenne Laskernek, mint számomra egy zenemű tőle.”

Egy másik nagyság, Szergej Prokofjev 1914-ben

David Ojztrah és Szergej Prokofjev gyakran sakkoztak együtt

Pétervárott partikat játszott Raul Capablanca kubai nagymesterrel, akitől előbb ugyan kikapott, de másnap, sötét színekkel legyőzte a későbbi világlétsőt. Mihail Botvinnik az 1945 utáni többszörös szovjet világbajnok is váltott néhány partit vele, és megemlítette

Prokofjev kedvelt sakk-játékvezetési módszerét, amelynek szerinte az volt a lényege, hogy pontosan előkészített támadásokat vezetett, ugyanakkor kevés figyelmet szentelt a védekezési taktikáknak. A komponista leggyakoribb partnere a vele azonos szinten játszó David Ojztrah hegedűművész volt. 1940-ben annak eldöntésére vívtak páros meccset, hogy a szovjet országos sakkbajnokság bankettjén ki adjon majd koncertet a játékosok tiszteletére.

A zeneszerzőként elfeledett Koessler-tanítványt, az 1907-től a budapesti Népszínház karmestereként tevékenykedő, majd pályáját 1910-től Kolozsvárott folytató Bródy Miklóst (1877–1949) az első világháború előtt az egyik legerősebb magyar sakkozóként tartották számon. Utóbb a román olimpiai sakkcsapatnak többször is a legjobb pontszerzője volt.

Schumann utazó sakkablaja

François-André Danican Philidor vakszimultánt játszik

Bécsből vezet út Bayreuthba

A schönbrunni kastélyszínház nem túl gyakori előadásainak színlapján sok a magyar név. Nem véletlenül. Az egykori udvari színház a Bécsi Zenei és Előadóművészeti Egyetem (Universität für Musik und Darstellende Kunst Wien) házi színháza, itt rendezik a hallgatók tanévzáró és vizsgaelőadásait.

◆ Szászi Júlia / Bécs

Az egyetem nyolcvan-százfős opera tanszakán megközelítően húsz a Magyarországról érkezett fiatal. A felvételi vizsgához kötött, bár a nyelvtudás és a helyismeret hiánya akadály, többségük mégis helytáll, nemcsak a felvételin, hanem később is. Becsülik őket, értékelik, hogy igen jó zenei alapképzettséget hoznak magukkal. Mindenki büszkesége, ha valaki közülük nagyobb elismerésben részesül. Mint most Fodor Bernadett: a negyedéves mezzoszoprán idén nyáron Bayreuthba kapott meghívást, személyesen Dame Gwyneth Jonestól, a mesterkurzusára. A világhírű énekesnő néhány hónappal korábban Bécsben hallotta énekelni Bernadettet, sőt rövid ideig dolgozott is vele, és a jelek szerint úgy találta, érdemes foglalkozni a magyar lánnyal. Fodor Bernadett Pápán nevelkedett, majd Győrben tanult. A négy győri évben Dobi-Kiss Veronika tanította, sokat köszönhet neki – mondja. Szerencséje van, Bécsben is azonnal rátalált arra a tanárra, akivel nagyszerűen tud dolgozni. Gabriele Lechner 2006-ban ott volt a felvételi vizsgáján is. A bécsi egyetem hallatlan előnye a rugalmasság. Nem mindenki marad meg ugyanis az első professzoránál. Tarján Tamás például váltott. Jó döntés volt, a másodévet most záró ifjú tenor így találta meg az igazi mestert, aki mellett biztosan fejlődhet. A kecskeméti születésű fiatalember érettségi után a budapesti Színművészeti Egyetemre került, Ascher Tamás osztályában végzett. Még mindig csak huszonnégy éves volt, és úgy érezte, mást is szeretne. Felvételizett, és bekerült a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemre. Aztán egy szép napon szerencsét próbált Bécsben. A felvételi vizsga akadályát elsőre vette. Még nagyobb szerencse érte, amikor megpályázta és megkapta a Polgár Krisztina Emlékalap egyszeri, nagyobb összegű támogatását. Szívesen

mesélnek az egyetemükről, napi elfoglaltságukról, a hangulatról, arról a szellemiségről, amely ezt a nevezetes intézményt áthatja. Emlégetik a különbségeket is. Teljesen más például a szolfézs, amit itt tanítanak. Más a dalmírás, eltér az összhangzattan. De azok a magyarok, akik stabil zenei előképzettséggel jönnek, hamar ledolgozzák a hátrányokat.

Fodor Bernadett friss élménye most Bayreuth, a mesterkurzus és a váratlan pluszlehetőség. Gwyneth Jones két előéneklést is szervezett számára. A Festspielhausban Eva Wagner-Pasquier volt a „közönsége”. Mentora szerint tettett a két ária, amit előadott. Eva Wagner azt kérte, küldje el életrajzát a titkárságának. A második előéneklés Frankfurtban lesz, ahova a jelenleg éppen A nürnbergi mesterdalnokokat vezénylő Sebastian Weigle hívta meg. Ő Gwyneth Jones vendégként hallgatott bele a mesterkurzusba – így ismerte meg. Rajongva mesél Jonesról, akit nagyszerű pedagógusnak tart. Tanítványának elmondta, hogy anno ő is így, ilyen segítséggel jutott el előéneklésre a Festspielhausba. Bernadettnek már több szerep jutott, énekelt Indiában Szuzukit a Pillangókisasszonyban (fenti képünkön), és A kékszakállú Juditját a Kastélyszínházban. Az idén tavasszal pedig a címszerepet Giancarlo Menotti A médium című operájában. Tamás még nem tart itt, de kolléganője sikere számára nemcsak öröm, példa és remény is. Mit szeretnének? Énekelni, operaszerepeket alakítani, de hogy hol, az a jövő titka. Az énekesi pálya nehezen tervezhető, jöhet egy nagy kiugrás – ki nem álmodozik ilyesmiről? Bécsben azonban nem azért választották, mert ugródeszkának tartják, sokkal vonzóbb az itteni légkör, a professzor-diák kapcsolat, a kisebb leterheltség. ■

BARTÓK: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA

Elizabeth Lawrence, Robert Lloyd – ének
Londoni Filharmonikusok
Karmester: Fischer Ádám ●●●○○

Szép feladat lenne egy fiatal és a színház iránt is fogékony zenetörténész számára az utóbbi három-négy évtized Kékszakállú-előadásait összevetni. A képrögzés gyors fejlődésének eredményeképp ez részben a dokumentatív felvételek és megjelent DVD-k segítségével megoldható. Másfelől, ha valaki elszánná magát, minden évadban találna a világ valamelyik sarkában új produciókat. Érdekes lehet, hogy egy-egy interpretátort hányszor és milyen módon foglalkoztat(ott) a remekmű. Kovalik Balázs például a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon hat év különbséggel két különböző verziót állított színpadra, miközben a budapesti Operaházban is rendezte a darabot. Most a Warner adja közre 1988-as felvételét, amelyen a Londoni Filharmonikusokat Fischer Ádám vezényli, Elizabeth Lawrence éneklé Juditot, Robert Lloyd pedig a Kékszakállú herceget. Fischer Ádámot – mondhatni – pályája kezdetétől foglalkoztatja Bartók műve. A film elkezdésének esztendejében vette CD-re Marton Évával és Samuel Ramey-vel az Állami Hangversenyzenekar élén. Nagyon ugunk: 2009 őszén „duplázott” a darabbal az Operaházban, és 2010 tavaszán Amszterdamban Jelena Zsidkovával és Bretz Gáborral. Nem mintha a „magyar operát, magyar zenekarral” szlogen önmagában érvényesíthető lenne, de a két, ugyanabban az évben készült anyag közül a magyar együttes szól gazdagabban a dingens pálcája alatt. Lloyd hangban és tartásban szinte ideális Kékszakállú, Elizabeth Lawrence (bár díjat kapott e munkáért) véleményem szerint félreértelmezi a kortárs előadásmódot, vinnyogó-sikoltozó stílusa sokat ront a produkción. Dennis Marks képi világa türethetetlenül ósdi, az ember várja, vajh mikor jelenik meg a képernyőn Lugosi Béla, a vámpír... *Albert Mária*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
5051865705222

ROSSINI: A SEVILLAI BORBÉLY

Battle, Dara, Nucci – ének
Metropolitan Opera Zenekara
Karmester: Ralf Weikert ●●●○○

John Cox pofonegyszerű Sevillai borbély-produkciója 1988-ra, jelen televíziós közvetítés idejére már beette magát a Metropolitan Opera repertoárjába. Rendszeresen fellépett benne Kathleen Battle, az újvilágbeli Rosinának Roberta Peters- és Anna Moffo-vonalának képviselője, töről metszett szubrett, jó magassággal, koloratúrkészséggel. Nehéz elképzelni a Righetti és Malibran sugárútján szélesen haladó Marilyn Home-t ugyanitt: márpedig többször hozta ezt a repertoárt a színházi élet. Ez a Sevillai a Met bútorraktár- és jelmeztár szagú darabjaihoz képest is földhöz ragadt. (A díszlet oly valóságos mór palota, hogy el is laknánk benne egy nyarat.) Rendezőnk láthatóan mást nem tűzött ki, mint elmesélni avittas spanyol történetét, amin csakis azért mulatunk, mert nagy olasz énekes színészek játsszák elénk a commedia dell'arte legjobb/legrosszabb hagyományainak jegyében. Az alapeset Enzo Dara, minden opera buffák szemüveges-dudaorrú-pókhasú gyámja, aki az utolsó finálék táján képes esendőnek és szánandónak is mutatni figuráját. Éneklésről kevés szó esik nála: hadarni és kiabálni tud, maradék fegyvere a viccesnek szánt túl-falzett. (Rá sem ért volna Fülöp királyként busongani, harminc évig a legnagyobb házak zsúfolták tele naptárát vígoperai előjegyzésekkel.)

Akik vokális mesterei az előadásnak a negyvenes, csinos Battle mellett: a hősbariton Leo Nucci Figaróként és az amerikai tenor, Rockwell Blake. Utóbbi szintén felülkalibrálása az operai Alva-hagyománynak, viszont nem szépelgő, hanem potens fiatalember érzetét kelti, és nem melleleg mutatja, hogyan kell hangot indítani, abbahagyni, testes matériával kolorálni. Blake tényleg világszám: így lesz számmunkra a darab címe: A New York-i tenor...

Ókovács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4022

MOZART: TITUSZ KEGYELME

Prégardien, Graham, Naglestad – ének
Párizsi Opera Zenekara
Karmester: Sylvain Cambreling ●●●●●

Bevallom, most láttam először ezt a DVD-t, bár öt éve rögzítették, ám a mai magyar operajátszás egyik fő dilemmája – modern legyen vagy hagyományos – aktuálissá teszi ajánlását. Nézésekor személyes emlékek száza rohantak meg. Serviliaként ebben a darabban debütáltam a Bécsi Operaház színpadán. Ugyanaz a Sylvain Cambreling dirigált, aki ezt a produkciót is jegyzi. Az énekesnők bámulatos technikai tudása indított rá, hogy másodsor és harmadsor is megnézzem a felvételt. Közben, úgy hiszem, megtaláltam az egyszavas választ is a nagy dilemmára: jó (de írhatnám nagy betűvel: JÓ) operaelőadást kíván a néző. Nem avantgárdot vagy hagyományosat, hanem komplex operaestet. Átgondolt, végigvezetett rendezést. Gyönyörű a tiszta lelkeket szimbolizáló hófehér díszlet, a tett és a lelkiismeret képei. Vagy az egy szál fehér gyertya, amely a Titus által őrzött morálnak a konfliktusok közepette is jelenlévő igazságát jelképezi. Meghatározóan tartom most is, mint anno Bécsben, a Cambreling által irányított minőségi Mozart-interpretálást. A második felvonás híresebbnél híresebb áriái világszínvonalon szólalnak meg: a sokszor koncertpódiumokon is felhangzó Vitellia-ária, amely csodálatos duett a szoprán énekesnő és a zenekari zenészek nagykövete, a szóloklarinetos közt, egyértelműen meggyőző miniket, hogy nem halt ki a Mozart-stílus tudománya. Susan Graham színészi adottsága, őszintesége, drámai előadásmódja remek énektechnikával párosul. Fantasztikus élmény, mi mindent kezd a rendező házaspár Ursel és Karl-Ernst Helman egy fehér dobozzal, három falán három ajtó – színpadképpel. És végül arra biztatom az olvasót, engedje át magát a rejtély mozart megfogalmazásának: milyen is az esendő ember. *Bátori Éva*

Opus Arte – Mevex
OA 0942 D

ALFANO: CYRANO DE BERGERAC

Domingo, Radvanovsky – ének

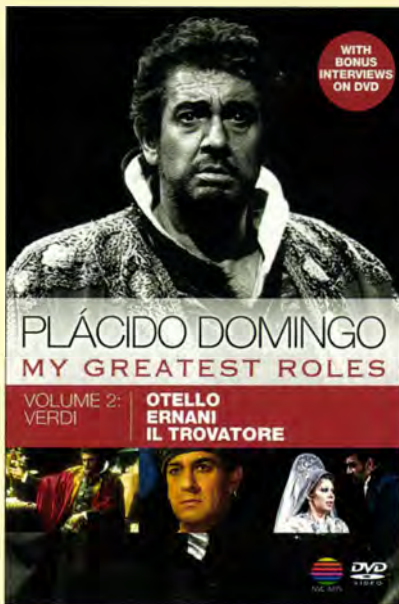
Orquesta de la Comunitat Valenciana

Karmester: Patrick Fournillier ●●●●○

Alfano neve nem tizenhárom saját operája révén maradt fenn, hanem mert Puccini vázlatai alapján befejezte a Turandot zárójeleneteit. A zeneszerző-pedagógus 1877-ben született, 1954-ben halt meg, oly korban élt, amely legkevésbé sem nevezhető átmenetinek, és ő mégis átmeneti szellemű fia volt ennek a kornak. Átmeneti a témaválasztása, a zenei stílusa, amely a XIX. századot és a XX. elejét köti össze, anélkül, hogy új utat jelölne ki. Azért a teljes feledés méltánytalan lenne az utókor részéről. Életművében jelentős szerepet játszik a jó előadásban okkal elővehető opera, a Cyrano de Bergerac.

Az elmúlt években Plácido Domingo úgy értékelte, elénekelné a címszerepet, így több helyen kintűzték a darabot. A Naxos, amely most kezd DVD-eket is megjelentetni, kollekcijában a valenciai Palau de Les Arts Reina Sofiában 2007-ben készült felvételt kínálja. Elengedhetetlen, hogy a spanyol Műpáról ne ejtsünk egy-két szót: a Turia partján álló kortárs építészeti remekét Santiago Calatrava tervezte, a ház zeneigazgatója a nyitás óta Lorin Maazel, itt működik Domingo egyik „perfeccionament” nevű képzési központja. Nos, a Cyrano zenéje átmenet Puccini és Debussy között. A lírai kettősök bensőségek, a tömegjelenetek hatásosak, jó mesterember munkája a mű. Domingo remekel, hévvel alakít egy vesztet, annyi diadalmas férfi után. Rod Gilry méltó partnere De Guiche szerepében. A Roxane-t játszó Sondra Radvanovskyban két énekes lakik, néha éles és vibráló a hangja, máskor, főként ha lírizál, megindító. A salangtalan, pontos rendezésért a lengyel Michal Znanieckié az elismerés. Íme, egy kelet-európai, akinek sikerült... *Albert Mária*

Naxos – Mevex
2.110270

Nemcsak az énekes rajongói, valamennyi operafan üdvözölheti, hogy a Plácido Domingo legnagyobb szerepeit gyűjteményesen közreadó Warner újra négy DVD-s, megfizethető árú dobozzal jelentkezik. A tavalyi Puccini-box után itt a Verdi-műveké, és ezúttal rögtön mellécsomagoltatik az interjú-film is, amely épp e három operából szemezget. A főhős, a hetven felé közelítő tenorszár hosszan, készséggel válaszol az Othello-, Ernani- és Manrico-élményeivel kapcsolatos faggatózásra. Figyelemre érdemes produkciók a legjobb házakból: Covent Garden, Scala és a bécsi Opera egy-egy előadása sorjázik a korongokon.

Az Ernani-ról Domingo sommás véleménye, hogy sürgősen be kellene emelni az első osztályú repertoárba, és Riccardo Muti pálcája alatt egy 1982-es Luca Ronconi-rendezés támasztja alá ezt az intenciót. Mélybordóban csillog Mirella Freni: aligha lehetne nála perfekter művész Elvira bravúrszólamára szerződöttetni, a közeli képek énekleckékkel érnek fel. Freni akkori férje, a már kissé kására korosodott Nyikolaj Gyaurov viszi az apai basszus-szerepet – az archetipikus baritonszólám pedig az ab ovo mélyregiszter nélküli Renato Brusoné, aki azzal teszi atipikussá a kérlelhetetlenség sémáját, hogy ágálás helyett szívhez szóló legatóval képes Elvira iránti vágyát megvallani. Domingo számára – Otelóé mellett – ez a másik Verdi-szerep, amelyben végül öngyilkos lesz a tenor. Ernani-ként is a férfias-hősies magatartás jellemzi, és bár szűkebb hangjaiból jó párat találni, énekes-színészi érese oly magasra juttatta, hogy személyében revelatív művész van jelen. Muti és zenekarának frissessége meggyőz minket az Ernani érdemtelen elnyomatásáról is.

**PLÁCIDO DOMINGO:
LEGNAGYOBB SZEREPEIM**

Verdi: Othello, Ernani, A trubadúr
Karmester: Plácido Domingo,
Solti György, Riccardo Muti,
Herbert von Karajan

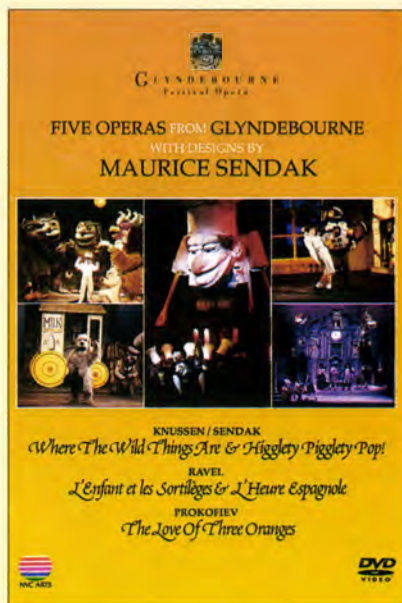
●●●●○

Az Otelóé kedvetlenebb este, tíz évvel későbből: a pálmát egyértelműen Kiri Te Kanawa Desdemónája viszi el. Szergej Lejferkuszkusz keskeny Jagója csalódást keltő. Solti György szokás szerint felsőfokon motivált irányítása mellett Domingo címszerep-formálása kevésbé erőteljes, fáradtabb és borúsabb, mint más Othello-filmjein.

Herbert von Karajan bécsi visszatéréséről José Carreras azt írta, hogy az Ausztriára rég megsértődött maestro árokba lépésekora soha nem hallott hangorkán dübörgött fel: Manricót akkor Luciano Pavarotti énekelte. Egy évvel később ugyanaz a felfokozott várakozás, de a Trubadúr-szereposztás változott: már Domingo a fókuszban. Karajan saját rendezése kliségyűjtemény, egyszerű, festett hátterek előtt tombol az operai rutin: borzalmas parókák, posztó-mellvérték és múzeumi gesztusok mindenfelé. Raina Kabaivanszka, az egyik legtechnikásabb énekesnő siralmasan indiszponált, Leonórája bizonytalan, éles és feszített. Ereje teljében viszont a kvintett többi tagja: José van Dam Ferrando-jelenete mintaszere, nemcsak dörgés, hanem a ballada adekvát pontjain líra is jellemzi: Piero Cappuccilli bő torkú ádáz alakít, illetve magát adja, de Karajannak épp erre van szüksége Luna grófhöz, a Fiorenza Cossottoé pedig nem hangilag, hanem összhatásában szepőlötelen teljesítmény. A harminchét esztendő Dominó ekkor már a csúcson: hatalmas tenorja virul, mentes a nazalitástól, és felveszi ennek az egzaltált, jelenetsomókra és tablókra hulló darabnak a ritmusát. Szinpadai jelenléte a sekélyes támogatás ellenére – sőt: ellenében – példás. Ábrázolja a tételt, amely szerint: ha stílusosan és intenzíven énekelnek el egy szerepet, abból alakítás lesz. Végül egy bon mot a minőségi interjúkorongról: az emberek minden magasabb hangot „magas c-nek” hallanak. Ezért is énekeljük mi, a magas c-vel nem bíró tenorok h-val, b-vel, vagy a Manrico-szerep természetes határát jelentő a-val a strettát. Így aztán mindenki elégedett. A doboz tartalmát szemlélve mi is azok voltunk.

Ókóvász Szilveszter

Warner Classics & Jazz – Magneoton
50-51865-8871-2-6

Talán emlékszik az olvasó – a Gramofon is megemlékezett róla – a Glyndebourne-i Operafesztivál 2009 nyarán volt hetvenöt éves. Az előadások egy szezonban mintegy 85 ezer nézőt vonzanak. Ez a szám inkább a minőségi publikum minden szempontból magas minőségű „kiszolgálására”, semmint az európai nézőkordok megdöntésére utal, nemcsak most, hanem az 1934-es alapítástól kezdve. A szervezők a híres vendégek meghívása mellett különlegesen biztos érzékkel fedezték föl a tehetségeket, egészen korán felléptettek például Kiri Te Kanawát, nemrég sztárt farragtak Denielle De Nieséből, teret adtak William Christie-nek, hogy az ismeretlen barokk operák iránti érdeklődést itt is felkeltse. Stílusorszakokat teremtettek, és ha nem is jártak sokáig a kijelölt úton, ha még jobban járhatóra letek, azért az előzőt nem tagadták meg, és értékeit, mint valami múzeumi gyűjteményt, gondosan őrizték. Ezért adhatja közre Knussen, Ravel és Prokofjev műveit Maurice Sendak díszleteiben az NVC Arts és a Warner Classics and Jazz.

Az idő sajnos tagadhatatlanul eljárt Sendak világa fölött. Az illusztrátor-meseíró ugyan Brooklynban született 1928-ban, de gyökerei a szülei révén Közép-Európához, Lengyelországhoz kötik. A negyvenes évek a Walt Disney Stúdió diadalévei voltak, a gyermek Sendakot is elbűvölték a Disney-filmek, a bájos mókuskák, a hosszú szempillájú özikék, az emberarcú természet. Tanulmányai után, 1950-től önálló könyvillusztrátorként dolgozott, később elkezdett meséket is írni – biográfijára pályájának még több fontos irodalmi és művészeti kapcsolatára kitér, ezek taglalására itt nincs hely. Az öt opera három DVD-koronon került az albumba. Az első Sendak szövegére Oliver

ÖT GLYNDEBOURNE-I OPERA: KNUSSEN, RAVEL ÉS PROKOFJEV MŰVEI MAURICE SENDAK DÍSZLETEIBEN

●●●○○

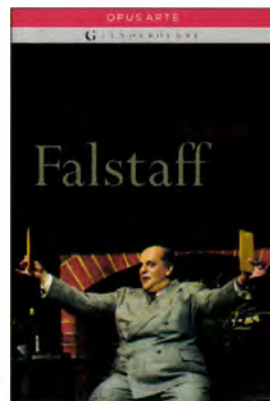
Knussen komponált két darabot. Knussen, a John Lambert és részben Britten-tanítvány brit komponista *Where The Wild Things Are* című történetre elég „barátságosan” zenét írt. Igaz, a sztori hőse, Max, igazi rosszcson, aki éppoly kegyetlen és hisztis, mint a következő lemez főszereplője, Ravel *Gyermeke*. Éjszakai, álombéli kalandzásaiban a rossz gondolatok életre kelnek, és meggyötrik a fiút. A másik kisopera, *Higglety Pigglety Pop!* főszereplője Jennie, a kedves Sealyham terrier – amilyen erőltetett zeneileg és a háttérrajzok, rémfigurák tekintetében az első, olyan humoros és derűs a diszletképek és állatfiguráknak öltözött emberszereplők játéka és a muzsika is ebben az epizódban. Nemcsak a kísérőfüzet, a fesztivál honlapján található archívum is igazolta: az előadások valóban szerepeltek a repertoáron 1985-ben.

Majdnem titelalát Ravel *A gyermek és a varázslat* című művének megvalósítása, a képi trükkök, a teáskannának, karosszéknek beöltöztetett szereplők értékét persze megemeli a történet (Colette szövege) és a zene minősége. Ezt a produkciót a Londoni Filharmonikusok kísérték 1987 szeptemberében, Simon Rattle (még Sir nélkül) vezényletével. Megjegyzendő: a karmester tavaly berlini zenekarával újra lemezre vette Ravel lírai alkotását. Ezen a korongon *A pásztoróra* szerepel még, *commedia dell' arte*-ihletésű megfogalmazásban. A zenekar azonos, de Sian Edwards dirigálja, a zenei teljesítmény becsületos, az énekeseké szintén.

A csattanót Prokofjev a fesztiválon 1982-ben eljátszott műve adja: *A három narancs szerelmese*. Ez egyesíti a film és színpadi látványtrükköket az igazi *commedia dell' arte*-stílussal és annak orosz, vásári változatával. A Londoni Filharmonikusokat Bernard Haitink vezényli, friss, pattogó ritmusokat diktál, és finoman árnyalja a lírai momentumokat. Mintha ama (pásztor)óra összeviszsa járna – ez a produkció jóval közelebb van a mához, mint az előző kettő, pedig Frank Corsaro jegyzi mindhárom rendezést.

Albert Mária

Warner Classics & Jazz – Magnetophon
50-51865-5668-2-3

VERDI: FALSTAFF

Purves, Christoyannis, Lemieux – ének
Londoni Filharmonikusok
Karmester: Vladimir Jurowski ●●●●●

Tavaly Richard Jones rendezésében mutatták be Verdi Falstaffját – itt vagy befejezzük a recenziót, vagy beleygünk abba, hogy csupán vázlatos számadásra lehet módunk. A nézőt hatalmas faliszőnyeg fogadja, amelyre óriási öltéssel Windsor látképét himezték, minden felvonáskezdet előtt három gyerek ölt még egy-kettőt gigagobelinbe. Fölgördül, és egy jellegzetes brit fogadó belseje tárul föl, a korát nem érdemes firtatni, a szigetországban állnak és működnek a félezer éves sörözők és fogadók. Középen, az 1940-es évek divatja szerinti kétsoros öltönyében Falstaff írógépet püföl... A látvány megadja az előadás karakterét. Fordék kertje jellegzetes angol veteményes, Nanetta a kelkáposzta leveleit és nem egy virág szirmait tépkedi, hogy megtudja, vajon Fenton tényleg szereti-e. Időnként formaruhás iskolások és katonák masíroznak át a káposztasorok között. Nagy-Britannia háborús készültségben. Mrs. Quickly egyenruhában keresi föl Falstaffot, a lovag Alice Ford meghódítására indulva, gyarmati zubbonyt és sortot ölt. A kísérőfüzetben egyszerűen Ultzként feltüntetett jelmez és díszlettervező Jones állandó munkatársa, idén a Macbeth-előadást jegyzi. Pompás és finom ötletek tarkítják a Falstaffot. A közeli képek sejteni engedik, hogy a Cambridge-i King's Collegében nevelkedett, daliás Christopher Purvist rafináltan kitértek. Az átlagos operabarátnak a szereposztásból legfeljebb Tassis Christoyannis neve ismerős, Don Giovanni volt a BFZ előadásán a Müpában. Mindenki a helyén van, az úde fiatal szlovák szoprán, Adriana Kucerová (Nanetta) vagy az orosz Dina Kuznyecova (Alice). Vladimir Jurowski, a Londoni Filharmonikusok és az énekesek lakatlan szigetre is elviendő élvezetes, teljes produkcióval örvendeztetik meg a nézőt.

Albert Mária

Opus Arte – Mevex
OA 1021 DVD

MOZART: FIGARO LAKODALMA

Fischer-Dieskau, Evans, Sciutti – ének
Karmester: Lorin Maazel

●●●○○

Dietrich Fischer-Dieskau májusban töltötte be a nyolcvanötödöt, előkortarták hát az osztrák televízió 1963-ban készült Figaro lakodalma-filmjét. A fiatal, épp csak harminchárom esztendős Lorin Maazel dirigál. Vezénylése céltudatos, sallangtalan, kemény: egy vigoperához túlon túl rigid. Tempói sistergősek, a bécsi együttes nem is mindig tudja egy ütemre szedni a lábát karnagyával, a hangzás száraz, szétszólnak a vonósok, nincs tere a fáknak – mindaddig, míg az első, ágymérő-duette szét nem nyílik a Kleines Festspielhaus függönye. Ma már nem így mikrofonoznak, kivédik a hangzó terek okozta változásokat, de örüljünk, hisz mégis pompásan zengő színpadon zajlik az előadás. Képileg úgyse lesz sok vigalom. Mintha tiltva volna Rudolf Sellnernek, hogy bármi eredetit vigyen a játékba: szokványbohózat szintjén játszatja a darabot, amelynek jelentésrétégeit pedig nem esztétáknak kell felfedezni, kiböknék azok a gyanútlan sznobszemeket maguktól is. A szereplőgárda köztes: már nincs ott Schwarzkopf és Seefried, de még nem jött meg Prey, Mathis vagy Janowitz. Így a brit Geraint Evans imitálja a ruganyos címszerepet, pedig könnyebb lenne már Bartolónak maszkírozni. Mégis: van indulat az alakításban, van zsír a torokban, és virtuózan tudja szólalmát. Párja, a csinos Graziella Sciutti zárt szájjal énekl az ötvenes-hatvanas évek nyárogós Mozartját. Akkor a legjobb, ha talján lendülettel szájjal – ilyenkor levetközti dámás tartását, amely Susanna-ként amúgy is csak útjában volna a tűzről pattant formálásnak. Milyen a már akkor is ünnepezt Fischer-Dieskau? Zseniális, mint mindig, ha Almavivát énekel – de félre innen elfogultság: hol van még az ő főjécsóváló, pukkancs grófjából is a tizenöt évre következő Ponnelle-film dúvadja! *Ókovács Szilveszter*

VAI – Mevex
VAI DVD 4519

HÄNDEL: ORLANDO

Dumaux, Merced, Fumas – ének
La Grande Écurie et la Chambre du Roy
Karmester: Jean-Claude Malgoire

●●●○○

Öröm a historikus előadásmódot egykor kiemelkedő CBS Masterworks-felvételekkel alakító Jean-Claude Malgoire új produkcióit felfedezni a Mozart utolsó kamarazenei művéről, az Üvegharmonika-kvintettől elnevezett K617 cég kínálatában. Malgoire már korán sokat tett Händel évszázadokon keresztül porosodó operáinak népszerűsítéséért. A kilencvenes években Christopher Hogwood és William Christie vezényletével lemezen megjelent Orlandót egyetlen előadásán rögzítették 2008-ban. Mint hajdanán, Malgoire muzsikálása most is izléses, kellemesen laza. Ha nem is igazán különös, de erőltettségmentes, ami nem jellemzi minden úttörő historikus kollégáját. Az ugyancsak Händel operái terén jeleskedő Alan Curtis stílusa áll hozzá közel ebben a tekintetben. Sajnos az Orlando átlagszínvonalra csak jó, nem kiváló. Nincsenek nagy hibák, de hol a finomság? Ez elsősorban az 1966 óta működő La Grande Écurie et la Chambre du Roy zenekarra érvényes, amelytől jóval többet vártam. Christophe Dumaux remek címszereplő, ízes, hangja majdnem nőies kontratenor, így a majdnem férfias Marijana Mijanovic érdekes ellenpárja. Nevét szívesen látnám gyakrabban. Rachel Nicholls szoprán egyszerre jelenít meg mélyebb hangot és szubrettes szint Dorindaként. Az Angelicát alakító Elena de la Merced egyenes, tiszta, elég testes szoprán. Jean-Michel Fumas kontratenor szárazabb Medoro, Alain Buet átlagos, kissé levegős Zoroastro. Jobb volna nem egy estén, hanem a régi gyakorlat szerint szép nyugodtan, kidolgozottan, stúdióban rögzíteni az ilyen ritkán elhangzó barokk operákat, amelyekben a zenekari szövet és az énekhang kidolgozottsága elsődleges szempont. *Zay Balázs*

K617 – Karsay és Társa
K617221/3

ROSSO – OLASZ BAROKK ÁRIÁK

Patricia Petibon – ének
Velencei Barokk Zenekar
Karmester: Andrea Marcon

★★★★★

Extravagáns lemez ez, ne várjon senki disztíngvált trillázást. Eleve nagydob puffanásával, csörgődob és kasztanyetta lüktetésével indul, hogy azután lant-ütések dominálta Sartorio-ária nyíljon, és a hangszeresek közé primus inter pares alapon pörögjön be Patricia Petibon mosolygó szopránja. Miközben virtuózan leénekel minden fioritúrát és futamot, sokkal többet is tesz. Érezni hangjában a pusztai indulatot, amely zenei jegyeket fakaszt: néha beszél, máskor szó szerinti sottogásig diminuál – Petibonnál amúgy is betű szerinti minden. Almirenája tényleg hüppögve sír, Cleopatrája valóban kétszáz éves vérnyomással hisztizik. Nem a partitúra-hű barokk ária-jelenet kerül elének, hanem Mademoiselle Petibon jelenetet rendez. Teheti, hisz vadócsága nemcsak üde színfolt a régizene szinte még háborítatlan világát egyre inkább felfedezni vágyó énekesek között. A francia művésznő Luluként, Zerbinttát énekelve vagy Constanze maskarájában is öntörvényűnek hat. Közben mégis pályvázza a taktus, a ritmus, de csak az: gyakran még az intonáció is alárendeltetik a primér indulatnak. Túlzásnak mégse érezzük, végtére miért is ne lehetne a visszatérések motorikusságát felfokozott, láttató erejű énekléssel oldani? Ami sok, az talán a kadenciák, záratok uniformizálása. Persze, káprázatos a tonika háromvonalas, remek kisiklása, az onnan kikanyarodó superkoloratúrák magas F-ig, G-ig felnyúló gyémántgírlandja, de ezt a különös tehetséget igazi, az áriák motívumvilágát túlközö, így kevésbé csereszabatos improvizációkkal tovább lehetne aknázni. Mindegy, hogy hasogatjuk a Velencei Barokk Zenekar tépett vonószőreit – valószínűleg csak nehezünkre esik kijelölnünk a felső retszintet: a csillagos ötöst. *Ókovács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
477 8763

HŐSÖK ÉS GAZEMBEREK VEZETŐ FÉRFI OPERASZEREPEK

●●●○○

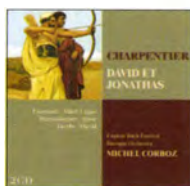
Ritkán vagyok ilyen rossz véleménnyel lemezről. A részletek legtöbbször igen jó. Allen, Bergonzi, Carreras, del Monaco, Domingo, Fischer-Dieskau, Gyaurov, Kaufmann, Merrill, Milnes, Moll, Protti, Pavarotti, Ramey, Terfel, van Dam énekel. Karajan, Solti, Bonyngé, Colin Davis, Chailly, Abbado, Bartoletti, Gavazzeni, Pritchard vezényel.

A baj a koncepció teljes hiánya. Éppenséggel lehetett volna a címeknek megfelelő anyagot is összehozni. Vagy úgy, hogy tényleg hősök álljanak szemben gazemberekkel, ami több opera esetében nem lett volna könnyen megvalósítható, de szép anyag jöhetett volna össze így is. Vagy úgy, hogy a Decca, illetve a mára teljesen beolvadt egykori Philips gazdag katalógusából vezető operanékes férfiak szélesebb körét vonultatja fel a kiadvány.

A Lohengrinből és az Andrea Chénier-ből csak a címszereplőket halljuk, Telramundot és Gérard-t nem. Jobb, amikor legalább két szereplő tűnik fel egy műből, persze legtöbbször a hős-gazember kategóriákba aligha behelyezhető módon. A felvételek kora sem egységes: az elmúlt ötven év. Ez már nem a lemezgyártás hőskora, hanem a hanyatlása.

Persze ha szinte mind kimagasló előadások, mi a baj a Rigoletto, Bohémélet, Don Giovanni, A szerelmi bájital, Faust, Lohengrin, Az álarcosbál, A varázsfuvola, Parasztszecsület egyvelegéből alkotott keveréssel? Természetesen autóbán utazva jó ez. De attól a cégtől, amely nemrég – nem is joggal – „the Opera company”-ként emlegette magát, ez kevés.

Zay Balázs

CHARPENTIER: DÁVID ÉS JONATÁN

Esswood, Jacobs –
ének; Karmester:
Michel Corboz

●●●○○

Corboz szokatlanul dinamikus vezényel, a valamelyest kistrádió-hangú felvétel végig eleven. Hangfajok terén érdekes, mára különösen problematikus mű ez. Dávid és Az endori boszorkány haute-contre szerepét két remek kontratenor, Paul Esswood és René Jacobs énekl. Jonatán ugyanakkor szoprán, itt Alliot-Lugaz. Sault Huttenlocher énekl, akit Corbozon és Rillingen kívül sajnos kevesen foglalkoztattak. A kisebb szerepekben is hallunk nagyokat: Soyer, Le Roux. A szólisták éppen csak az előtérben vannak, ami illik az olyan előadáshoz, amelyben a drámai elem izléses érzékeltetése dominál. Noha végig színvonalas és megragadó a zene, a változatos nem jellemzője. Az először 1982-ben megjelent felvétel erénye, hogy a historikus megvalósítás talaján nem veszítette el a megelőző időszak hagyományos előadásmódjának értékeit. ZB

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68289-6

GLUCK: ORFEUSZ ÉS EURIDIKÉ

Baker, Speiser, Gale
– ének; Karmester:
Raymond Leppard

●●●○○

A tempó gyorsabb az általam ideálisnak tartottnál. Orfeusz kezdő felkiáltásaiban és aztán több helyütt árnyaltabb is lehetett volna a még mindig lenyűgöző Janet Baker éneke, akinek utolsó színpadi produkciójához kapcsolódott e lemezfelvétel. Kár, hogy nem korábban rögzítették vele a szerepet, amikor hangja intaktabb volt. A napjainkban méltatlanul ignorált Raymond Leppard így is kitűnően vezényel, az előadás feszes, és ami legnagyobb pozitívuma: a zenekar és a kórus hangzása egyaránt szép, fény-árnyék-játékban gazdag. Noha pályája végén járt, Baker éneklése ebben a kontextusban igen szép. A két szoprán nem kiemelkedő, de jó, több felvételtől eltérően ezúttal Euridiké, és nem Ámor szólama hangzik líraiban. Az apróbb fenn tartások ellenére is Leppardé a mű legjobb felvételei közé sorolható. ZB

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 68289-3

RÉSZLETEK ERKEL FERENC OPERÁIBÓL

●●●○○

A korábban megjelentek és a mostani Erkel-válogatás összevetéséből kitűnik, hogy lesöpörve már a padlás: a létező lemezgyári felvételek mind kint vannak. Pedig a nemzeti opera megteremtőjének kijárna egy rendes, sztereóban hangzó összkiadás is, nem műkedvelők, hanem a magyar operaélet legkiválóbbjainak közreműködésével. Tán a kritikai kottakiadás után erre is nyílik mód. Tudjuk, hogy a legutóbbi Hungaroton-felvétel is lassan harmincéves – itt Sass Sylvia fájdalmasan hullámzó nivójú La Grange-jelenetével idézik. Necces szalagok is befértek a hiánygazdálkodásba, mégis hálásak lehetünk a két nagy mű melletti Dózsa-, Batori-, Brankovics- és Névtelen hősök-részletekért – és Ágay Karola (Melinda), Ilosfaly Róbert (Bánk), Radnai György (Tiborc) vagy Orosz Júlia (Gara Mária) hallatán a hála csak fokozódik. ŐSZ

Hungaroton Classic
HCD 32620

NAGY MAGYAR ÉNEKESEK

Gulyás Dénes – ének

●●●○○

Csaknem húsz éve várta a még Ferencsik János vezényletével felvett portrélemez, hogy megtalálják a raktárban. Donizetti-műsor volt a bakelit A oldalán, Verdi a B-n – most hozzáválogatták a Hunyadi két címszerep-részletét és más inycségeket is. Az ária-sor rámutat, hogy Gulyás Dénes kezdetektől a szikrázó hangadás rabja, hatalmas és metsző spinto hang az övé. Elementáris muzikalitás jellemzi, nem csoda, hogy tizenöt éven át a legnagyobb házak hívták szerte a világban. Ahogy az Ella mi fu rapita kezdetű háromrészes jelenetben a testtel énekel mezzopianókat alkalmazza, vagy ahogy Nemorino románcában gazdag hangú árnyalatokkal tud szomorkodni, az a pálya csúcán meglévő lírai érzék dicséri. Egy Salieri-részletben bravúros magassága csillan, Rinuccióként pedig kicsattanó vidámsága nyűgöz le. Kötelező tenorlemez. ŐSZ

Hungaroton Classic
HCD 32681

Decca Classics – Universal
478 2346

A duózás művészete

A jazzben nemes hagyományai vannak a szaxofon-zongora duónak. Ezt a formát viszi tökélyre, egyúttal meg is újítja a hagyományt, a középgeneráció két csodálatos, világhírű muzsikusa, Joshua Redman és Brad Mehldau. Ősszel Budapesten játszanak.

→ Zipernovszky Kornél

A zongora és a szaxofon hangja jól egészíti ki egymást, olyannyira, hogy a ritmusszekció nélküli zongora is pompásan alátámasztja a szaxofon szárnyalását; és szerepcserére is alkalmasak. A duó művészi szintre emeléséhez persze az is kell, hogy a két művész tökéletesen ismerje egymást, megsejtsék egymás legkisebb rezdüléseit, irányváltásait. Az sem árt, ha generációs és zenei tapasztalataik nagyjából egybevágóak, és azokra hasonlóan reagálnak. Mindezek a feltételek adottak annál a duónál, amelyet méltán várhatunk a legmagasabb művészi színvonalra. Két régi zenésztárs, a 41 éves Joshua Redman szaxofonos, és a negyvenet nyár végén betöltött Brad Mehldau zongorista játszik együtt a Művészetek Palotája hangversenytérképében, november 25-én. Pályájuk kezdete óta tekintik egymást partnernek. Redman első, csak saját kompozícióiból összeállított szólólemezén, a Moodswingen Mehldau zongorázott. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a kvartett másik két tagja azóta ugyancsak felkerült a listák tetejére, ugyanis Christian McBride bőgősről és Brian Blade dobosról van szó. Mehldau egy hajszállal később indult, az ő bemutatkozó lemeze 1995-ös. Útjaik már az idei duókoncert-sorozat előtt újra összefonódtak. Redman a Highway Rider című, ez idő szerint legutolsó Mehldauopus egyik legfontosabb szólóját. Az új lemez turnéján kívül már tavasszal kettesben is útnak indultak európai és amerikai koncerthelyszínekre, ennek a roppant sikeres tíznapnak a folytatása aktuális novemberben.

A Harvardtól a Village Vanguardig

Hogy Redman végül tenorszaxofonos lett, különös történet. Apja, sőt apjának felmenői is híres jazzelőadók voltak, bár Dewey Redman (1931–2006) Joshua születésével egy időben végleg elköltözött tőlük. Akkor éppen Ornette Colemanrel játszott, Magyarországon pedig egyszer Keith Jarrett-tel szerepelt. Joshua művelt édesanyja viszont gondoskodott fia tehetségének kibontakoz-

Fotó: International Music Network

tatásáról. Ritkán, általában turnék alkalmával San Franciscóba látogató apja is hatással volt rá, főleg lemezeit hallgatta. Tízéves korában döntött a szaxofon mellett, és már középiskolás kvartettje is professzionális keretek között kapott munkát. De a végig kitűnő tanuló Redmannek más tervei voltak: osztályelsőként azonnal felvették a Harvardra, orvos akart lenni. Nyilván az is vonzotta, hogy Bostonban az ottani akadémiák miatt intenzív zenei életre számíthatott, viszont továbbra sem gyakorolt, csak néha fellépett Delfeayo Marsalisszal vagy az iskolai zenekarral. A nyári szünetekben viszont sok tapasztalatot szerzett, apjával már nyilvánosan is együtt játszhatott. Kitüntetéses alapidplomájának megszerzése után felvették a Yale jogi karára, de egy évet halasztott, Brooklynba költözött, négy muzsikussal vett ki közös lakást, és ezúttal fejest ugrott a zenébe. Apjával és jam sessionökön játszott, fürdött a New York-i jazzéletben, mindennap gyakorolt. Ilyen előzmények után egy csapásra következett be az áttörés: első lett az 1991 végi tehetségkutatón, a Nemzetközi Thelonious Monk Jazz-saxofon-versenyen.

Foto: Michael Wilson

A Warner Brothers lemezcég azonnal szerződést ajánlott neki. Kvartettjéhez a zongorista Kevin Hays és a dobos Gregory Hutchinson mellett egy veterán, Charlie Haden társult. A következő projektben aztán nehézsúlyúak mellett bizonyíthatott: Haden mellett Pat Metheny és Billy Higgins lettek partnerei, akikkel már hosszabb turnéra is indulhatott. Ekkor következhetett az első kollaboráció Mehldauval. Játéka az évek során inkább keményedett, kezdeti, klasszikusokon csiszolódott stílusába egyaránt keverednek édes és fanyar ízek, melyekkel mélyretegeket tud megszólaltatni és lenyűgözően tud kommunikálni.

Intellektuális billentyűs

Míg Redmanból feltartóztathatatlanul tört elő a tehetség, hiába akart sokáig civil pályát választani, Mehldau-t hatéves korában beírták zongorára, és amikor négy év múlva családja Floridából Connecticutba költözött, tanulmányai csak még intenzívebbé váltak. Tanárai és mesterei között a tanulóévek alatt ott találjuk Jimmie Cobbót, Fred Hersch-t, Kenny Wernert és Junior Mance-t.

Alkata Redmanéhoz hasonlóan erősen intellektuális, ezenkívül a kitartás, az alaposság, sőt a tökéletességre törekvés is mindkettejükre jellemző. Mehldau a német romantika nagy rajongója, művész-értelmiségi alapállással, de ez nem akadályozza abban, hogy a kilencvenes évek popzenéje (főleg grunge előadók) dallamait teremtsé újjá, hogy az is felismerhető legyen saját stílusának építőelemei között. Redmannel közös első munkája után adta ki bemutatkozó lemezét. A Redmannel is dolgozó Charlie Haden, sőt Pat Metheny is partnerévé fogadta, Lee Konitz, Michael Brecker, Wayne Shorter, Charles Lloyd és John Scofield is meghívta az évek során. De saját stílusának kiépítésére nagyon tudatosan törekedett: Art of the Trio című ötlemezes ciklusával (1996–2000), melyben Larry Grenadier és Jorge Rossy voltak partnerei, óriási csodálatot váltott ki.

Hangvételének összetéveszthetlensége, expresszivitása miatt Mehldau-t Jarretthez is szokták hasonlítani. Tény, hogy mindketten a Bill Evans-féle iskola alapján indultak el, de Mehldau hangszerelei, például a Largo című, első kamarazeneakkal felvett anyagán jelentősen más irányba mutatnak. Egyéni módon sajátította el a Nirvana vagy a Stone Temple Pilots hangzásvilágának egyes elemeit is. Zenéjét a Tágra zárt szemek, a Milliós dolláros hotel, a Színész nő a feleségem és a Változatok a házasságra című filmekben is hallhatjuk.

Art of the duo

Redman és Mehldau a szaxofonos korszakalkotó, Timeless Tales (For Changing Times) című 1998-as lemezén is együttműködött – Blade-del és Larry Grenadier-vel kvartettben. A Highway Rider, a legújabb közös munka viszont Mehldau lemezeinek sorába illeszkedik, amelyen a kamarazenei hangszerelek részben a Largót idézik. A Guardian híres kritikusa, John Fordham szerint viszont az új anyag olyan jól sikerült, hogy az ugyancsak népszerű Largo csak előtanulmánynak tekinthető hozzá képest. Mehldau pikareszk darabjai jellemzően a sok utazás, turnézás érzéseiből táplálkoznak. A tavaszi duóturné tapasztalatai alapján számíthatunk rá, hogy a Highway Rider anyagából több szerzeményt is műsorra tűznek. Ezek között nemcsak a zongorista kompozíciói lesznek ott, hanem rocksikerek és jazzstandardek is, akár a Timeless... darabjai, mint a Love For Sale, vagy a Summertime. Redman az All About Jazz zenei portálnak nyilatkozva meleg szavakkal méltatta Mehldau-t, mint az egyik kedvenc zenészt: „Nem is tudom, játszotam-e valaha olyan muzsikussal, aki így hallgatja a partnerét, és ilyen mélyen érzi a zenét. Pontosan tudja, érzi, hogy mit kell játszani, mit a legjobb játszani, bármelyik pillanatban.” ■

További információ:

www.joshuaedman.com
www.bradmehldau.com

Fesztiválkóstoló – Jazzforum Budapest

Nem, nem új kezdeményezésről van szó! A címben szereplő fővárosi programsorozat korábban Budapest Jazz Fesztivál néven vált a műfaj rajongóinak zarándokhelyévé. Az alapértékek idén sem változnak.

◆ Máté J. György

Hans Lüdemann zongorista – partnere Sébastien Boisseau bögös és Déjan Terzic dobos lesz

A fesztivál hétéves története alatt mindenki megszokhatta, hogy különböző, elsősorban IX. kerületi helyszínek várják az érdeklődőket, a jazz példátlan sokszínűségét is érzékeltetve – eltérő karakterű helyszíneken. Míg azonban a korábbi években a legnagyobb érdeklődésre számító hangversenyek zömét a Közraktár utcában álló sátorban rendezték meg, addig idén három fő helyszínen zajlanak majd a művészeti események: a Művészetek Palotája Fesztivál Színházában, a Trafó Kortárs Művészetek Házában, valamint a város szívében található Budapest Jazz Clubban. A kiemelt helyszíneken rendezett programokat ezúttal is kávézóknak tartott kamarakoncertek, családias hangulatú örömenélések egészítik ki.

Aki végigtekint a fesztivál első hét évének programlistáján, világosan láthatja, hogy a szervezők mindig is gondosan egyensúlyoztak a zenei irányzatok között, a mindenkor fesztiválprogramban egyaránt helyet kaptak a hagyományos mainstream jazz, a szabad, kísérletező improvizatív zene, valamint a főként elektromos hangszereket felvonultató fusion jazz képviselői. A műfaj veteránjai fiatal tehetségekkel játszottak egy színpadon. S ami még ennél is lényegesebb: a jazz hazai képviselői (idősebbek és fiatalabbak, „befutottak” és pályakezdők) szintén sokszor kaptak lehetőséget arra, hogy külföldi sztárokkal közösen lépjenek fel.

A Jazzforum Budapestre látogatók – ez biztosan állítható – idén is gazdag zenei élményekre számíthatnak. A nyitó-

és zárónapon (szeptember 8. és 12.) a Művészetek Palotájában rendeznek hangversenyeket, a két időpont között pedig a Trafó, a Budapest Jazz Club, valamint a Pincseszínház és a Ráday utcai kávéházak várják az érdeklődőket. Elsősorban három ország jazzművészei lépnek majd a pódiumokra: magyarok, belgák és spanyolok – a közelgő közös EU-elnökség okán. A dús programok közül nyolc a BMC lemezbemutató koncertje lesz. Rögtön a nyitóeseményen egy magyar-spanyol kvartett lemezbemutatóját hallhatjuk. A zenekart Oláh Kálmán irányítja, kísérője Szandai Mátyás, valamint Perico Sambeat szaxofonos és Marc Miralta dobos. A Modern Art Orchestra ugyancsak spanyol vendégművészekkel kiegészülve ad hangversenyt. A Trafóban a francia Pulcinella formáció zenél a magyar Dzsindzsa trióval, aztán az Ozone nevű francia-magyar társulás lép fel, melyben Lukács Miklós és Spányi Emil képviseli hazánkat. Mindkét csapat lemezbemutatóval készül.

Míg Winand Gábor, Szakcsi Lakatos Róbert és Gadó Gábor együttese belga vendégekkel egészül ki, a Grensó Kollektíva amerikai szólistát fogad (Lewis Jordan). Lukács Miklós és Kovács Ferenc a free-világban jól ismert Michael Vatcher dobossal és két másik holland művésszel alkot közös session-zenekart, Tóth Viktor triója pedig a fesztivál alkalmából belga és svéd muzikusokkal bővül kvartetté.

A kelet-európai jazz barátainak se lesz okuk panaszkodni, hiszen Szabó Dániel zenekarában ezúttal a híres lengyel trombitás, Pjotr Wojtasik fúj majd. Bacsó Kristóf és Bolla Gábor szaxofonosok szintén nemzetközi együttesekben játszanak a Jazzforum Budapesten. A fesztivál egyik legérdekesebb eseményét a zárónapon rendezik a Művészetek Palotájában. Először a Lüdemann Trio lép a Fesztivál Színház színpadára, aztán Dresch Mihály és Szandai Mátyás ad koncertet két amerikai világklasszissal, a zongorista Lafayette Gilchristtel és a dobos Hamid Drake-vel.

A kelet-európai jazz barátainak se lesz okuk panaszkodni, hiszen Szabó Dániel zenekarában ezúttal a híres lengyel trombitás, Pjotr Wojtasik fúj majd. Bacsó Kristóf és Bolla Gábor szaxofonosok szintén nemzetközi együttesekben játszanak a Jazzforum Budapesten. A fesztivál egyik legérdekesebb eseményét a zárónapon rendezik a Művészetek Palotájában. Először a Lüdemann Trio lép a Fesztivál Színház színpadára, aztán Dresch Mihály és Szandai Mátyás ad koncertet két amerikai világklasszissal, a zongorista Lafayette Gilchristtel és a dobos Hamid Drake-vel.

További információ:

www.bmc.hu

JAZZGÖDÖR

S z e r d á n k é n t

2010. S Z E P T E M B E R

- 08. Special Providence** (Markó Ádám – dob; Kertész Márton – gitár; Cséry Zoltán – zongora, billentyűs hangszerek; Fehérvári Attila – basszusgitár)
21.00
Tóth Viktor Tercet (Tóth Viktor – szaxofon; Szandai Máttyás – nagybőgő; Jeszenszky György – dob)
- 15. Tariqa** (Dresch Mihály – szaxofon; Said Tichiti – gembri, ének; Halmos András – dob; Kovács Ferenc – hegedű, trombita, ének)
21.00
David Yengibarjan Trio (David Yengibarjan – accordion; Bata István – basszusgitár; Badics Márk – dob)
- 22. Ágoston Béla és a Gabona** (Ágoston Béla – ének, szaxofon, duda; Móser Ádám – harmonika, duda; Mazura János – tuba, Geröly Tamás Sándor – dob; közreműködik: Dely Róbert – elektromos gitár)
21.00
Grencsó Bió Kollektíva feat. Lewis Jordan [Jazz és Költészet] (Grencsó István – szaxofon és fúvós hangszerek; Hans van Vliet – pozan; Benkő Róbert – nagybőgő; Miklós Szilveszter – dob)
- 29. Egri-Plutó Aktív Electric Basses** (Egri János – basszusgitár; Horváth Plutó József – basszusgitár; Balogh Roland – gitár; Balogh Zoltán – zongora, szintetizátor; Jelinek Emil „Emilio” – dob, ének)
21.00

2010. O K T Ó B E R

- 06. Kéknyúl Hammond Band** (Badics Márk – dob; Ávéd János – tenor szax; Bognár Attila – pozan; Jász András – alt szax; Szóke Barna – gitár; Premeocz Máttyás – Hammond orgona)
21.00
Smárton trió (Sütő Márton – gitár; Kovács Zoltán – bőgő; G. Szabó Hunor – dob)
- 13. Dresch Quartet**
21.00

20.
21.00

bemutatja

NEW YORK

– JAZZGÖDÖR

KONCERTSOROZAT

Craig Taborn [USA]

Craig Taborn – zongora; Thomas Morgan – basszus; Gerald Cleaver – dob
Szakcsi Trió

27.
21.00

Triton (Vázsonyi János – szaxofon; Premeocz Máttyás – orgona; Kardos Dani – gitár; Magyar Borl – ének; Said Tichiti – ének, gembri; Bata István – basszus; Badics Márk – dob)

Magyar jazzmustra Debrecenben

'Artist in residence' program, fiatal nemzedékek, zenei sokszínűség

A Debreceni Jazznapok az idén lép 39. évébe, Magyarország legrégebb, folyamatosan működő jazzfesztiválja, a szeptember 2–5. között zajló idei seregszemle a magyar jazzt, azon belül is a fiatalabb korosztályok zenéjét helyezi előtérbe.

◆ Gramofon

A fesztivál új kezdeményezése az 'artist in residence' (kiemelt vendégművész) státusz bevezetése. A megtiszteltetés elsőként az Amerikából hazatelepült Tommy Vig vibrafonos-dobost éri, aki három napon három formációban mutathatja be művészetének oldalait: fellép saját kvintettjével, amelyben felesége, Mia Kim énekel; szólístaként közreműködik a vérbeli swingzenét játszó Joe Fritz együttesében; végül a helyi Melódia Bigband vendége lesz.

A fesztiválon meghatározó erővel, díjnyertes előadókkal képviselteti magát a magyar jazz fiatal nemzedéke. A fúziós zenét játszó Finucci Bros együttesben először szerepel Debrecenben Balogh Roland, a 2009. évi montreux-i gitárverseny győztese. Nem járt még a jazznapokon Oláh Dezső, a 2009. évi Junior Prima-díj nyertese sem, aki a klasszikus zenét és a jazzt ötvöző szeptettjével mutatkozik be. Tőlük gyökeresen eltérő zenei világot képvisel a fiatal közönség körében rendkívül népszerű Barabás Lőrinc Eklektric, amely napjaink különböző populáris zenei irányzatainak sajátos, az improvizációnak is tág teret nyitó szintézisét teremtette meg.

A „vissza a gyökerekhez” jelszó lehetne a Fata Morgana fantázianevet viselő alkalmi társulás mottója, amely Maloschik Róbert rádiós szerkesztő kezdeményezésére kifejezetten a fesztiválra szerveződött debreceni, illetve környékbeli muzsikusokból. Közülük a legismertebb Subicz Gábor, aki a Modern Art Orchestra szólístájaként, lemezek közreműködőjeként és saját zenekarának élén figyelemre méltó pályakezdet mondhat magáénak.

S ha már a helyi erőkről van szó, meg kell említeni a fesztivál állandó közreműködőit, a Debrecen Dixieland Jazz Bandet és a Debrecen Jazz Groupot. A stílárís sokféleiség jegyében kapott meghívást a seregszemlére a manouche jazz tradíciójába illeszkedő Hot Club of Hungary és a Berklee-n végzett Czírják Csaba gitáros modern main stream jazzt játszó kvartettje.

A jazznapok műsorát két kitűnő énekes színesíti. A Magyarországon élő kubai Elsa Valle ezúttal Hermanos nevű együttesével kubai gyökerekből táplálkozó afro-jazzt ad elő. Ugyancsak első ízben szerepel a fesztiválon Kozma Orsi; a sikeres szólókarriert kezdett énekesnő állandó kvartettjével legutóbbi, Hide and Seek című albumának anyagát mutatja be.

A magyarokon kívül két külföldi együttes is szerepel a jazznapok műsorában. Az új európai jazzt képviselő Mikko Innanen szaxofonos napjaink finn jazzéletének kiemelkedő személyisége. 2008-ban ő érdemelte ki a legjelentősebb finn elismerést, a Finn Jazz Szövetség Yrjö-díját. Eddig mintegy húsz lemezen közreműködött zenekarvezetőként vagy szólístaként. Olyan zenészekkel játszott együtt, mint John Tchicai, Han Bennink, Juhani Aaltonen, Joe Fonda vagy Herb Robertson.

Mikko Innanen (jobbra) saját formációja, az Innkvisitio élén hallható szeptember 3-án

Zbigniew Namysłowski, a lengyel jazz nagy öregje a jazznapok visszatérő, mindig szívesen látott sztárvendége. Egyéni stílusa a lengyel góral népzene és a hard bopot szintetizálja sajátos hangzásvilágával. Több mint 80 korong őrzi játékát, saját lemezeinek a száma a negyvenhez közelít.

A 39. Debreceni Jazznapok legtöbb hangversenyét az idén is a Baltazár téren rendezik, ahol a jamboree közönsége díjtalanul élvezheti a produkciókat. Namysłowski koncertjére a Kölcsey Központban kerül sor, míg az éjszakai zenélések helyszíne a szomszédos Perényi 1 Zenei Klub.

További információ: www.fonixinfo.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 5.

Eleftheria Arvanitaki

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 8.

Nitin Sawhney; Mitsoura

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. október 9.

Snétberger Ferenc

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
20.00

2010. október 15.

Piaf hangja – Jil Aigrot

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

fn NÉPSZAVA

2010. november 12.

Natacha Atlas

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. november 25.

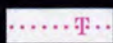
**Joshua Redman –
Brad Mehldau Duo**

Bartók Béla Nemzeti
Hangversenyterem
19.30

2010. november 30.

Söndörgő 15

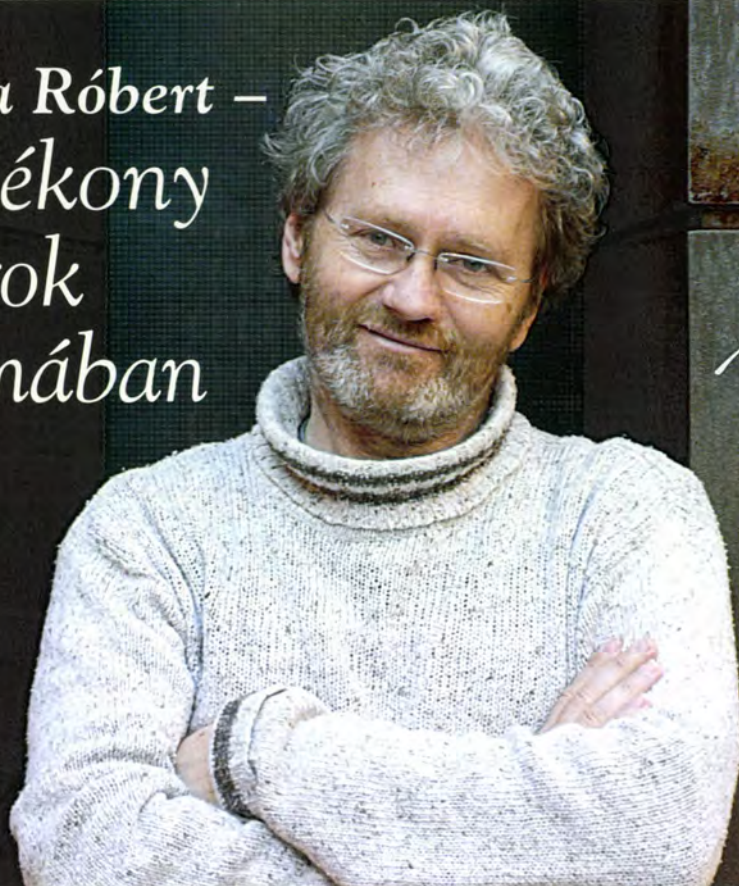
**STRATÉGIAI
PARTNEREINK**

**STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK**

Hunka Róbert – az illékony hangok nyomában

Hunnia
Records & Film Production

Hunka Róbertről tudható, hogy High-End-rendszereket forgalmaz, és a Hunnia Records kiadót vezeti. Ezen kívül nem sok más információt ad közre magáról a zenekedvelő nagyközönség számára. A Gramofon szeretné jobban bemutatni őt és „szerelmeit”.

➔ Bércesi Barbara

Gramofon: *A Hunnia Records honlapján nem olvasható szinte semmilyen tudnivaló rólad, és általában is mintha tudatosan a háttérbe húzódnál. Miért van ez így?*

Hunka Róbert: Nem én vagyok a fontos, hanem ami elkészül akár egy CD vagy DVD formájában. Az reprezentál valamit, ennél többet nem érdemes közölni.

G.: *Hadd kíváncsiskodjak mégis: például hogyan kerültél a zene közelségébe?*

H. R.: Szokványos történet az enyém. Kisfiú voltam, ott állt az Orion rádiónk, néztem rajta a varázsszemet, hallgattam a zenét, közben nagyanyó süteményét ettem. Amikor már lett magnóm, elkészítettem az első felvételemet, aztán sorban a többi, amelyeket szerettem volna minél jobb minőségben visszahallgatni. Az Orion után jött a Videoton, majd a külföldi márkák, az ember egyre jobb hangfalat, erősítőt szeretett volna, és végül beszippantotta ez a spirál.

G.: *Vagyis téged a puszta hangzás is erősen megérintett, nem csak a zene maga.*

H. R.: Számomra a legfontosabb a megszólaló hang által keltett örömeztet. Néha még az is másodlagossá válik, mi szól. Szerintem ez valamiféle ősi dolog lehet, hiszen sok olyan zene létezik, aminek nem a szépsége vagy intellektuális tartalma adja az értékét, hanem akusztikailag hat hasonlóképp érzéki módon, mint amilyen élményt ad egy finom étel, jó bor vagy a napsütés a bőrömen.

G.: *Zenehallgatóként ezek szerint nem alakultak ki nálad stíláriis vagy műfaji preferenciák?*

H. R.: Mondhatjuk ezt, igen. Látszik is a lemezeinken, hogy ezerfélék. Nem vagyok tervező típus. Ami megtetszik, amiből „szerelem” lesz, az tud megszületni mint hangzóanyag is. Ez a fájdalmasan szép a zenében, hogy a pillanatban létezik; ami egyszer elhangzik, az úgy soha többé nem fog. Hátborzongató belegondolni, hogyan hangozhatott, ahogy Bach csembalózott vagy fortepianózott. Néhány szerencsésnek megadatott őt hallani mondjuk a Tamás templomban, de azok a hangok elszálltak. Ezért fontos szerintem, hogy zenék, színházi produkciók felvételen legyenek megörökítve,

mert a könyvvel vagy filmmel ellentétben illékony kincsek.

G.: *Értem, hogy mindig vonzott a hang mint akusztikai élmény, de az azért nem triviális, hogy valaki High-End-rendszerek forgalmazásával kezdjen foglalkozni.*

H. R.: Ahogy említettem, egyre jobb hangfalakon és erősítőkön szerettem volna visszahallani a számomra fontos zenéket, egy idő után aztán annyi hangfal és erősítő gyűlt össze nálam, hogy vállalkozásba kezdtem. Ez így persze egyszerűen hangzik, de ez a történet lényege.

Sok évvel ezelőtt tudomást szereztem a Dynaudio nevű dán cégéről, amely manufaktúraszerűen működik, kis szériában készítenek mindent saját kezűleg, high tech minőségben. Tőlük vásároltunk hangszórókat, amelyekhez magunk építettünk hangfalakat, és meg voltunk róla győződve, hogy sokkal ügyesebbek vagyunk, mint a dánok. Aztán beláttuk, hogy ez nem így van, így importálni kezdtük a Dynaudio hangfalait. Majd jöttek erősítők, CD-játszók Új-Zélandról, Angliából, újabb hangfalak Franciaországból, és így tovább. Eleinte Hi-Fi-állványokat gyártottunk, azokat szállítottuk ki, és értük cserébe érkezett az országba az első NAD CD-játszó szállítmány. Mindez még a nyolcvanas évek elején történt.

G.: *A következő ismert epizód, hogy útjára bocsátottad a Hunnia Records kiadót 2006-ban. A lemezkiadásnak milyen előzményei voltak?*

H. R.: A legelső felvétel, amelyre biztosan emlékszem a Ganz-MÁVAG Művelődési Házban készült egy Philips sztereó magnóval. Babos Gyula, Orszáczky Jackie, Kőszegi Imre játszották a Jagger-féle Satisfactiont. Aztán jött a Syrius és még sok-sok más koncert, de ez akkoriban csak hobbi volt. Más idők jártak: még nem volt kiírva, hogy nem szabad fényképezni, hangfelvételt készíteni, az előadók inkább örültek neki, ha valaki megörökítette a fel lépésüket. Ez a hobbi aztán elhatalmasodott – meglett a stúdió, és boldogok voltunk, hogy a zene megszólalásától kezdve végig tudjuk követni az alkotói folyamatot. Tehát megint csak a hang öröméhez kanyarodtunk vissza.

S ha már lett stúdió, elhatároztuk, legyen kiadó is, hogy a felvételeink tartalmukban, hangzásukban és külső megjelenésükben is az általunk elvárt minőséget képviseljék.

A céget egyébként a fiammal ketten visszük, de sok segítő dolgozik velünk. Kőröny Miklós hangmérnök mindent megtesz azért, hogy úgy szóljanak a lemezek, ahogyan én szeretném, Gál Krisztián kiváló grafikusművész alkotja meg a lemezborítókat.

Az első kiadványunk Tzumo Improvisations című albuma lett. A Márványteremben hallottam őt zongorázni szólóban, szerelem volt „első játékra”. Egy hétre rá már a stúdióban játszott fel a lemezyanyagot.

G.: *Minden esetben szabad kezet adsz a művészeknek?*

H. R.: Eleinte az történt, hogy meghívtam az általam megkedvelt muzsikust, és szabadon rendelkezésére bocsá-

tottam időt és eszközöket egyaránt, de én is tanulok, megtapasztaltam, hogy jó és rossz oldala is van a rám jellemző „szelmetes” hozzáállásnak. Van ugyanis, aki igényli, hogy irányítsák, nem mindenki érzi jól magát, ha teljes szabadságot kap.

G.: *Beszéltünk róla, stílusosan milyen változatos a kiadó katalógusa. Mennyire hallgatod meg mások tanácsait a produkciók kiválasztásakor? Magad döntesz?*

H. R.: Ez szerelem. Semmit nem tervezek el, amit egy adott pillanatban fontosnak, a szívemnek kedvesnek érzek, abból lesz lemez. Ha a körülmények, hangulatok épp máshogy alakultak volna, talán másmilyen lemezeket készítettünk volna.

G.: *Ért már bírálat a választásaid miatt?*

H. R.: Általában alig érkezik visszajelzés. Szomorúnak tartom, hogy mi itt Magyarországon szinte egyáltalán nem kommunikálunk egymással. Montreux-i és más versenygyőztes művészeink vannak, akik a világ bármely színpadára bárki után fölállhatnak, aztán megjelenik velük egy lemez, és senkit nem érdekel. Ismerjük a lemezipiac állapotát, nem számítunk az eladási mutatók számottevő növekedésére, de érthetetlen, hogy telt házas, sikeres lemezbemutató koncertek után is legfeljebb egy-két lemezt vesznek. Ma már inkább úgy tekintem a CD-t, mint egy névjegyet: a művész ezt nyújthatja át magáról.

G.: *Amelyen az EMI logója szintén jó ajánlólevélnek bizonyulhat. Hogyan jött létre velük az együttműködés, és hogyan érinti a Hunniát az EMI kivonulása Magyarországról?*

H. R.: Szekeres Judit ügyvezető igazgató nem várt, óriási lelkesedéssel vágott bele a közös munkába, mindvégig jól tudtunk együttműködni. A két cég közti kapcsolat első sorban nem az EMI-nak vagy a Hunniának fontos, hiszen tudjuk, milyen kilátásai vannak a lemezerjesztésnek. Az előadóknak fontos, hogy EMI-os lemezzel tudhassák magukat ajánlani fesztiválszervezőknek, klubtulajdonosoknak, ami hatékonyabb lehet, mintha csak a Hunnia márkanév szerepel a CD-n. Bízom benne, hogy megmarad a kooperáció.

G.: *Milyen újabb kiadványokra számíthatunk a Hunniától?*

H. R.: Előkészületben van egy Alegre Corrêa–Horváth Kornél-duólemez, amelynek az anyagát a magyarországi koncertkörúton rögzítettük, a Hammondárium, vagyis Gyémánt Bálint, Kaltenecker Zsolt és Martonosi György Dirty című lemeze, egy különleges kiadvány az Esterházy Trióval, és hamarosan elkészül Balla Zsolt berlini rabbi, illetve a Kardos Dániel, David Yengibarjan, Monori András és Szalai Péter alkotta kvartett közös, a szombat liturgikus énekei köré épülő produkciója. ■

További információ:
www.hunniarecords.com

Megy a jazz Kanizsára

Kanizsában régmúltú jazzhagyományok élnek, melyeknek része a Kanizsa Nemzetközi Jazz- és Világzenei Fesztivál. Az október 8–9-én zajló rendezvény izgalmas kétnapos kalandnak ígérkezik olyan előadók koncertjeivel, mint Kozma Orsi, Balázs Elemér, Tátrai Tibor, a Djabe vagy a Besh o Drom. Hallhatunk tehát majd érzékeny vokális jazzt, world-jazzt, elegáns rockos-latinos gitárfutamokat és eklektikus világzenei témákat. A fesztivál külföldi vendége lesz a szerb Stepko Gut, aki kvintettjével balkán dallamokat fúj, és a zongorista-énekesnő Amina Cludine Myers, aki triójával a tengerentúlról hoz majd soul és vaskos blues dallamokat.

További információ: www.kanizsaikultura.hu

Őszi HEJ-ek

A Hétfő esti jazz sorozat szeptember 27-én a legváltozatosabb műfajok határait feszegető Borlai Gergőt állítja a Fesztivál Színház színpadára, aki legújabb szerzeményeit mutatja be barátaival, Dresch Mihállyal, Oláh Tzumo Árpáddal és Tátrai Tiborral, valamint francia vendégeivel, a gitáros Nguyễn Lê és a basszista Hadrien Feraud, illetve Ladányi Andrea táncművész közreműködésével. A következő estén, október 18-án a modern elektronikus fúziós jazzé lesz a főszerep, amit a Szendőfi Péter által vezetett Fusio Group előadásában hallgathatunk, sok markáns groove-val telve, míg november 8-án hasonló, mégis egész más stílusokba kalauzol az énekes Fábiani Juli Jazz Riff nevű együttese, akiknek érzékeny vokális témáiból nem hiányoznak a feszes tempójú riffek. Vendégük a marokkói lantművész, Chaouki Smahi lesz.

További információ: www.mupa.hu

Az Irakere alapítója Budapesten

Chucho Valdés saját bevallása szerint az első zenész volt, aki csapatával a hetvenes években Dizzy, Clifford Brown és Charlie Parker játékát a tánczenével

ötvözte a kubai zenében. Ma már hat Grammy-díjat és gazdag életművet mondhat magáénak a latin jazz ragyogó zongoristája, aki november 15-én muzsikál nekünk a MüPa Bartók Béla Hangversenytermében. A közel hetvenévesen is lenyűgözően virtuóz, stílusokat és hangulatokat könnyedén váltogató művész a kubai tradíciókat és a szabad szellemű jazzt ötvözi muzsikájában, és sok különféle projektben vállal aktív szerepet. Chuchót ez alkalommal bőgőn, dobokon, ütőhangszereken, szaxofonon és trombitán kíséri zenekara, melyben húga, Mayra Caridad Valdés énekel.

További információ: www.mupa.hu

Chris Botti

ismét
nekünk fúj

Chris Botti neve elsősorban talán a populáris műfajok kedvelői számára cseng ismerősen, hiszen a trombitás karrierje elmúlt évtizedeiben olyan előadók oldalán játszott, mint Sting, Paul Simon, Joni Mitchell, vagy Michael Buble. Pedig Botti a jazz világában is letette a névjegyét, és olyan nagy sikerű produkciókat alkotott, mint például a 2001-es Night Sessions című albuma, vagy a hat évvel ezelőtt számára igazi kiugrást hozó When I Fall In Love, amely a legnagyobb példányszámban eladott amerikai instrumentális jazz-hanghordozó lett. A művésszel október 13-án tölthetünk el egy könnyed szórakozást ígérő estét a Budapest Kongresszusi Központban.

További információ: www.danubiusmusic.com

'Plugged in at Müpa'

November 4–7-ig remekbe szabott kis elektronikus fesztivál kerekedik a Művészetek Palotájában: négy zenekar hozza el a közönségnek a stílus legfrissebb áramlatait – sokszorosan jazzbe mártva. Barabás Lőrincék itthon talán a legizgalmasabban kalandoznak a dub, a hip-hop, az acid, a French house és még ki tudja hány modern stílus világában. Velük indul a program, majd másnap a norvég future jazz fenegyereke, Bugge Wesseltoft csapatának fellépésével folytatódik. Magyarország egyik legismertebb elektro-pop csapata, a Neo is itt lesz a harmadik estén, utolsóként pedig Harcsa Veronika, Kaltenecker Zsolt, Gyémánt Bálint és Andrew J. titkos kollaborációja, a Bin-Jip játszik.

További információ: www.mupa.hu

Az összeállítást készítette: Laczkó Krisztián

Ifjú dobos meleg szívvel – Benkó Ákos

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen idén végzett huszonhét éves dobos már diákkorában kivívta a szakma és a közönség elismerését rugalmas, figyelmes, fantáziadús játékkal.

◆ Pallai Péter

A felvidéki kis faluban, Marcellházán született szerény, szőke, mosolygós fiatalembert gyerekkorában hangszerek vették körül, hála vendéglátó-zenész édesapjának, kinek pincéje egyben a zenekar próbaterme volt. Ákos már hat éves korában beleszeretett a basszusgitarába, de a szülők ragaszkodtak hozzá, hogy zongorát tanuljon. A nem akarásnak nem csak nyögés, de sírás lett a vége, és három év után a szülők is belátták, hogy a gyerekekre kell hagyni a választást. Akkorra már menthetetlenül beleszeretett a dobba, amellyel tanítómester nélkül volt kénytelen boldogulni. Ákos Bergendyékért, a Skorpióért, a Uriah Heepért, a Deep Purple-ért és hasonló rockegyüttesekért rajongott. 1999-ben került először Budapestre, ahol egy jazz-rock dobversenyen bekerült az elődöntőbe. Az édesapját akkoriban nemrég elveszített fiatal zenésznek ez fordulópontot jelentett. „Nagy változást hozott az életemben, amikor Bányai Lajos bácsi mint kívülálló zsűritag odajött hozzám a verseny után. Azt mondta, látja rajtam, hogy a dobolás az életem, és látja azt is, hogy mindent egyedül értem el, és nagyon nagyra értékeli, hogy ilyen szintre eljutottam. Felajánlotta, hogy attól kezdve bár-miben segít.”

Ákos három éven keresztül magántanítványként járt át Szlovákiából Bányai Lajoshoz, aki megszabadította néhány rossz beidegződésétől. Nem hibának tekintette ezeket, s azt tanácsolta tanítványának, ne irtsa ki magából, csak tegye félre, és ha majd egyszer úgy érzi, mégis hasznára válhatnak, hát vegye újra elő őket. Bányai Lajos ismertette meg a kamasz rock-dobossal a jazzt. Kiváltképp Coltrane játékát találta lenyűgözőnek. „Coltrane-ben azt a blues éreztem, amit az ember magában keres. Nem a technika kötött le, hanem az érzés, hogy ez a zene nem az agyából, hanem a szívéből jön.” Így nem meglepő, hogy Ákosnak saját hangszerén mindmáig Elvin Jones az etalon. Arra törekszik, hogy az ember ne csak pontosan kiüssön minden hangot – amit, természetesen, szerinte is tudni kell –, de létrehozza azt a vibrálást, amelyben az időértékek, úgymond, dallamokban oldódnak fel.

Benkó Ákos alig volt tizenhét éves, amikor édesapja után elveszítette Bányai Lajost is. Ám szerencséjére ekkor összehozta a sors a szerb szaxofonossal, Djordje Radi-

Forrás: Gramofon archív

savljeviccsel, akinek felvidéki magyar édesanyja egy közeli faluban élt. Tőle kezdte elsajátítani a jazzelméletet, és rajta keresztül jutott el Ákos Baló Istvánhoz, aki tanítómestere lett, és akit apja helyett apjaként tisztel ma is. Hozzá járt át Szlovákiából Pomázra éveken át.

Küzdelmes évek következtek. Ákos éjszakákat átvirrasztva, néha gitárosként is vendéglátózott a megélhetésért. Derűs, pozitív természetének köszönhetően ebben is csak a jót látta, a hasznos gyakorlást, hiszen, mint mondja, a rock'n'roll-számokban is szvingelni kell. Közben elvégezte otthon az építészeti szakközépiskolát, de elhatározta, hogy felsőfokú tanulmányait zenei téren folytatja. Hat évbe telt, míg felvették a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemre. „Emlékszem, bementem a zongoravizsgára, és mindent tudtam – egyetlen dolgot kivéve. El kellett volna titkolnom, de én lelkiismeretes, naiv kisgyerek, előadtam, hogy az nem megy, s így a dobhoz már nem is ülhettem. Meg kellett tanuljam, itt picit másképp működnek a dolgok.” Benkó Ákos most a mesterképzés előtt áll. Noha a jazz ma már nála a fő irány, időről időre szeretettel tér vissza a rockmuzsikához. Szabad idejében a természetet járja kerékpáron, vagy lélektannal kapcsolatos könyveket búj, mert meggyőződése, hogy a zenei történések közepette kevés figyelmet szentelünk a lelki-szellemi aspektusoknak. Ákos számára pedig lélek nélkül nem létezhet zene.

Ki tud többet a török jazzéletről?

Sokan tudják: Simon Géza Gábor az életét tette fel arra, hogy a jazz múltját és jelenét kutassa. Tevékenysége oly sokrétű, hogy azokat felsorolni is nehéz. 2010-ben két fontos új irányt is vettek törekvései, ezekről kérdeztük.

✦ Bércesi Barbara

Ez év januárjában a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Ötpacsirta utcai Zenei Gyűjteménye felkérésére, a könyvtárral szoros együttműködésben indult útjára Simon Géza Gábor ismeretterjesztő előadásorozata, mely a kortárs jazz legkülönfélébb arcait mutatja be a honi közönség számára jazzszempontból „kevésbé evidens” országok és városok jazzéletének zenés ismertetésével. Az amerikai jazzről és annak jól ismert előadójáról ez alkalmakkor nem esik szó, hiszen CD-ikkel még „a drogériák polcai is tele vannak”. Egy másik szempont az anyag összeállításakor az volt, hogy a bemutatott előadók lemezei a könyvtárban kölcsönözhetőek legyenek. E feltétel teljesítése érdekében Simon Géza Gábor és a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány maga is gyűjteménye több darabját eljuttatta a könyvtárba, ahol így egyedülállóan színes jazzkínálat gyűlt máig össze. Könyvtár és előadó céljai megegyeznek: minél többen látogassanak el a könyvtárba, s az előadás meghallgatása után minél többször térjenek vissza kölcsönzőként is.

Az előadásorozat eddigi témái közt szerepeltek a többi közt a skandináv, a lengyel, a török, az azerbajdzsáni, a spanyol/katalán és az 1970 előtti magyar jazzélet jellemzői. „Nagy meglepetés és öröm volt számomra, hogy már az első estre annyian eljöttek, ahány emberre jó esetben az ötödik alkalommal számítottunk volna, ráadásul alkalmanként 25–30 fős törzsközönségünk alakult ki” – ecseteli Simon, milyen sikernek örvend a sorozat. Szomorúságai

GRAMOPHONE-ANNO

Ki hinné, hogy havilapként tud működni egy portál, mely korabeli sellaklemezekkel kapcsolatosan közöl híreket? A Gramophone-anno erre vállalkozik, mely főként a dr. Marton Gyula és dr. Bajnai Klára által létrehozott több tízezres Marton–Bajnai Gyűjteményről és annak egyes darabjairól közöl érdekességeket. Tudható, hogy a Marton–Bajnai házaspár felajánlása nyomán létrejött Pécsi Hangtár Alapítvány fő célkitűzése 1988-ban a Nemzeti Hangtár megalapozása volt, a tavalyi év elején módosították az alapító okiratot, immár új kuratóriumi tagok kezelik az anyagot, az archívumot pedig Csobánkára költöztették. A portálon gyönyörű lemezcímkék, -tasakok, túsdozók és korabeli újsághirdetések fotói láthatók, illetve olvashatunk egykori kritikákat, archív híreket, tanulmányokat – három nyelven –, s egyre bővül a diszkográfiák és egyéb kiadványok listája is.

További információ: www.gramophone-anno.eu

The screenshot shows the 'gramophone-anno' website interface. It features a navigation bar with categories like 'Hírek', 'Közösségi', 'Esemény', 'Könyvtár', 'Közösségi', 'Közösségi', and 'Közösségi'. Below the navigation, there are several record covers and their corresponding descriptions. The records listed include:

- 2010-07-13:** Raheer Klinger, Klausellau (Nemeskürös / Jászai) - Lya Bendzoff und die Geschwister Seifert - Ein Stück deutsch-ungarische Pflanzengeschichte.
- 2010-07-08:** János László - Elérhetőségeink, partnereink.
- 2010-07-04:** (Nemeskürös / Jászai) - A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 42. Vándorgyűlése, Baja, 2010. július 15-17.
- 2010-07-04:** (Nemeskürös / Jászai) - A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 42. Vándorgyűlése, Baja, 2010. július 15-17.
- 2010-07-04:** Simon Géza Gábor - Dörmögés, szöveg: Két nyugatibai gramofonlemez kereskedő cég.

közé tartozik azonban, hogy a jazzszakma szinte semmilyen mértékben nem képviselteti magát ezeken az alkalmakon. Aki viszont eljár ide, egyre nagyobb érdeklődéssel hallgatja Simon szavait és a zenéket, melyek – ha már élő zene nem szólhat a helyszínen – a lehető legjobb minőségben hallhatóak a Dankó Péter és a Penna Poor Kft. által felállított high-end hangrendszeren.

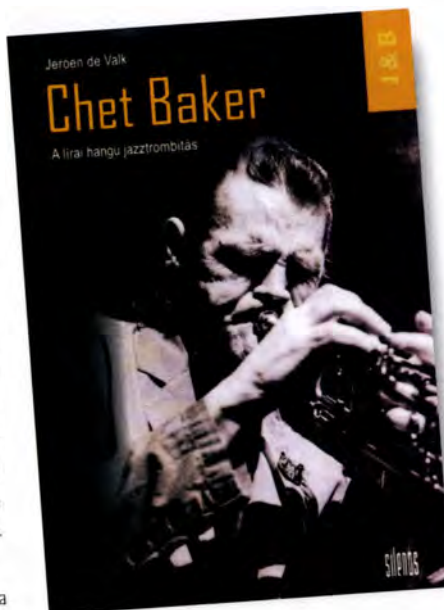
A sorozat szeptember 16-án folytatódik az Ötpacsirta utcában, az első őszi előadás címe „Mussoliniról Mussoliniig” – vagyis a Mussolini-éra jazzéletének bemutatásával kezdődik, és a vezér fia, a 2006-ban elhunyt Romano Mussolini jazz-zongorista életművének vázolásával zárul. Az olasz est után a további hónapokban Hollandia, Japán és az év végén, kakukktujásként, Hamburg jazzéletéről tudhat meg érdekességeket a közönség. A program 2011 nyaráig készen van, de több évre terveznének – ha a lehetőségek engedik.

Térben viszont máris lehetőségük nyílik terjeszkedni: ez év őszétől már a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárában is folytatódnak az előadások, a téma pedig a jazz és az irodalom kapcsolata – szintén országokhoz kötve. Terítéken lesz Németország, Ausztria, Csehország, Magyarország, Anglia, Amerika és Franciaország. További jó hír egyrészt, hogy az esteken a könyvtár kávézó-jában az előadásokat élőzene egészíti ki, mely főként a helyi erőknél ad lehetőséget a bemutatkozásra, másrészt a kecskeméti Katona József Könyvtár is érdeklődik a budapestihez hasonló előadásorozat iránt.

További információ: www.jazzkutatás.eu

**JEROEN DE VALK:
CHET BAKER
A LÍRAI HANGÚ JAZZTROMBITÁS**
Silenos, 2010; 268 oldal

Ha létezik könyv, amelyik elriasztja olvasóját a jazztól, hát ez az. Nem a szándéka, hanem a tárgya miatt. Chet Baker mindent egyesített magában, ami taszíthatja azokat, akik a külsődleges jegyek (életmód, szokások, viselkedés) alapján alkotnak véleményt erről a zenéről. Egész életét a kábítószeres rabságában töltötte, többször ült börtönben, a halál kiszolgáltatott függőként 1989-ben, 59 évesen érte (máig tisztázatlan, hogy kiugrott, vagy kiesett hotelszobájából). Különös, hogy önsorsrontó magatartása ellenére mégis mindenki a kivételes képességű, kedves, bohém művésznek kijáró tisztelettel és szeretettel emlékezik alakjára. James Deanre emlékeztető, jóváágású trombitásként, a West Coast stílus lírai képviselőjeként az ötvenes évek Amerikájában sztárként ünnepelték, de függősége, botrányos élete, kezelhetetlen természete és hosszú kihagyásai miatt a hatvanas évekre szinte teljesen leírták, elfelejtették. Felső fogait egy utcai támadás során elvesztette, úgy tűnt, végleg befellegzett karrierének. Hihetetlen akarattal mégis újra megtanult játszani hangszerén, újjászületése, vagy inkább pályájának a szerző szerint jelentősebb, második szakasza a hetvenes években választott hazájához, Európához kapcsolódott. Hányattatásai ugyan ekkor sem értek véget, de

a sok szenvedés igaz művészetté nemesedett játékában. Zenei képzettség híján ösztönös tehetségére hagyatkozott, és legjobb pillanataiban azon nagy művészek közé emelkedett, akik előadás közben teljesen azonosulnak a zenével, és az érzelmek sűrített kifejezésével képesek minden hangnak jelentőséget adni.

Jeroen de Valk holland újságíró feltárt adatokra és kortársak visszaemlékezéseire épülő könyve nem tudományos értekezés, hanem Chet Baker zürzavaros életének letaglózó krónikája, ellentmondásos jellemének árnyalt rajza. A trombitás iránti csodálata és elfogultsága nem akadályozza meg a szerzőt abban, hogy kíméletlen őszinteséggel tárja fel Baker személyiségének legmélyebb bugyrait – miközben az esendő ember képmása mögött a csodás játékra képes művészt is megjeleníti. Néhol ugyan túlságosan el-

merül a heroinnal folytatott küzdelem taglalásában, de értően vonja meg a trombitás művészetének mérlegét. Különösen hasznosan segíti az olvasó tájékozódását a harmincoldalas diszkográfia, amely Baker lemezeinek rövid elemzésekkel alátámasztott értékelését adja. A gördülékeny fordítás Bérczes Tibor munkája; vajh, sikerülne egyszer megtalálni az olyan szak- és szlengszavak magyar megfelelőjét, mint az ambazsúr vagy a dzsánki (junkie).

Turi Gábor

**SIMON GÉZA GÁBOR: MAGYAR RAGTIME
KOTTÁK BIBLIOGRÁFIÁJA,
HANGFELVÉTELEK DISZKOGRFÁIJA**
1896–2009

**Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány, 2009;
248 oldal**

Simon Géza Gábor hatalmas gyűjtőmunkával elkészített biblio-diszkográfiaja ámulattal tölti el az embert: lenyűgöző a felfedezés, hogy a Monarchia utolsó évtizedeinek Magyarországa milyen mértékben részese volt az európai kulturális vérkeringésnek. A kotta- és lemezkiadványok tucatjai bizonyára semmivel nem maradnak el sem számban, sem minőségben az európai színvonaltól. A biblio-diszkográfia abc sorrendben sorolja a leltárba került darabokat, majd azok kottakiadványait, illetve hanghordozókon megjelent változatait. Talán áttekinthetőbb lett volna külön a kotta és külön a hangzó kiadványok felsorolása. A leltárba vett darabok némelyike komolyabb módszertani aggályt vet fel. Bár a szerző a bevezetőben tisztázza a válogatás szempontjait, attól, hogy a címben szerepel a rag, illetve ragtime szó, még nem biztos, hogy kimeríti a ragtime stílus fogalmát. Ilyen például Irving Berlin igen nagysikerű, 1911-es Alexander's Ragtime Band című darabja: a szinkópák jelenléte önmagában nem tesz egy művet ragtime-má. Scott Joplin és kortársainak ragtime-darabjai többnyire multitematikus, háromrésztes formákat alkalmazó, a szabályok szerint a trió részben szubdomináns hangnembe moduláló darabok. Ezenkívül a ragtime nem él a blues elemeivel, sem pedig

improvizációval. Ezeket a kritériumokat a váltogatásnál alapul kellett volna venni. Ezek szerint Jelly Roll Morton 1926-os Black Bottom Stomp című darabja, bár eleget tesz a multitematikuság kritériumának, mégis csak jazzkompozíció, és az általam ismert kortárs előadásokban kivétel nélkül alkalmazzák az improvizációt. Hasonló a helyzet a Nick LaRocca jegyezte Tiger Raggal is. Ezt a darabot az Original Dixieland Jazz Band előadása óta kizárólag improvizációkkal hallhatjuk, persze mindez más lehet egy kortárs szalonzenekar előadásában, de Benkőék is bizonyára éltek az improvizációval. A sort folytathatnánk. Amellett, hogy helyesnek tartom a „ragesített” klasszikus darabok, indulók, keringők felsorolását, a komolyzenei szerzők, Stravinsky vagy

Petrovics Emil nyilvánvalóan a műfajra csupán utaló kompozícióit külön felsorolásba kellett volna venni. Bár a jó szándékot értem, Joe Murányi 1958-as New York-i, csupa amerikai muzsikussal készült, itthon kiadatlan, korai jazzrepertoárt tartalmazó felvételeit túlzás a hazai ragtime-felvételek közé sorolni. És ha már itt tartunk, a lemezfelvételek esetében talán szerencsésebb lett volna a szereplők felsorolása, amennyiben ismertek.

A felsorolt módszertani tévedések dacára a gyűjtőmunka dicséretes, impozáns anyagot kap a kézbe az olvasó, melynek különösen az eredeti, háború előtti korszak számunkra ismeretlen szakasza roppant izgalmas.

Friedrich Károly

**DRESCH MIHÁLY/LAFAYETTE
GILCHRIST/SZANDAI MÁTYÁS/HAMID
DRAKE: SHARING THE SHED**

Az autentikus magyar etno-jazz legfontosabb képviselőjének több mint három évtizedes pályáján újabb jelentős állomás ez az album. Dresch Mihály szuverén stílusvilágába nem könnyen enged be másokat, ezért is muzsikált szinte kizárólag saját kvartettjével éveken keresztül. Az utóbbi években azonban alkalmanként vendégzenészeket is fogad, sőt ő maga is szívesen fellép más formációkban. Ennek a „nyitásnak” az eredménye ez a lemez: két magyar és két fekete amerikai zenész mesterműve.

A projekt létrejöttét elősegítette, hogy szinte mindenki mindenkivel játszott már korábban, elsősorban is a Mediawave fesztiválok alkalmával, ebben a felállásban viszont még sohasem szerepeltek. Szandai Mátyás hosszú együttműködése Dresch-sel közismert, de Drake-vel is évek óta játszik, és közös lemeze is van. Gilchrist is ismeri a magyar fúvósta David Murray győri fellépése óta. Természetes, hogy a két amerikai számtalanszor játszott már együtt amerikai jazzszínpadokon. Most az őrszentpéteri pajtán osztott egymással a négy rokonlélek muzsikusként (erre utal az album címe), ahová a Mediawave jazzműsorait áthelyezték. Talán a vendégek teszik: Gilchrist kompozíciói (valamint egy standard) megszólalása a Coltrane-kvartett legjobb pillanatait elevenítik fel; régen játszott ilyen „amerikaián” Misi. Nem hiába írták róla, hogy őt hallgatva megsejthetjük, miként hangzott volna Trane, ha magyarnak születik. Ugyanakkor tenor-, soprán- és furulyajátéka saját kompozícióiban azt az összetéveszthetetlen Dresch-soundot hozza, ami miatt csodáljuk és szeretjük. A zenei kölcsönhatás bizonyítékként ezekben a számokban Gilchrist szinte Lukács Miklós cimbalomjátékát idézi – hiszen ez a zene azonos gyökerekből táplálkozik.

Márton Attila

BMC Records
BMC CD 174

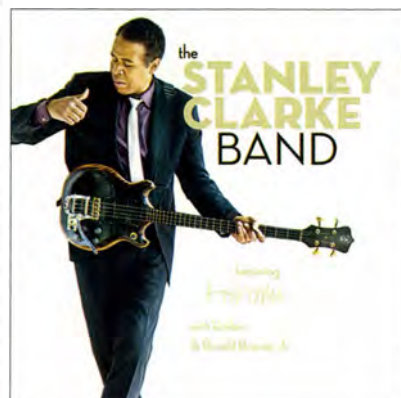
**BABOS:
RAPSDIA**

Nagy, kerek történet Babos Gyula Rapsodiája, amit már sejtünk a lemezborítóra pillantva, mielőtt a zenét hallanánk. Babos gitárja a gyökér és a törzs, ami táplálja és megtartja a lombot, melyet fiatal zenésztársai terebélyesítenek, virágoztatnak ki. A fa sajátjuk is meg nem is, évszázadok óta őseik, a Kárpát-medence lakói érlelték gyümölcsseit. Lehetne másmilyen, másként értékes, az ő fájuk ilyen. Van a számok közt magyarul és lovári nyelven énekelt ötnegyedes blues Veres Mónikának a csillagokig hatoló énekével. Van monumentális szvit, melyben az A Csitári hegyek alatt ősi motívumai többféle variációban, többféle modern löktetéssel szólnak meg jelezvén, hogy a múltbéli egy-ségek mára sok ágra oszlottak, de amíg e régi szépségek átsejlenek a szövevényen, addig nincs baj. (Mindeközben megtudjuk, hogy Pecek Lakatos Krisztián basszusgitározása éppolyan lehangoló, mint bőgőjátéka, és Balogh László dobolása minden ízében helyénvaló.) Van aztán itt több ballada is, megint két nyelven, újra meg újra megmutatva Móni hangjának erejét, fényét, lelkének tüzeit, Babos lírai énjét. A Tiri-dara című darab akár még a legjobb értelemben vett jazzslágeré is válhat, ilyenformán követi a Gelem-gelemet, a Nara-nannayt vagy a Chacho Romot – és Szakcsi Robi megint nagyot játszik. Ebben, illetve az Amerre én járok című balladában visszatér basszusgitározni/bőgőzni Hárs Viktor. A kétrészes, záró Pavane első fele Babos és Orszácky Jackie utolsó közös fellépésének dokumentuma. Jackie éneklő a Hess páva kezdetű magyar népdalt, társa gitáron kíséri; megáll a levegő. Majd az emlékezés a jelenbe nyúlik, a második részben a fiatalok bontják ki a témát – íme ismét körbeértünk. S közben emelkedtünk.

Bércesi Barbara

Hunnia Records – EMI
HRCD 1005

THE STANLEY CLARKE BAND

Ez a cím nélküli lemez 1973 óta Stanley Clarke egyik legjobban sikerült albuma. Nagy csalódás volt a közel hétéves szünet után, a kétezres évek elején kiadott, agyonpromótált, de nagyrészt teljesen érdektelen lemeze. Mára kiderült, hogy csak rákészült pályája egyik legerősebb szakaszára, amelynek legújabb példája ez az album. Fiatal zenésztársakat vett maga mellé, köztük a billentyűs zseni Hiromi Ueharát, akivel ez már a második közös lemezük. A régi társak közül egyedül Lenny White dolgozott az albumon, ezúttal tárproducerként. A fiatalok jelenléte hallhatóan nagy inspirációt jelent Clarke számára, akinek játékában ugyanazt az energiát érezhetjük, mint amire a hetvenes évektől kezdve hozzászokhattunk. A „gazdaságosság”, mellyel a komponálás során beosztja jellegzetes megoldásait, és az 1976-os School Days óta albumról albumra újrahasznosít belőlük egyet-kettőt számomra nem zavaró, egyszerűen azért, mert ezek a jazz-fusion történetének legjobb basszuriffjei. A múltidézés most amúgy is külön szerepet kap, amit a számcímekkel is jelezni akartak: az I Wanna Play For You Too csak címében emlékeztet az 1979-es eredetire, a fusion fénykorának megidézésére pedig a legviccesebb példa minden kommentár nélkül: Larry Has Traveled 11 Miles And Waited a Lifetime For The Return Of Vishnu's Report. Azt mondanom sem kell, hogy a címben említettek egytől egyig a zenében is visszaköszönnének. Elegáns, könnyed, energiával teli és nagy kedvvel megcsinált munka. Egyvalamit nem értek: mindehhez hogyan sikerült egy ennyire zavaros és izléstelen belső borítót kiválasztani, amelyből még a számok sorrendjét sem lehet kideríteni. Bár ez lenne a legnagyobb bajunk minden megjelent lemezzel!

Huszár Endre

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3161

KÖLCSEY KÖZPONT
DEBRECEN

Programajánló

november-december

november 17. 19.00

ExperiDance: Boldogság 69:09

november 24. 19.00

Koncz Zsuzsa

december 7. 19.00

Jan Garbarek Group feat. Trilok Gurtu

december 11. 19.00

New York State Mass Choir

Jegyek kaphatók:

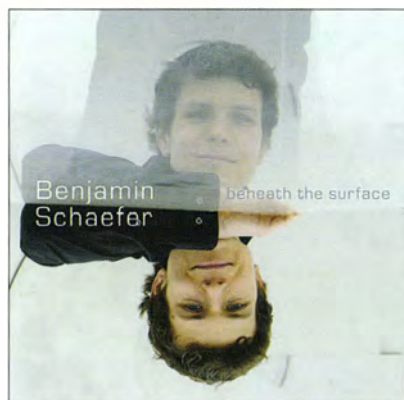
Kölcsey Központ Tel.: 52/ 518-497, Főnix Csarnok Tel.: 52/ 505-397
Apolló mozi Tel.: 52/ 417-847, Tourinform Tel: 52/ 412-250
és az Interticket hálózatában www.interticket.hu

Információ:

Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft.
Tel.: 52/518-400

www.fonixinfo.hu

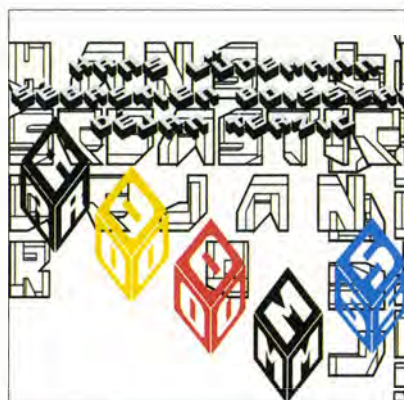
BENJAMIN SCHAEFER:
BENEATH THE SURFACE

●●●●○

Kiváló formaérzék, átgondolt, a klasszikus zenében való jártasságot is mutató hangszerelések, az újtásra való tehetség és hajlam, vonzódás a romantika és az impresszionizmus egyes jegyei iránt – ez az egész Európában figyelmet keltett új német jazz-generáció stílusának néhány jellemzője. A trend avantgárdjában nagyjából huszonöt és negyven közötti zongoristák állnak. Schaeferre, aki még csak huszonnyolc, természetesen igazak a fent elmondottak. Ez már harmadik sorlemeze triójával, Robert Landfermannal és Marcus Rieckkel. A roppant sokat ígérő cím szerint a mélyrétegekbe tarthatunk vele. Ezt a kitűzött cél csak részben tudják megvalósítani, de az eredményre így is büszkéek lehetnek. A kilenc, tartalmas és jól felépített saját szerzeményből öt kamarahangszerekkel (brácsa, cselló, klarinét, illetve basszusklarinét) kiegészítve szólal meg. Bár a poszt-evansí trió egységként szorosan és jól működik, a largo-szerű és bevallottan gyönyörködtető kisegyüttes-számok adják a repertoár emlékezetesebb részét. Az első vagy a harmadik számot írhatta volna Oláh Kálmán is szextettjének vagy jellegzetes fafúvóinak. Schaefer sosem ad kamu címeket, végiggondolt, intellektuális gyökerű kompozíciók ezek, és amikor a groove vagy a harmóniai gazdagság szökkenti szárba őket, minden rendben van. A lendület és a hangulatfestő erő kicsit leül a címadó szám második felében – talán pont a Léthét átlépve? –, és a lassú darabok is szünetesebbek a kelleténél. Sokkal meggyőzőbb, amikor kézen fogva vezeti a hallgatót, például a zöld papagájról elnevezett számban. A második rész erőteljesebb, csak utóhang a hetedik darab, a nagyon kerek záró szám viszont mutatja Schaefer színházi és filmzene-szerzői tehetségét.

Zipernouszky Kornél

Enja – Varga
ENJ-9556 2

HANS LÜDEMANN/SÉBASTIEN
BOISSEAU/DÉJAN TERZIC: ROOMS

●●●●○

Hans Lüdemannról mint a német zongoristák nemzetközileg is jelentősnek mondható új, kreatív generációjának egyik előfutáráról nemrég esett szó ezen a hasábon. De igazságtalanság volna őt most is ebben az összefüggésben tárgyalni, annyira egyéni úton jár. Ennek lényege egy alaposan kiértelt pianisztikus felfogás, amely – a digitális korban szügyig járva – nem marad meg az analóg hangszer lehetőségein belül, ugyanis az elektronika segítségével („virtuális zongora”) hangszínen és főleg hangmagasságban a zenét eloldja az összes hangszeradat kötöttségtől. A nagy kérdés, hogy a bizvást forradalminak mondható újtás mennyire befogadható. Szerintem majdnem mindig. Először is Lüdemann elképesztő technikájú zongorista, de a lendület néha kicsit kibillent – no nem az egyensúlyból, annál biztosabb, hanem legfeljebb az ívek nyugodt végigvezetéséből. Ahogy Brubeck, úgy technikás ő is, nagy fejszámolóművész – bár a 15/8-os kompozíció épp a dobosé. A trió, a Gadó révén kicsit már honosított Sébastien Boisseau bögössel és a balkáni páratlanokban otthonos Déjan Terzic dobossal teljesen egy hullámhosszon mozog. Ez a mozgás hajmeresztő költéltánc, merengés vagy éppen poszt-pszichedelikus hatású cikázás. Még a moll-darabokban is van egyfajta lüktető, életerős, jövőbe néző jelleg. Lüdemann magyarázata a lemez darabjaihoz, hogy a „szobák” egy kellemes vendégtség helyiségei, hangulatai. Óriási változatosságot mutatnak az egyes darabok. Egy-két adaptáció kivételével a trió Lüdemann szerzeményeire improvizál. A „virtuális hangszer” ugyan néha elidegenít, de a zene végig magával ragadó, tele van meglepetéssel, izgalmas fordulattal, úttörő újdonsággal, amely tovább öregbíti a BMC hírnevét.

Zipernouszky Kornél

BMC Records
BMC CD 176

TRIO ELF:
ELFLAND

●●●●○

A német trió harmadik lemezének címével is kifejezi, hogy sajátos zenei világát kívánja bemutatni a hallgatónak. Az ötvenes bajor együttesnek valóban sikerült eredeti és egyedi játéktípust kialakítania. Referenciáim közül leginkább az Esbjörn Svensson Trióhoz hasonlítanám a Trio Elf zenéjét. Walter Lang zongorajátéka lírai, letisztult, kevésbé jazzes, inkább klasszikus és könnyűzenei elemekből építkezik. A zongorahangzásra alkalmazott különböző effektek bolondítják meg és teszik igazán teljessé a hangzást, ezek fülhallgatón keresztül még izgalmasabban szólnak. A dobos Gerwin Eisenhower szintén effektezéssel és különleges technikák alkalmazásával ad legszívesebben drum and bass jellegű, olykor elektronikusnak ható pulzáló lüktetést a számoknak. Sven Faller bögös soundja, kísérete és szólói képviselik leginkább a hagyományos jazzt a lemezen. Ha nem is feltétlenül járnak diszkóba, erősen érezhető a mai elektronikus és könnyűzenei műfajok hatása a trió zenéjén. Meghatározó a már említett drum and bass, és találkozunk még house, rock vagy pszichedelikus elemekkel is. A stílusok effajta vegyítése már az első lemezükre jellemző volt. A zene lendületes és egyszerre gyermekien könnyed marad – a két első meghallgatáskor kellemesen el is bóbiskoltam rajta. Emellett tartalmaz meglepetéseket is, és erős hangulatteremtésre képes. Idei brazil turnéjuk nyomán hívták meg Milton Nascimento-t, aki két romantikusabb hangvételű számba hoz dél-amerikai napsugarat énekével. Marco Lobo is vendégeskedik ütösként egy újszerűen lüktető vidám latin nótában. A lemez könnyen fogyasztható, ajánlott baráti vacsorához, egyórás relaxálásra vagy figyelősebb hallgatásra.

Sütő Márton

Enja – Varga
ENJ-9562 2

**KEVIN MAHOGANY – TONY LAKATOS:
THE COLTRANE HARTMAN FANTASY
VOL. I** ●●●●○

A legendás John Coltrane hatalmas örökséget hagyott az utókorra, zenéje fél évszázad elmúltával is nagy hatással van a jazzvilág számos muzsikására. Coltrane sajnálatosan rövid pályafutása során elsősorban instrumentális zenét játszott, így annak idején nagy feltűnést keltett azzal a lemezzel, amelyet 1963-ban Johnny Hartman énekessel közösen készített. A lírai örökzöldek McCoy Tyner, Elvin Jones és Jimmy Garrison triójával, Hartman énekével, Coltrane és Tyner szólóival csodálatosan szólaltak meg, a lemez nagy sikert, elismerést aratott. Közel ötven évvel később ez az LP inspirálta Kevin Mahogany amerikai énekest és európai zenésztársait arra, hogy felidézék a különleges lemez atmoszféráját, és elkészítsék a folytatást. Kevin Mahogany nem ismeretlen a magyar közönség előtt, 2007-ben a Budapest Jazz Orchestra CD-jén is szerepelt. Az új lemezt Tony Lakatossal közösen készítették Németországban egy kiváló ritmuszekció közreműködésével, amelyben német és holland muzsikusok játszanak: Thomas Rückert zongorán, Henning Gailing bőgőn, Martijn Vink dobokon. Tony Lakatos teljesítményéről csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatnak: tenorszaxofon-szólói sziporkázók, szenvedélyesek, virtuózak, azt hiszem, maga Coltrane is gratulálna neki, ha megtehetné. Ugyancsak élmény hallgatni a zongorista szólóit és a bőgős, dobos háttér munkáját. Sajnos van egy gyenge pont az együttesben, aki miatt legfeljebb 4 pontos értékelés adható: az énekes Kevin Mahogany nem igazán átütő egyéniség, távol van attól, akit most példaként követni szeretne. Helyenként intonációja is kifogásolható. Egyébként élvezetes, nívós mainstream jazz ez, egyedül Tony miatt is érdemes megvenni a lemezt!

Deseő Csaba

Skip Records – Varga
SKP 9093-2

Tony Lakatos | Frankfurt Radio Bigband

Conducted and arranged by
Jörg Achim Keller

PORGY & BESS

**TONY LAKATOS – FRANKFURT RADIO
BIGBAND: PORGY & BESS** ●●●●●

Eredetileg Michael Breckernek szólt a felkérés, neki készítették a hangszerelést Gershwin Porgy és Bess című operája alapján, ám a felvételek már nem kerülhetett sor Brecker 2007-ben bekövetkezett halála miatt. Nem sok szaxofonos él ma a földön, akinek át lehetett volna adni a feladatot, de amikor először olvastam a történetet e lemez előkészületeivel kapcsolatban, biztos voltam benne, hogy Tony Lakatos tökéletesen helyt fog állni Michael Brecker szerepében. Az 1935-ben bemutatott Porgy and Bess állandó repertoárdarab a világ operaszínpadain, dalait ugyanakkor szinte minden jazzmuzsikus játssza, elég ha csak a közismert Summertime-ra gondolunk. Az egyik legjobb jazz-lemez, amelyet teljes egészében a Porgy and Bess ihletett, 1958-ban készült: Miles Davis volt a szólista és Gil Evans a hangszerelő. Az új produkciót a svájci születésű német Jörg Achim Keller hangszerelte bigbandre és szóló tenorszaxofonra. A dupla CD-n a nyitánytól a fináléig szinte az egész opera zenéje hallható eredeti elképzelésű, ötletekkel teli, rendkívül magas színvonalú jazzátiratok formájában. A Frankfurti Rádió 19 tagú nagyzenekara úgy szól, mint a valaha létezett legjobb amerikai bigbandek. A tagok némelyike rövid szólókra is lehetőséget kap, valamennyien hibátlanul oldják meg a feladatokat. A legnagyobb elismerés azonban a fő szólistát illeti: Lakatos Tony ismét remekel, mély átéléssel és hatalmas virtuozitással játssza az ismert melódiákat, a hangszerelt részeket és az improkat egyaránt. Tony immár sokadszor bizonyítja, hogy a legnagyobb között van a helye. Mindent összegezve a dupla CD-n olyan rendkívüli produkciót hallhatunk, amelyhez hasonló nagyon kevés készül manapság.

Deseő Csaba

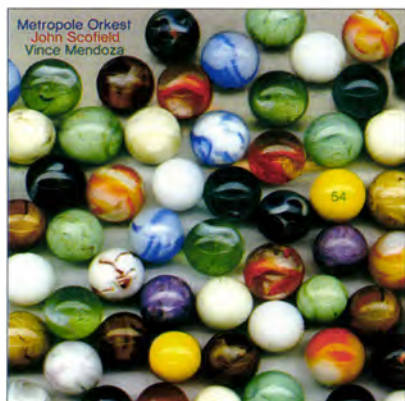
Skip Records – Varga
SKP 9085-2

**20 ÉVES A
FON-TRADE MUSIC**
www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790,
30 488 6622

**FON
TRADE MUSIC**

**METROPOLE ORKEST, JOHN SCOFIELD,
VINCE MENDOZA: 54**

A Metropole Orkest a világ legnagyobb professzionális, magát jazz- és pop-nagyzenekarként aposztrofáló felállása. Ez praktikus azt jelenti, hogy a megszokott bigbanden felül egy szinte hiánytalan szimfonikus zenekar is alkotója ennek a kivételes, 54 tagú formációnak. A zenekar vezetője az a Vince Mendoza, akinek már több lemezén is játszott John Scofield a kilencvenes években. Mendoza kapcsolata a Metropole Orkestrrel 1995 óta tart, amikor először utazott azzal a céllal a hollandiai Hilvesumba, hogy vezényelje az ott székelő zenekart. Pontosan tíz évre rá, 2005-ben lett náluk vezető karmester. A lemezen két felvétel kivételével, amelyeknek Mendoza a szerzője, minden szerzeményt Scofield jegyezte, a hangszerelemek nagy részét pedig Mendoza készítette. Scofield kompozíciói ismerősek lesznek azok számára, akik hallották olyan korábbi albumait, mint az Überjam, a Groove Elation vagy a Hand Jive. A hangszerelesek érezhető az a rutin, amit Mendoza a zenekarral dolgozva az évek során megszerzett. Pozitívként kell megemlíteni Mendoza kitűnő arányérzékét: a ritmusszekcióhoz képest soha sem érezzük soknak a nagyzenekari tuttitakat. Az viszont nem mondható el a hangszerelekekről – a Peculiar című számat és Mendoza saját darabjait leszámítva –, hogy szervesen kapcsolódnának az eredeti kompozíciókhoz. Scofieldon kívül, aki minden számban játszik szólót, természetesen más zenészeket is hallhatunk improvizálni. A zenekar tagjaitól – szemben Scofielddal, aki évek óta nem volt ilyen kirobbanó formában – jó érzetű, de nem különösebben kimagasló szólókat hallhatunk. Paul van der Feen is csak azzal hívja fel magára a figyelmet, hogy igen erősen Kenny Garrettre emlékeztető módon fúj.

Párniczky András

EmArcy – Universal
14450

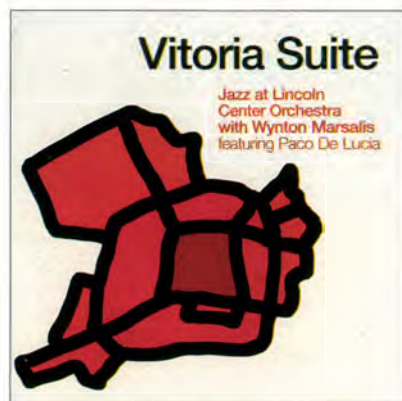
**SCHIEFEL/DAERR/LUKÁCS/SZANDAI:
GONDELLIED IN THE SAHARA**

Sok mindent megéltünk már, és mindennek az ellenkezőjét is. Volt egykor a jazz, és van most a kortárs improvizatív zene, ahogyan Európában egy ideje nevezik. És létezik pop-punk-jazz-folk, miként ennek a lemeznek a kiadói ajánlása fogalmaz. Az összetevők: egyfelől Bach, Mendelssohn, a Police és a Cure (+ Daerr) mint szerzők, másfelől Michael Schiefel (ének, elektronika), Carsten Daerr (zongora, orgona), Lukács Miklós (cimbalom) és Szandai Mátys (bőgő) mint előadók. És van a végtermék, kétes eredménnyel. Nem könnyű megmagyarázni, mi a jó abban, ha az ember a zöld teához fekete teát, nescafét, cukrozott kakaót, krémport és mézet kever reggeli italként; pedig létező elegy, és még ideológia is gyártható hozzá. Esetünkben a Dreschkvartett egyik fele találkozott egy újabb keletű német duóval. A rendhagyó muzsikusi- és hangszerértárási kultúrákat köt össze, zenei világok, műfajok, stílusok közötti átjárás ígér. Négy kiváló zenész, a középpontban Schiefellel, akit egyszemélyes hangkrobataként vagy a Thärichens Tentett szellemes szólistájaként ismerhetünk. Hangja itt vékony, erőten, a falzettben kellemetlenül nyávo-gó; a relevánsabb zenei közegekben látványosan érvényesülő improvizációs technikája erőltetett játszadozasként, olykor önmaga (szándékol?) paródiájaként hat. A fántázia szabadon csapong, de a sok kérdő- és idézőjel miatt az üzenet nem több a viszonylagosság érzékeltetésénél. Annyi posztmodern és dekonstrukciós játék után ugyan mire való a gesztus, hogy úgy teszünk, mintha Bachot kifordítva játszanánk? A letűnőben lévő zenei és felfogásbeli eklektika kurzusjellegű Daerr és Lukács érzékeny együttműködése, kiemelkedő hangszeres teljesítménye sem képes igazán feledtetni.

Turi Gábor

BMC Records
BMC CD 173

**JAZZ AT LINCOLN CENTER ORCHESTRA:
VITORIA SUITE**

Wynton Marsalis híres big bandje, a Jazz at Lincoln Center Orchestra története egy 1987-ben megalkotott jazzprogram nyúlik vissza, amelyből óriási siker született, s az együttes egy évtizeden belül a New York-i Filharmonikusokhoz hasonló jelentőségű zenekarrá nőtte ki magát a Lincoln Center intézményén belül. Az orkesztert azóta is zenei igazgatóként vezető trombitás eredetileg a Vitoria Jazz Festival huszonöt éves jubileumára komponálta azt a tizenkét tételű művet, mely most, jó pár évvel később kerekedett korongra a JALCO előadásában.

A duplalemezes Vitoria Suite szerkezetét a tradicionális blues tizenkettes ütemrendszere inspirálta. Marsalis a műfaj impulzusaiából merítve, összekapcsolva fedezi fel két kultúra zenéjét: az észak-amerikai jazzt és bluest, valamint a hagyományos észak-spanyol, baszk folkmuzsikát és a dél-spanyol flamencót. A művész jazz iránti elkötelezettségét ismerve nem meglepő, hogy a két világ közötti széles vidékek bebarangolása helyett egyszerűen áttemeli kedves stílusába a spanyol zene elemeit, atmoszféráját. Minden szám saját szerzeménye, melyekben visszatérő motívumok a flamencóban jellemző taps és kiáltás, a jaleos, nem hatolunk azonban igazán mélyre a spanyol gyökerek mentén. A hangszerelemek csak néhol izzanak fel valódi mediterrán szenvedéllyel. Paco de Lucia vendégszereplőként két alkalommal is feltűnik a lemezen, s az ő briliáns szólói is árnyalataiban színezik a hangulatot. Marsalis is mindössze három alkalommal szólózik, ám szerzőként annál inkább megcsillogtatja tehetségét: szellemes és életteli big band-kompozíciókat hallhatunk, ragyogó előadásban, nagyszerű egyéni és összjátékkal, improvizációkkal.

Laczkó Krisztián

EmArcy – Universal
2740490

**ROZSNYÓI PÉTER:
AUTUMN WITCH**

A DownBeat kritikus, John McDonough meghatározása szerint a „zenészek zenésze” olyan muzsikus, aki túl jó a közönség számára. Ez a meghatározás telitalálat a mi Rozsnyói Péterünk esetében is. A ragyogóan tehetséges és eredeti, fiatal veszprémi zenészt pályatársai és az elkötelezett jazzrajongók szűk köre is nagyon nagyra tartja, de számottevő közönségre legfeljebb csak akkor számíthat, amikor valamilyen nevelés, mint a legutóbb Chick Corea előzenekarának az élén lép fel. Ennek az első albumának megjelenésére huszonnyolc éves koráig kellett várnia.

Rozsnyói Péter stílusa azonnal felismerhető. Jóformán egyedülálló abból a szempontból, hogy Jacques Loussier-val ellentétben ő nem Bachot jazzesítette, hanem a jazzt „bachosította”. És tette ezt jobban, izléseesebben minden kortársánál, sőt az esetenként hasonló irányban tapogatózott Dave Brubecknél is. Ez roppant logikus építkezést jelent, amit ugyanakkor áthat a jazz spontaneitása és sodrása. A pulzálást erősítő Orbán György hibátlan bőgő- és Mohay András diszkrét, de annál hatásosabb dobjátéka. Rozsnyói muzsikája letisztult, érzelmességtől mentes, de óriási érzelmeket hordoz, akár csak Baché. Egy másik zenész, aki eszébe juthat az embernek, a néhai Lennie Tristano, de a mester, a legtöbb esetben, szárazabb volt magyar utódjánál. A modernitás és a hagyomány, az érzelm és a sallangmentesség ötvözetének egyik legmegindítóbb példája a Pray for mother (Imádkozz anyáért), az album nyitószáma, egyike a lemezen szereplő négy Rozsnyói-szerzeménynek. Manapság óriási és méltánytalan kényszer nehezedik a fiatal jazz-zenészekre, hogy komponáljanak is. Sajnos sokuknak nem ez az erősségük. Rozsnyói Péter ezen a téren is kivételt képez. *Pallai Péter*

X-Impress
X-Impress 2010

**KETIL BJØRNSTAD:
REMEMBRANCE**

Hatvanhoz közeledve az emlékek egyre fontosabbá válnak. A skandináv jazz egyik nagy örege – aki kiváló szépíró és számos Godard-film zenéjének szerzője – tizenegy, római számmal megjelölt emlékezést fűzött láncba, melynek felvételére két zenésztársa közreműködésével mindössze egy napra volt szüksége. Jól mutatja ez is, hogy összeszokott trióról van szó, még akkor is, ha az ugyancsak norvég szaxofonos Tore Brunborg első alkalommal szerepel egy lemezen Bjørnstaddal: mindkettejüket több évtizedes munka köti össze az ECM egyik legmeghatározóbb dobos ikonjával, Jon Christensenel. A Remembrance egyébként a zongorista nyolcadik lemeze a müncheni kiadónál, a korábbi felvételekhez képest jelentős változás, hogy se Terje Rypdal, se David Darling nincs a zenekarban. Az improvizációt sem nélkülöző, leginkább filmbe illő romantikus szvit sok meglepetést nem tartogat a Bjørnstad világot ismerő fül számára, csakhogy éppen nem az újdonság az, amivel ez az univerzum magával ragadja a hallgatót, hanem a nyugodt, bensőséges melódiák, melyek végtelen tereket nyitnak a szemlélődés számára. Az emlékezést sokszor erősen áthatja a melankólia, hiszen a felidézett élmény már elmúlt, többé nem megismételhető – ezt az érzést táplálja Brunborg meleg tónusú szaxofonjátéka is, mely ugyanolyan természetes tisztasággal szól mindvégig, mint a legutóbbi Lucid Grey című lemezén. Egyáltalán nem lenne meglepetés, ha pár év múlva Jan Garbarekhez hasonló hírnévre tenne szert a most még csak szűkebb körben ismert tenoros. A dobokhoz pedig kevesre se találhattak volna jobb embert, mint Jon Christensen, akinek rubato dobolása kiszámíthatatlan pulzálásával teszi teljessé Bjørnstad kompozícióinak megszólalását. *Szabó Bálint*

ECM – MusiCDome
ECM 2149

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza
Varga István**
(ist.varga@t-online.hu)

**FUSIO GROUP:
SOULFOOD**

●●●●○

A Fusio Group indulásakor, 1992-ben (akkor még kvartettként) azt tűzte ki célul, hogy maradandót alkot a fúziós jazz irányzatának megszólaltatásával, s már maga a stílusválasztás is nyilvánvalóvá teszi, hogy izgalmas lehetőségeket kereső, határok nélküli zenélésre vágyó muzsikuskok jöttek össze ebben az együttesben. A csapat ars poeticája és karaktere tehát csaknem húsz éve érelődik, s ezt a fejlődést alapvetően meghatározza az alapító dobos, Szendőfi Péter személyisége, hiszen nagyrészt ő a zenék szerzője.

A Fusio Group egy évtizede stabil felállásban működik, és önállóan is sokféle utakon jártas művészek alkotják (Elek István – saxofon, Kormos János – gitár, Romhányi Áron – billentyűk, Barabás Tamás – basszusgitár, Szendőfi Péter – dob). A zenekar ötödik lemeze a nemrég megjelent Soulfood, melyen lelkesítően fejeződik ki a tagok egyénisége és főként a „szendőfis” fusion-jazzes kreativitás. A szerzői alkotókedv sokféle témákat és hangszereleket szül. A hangulatokat szabad rögtönzések pörgetik fel, sodró lendületű saxofonfutamok, vaskos, torzított elektromosgitár-szólók és slappelő basszusok vibráló szintetizátoreffektekbe öltik egymást, miközben persze atombiztos, invenciózus dobjátékokat hallhatunk. Az energikus, rockos tételek mellett hűz a groove és lüktet a funky, néha elegáns váltásokkal pedig szolid soft-jazz dallamok úsznak be.

Természetes, hogy a muzsikustársak egyenrangú félként zenélnek, és üditő, hogy milyen könnyedén és szabadon bánnak a kompozíciók kereteivel, miközben töretlen az egészség, ami összefogja a korong változatosságát. A Soulfood sokszínűségének laza harmóniája emeli a leginkább a produkció lélektápjértékét.

Laczkó Krisztián

Tom-Tom Records – MusiCDome
TTCD 137

**BALOGH ROLAND:
TWINS EFFECT**

●●●●○

Nagy örömmel értesültünk a magyar jazz újabb nemzetközi sikeréről, amikor Balogh Roland tavaly megnyerte a Montreux-i Jazzfesztivál gitárversenyét, és ikertestvére, a zongorista Zoltán is elődöntős lett ugyanott. „Élőben” is tapasztaltam, hogy tehetséges, friss invenciókat felmutató muzsikuskok, s bár megoszlottak a vélemények a januári Showcase-en nyújtott teljesítményükről, nekem tetszett a játéku. Ezek után még nagyobb várakozással tekintettem debütáló lemezük megjelenése elé.

Leszögezhetjük: az album meggyőzően bizonyítja, hogy nem véletlenül ítélte oda Rolandnak az első díjat a neves amerikai gitárművész, Lee Ritenour elnökletével felálló zsűri. A mindössze huszonöt éves testvérpár társai – a már meglehetősen hírnévre szertett Horváth „Plúto” József basszusgitáros és Bordás József dobos – is fiatalok. Már csak korukból adódóan is a groove-os, fúziós zene áll hozzájuk legközelebb, bár egyáltalán nem zárkóznak el a konvencionális bebop játéktól, sőt a népzenei feldolgozásoktól sem, ahogyan ezt fellépéseiken tapasztalhattuk. Az albumon persze a fúzió dominál. Amint az már egy mai bemutatkozó lemezen dukál, a számok kétharmada a Balogh fivérek kompozíciója, meglehetősen érett és kidolgozott témák. A címadó darab (az ikrekre utaló Twins Effect) különösen kiemelkedő, ebben része van Borbély Mihály saxofonjátékának is. További egy-egy számban meg Emilíó és Rontó Kitty is közreműködik.

Roland minden adottsággal rendelkezik ahhoz, hogy szép pályát fusson be. Megfontolandó azonban, hogy nem is adott időegységre eső hangok mennyisége, az öncélú virtuozitás, a túldisztettség az igazi teljesítmény. A kevesebb olykor több, erre rengeteg példát találunk a műfaj hosszú történetében is,

Márton Attila

Gramy Records
GR-088

**CSANYI ZOLTÁN-LATTMANN BÉLA
QUARTET: A WALK ON THE BEACH**

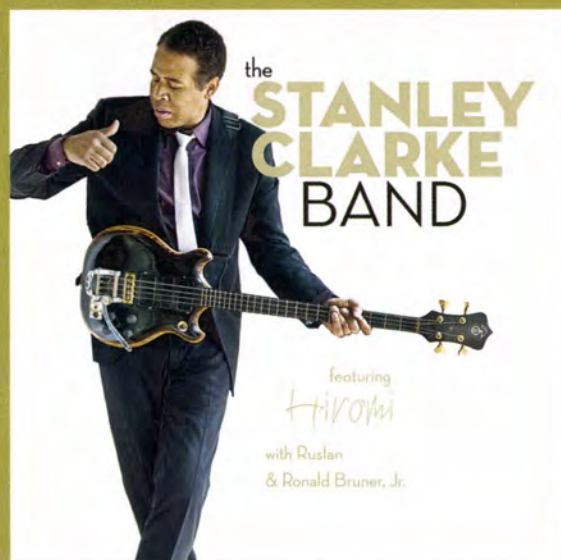
●●●●○

Mit érez az ember, ha a tengerparton sétál (már ha tapasztalt valaha ilyesmit)? Melegen süt a nap, puha a homok a lába alatt, a tenger kékje a végtelenben tart, összeér az éggel, nem létező messzeségben a vekkeróra, az íróasztal, a nagykörút meg a metróépítés zaja. Persze az utóbbiak adják a hétköznapi valóságot, időről időre elszakadni tőlük üdítő érzés, sőt létszükséglet. Effajta érzést ad a Csanyi Zoltán-Lattmann Béla Quartet zenéje, melynek stílusa és minősége a résztvevő muzikusokat ismerve egyaránt előre sejtethető. Magas színvonalon játszott, latin ritmusokkal is egzotikusabbá tett fúziós jazz szól a korongon, virtuóz megoldásokkal, sok-sok dallammal. A témák, melyek túlnyomórészt Csanyi, illetve Lattmann, valamint egy-egy esetben László Attila és Lamm Dávid szerzeményei, derűsek, követhetők, mégis kacskaringósak eléggé, hogy izgalmasak legyenek. Csanyi Zoltán billentyűs, aki 1987-től 2008-ig Amerikában folytatta pályafutását, s amíg még itthon volt, a László Attila vezette Kaszákó zenekarban játszott, egyéni harmónia- és dallamvilágot alkotott, improvizációt élvezetes hallgatni. Néha itt is beúsznak kellemesen ismerős „kaszakós” hangulatok, különösen akkor, amikor László Attila játszik saját kompozíciójában –, illetve Horváth Komél vendégszereplése folytán. Lattmann Béla, aki társzenekarvezető, megelégszik azzal, hogy – ahogy ő azt szokta – fészesen, figyelemmel és invenciózus módon kísér (érdemes akár csak miatta fejhallgatón követni a zenét), keveset szólózik, csak a záró, félig mókának szánt szám szól róla. Szendőfi Péter most is igazolja, hogy miért ő az evidens választás egy ilyen irányultságú és igényű produkcióban. Emilíó két tracken fokozza a hangulatot.

Bércesi Barbara

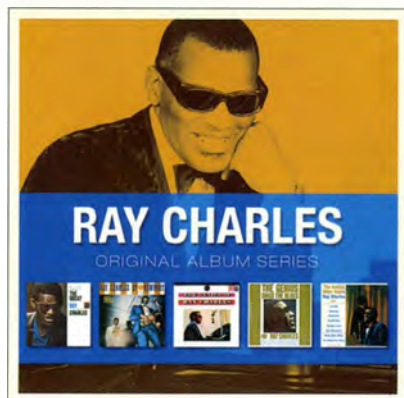
Tom-Tom Records – MusiCDome
TTCD 140

Telarc / Heads Up

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti   könyvesházakban és az alexandra.hu webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**RAY CHARLES:
ORIGINAL ALBUM SERIES**

Ez a sorozat öt eredeti LP-t tartalmaz CD-n: Ray Charles 1957 és 1961 között megjelent, az Atlantic cég által kiadott albuma szerepel a gyűjteményben. Közismert, hogy Charles az ötvenes évek elején-közepén e lemezkiadónál alakította ki azt a stílusát, amely sikeressé tette. A negyvenes évek vége felé jazztróval kezdett, de nevet mégis R&B-lemezeivel szerzett magának.

A gyűjtemény első, The Great Ray Charles albumával az Atlantic a jazzpiacon próbálta meg őt pozícionálni. Ezek nagyszerű instrumentális felvételek, általában hétagú együttesekkel, Ray, valamint barátja Quincy Jones hangszereléssel. A következő, Ray Charles at Newport, a neves jazzfesztiválon készült 1958-ban. Dave Fathead Newman és Hank Crawford szaxofonosok, valamint Marcus Belgrave trombitás a fő szólólisták Ray mellett, akit szaxofonosként is megcsodálhatunk itt. Jazzfesztivál ide vagy oda, ezek a darabok inkább R&B jellegűek. A következő album, The Genius of Ray Charles egyik fele csodálatos, meglehetősen Count Basie ízü big band énekiséreket tartalmaz Quincy Jones, Ernie Wilkins, Ralph Burns, tehát a legjobbak hangszereléssel. A lemez másik felében vonózenekari kísérettel balladák hallhatók Bob Brookmeyer néhány rövid szólójával. A The Genius After Hours ismét instrumentális album, főként bluesokkal, de Fats Waller Ain't Misbehavin', vagy Gershwin The Man I Love című darabja is megtalálható rajtuk. A triófelvételeken Oscar Pettiford bőgőzik, és Ray Charles szinte Bud Powell-szerűen zongorázik. Az utolsó album, The Genius Sings the Blues 1953 és 59 közötti kislemez-felvételeket tartalmaz, melyeket akkor adtak ki, amikor Charles már távozott az Atlantic cégtől.

A legjobb szívvel ajánlom e válogatást.

Friedrich Károly

Rhino – Magneoton
79837

**THE NIGEL KENNEDY QUINTET:
SHHH!**

Míg 2006-os Blue Note Sessions-albumán Nigel Kennedy partnerei többek között olyan ünnepekt nemzetközi muzsikuskok voltak, mint Ron Carter, Jack De Johnette, Joe Lovano vagy Raul Midon, legújabb lemezén – amint a 2008-as A Very Nice Albumon is – lengyel kvintettje szerepel. A zenét hallgatva az első kellemes benyomás az, hogy abszolút csapatmunka jellemzi, a hegedűvirtuóz sztár szerényen, egyenrangú félként működik, egyáltalán nem uralja a felvételeket. A lengyel muzsikuskok nagyszerűen helyállnak, semmi különös durranás nem történik, de becsülettel játszanak. Érdekes színfolt Boy George megjelenése a második tracken. Úgy látszik, az idő az egykori Culture Club énekesét is megérelte, bár ifjúkorában is kedveltem zenéjét, most rekedtes hangjával, különösebb címa nélküli énekével igazán kellemes színfoltja az albumnak. Megjegyzem, vibratójával nem mindig értek egyet. A lemez kompozícióit egy kivétellel Nigel Kennedy jegyzi, a hangszerelésekkel egyetemben. Nem túl komplikált, alapvetően modális zenét hallhatunk, néhány jól elhelyezett váltással, mely fordulatok mindig akkor jelentkeznek, mielőtt a monotonía eluralkodna. Kennedy természetesen nagyszerű hangszeres, alig-alig érezni játékában a jazztól idegen kiejtősmódot, amin a vibrató és a frazeálás kezelését értem. Érdekes, ezek az idegenségek inkább a megírt részekben jelentkeznek. Az improvizációkban úgy játszik, mintha világ életében jazzista lett volna, ráadásul főként a mély, illetve középregiszterben marad, ellenállva a magas hangok csábításának. Az utolsó „zúzós” darab kivételével az album kellemes, sajátos, egyéni hangzást áraszt, amely első találkozásom volt Nigel Kennedy jazz-énnjével. Kellemes meglepetést okozott.

Friedrich Károly

EMI Classics – EMI
608502

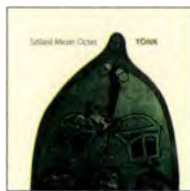
**JAZZ HUNGARICUM:
EARLY MODERN JAZZ
IN HUNGARY
I-II.**

A modernség fogalma a jazzben egy adott stílus, a bebop kialakulásához, a kort illetően pedig a negyvenes évek első feléhez kötődik. Az új nemzedék ekkor szakított a szórakoztatásra berendezkedett swing stílus formulaival, hogy a hangszeres tudásra és az improvizációra épülő, művészi magaslátokat megcélzó zenét hozzon létre. A Pannon Jazz Kiadó Jazz Hungaricum sorozatának kilencedik és tizedik CD-je a modernséget az időpont, és nem a zene jellege felől közelíti meg. A harmincöt felvétel közé bekerültek olyanok, amelyek a negyvenes-ötvenes években készültek, de a swing játékmódot képviselik (Vig György, Tabányi Mihály, Myrna Bell) és olyanok is, amelyek az improvizáció hiánya miatt inkább jazzes hangszerelésű tánczenének tekinthetők (Magyar Rádió Zenekara). Egy részük a Hungaroton félbeszakadt magyar jazztörténeti sorozatában is megjelent, de több olyan egyedi, magánkiadású, sőt a Szovjetunióban 1956-ban rögzített szám szerepel az összeállításban, amely Magyarországon még nem került forgalomba. Itt vannak az első, legendás modernnek (Radics Gábor, Zágón Iván, Szabó József, Martiny Lajos, Kertész Kornél) és a maig ható utódok (Kovács Andor, Pege Aladár, Lakatos Dezső, Körössy János, Deseő Csaba), de helyet kaptak a korongon vitatható felvételek is (Jákó Jazz Combo, Atlas együttes). Tájékoztató pontok híján nem tudható, hogy a létező legjobb anyag került-e az összeállításba, avagy Simon Géza Gábor szerkesztő ízlését tükrözi a válogatás. A felvételek technikai színvonala az elviselhetőtől a stúdióminőségig terjed, a borítók szövege sok következtetlenséget hordoz magában. Az első CD inkább ismeretterjesztő funkciót tölt be, a második több, ma is érvényes zenével lép meg a hallgatót.

Turi Gábor

Pannon Jazz
PJ1069, PJ 1070

**MEZEI SZILÁRD OCTET:
TÖNK**

Slam – GyőrFree
SLAMCD521 ●●●●○

Örömteli hír, hogy ismét angol kiadó vette katalógusába Mezei Szilárd lemezét, jelen alkalommal a főként free jazzt kiadó Slam Productions, hiszen kiterjedt kapcsolathálójával remélhetőleg még inkább be tudja juttatni a vajdasági művészt a nemzetközi színtér vérkeringésébe. Mezei oktattja a Tönkön alapvetően improvizatív szabad zenét játszik, bár a szerzeményeknek vannak erősen strukturált részei is. Ennek ellenére meglehetősen nehezen emészthető a folk zenével és jazzel is erősen átítatott anyag, nagy odafigyelésre és koncentrációra van szükség ahhoz, hogy megtaláljuk az egyébként benne rejlő lenyűgöző szépséget. A lemez és a kompozíciók címét végigolvasva egyébként szembeötlő, hogy Szelevényi Ákoshoz hasonlóan Mezei is előszeretettel használ egyszótagú címeket, talán ezáltal is utalva arra a gyökérre, arra az ősnyelvre, mely saját zenei világának is fundamentuma. SzB

FLY: SKY & COUNTRY

ECM – MusiCDome
ECM 2067 ●●●●●

A Fly trió annak ellenére, hogy Jeff Ballard dobos hívta életre a kilencvenes években, kollektív formációként működik, amelynek nincs megnevezett vezetője. Társai Larry Grenadier – akivel gyerekkori barátok, és többek között Brad Meldau és Pat Metheny mellett alkottak már

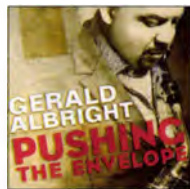
közösen ritmusszekciót – valamint a szaxofonos Mark Turner. 2004-ben megjelent első albumuk óta bevett szokás hogy mindhármannak darabokat a trió számára, ez alól ez a lemez sem kivétel. A tagok nemcsak ebben, de a zenei folyamatokban is teljesen egyenrangúan vesznek részt. Turner egyébként nem sokkal a lemezfelvétel befejezte után súlyosan megvágta két ujját, így úgy tűnt talán ez a mostani anyag lesz karrierje utolsó állomása. Szerencsére mára már tudható, teljesen fel fog épülni. Az ECM-nél most debütáltak ezzel a nem tipikusan a kiadót jellemző anyaggal. A végeredmény mély, izgalmas modern jazz. PA

JUDITH BERKSON: OYLAM

ECM – MusiCDome
ECM 2121 ●●●●○

Igazából csupa jó mondható erről az új ECM-vállalkozásról. Üzletileg és esztétikailag merész döntés volt kiadni ezt a populárisnak semmiképp se nevezhető hibrid zenét, melyben alaposan átgyúrt standardok (Cole Porter, Gershwin) és más „hozott anyagok”, így egy Schubert-dal, valamint rejtett Satie-reminiscenciák keverednek saját szerzeményekkel. A szólóelőadásokból (ének, akusztikus és elektromos zongora, Hammond-orgona, gép-zongora) jól kiérezhető a brooklyni művésznő kötődése a zsidó kántórok énekmodjához, valamint a jiddis népdalokhoz. A zsidó zenei szálak ráadásul free jazzelemekkel szövődnek össze, s a müncheni kiadónál ismét egy olyan zongoristát üdvözölhetünk (ez Berkson második lemeze), aki összetéveszthetetlen egyediséggel kezeli a billentyűket. Berkson énekesnőként szintén a még nem kitaposott utakat szereti járni. MJGy

**GERALD ALBRIGHT:
PUSHING THE ENVELOPE**

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD-31976 ●●●○○

Kevés előadót ismerek, aki saját maga veszi fel szerzeményeit, és a hangszeres többségén is olyan színvonalon játszik, mint Gerald Albright. Hirtelen csak Marcus Miller, Prince, esetleg Jan Hammer jut eszembe. Albright az alt-, tenor- és bariton-szaxofon megszólaltatása mellett billentyűzik, basszusgitározik, vokálozik és az Akai elektronikus fúvós-hangszerén, az EWI-n is játszik – kifogástalan minőségben. Hogy azért mégse one-man-show legyen az album, arról olyan vendégek jelenléte gondoskodik, mint George Duke (zongora), Earl Klugh (gitár) vagy Ricky Lawson (dob). Talán csak a lemez kissé fellengzős címadásával van bajom, mivel valójában itt szó sincs semmilyen határok feszegetéséről, egyszerűen csak egy gondosan elkészített és jóléssült jazz-funk albummal van dolgunk, ami nem lebecsülendő eredmény. HE

**THE JAZZ CHANNEL
PRESENTS HERBIE HANCOCK**

Image Entertainment – Universal
0252716600 ●●●●○

Amatőr dolog, hogy hiányzik a zene-kari tagok neve a DVD-ről; se felirat, se inzer, és össz-vissz egy extra, egy kurta Hancock-monológ. Ő legalább elsorolja: Cyro Baptista ütők, Terri Lyne Carrington dob, Ira Coleman bőgő, Eddie Henderson trombita. A fiatal tenoros, Eli Degibri nevének

írását így is sokáig kellett nyomoznom. Rajta kívül mindenki szerepelt a Gershwin's World című megaprodukcióban, amelynek ez afféle B-oldala lehetne. Viszont nem lehet panasz a stúdióra, pódiumra és minden egyéb körülményre – azok tökéletesek, kicsit talán sterilek is, mivel a felvétel egy kábeltévé promócióját segítő készült tíz éve Washingtonban. Talán ezzel magyarázható a műsor-összeállítás és a közönség hangsúlyozott afro-amerikai jellege, de ezzel a jazz maligánfoka csak nőtt: Gershwin- és Hancock-darabok mellett például a St. Louis Blues szólal meg, Házimozizásra javallott, mellékhatás nincs. ZK

**SERGIO MENDES:
BOM TEMPO**

Concord – Universal
31575 ●●○○○

A pozitív megközelítés híve vagyok, de sajnos egyetlen zenekedvelő szekta nem jut eszembe, amelynek ez az album örömet adna. Sergio Mendes a hatvanas években nagyon ügyesen ötvözte a bossa nova ritmusát és lágy dallamosságát az angolszász slágervilág sikereivel (lásd: Fool on the Hill). Később még tellett neki egy kifejezetten ütős „mélybrazil” albumra is (Brasileiro). Mára sajnos kifulladás látszik ez a zeneileg hajdanában szeretetre méltó ember. Ezen az albumon enyhén diszkósított, meglehetősen langyos változtatban hallhatjuk jobb sorsra érdemes brazil sztárokat, mint Gilberto Gil, Antonio Carlos Jobim, Jorge Ben vagy a felvételeken is szereplő Carlinhos Brown szerzeményeit, időnként lankadt rappel fűszerezve. Az egykori Ipanema lágy hedonizmusa, a Cidade de Deus kökemény latin-rapje és a legrosszabb késő kádári esztrádműsorok három széke között ül a földön a lemez. PP

Népzenei katarzis hat húron

Beszélgetés Both Miklóssal

Holdvilágos címen a közelmúltban jelentette meg második albumát a 2004 óta működő Napra zenekar, amelynek frontembere, a Vágtázó Halottkémeket és a Barbarót is megjárt Both Miklós az első és egyetlen muzikus a világon, akit gitárprimásként emleget a szakma. Az együttes hatéves történetéről, a két album közé ékelődő Radnóti-projektről, az új lemezeiről és primássá válásáról is beszél az autodidakta virtuóz, Both Miklós.

❖ Bencsik Gyula

Gramofon: Milyen világzenei miliőben alakult meg a Napra 2004-ben?

Both Miklós: Akkoriban nemigen voltam otthon az úgynevezett világzeneben, mert ilyen jellegű zenét nem nagyon hallgattam, se itthoniakat, se külföldieket. Komolyzenén és népzeneben nőttem fel. Tehát nem azért léptünk elő a Naprával, mert inspirált bennünket a világzenei felhozatal – talán éppen azért tudott meglepő lenni a mi felbukkanásunk, mert nem a meglévő közeg inspirálta.

G.: Mi volt az alapkonceptió?

B. M.: Óriási hatással volt rám Bartók, már akkor, amikor a magyar népzeneről csak az ének-zene oktatáson keresztül tudtam valamit. Mindenáron el akartam mélyülni Bartók világában, meg akartam ismerni a zenei motivációit. Miközben a zenéjével ismerkedtem, rájöttem, hogy el kell mélyednem a népzeneben is, levettem hát egy Muzsikás-albumot a polcra. Ezek voltak a kezdeti lépések, a későbbiekben már saját gyűjtéseket végeztünk Erdélyben. Egyértelmű volt, hogy mindenképpen kellett a zenekarba legalább egy népzeneész, aki gyerekkora óta foglalkozik az autentikus népi muzsikával, és olyan irányokat mutat meg számomra, ami a világzeneben még feltérképezetlen. Ebben ketten is segítséget nyújtottak nekem: Bobár „Boby” Zoltán har-

monikás és a hegedűn játszó Hegedűs Máté, akik hatalmas mennyiségű zenei anyaggal és információval láttak el kezdetben. Fontos volt továbbá, hogy minden szám, amit megírtam, átmenjen egy népzenei szűrőn is, vagyis érdekelt, hogyan nyúl hozzá egy népzeneész. Érdekes alkotói műhelymunka fejlődött ki a messziről jött emberek találkozásából, amiben részt vett még Winterverber Csaba basszusgitáros, Pfeiler Ferenc dobos és Krámlí Kinga énekes. Ma is velük alkotjuk a Napra zenekart.

G.: 2004-ben belekerültetek a hazai világzenei életbe. Miben próbáltatok mások lenni, újat hozni a már meglévő formációkhoz képest?

B. M.: Meg kell hallgatni egy Napra-számot, szerintem hallható a különbség. A zenekar gondolkodásmódja más. A magyar világzene többnyire arról szól, hogy a meglévő népdalokat ilyen vagy olyan köntösbe öltöztetik az előadók, míg a Napra saját számokat ír.

G.: A személyiséged, zenei elgondolásaid és játéktechnikád mennyire nyomja rá a bélyegét a zenekar egészére?

B. M.: Valamennyi tag markánsan meghatározza a zenekar hangzását. Másfelől egyértelmű, hogy ez a fajta gitározási mód nagyban befolyásolja az együttes jellegét. Ide sorolnám azt a tényt is, hogy a klasszikus rockos felál-

lást mintául véve, a zenekarban a ritmusgitár funkcióját a harmonika látja el.

G.: Mivel magyarázod, hogy a szakma és már a közönség is rád aggatta a gitárprimás szóösszetételt? Mitől más a hangszertechnikád, mint a többi, szintén tehetséges gitárosnak?

B. M.: A véletlennek köszönhetően. Mint említettem, Bartókon keresztül jutottam el a népzenehez. Amikor eldöntöttem, hogy újszerű és egyedi dolgot akarok véghezvinni, szembesülnöm kellett azzal, hogyan kellene a kettősséget feloldani: jövök egyfajta gitárzenéből, miközben másfajta muzsikából, a népzeneben érem el már régóta a katarzisaimat. Volt tehát egy hangszerem, amivel nem tudtam megközelíteni azt a zenét, amit a legjobban szerettem. Akkor, huszonöt évesen találtam ki, hogy elkezdek hegedülni tanulni. Viszonylag idősen kezdtem el, és koncentrált munkával sikerült elérnem, hogy megfelelően megszólaljon a kezemben a hangszer. A hegedűn nincsenek bundok, csak a mentális térképeden látod a hangokat és a félhangokat, teljesen máshogy van hangolva, mint a gitár, ezért úgy éreztem, gyorsítani tudom a hegedűtanulási folyamatot, ha a gitárt hegedűre hangolom, és azon skálázom. Gyakorlás közben észrevettem, hogy ebben számos lehetőség is rejlik. Aztán elkezdtem dallamokat is játszani a hegedűre hangolt gitáron, majd cseréltem, és a hegedűn gyakoroltam a hegedű-gitáros dolgokat. Így, mintegy melléktermékként alakult ki a hangszertechnikám.

G.: A 2007-ben megjelent, *Jaj, a világ!* című első lemezeket sikerében mindenesetre nagy szerepe volt ennek a sajátos technikának.

B. M.: Ami ezen a lemezen hallható, még azt tükrözi, ahogyan a népzene első revelációit éltem meg, ott még sokkal jobban érezhető a népzene teljes jelenléte. Akkoriban a kalotaszegi muzika határozta meg a mindennapjaimat, de a mezőszéki vagy a gyimesi zenét is említhetem, és bizonyos értelemben a magyar nótát is. Mostani, második albumunkon, a *Holdvilágos*on már kevésbé érződik a népzenei hatás. Olyan ez, mint amikor az ember egy katartikus információ birtokába jut, abban él, az látszik a felszínen is. Később, amikor ez lenyugszik és elmélyül, már az egész belső alkotói rendszerét befolyásolja, viszont nem látszik/hallatszik feltétlenül mindig a felületen. Valami ilyesmi a Napra és a népzene viszonya.

G.: Első lemezekre is sokan felfigyeltek, viszont az igazi szakmai elismerést mintha a tavalyi Radnóti-album hozta volna meg.

B. M.: A produkció a Hangzó Helikon sorozatát szerkesztő Gryllus Dániel felkérésére született. Dani nagyon ért hozzá, hogy különleges energiákat mozgítson meg emberekben, a Radnóti-album megalkotására engem kért föl. Bennem fel sem vetődött, hogy verseket dolgoz-

A Napra zenekar

zak föl, az én muzsikám mindig a zenéről szólt elsősorban, nem a szövegről. Úgy éreztem, nem tudok megfelelni a felkérésnek. Két hetet kértem, aztán egyszer csak beindult az alkotófolyamat. Néhány verssor annyira megfogott, hogy a zene már magától kezdett ömleni hozzá. Érdekes találkozás volt ez, mert Radnóti bizonyos szempontból megváltoztatta a zenémet, és ez engem is meglepett. Váratlanul érte a zenésztársainkat is, hogy a tempós naprás gyerekek végig lassú, pszichedelikus festményt alkottak.

G.: A *Holdvilágos* című második albumot egyes kritikusok már megelőlegezték az év lemezének.

B. M.: Szinte csak pozitív visszajelzést kaptunk. Rengeteget dolgoztunk rajta, és úgy tűnik, mások is értékelik, hogy sokszínű forgatag jött létre saját dalainkból. Az album három száma még a régi Naprát idézi. A törésvonal a Radnóti-lemez előtt és után írt számok között húzódik, mert teljesen más zenét kezdtünk el írni a Radnóti után. Meglepődtünk, hogy a groteszk gegnek szánt Tulipános című dalunk közönségsiker lett. Természetünkönél fogva folyamatosan kísérletezünk, a közönség pedig ki van éhezve arra, hogy meglepjék. A *Holdvilágos*on hallható számok zömét kifejezetten elmélyült zenének tartom, és a dalszövegek szerepe is jóval nagyobb bennük, mint korábbi számainkban. Az *Erdő, erdő* és a *Hang a hangból* című dalok már egyértelműen magukon viselik azokat a „sebeket”, amelyeket Radnóti ejtett rajtunk. Miután a Napra alapvetően koncertzenekar, a lemez úgy készült, hogy felálltunk a stúdióban, és a teljes albumot – mint egy koncerten – egy az egyben följátszottuk. ■

A Napra zenekar hivatalos honlapja:

www.napra.hu

Következő koncert:

szeptember 12., Kobuci kert – Magyar Dal Napja

**NATACHA ATLAS:
MOUNQALIBA**

A Nagy-Britanniában élő arab-belga énekesnő legújabb albuma részben az előző lemez folytatása, hiszen itt is fontos szerepet kap a zenekar és az akusztikus hangzás. A dalok összeállítása mögött azonban még kidolgozottabb koncepció rejlik. Ami a zeneiséget illeti, Atlas nekilátott, hogy összehozza a nyugati és az arab klasszikus zenét, és mellette persze a könnyűzenét és a jazzt. Mi több, a barokk és a közel-keleti zene elegyítésével is próbálkozott, s így a mostani lemezen túlmutató projektbe kezdett: igyekszik bevonnai Libanoni és az Iraki Szimfonikusokat a közös zenéléské.

A tizennyolc felvétel több stílust foglal magában, melyek között az összekötő kapocs az arab dallamvilág. De feltűnik Nick Drake ismert száma, a River Man is, amelyet Atlas az arab zenére jellemző hajlításokkal díszít, mégis, a háttérben szóló vonósokkal meghagyja az eredeti szerzemény intim hangulatát. S minthogy a művésznő meglehetősen sok nyelven beszél és énekel, ezen a lemezen is hallhatunk angol, francia, arab nyelvű dalokat.

A lemez hangulata inkább elmélyülő, filozofikus. A zenekari részek kidolgozottsága igényességet tükröz. Az album gondolati koncepcióját a cím is súríti – mounqaliba jelentése: visszafordulva. Üzenete szerint a XXI. században az emberiség szédületes fejlődése mellett sok tekintetben megtorpant, sőt visszafordult a haladás iránya. Átkötő egységekként Jacque Frescónak, a kilencvennégy éves autodidakta építésznek, mérnöknek és gondolkodónak, a Venus Project alkotójának (a fenn tartható gazdaság hívének) megszólalásaiból idéznek – ezek a szövegrészek a Zeitegeist: The Addendum című filmből valók.

Vörös Eszter

World Village – Karsay és Társa
WV012

**YOUSOU N'DOUR:
DAKAR – KINGSTON**

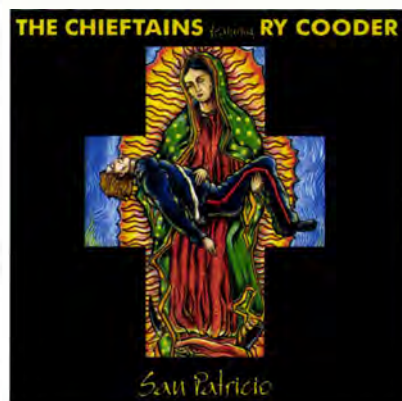

Reggae-t játszani, hallgatni, „élni” manapság a legnépszerűbb dolgok egyike. Sokan csak divatból teszik, nem kevesen pedig meggyőződésből. (A Chieftains is megcsinálta Ziggy Marley-val a maga Redemption Songját.) Youssou N'Dour, a szene-gáli sztár rendszeresen jelét adja sokoldalúságának. 2005-ös, Egypt című, Grammy-díjas CD-jével például bebizonyította, hogy izig-vérig egyiptomi zenét is tud játszani.

Legújabb reggae-albumán angolul és a töle megszokott wolof nyelven énekel (amiben francia és arab is van), mégpedig simán négy oktávot. Jamai-cába is magával vitte saját zenészeit, elsősorban az ütősöket (elmaradhatatlan partnere Assan Thiam talking drum játékos) és vokalistáit. A számokat saját maga szerezte, fő partnere egy Wailers-tag, a billentyűs Tyron Downie volt, aki a tökéletesen profi hangszerezést végezte. A dalokba csempésztek kevés Afrikát is, de azért nem bonyolították túl a reggae-t, ami így megtartotta bájosan együgyű jellegét. A lemez legnagyobb újdonsága, hogy N'Dour a megszokott reggae-énekeseknél jóval szebben, élvezhetőbben énekel. Ez még amellett is feltűnő, hogy az albumon olyan reggae-nagyagyúk a közreműködők, mint Patrice, Morgan Heritage vagy Mutabaruka. A műsorfolymannak vannak csúcspontjai (Medina, Survie, Don't walk away), azonban egy-két dalban hallunk sekélyes, túl könnyen fűtülhető refréneket is. (Bamba, Black Women.) Ezeket mintha körzővel, vonalzóval szerkesztették volna, hiányzik belőlük az az eredetiség, amitől ez a szinte primitív egyszerű stílus mégis magával ragadja hallgatóját. Apróbb hullámvölgyeivel együtt a lemez a reggae és Youssou N'Dour rajongóinak egyaránt bátran ajánlható.

Pödör Bálint

Decca – Universal
06007 5325472 1

**THE CHIEFTAINS, FEATURING RY COODER:
SAN PATRICIO**

A sokak által legjobbnak tartott ír zenekar, a Chieftains már jó ideje csak fúziós lemezeket készít, a legkülönbözőbb vendégművészekkel. Az öregfiúk ezúttal a mexikói zenében mélyednek el. Megoldható, gondolhatnánk, hiszen a jellegzetes ír hangszerek közül kettő, a hegedű és a hárfa a mexikói mariachi zenekarban is megtalálható.

Ennél azonban sokkal többről, történelmi kapcsolatról van szó – ahogyan Paddy Moloney, a Chieftains alapítója, fűvősa írja a borítón, 1846–48-ban ugyanis az írek a mexikóiak oldalán harcoltak az amerikai protestánsok ellen. Közös hadtestük a San Patricio (Szent Patrik) zászlóalj volt, amellyel hősiessé vívták csatáikat, míg a jenki a Churubusco erődnél lemészárolták őket. Ezt a csatajelenetet a lemez egyik száma (March to the battle) érzékletesen, dudaharsogással, dobpergéssel festi le.

A Chieftains úgy simul bele a latin-amerikai zenébe, mintha mi sem lenne természetesebb! Műsorszerkesztésük rafináltan változatos. Amikor azt hinné az ember, hogy csak írek játszanak mexikói zenét, rációfal a következő zeneszám: átdolgozott ír dallamot adnak elő egy-egy mexikói vendégzenésszel vagy társulattal. Mindig kissé változó felállásban, azonban megtartva a „közös hangot”, a hangszerek ideális elegyítését, máskor pedig a hangsorok, vagy a ritmika nyújtotta közös lehetőségeket. A közreműködők mindegyike megérne egy külön írást, köztük Lila Downs, Ry Cooder, Linda Ronstadt, Chevela Vargas vagy Las Folkloristas. Szubjektíven Carlos Nunezt, a gall duda mesterét emelem ki, két számban hallható varázslatos játékáért.

Pödör Bálint

Black Rock – Universal
0888072313217

**ESZEMBE
JUTOTTÁL –
FŐHAJTÁS
CSEH TAMÁS
ELŐTT**

Ez a lemez tizennyolc mai zenekar és énekes verziója Cseh Tamás egy-egy dalából. Cseh Tamás zenei öröksége, hangulati közege, ereje szépen átjön a feldolgozásokon. A felvétel másik nagy előnye, hogy valamennyi együttes képes úgy megidézni ezt a szellemiséget, hogy közben végig ugyanabban a zenei stílusban, hangszeres keretben mozog, amellyel saját népszerűségét szerezte. Ettől a ketősségtől olyan mély őszinteség és egyfajta bájoló közösség lengi át a produkció egészét, amely válogatáslemezekre amúgy csak ritkán jellemző. A felvételek sorában fontos mozzanat Másik János egy saját feldolgozása, illetve a „túlvilági duett” Cseh Tamás archív hangja és Bognár Szilvia között – de érdemes valamennyit egyenként felfedezni. Köszönet Marton Lászlónak és Weyer Balásznak az értékes misszióért. *H. Magyar Kornél*

Etnofon – Hangvető
ER-CD 103

**LOVÁSZ IRÉN,
HORTOBÁGYI
LÁSZLÓ:
VILÁGFA**

Lovász Irén pályájának egyik meghatározója ez a lemez, nem véletlen, hogy mostani, harmadik újrakiadását saját maga gondozta producerként. Lovász, amellet, hogy magyar népdalénekesként világszeretelméért ismertségnek örvend, tudományos kutatómunkával mélyítette el stílusa autentikus alapjait. Mind ez szavatolja ennek a lemeznek a hitelességét is, dacára annak, hogy most sokkal inkább szellemi játékról van szó, semmint rég elfeledett tradíciók hiteles újralfedezéséről. A Világfa hangzó fikció, amely arról szól, merre fejlődött volna a magyar népzene, ha eleink vándorlása az Uráiból nem nyugatra, hanem délre vagy keletre indul. Az egyszerre mély és szórakoztató szellemi kaland egyenrangú megalkotója Hortobágyi László is, aki a lemez jövevény hanganyagainak szerkesztésében és a lemez keverésében is igényes munkát végzett. *hMK*

Szerzői kiadás
SVCD04

**THE COTTARS:
FEAST**

A kanadai együttes eredetileg két testvérpárból alakult, az egyik páros azonban a legutóbbi lemez után kilépett, így a negyedik albumot már az új négyes hozta össze. Két férfi és két nő, akik remekül énekelnek, és mindegyikük vagy négy-öt hangszeren játszik. A kelta alapokra épülő popzenébe más folk-elemek is vegyülnek, akár egy dalon belül is. 2006-ban a szakma nagy öregjeivel, a Chieftainsszel léptek fel a New York-i Carnegie Hallban, az Egyesült Államokban és Kanadában már több díjat is begyűjtöttek. A lemezen meglehetősen vegyes a válogatás, a kelta népdaloktól az erősebb popszámokig több minden előfordul, színesítve a vezető énekesnő szépen csengető hangjával és az igényes többszólamú vokális részekkel. Ami biztos: az Ünnepe jó hangulatú lemez. *VE*

Rounder Records – Varga
11661-7068-2

**ALI HASSAN
KUBAN,
MAHMOUD FADL
& MORE:
EGYPT NOIR**

A fekete Egyiptom, azaz Nubia zenéjéből készült eklektikus válogatásra nyolc előadó került. A nagy Ali Hassan Kuban kivételével nemzetközileg ismeretlenek. A núbiai zene modernizálása leginkább a hangszerelésben érhető tetten. A legmodernebbek, mint az Alnubia band, nem áttalnak slapped bass-, wah-wah gitár-, szájharmonika-hangokat illeszteni funky-jazz stílusukba. Mahmoud Fadl pedig olcsó tribal house-zenét hoz gépi alapokon. Ám biztos állítható, hogy az ő esetükben sincs összefüggés az elektronikus hangszerek használata vagy mellőzése és a zenei produktum minősége között. Képzőművészeti extraként vitetést tekinthetünk meg a XIX. századi nagy orientalisták festményeiből. Ha a zene tartalmasabb lenne, akár el is hagyhatták volna a körítést. Így az extrák ellenére az album nem több, mint újabb átlagos válogatáslemez. *PB*

Piranha – Varga
PIR-2337

**AZUR BLUE
BAND:
BLUE DIVERS**

A Gramy Records lemezeinek egységes sajátja a kivételes minőségű hangzás, és ez alól – kiegyensúlyozott arányával, tereivel – ez a mostani lemez sem kivétel. Maga a zenei anyag, Veress Gábor és Kertész Ákos munkája merész eklektizmus jegyében született, amelyben sokféle hatás helyet kap: Jeszenszky István indiai száródon, Mótyán Tibor tablán, Nikola Parov kavalon Szirtes Edina hegedűn közreműködik. A lemezre a jól megszerkesztett egyszerűség jellemző, zenei megoldásaiban nagyon rég bejáratott klisék eszköztárát vonultatja fel, így aztán elkészítésének előadói motivációja rejtve marad. A Blue Divers egy esti pohár bor mellé, álmodozás aláfestőjeként jó lehet, de izgalmas zenei pillanatokra csak kevésszer hívja fel a hallgató figyelmét, illetelmesen a háttérbe húzódik. Profi zeneszerzők kevéssé ihletett darabjai, jó előadókkal. *hMK*

Gramy Records
GR-085

**RUPA & THE APRIL
FISHES:
EXTRAORDINARY
RENDITION**

Az idei Szigeten a magyar közönség előtt debütált a kaliforniai Rupa Marya, zenekarával, az April Fishes-zel. A formáció nagyon izgalmas, pikáns formában kezeli a crossovert, amelynek alapvető elemeit a francia sanzon és cigány szving, a tangó és sokféle latin-amerikai táncisérlet képezik. A zene európai bája abból adódik, hogy az indiai származású zenekarvezető Dél-Franciaországban nőtt fel, és az ottani, soknemzetiségű kultúrát megőrizte zenei tanulmányai során is. A slágeres zenék könnyen dúdolhatóak, mégis szellemesek, amivel megint csak inkább a mediterráneum, semmint az amerikai nyugati part hangulatát idézik. A dalok francia, angol és hindi nyelven tökéletes prozódiaival szólnak. Kevéssé izgalmas pillanatok a kissé petyhüdt tablakísérettel, funkciótlan hangszereléssel szóló duettek. *hMK*

Cumbancha – Varga
CMB-CD-7

Analóg vagy digitális?

Második rész:

A sztereó hanglemez – tárolás és kezelés

Előző cikkünkben bemutattuk az analóg technika alapját képező hanglemezt, s tisztáztuk például az „akusztikus felvételek, elektromos felvételek, mélyvágás, oldalvágás, normál- és mikrobarázdás lemezek” fogalmak jelentését. Alábbi cikkünkben a téma folytatásaként a sztereó hanglemezekkel, a lemezek élettartamának kérdéseivel, tárolásuk és lejátszásuk módjával, valamint hangminőségével foglalkozunk.

⇒ Ujházy László

A sztereó lemezeknél a bal és jobb hangcsatorna egyidejű és lehetőleg áthallásmentes rögzítését, valamint lejátszáskor e kettő jó szétválaszthatóságát kellett megoldani. Így a sztereó lemezeknél az egyik barázdoldal hordozza a bal, a másik pedig a jobb csatorna információját, vagyis a két „független” hangjel egyetlen sztereó jelet képezve egyazon barázdában helyezkedik el. Ekkor azonban a továbbra is egyetlen tű – a sztereóhatástól függően – igen összetett mozgást végez, mely vízszintes és függőleges (a lemez síkjában fekvő, illetve arra merőleges) összetevővel egyaránt rendelkezik. A mélységi és oldalvágás mellett tehát a sztereó vágás a harmadik módszer, mely az előző kettőt egyesíti magában. Minél keskenyebb a felvétel sztereó bázisa, (minél jobban összehúzódik a két hangszóró között), a két barázdoldal alakja annál azonosabbá válik, s mono jel esetén (például egy régi archív felvételnél) már teljesen párhuzamos. Ilyenkor a tűnek nincs függőleges irányú mozgása, a barázdamélység állandó, tehát szabályos mono oldalvágás jön létre. Ebből következik, hogy a sztereó lemezjátszók a mono lemezeket minden további nélkül lejátszhatják, illetve megfordítva: a sztereó lemezeket a mono lejátszókkal is hallgathatjuk, (természetesen csak mono változatban). A sztereó-mono technikai kompatibilitás korabeli követelménye tehát maradéktalanul teljesül. Ha a felvétel sztereóhatása erőteljesebbé válik – azaz nő a különbség a bal és jobb csatorna jele között –, akkor a tű mozgásában is egyre jelentősebb lesz a függőleges irány. Ha a két barázdoldal mozgása pontosan ellentétes (egymásnak tükörképe, azaz a két csatorna között ellenfázis van), akkor a tű csak függőleges irányban mozog. (Ilyenkor a hangot nagy szélességben, a hangszórókon kívülről is halljuk, s lényegében ilyen elv alapján működnek egyes tévékészülékek „virtuális surround” üzemmódjai.)

A sztereó barázdák információtartalma a monóhoz képest eleve nagyobb, ezért a sztereó lemezekben a monóhoz képest elméletileg csak rövidebb műsor férne el, ám a gyakorlatban a sztereó tűhegyek lekerekítési sugarait – a már korábban említettek szerint – 25 μ -ról 15 μ -ra csökkentték, így a keskenyebb barázdák révén a sztereó műsoridő nem csökkent.

A mikrobarázdás lemezek korábbiakhoz képest lényegesen nagyobb műsoridejét szolgálja továbbá egy szó szerint látványos vágási megoldás: a változó előtolás. A lemezekre rátekintve azonnal feltűnik, hogy azok fénytörése, felületük árnyalata a koncentrikus gyűrűk mentén nem azonos. Ugyanis a tűk kitérése függ a hangerősségtől: a nagyobb hangerősséghez nagyobb, a kisebbhez pedig kisebb kitérés tartozik, így tehát a barázdák helyigénye a hangerősség függvényében változó. A műsor egy hosszabb, tartósan halk részletét nem lenne értelme olyan barázdásűrűséggel vágni, amelybe egyébként a hangosabb hangok is beleférnének. Ezért a helytakarékoság érdekében vágáskor egy automatika már előre érzékeli a vágandó jel hangerősségét, s a barázdák sűrűségét ennek megfelelően állítja be. Így az oldalidők – természetesen a zene dinamikai viszonyaitól függően – jelentősen növelhetők. S mert mindez nem hangról hangra, hanem hosszabb zenei részek hangerőssége alapján történik, a lemezen a különböző barázdásűrűségű sávok szemmel is láthatóan jól elkülöníthetők.

A hanglemezek tárolása, lejátszása

A lemezeket minden körülmények között függőleges helyzetben tároljuk, vízszintes tároláskor ugyanis elkerülhetetlen a lemezek meggömbülése. Ennek oka, hogy a lemezborítókban levő műanyag vagy papír tasak könnyen gyűrődik, a gyűrődések helyén pedig a tasak felpúposodik.

A világ legegyszerűbb, közönséges hullámpapírból készült lemezjátszója. A lemezt kézzel kell forgatni, s a tű rezgését a hullámpapír a hangszórók membránjához hasonlóan kisugározza. Többek között hittérítők használták ott, ahol elektromos áram nem állt rendelkezésre.

Az ilyen egyenetlen felületre helyezett további lemezek – különösen, ha sok kerül egymás fölé – meggörbülnek.

A lemezeket lejátszás előtt szükség esetén le kell tisztítani, mert a barázdákban felgyülemlt szennyeződések a lejátszáskor jól hallható zajokat, torzításokat okoznak. Erre a célra beszerezhető olyan lemeztisztító eszközök, melyek a legmakacsabb szennyeződésektől is megtisztítják a lemezeket.

A lejátszót stabilan, billegésmentesen kell elhelyezni úgy, hogy tányérja pontosan vízszintes legyen. A ferde tányéron a hangosabb mély hangoktól, vagy a helyiség padlójának elkerülhetetlen rezgéseitől a tű kiugrik a barázdából, s végigkarcolja a lemez felületét. Az igényes lejátszók külön csavarmentes lábaik segítségével vízszintezhetőek ki, s ritkán vízszintjelző is segíti a pontos beállítást.

Mikrobarázdás lemezek lejátszásakor a tűnyomás kb. 2,5 g kell legyen. A helyes tűnyomás azért elengedhetetlen, mert a tű olyan kis felületen érintkezik a lemezzel (gondoljunk a tűhegyek μ nagyságrendű lekerekítési sugarára), hogy a g/μ^2 – azaz a nyomóerő és a nyomott felület hányadosa, tehát a nyomás – eleve magas, s egy bizonyos érték felett már károsítaná a lemezt. Kisebb tűnyomás beállítása pedig azért nem kedvező, mert akkor a tű és a lemez érintkezése már bizonytalanra válik. (Olyan ez, mint a könnyű szánkó a hepehupás lejtőn: hol érintkezik a talajjal, hol pedig a levegőben van.) A lemez és a tűhegy találkozási pontján fellépő nagy nyomás miatt a tűt mindenkor csak a befutó, vagy átfutó (tehát műsort nem, legfeljebb csupán teremzajos tételszünetet tartalmazó) barázdákban helyezzük a lemezre. A kíméletes ráhelyezést az igényesebb lejátszók automatikus „liftjei” is segítik.

A hanglemezek sokszorosítását megelőző lemezvágás alkalmazásával a vágótű sugárirányban mozog, míg lejátszáskor a lejátszókar végén található hangszedő – a kar egy pontos felerősítése révén – egy körívet ír le, s ez az eltérés követési torzításokat okoz. Ez részben a minél hosszabb lejátszókarral, részben pedig a kar megfelelő hajlításával csökkenthető. A hajlított kar esetén azonban a tű és a lemez közötti súrlódó erőnek olyan összetevője is van, amely a tűt a lemeztányér közepe felé hajtja. Ebből pedig az következik, hogy a barázdák belső (a középpont felé eső) oldalának igénybevétele valamivel nagyobb, mint a külsőé. Ez a „korcsolyázó” erő a szakzsargonban a skating elnevezést kapta, ami az igényes lemezejátszókon az úgynevezett antiskating erővel egyenlíthető ki, amely a kart enyhén kifelé húzza, tehát a skating erővel ellentétes irányú. Gyakorlati megvalósítása egy vékony műanyag szálon függő kis súllyal történik.

A tű és a lemez érintkezése mind a lejátszás torzítatlansága, mind pedig a lemez élettartama szempontjából kényes. A sérüléseket is döntően a nem megfelelő lejátszás okozhatja, amikor a lejátszótű „felvevő” tűvé válva olyan karcolásokat visz rá lemezre, melyek a következő lejátszások alkalmával már hallható pattogások formájában jelentkeznek. Ezért is készültek olyan lejátszók, amelyek a CD-hez hasonlóan lézersugárral olvassák ki az információt,

EMT gyártmányú, három fordulatszámú stúdiólemezejátszó. Minden „extrát” tartalmaz: a tűnyomás és a fordulatszám finombeállítása, a hangszedő automatikus ráhelyezése a lemezre, anti-scating, a lemez helyi megvilágítása a tű ráhelyezésekor.

ciót, a lemezben semmilyen károsodást sem okozva. Ez a megoldás valószínűleg az igen erős CD-lobby miatt nem terjedhetett el, ám a régi hanglemezek restaurálásakor – amikor már az első tűvel történő lejátszás is kritikus lehet – a tű nélküli, lézeres megoldást már alkalmazzák.

A lemeztányérok fordulatszáma gyárilag beállított, de ha van lehetőség a finomszabályzásra, akkor azt érdemes igénybe venni, mert ezzel a hallgatott zene hangmagassága a felvételi hangmagassággal teljesen azonosra tehető. Az analóg technikában ugyanis a mozgó hanghordozók: a hanglemez, magnetofonszalag, filmszalag fordulatszámától, illetve sebességétől függ a hangmagasság. Nagyobb sebesség esetén a hangolás feljebb tolódik – és ezzel együtt gyorsabb lesz a tempó –, míg kisebb fordulatszám vagy hordozósebesség esetén ezzel ellenkezőleg: a hangolás mélyül, a tempó lassul. Ebből adódhat a szaknyelven csak egyszerűen „nyávogásnak” nevezett jelenség is, amikor a mechanika meghibásodása következtében állandóan változik a lejátszás fordulatszáma. A gyors, rövid periódusokban jelentkező sebesség-ingadozás pedig a hang rekedtes vibrálását okozza, ami akár konstrukciós hiba is lehet. A nagy tömegű lemeztányérok és rezgésmentes maghajtások esetén ez utóbbi hiba nem léphet fel.

A lemezejátszó elhelyezése, bekötése

A lemezejátszó elhelyezését is gondosan meg kell tervezni, azt lehetőleg minél távolabbra kell tenni a hangszóróktól. Különösen a mai, igen jó mélyhang-sugárással rendelkező hangszórók ugyanis lejátszás közben a lemezt is megremegtetik, s mert a tű ezt nem képes megkülönböztetni a barázdákban lévő zene okozta rezgésektől, hallhatóvá válik a hangszórókban, sőt a rendszer – a rossz teremhangosításokkal teljesen azonos fizikai elv alapján –

Kodály Zoltán népdal-lejegyzést ellenőriz fonográffelvétel alapján

he is gerjedhet, egy fokozatosan erősödő mély dübörgést okozva. Mindez elkerülhető akkor, ha a lemezjátszót a hangszóróktól távolabbra helyezzük el, s egyiket sem tesszük a helyiség sarkaiba.

A lemezjátszókat – amennyiben nem tartalmaznak beépített erősítőt – a teljesítményerősítő „phono” bemenetére kell csatlakoztatni. Ez a bemenet gondoskodik a szükséges erősítésről, illetve korrigálja a lemez készítésekor – a zavartalan lejátszás érdekében szükséges – hangszínváltoztatást. Mivel egyes erősítőgyártók már sajnos „leírták” a hanglemezt, ezért nem minden erősítő rendelkezik ilyen bemenettel, holott a lemezgyűjtők számára ez elengedhetetlen. Tehát az ilyen lemezjátszók csatlakoztatására a CD, TUNER stb. bemenetek nem alkalmasak.

A hanglemezek hangminősége

E kérdést tekintve természetesen csak a mikrobarázdás lemezekről beszélhetünk, a korábbi, normál lemezeknek ugyanis korlátozott volt a frekvenciaátvittele. Az LP lemezek hangminőségét sokan etalonnak tekintik, s amikor a digitális csúcsrendszereket dicsérik, akkor is gyakran hangzik el a „majdnem analógos hangzás” kijelentés. A hallgatók szempontjából egyik nagy előnye a lemezeknek, hogy dinamikartományja jól megfelel az átlagos lakószobák dinamikai lehetőségeinek. A lemezek hallgatásakor tehát még a nagy dinamikájú felvételek esetén sem kell állítgatni a hangerőszabályzót: a halk részleteknél nem kell erősíteni, a hangosaknál halkítani, mert ezt a hangmérnökök – alkalmazkodva a lemez dinamikai lehetőségeihez – már a felvétel készítésekor elvégzik, ráadásul úgy, hogy a szubjektív dinamika ne sérüljön.

Még ma is sokan rendelkeznek kisebb-nagyobb lemezgyűjteménnyel, melyek műsorát „bedigitalizálják”, azaz legtöbbször CD-re átmásolják. A másolatnak van értelme, hiszen ezután már nem az eredeti lemezt, hanem a

CD-t használhatják mindaddig, amíg az írott CD esetleg el nem némul. Ezért a másolat megléte ellenére az eredeti „fekete” lemezt továbbra is gondosan meg kell őrizni! Azt azonban tudomásul kell venni, hogy az analóg felvételekről készített digitális másolat mindkét rendszer hibáit egyesíti magában, hiszen egyik sem hibátlan. Hangminőség szempontjából tehát a másolat csak rosszabb lehet, mint az eredeti, amely viszont a további lejátszásoktól így nem romlik tovább. Tehát – visszautalva cikk-sorozatunk bevezető gondolataira – lemezeinket ne dobjuk a kukába, hanem gondosan őrizzük őket!

***

A sztereó lemezek formájában az 1950-es évekre tehát létrejött az a hanghordozó, amely sok zeneszerető ember szemében (nem is alaptalanul) a mai napig a legjobb hangminőségű, és emellett – gondos kezelés esetén – a leghosszabb távon biztosítja a hanganyagok megőrzését. Ez a „hosszú táv” nem csupán a műsor megőrzését, hanem lejátszhatóságát is jelenti, hiszen a normál, majd pedig a mikrobarázdás korszak külön-külön is több mint fél évszázadának lemezei bármely arra alkalmas szabványos lemezjátszón mindenkor lejátszhatók voltak, és ma is lejátszhatók. Ha valaki megvásárolt egy hanglemezt, akkor fel sem merülhetett benne a gondolat, hogy készüléke azt esetleg nem képes lejátszani. Korábban nem létezett a ma sajnos gyakori jelenség, hogy „a készülék nem ismeri fel, vagy nem kezeli” valamelyik formátumot. Olvassuk csak el például egy DVD lejátszó ismertetőjét, melyben felsorolják a lejátszható formátumokat. Vajon ennyire lassan fejlődött a lemeztechnika, hogy napjaink tendenciájával ellentétben évtizedeken át semmiféle újdonsággal nem lepték meg (illetve nem riogatták) a vásárlókat, vagy már a kezdetekkor olyan jóra sikerültek a lemezsabványok, hogy nem volt szükség további módosításokra? Amellett, hogy valóban sikerült műszaki alkotásról van szó, a válasz valószínűleg abban is rejlik, hogy a hanglemez még nem a fogyasztói társadalom terméke!

Az 1877-ben elkészült első hangfelvétel óta eltelt több mint 130 év zenei életének hangzó emlékeit jelentős részben hanglemezek őrizték meg az utókornak. Olyan kincsről van szó, amelyről „a hanglemez már elavult” jelmondat jegyében nem mondhatunk le, még akkor sem, ha azok műsora már újabb, korszerűbb hanghordozókon is elérhető. Nekünk pedig arról különösen nem szabad megfeledkeznünk, hogy a fonográfkészülékek milyen nagy szerepet játszottak – szinte az utolsó pillanatokban – a magyar népdalkincs feltárásában, kultúránk megőrzésében. Az utolsó pillanatokban, mert kulturális oldalról tekintve a hangtechnika kétarcú: egyrészt őrzi az értéket, ugyanakkor – gondoljunk napjaink médiadömpingjére – avatatlan kezekben sajnos rendkívül kártékonyvá is válhat. Az egyensúly megteremtése, vagy különösen e folyamat visszafordítása pedig már szinte reménytelen! ■

Állandóan frissülő tartalom

GRAMOFON
KIADVÁNYOK
RENDEZVÉNYEK
ZENEKRITIKAI MŰHELY
KLASSZIKUS ÉS JAZZ

GRAMOFON
FIATAL ELŐADÓK
ENGLISH

keresés

Részletes Keresés

LEGFRISSEBB SZÁM

ONLINE ELŐFIZETÉS

GRAMOFON KONCERT

Új kiadások

KRITIKA

A hónap lemeze: Bartók az NFZ-vel
2010.08.19 10:47 - Gramofon

Kocsis Zoltán és a Nemzeti Filharmonikusok márciusban megjelent Bartók CD-je (Bartók 13. Sorozat) lett a hónap lemeze a BBC Magazine harmadik kritikusanak szavazata alapján. A sorozat márciusban megjelent, színházhoz illeszkedő lemeze két olyan mű hallható, amelyet Bartók Paul Sacher megrendelésére írt: a Divertimento, a Zene híros hangszerekre, úőlkre és cseleszárára, valamint a Magyar képek. A rangos szakiap szerepmében száma több oldalt szentel a lemez méltatásának. [tovább >>>](#)

Négy koncert – ötszáz év
A Filharmónia Budapest őszi bérlete
2010.08.17 10:34 - Gramofon

Változatos programot kínál a Filharmónia Budapest Néft. négy koncertből álló őszi sorozata: Beethoven-est Sergej Knyolovai és Kocsis Zoltánnal, kortárs kompozíciókat bemutató hangverseny a Strasbourgi Ütőgyűttessel, középkori szerzeményeket felvonultató koncert a belga Capilla Flamenca kórhú hangszereivel, valamint a világ egyik vezető kamarazenekeze, a Festival String Lucerne estje. [tovább >>>](#)

Hair – másképp
A világhírű musical klasszikus zenekari átíratban
2010.08.11 06:19 - Gramofon

Igazi háskő nyári szemegeknek ígérkezik a húszéves Vajdahunyosvári Nyári Zenei Fesztivál zárókoncertje, amely a Hair musical átíratából született. [tovább >>>](#)

CHOPIN.HU
CHOPIN 2010
aktuális programok

„Gegames” a Chopin Fesztivál 2010 Valdemossa

Érdi Tamás Chopin-koncertsorozata

Érdi Tamás Chopin-koncertsorozata

Chopin.hu

GLORIA ARTIS: PIOTR PALEČNY

Legfrissebb hírek

CHOPIN A FILMVASZON

Jegyek kaphatók:
www.infoticket.hu

Együttműködő partnerek ajánlata

koncertek

lemezkritikák

hírek

riportok

előzetesek

Olvasson tovább!

GRAMOFON.HU

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek a gregoriántól a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 322-0085

Webáruház:
www.fidelioshop.hu

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Megőrizni a zene lelkét

Alpár Tibor, a Magyar Rádió kétszeres Nívó- és Erkel Ferenc-díjas zenei rendezője eddigi pályája alatt több száz klasszikus és kortárszenei felvételt rendezett. Erről az összetett és számos kihívást rejtő szakmáról mesélt a Gramofonnak.

☛ Lőrincz Judit

Gramofon: Miért a zenei rendezést választotta hivatásául?

Alpár Tibor: Gyermekként az első hangszer, amivel megismerkedtem a cselló volt, ezután jött a zongora, mely társam mind a mai napig. Aztán a zongora mellett egyszer csak berobbant a fuvola, és két év tanulás után felvettek a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába. Ott a fuvolások nagymestere, Jeney Zoltán tanított, amiért hálás vagyok a sorsnak. A Zeneakadémiát fuvola- és karvezetés szakon végeztem el, és nem sokára lehetőségem nyílt arra, hogy a Magyar Rádióba kerüljek, ahol az akkori szakzsargon szerint „forgató” lettem – olyan zenei asszisztens, aki előkészítette a felvételeket a műsorokhoz. Minden stúdióberendezést megtanultunk kezelni, beleértve a kisebb keverőasztalokat, stúdiómagnókat, valamint el kellett sajátítanunk a vágás technikáját, akkor még szalagon: ollóval és ragasztóval,

mivel még nem létezett digitális technika. Amikor megüresedett egy zenei rendezői állás, teljes státuszba kerültem, Matz László vezető zenei rendező szárnyai alá. Jó kérdés lehetne, hogy hogyan lehet ezt a szakmát megtanulni. Ezzel a hasonlattal élhetnék: be kell dobni a jelentkezőt a mélyvízbe, és vagy kiúszik, vagy nem lesz zenei rendező.

G.: Mennyire fontos, hogy egy rendező maga is aktívan muzsikáljon?

A. T.: A főiskolán alakult meg a Lassus Énekegyüttes nevű férfikvartett, amelyben én basszust énekeltem. Amikor rájöttünk, hogy belülről nem lehet tökéletesen hallani és koordinálni, ki mikor hamis vagy nincs együtt, akkor felkértük Párkai István tanár urat, hogy vezesse az együttesünket. Elvállalta, és gyümölcsöző, sok-sok évig

Foto: Próbnyí István

tartó baráti és munkakapcsolat alakult ki köztünk. Sajnos ma már csak hobbi a közös éneklés, de az aktív zenélés megmaradt, zongorázom, orgonálok. Nem feltétlenül szükséges, hogy a rendező maga is zenész legyen, de jobban bele tud helyezkedni a felvételen játszó zenész lelkiállapotába, aki szerintem nagyon is rászorul az empátiára.

G.: *A sok vagy a kevés vágás elvét támogatja?*

A. T.: A vágásnál arra kell vigyázni, hogy az eljátszott részfelvételek mindig értelmes hosszúságú (egy-két periódusnyi) zenei egységek legyenek. A felvétel elején mindig készítek egy teljes, megállás nélküli próbát, amit a zenészekkel közösen visszahallgatunk, megbeszéljük, min lehetne javítani, hogyan lehetne még kifejezőbbé tenni az előadást. A vágással természetesen az a célunk, hogy hibás játék, elrontott hang ne maradjon a felvételen. A legfontosabb dolog számomra: megőrizni a zene lelkét. Nem szabad azzal a felkiáltással nekikezdeni a munkának, hogy a darab eljátszhatatlanul nehéz, de kísérletezzünk, hátha sikerül. Ezt nem tartom etikusnak, mert ilyen türelemjátékkal bárkiből lehet

„nagy művész” csinálni. Nem arra való a vágás, hogy a véletlenül sikerült hangokat összevadásszuk. Meghatározó élmény volt számomra, amikor egy fuvolás kollégámnak referenciaanyagot kellett küldenie külföldre. Összeszedtük a legszebb felvételeit, amit egy gratuláló levélben meg is köszöntek, de hozzátették, hogy koncertfelvételt kérnek, vágott anyagból nem tudják megítélni, valójában mire képes az illető.

G.: *Mi a véleménye a klasszikus zenei surround felvételekről?*

A. T.: A régi zenék jelentős része templomokban hangzott el. A karzat, az oldalkarzatok, a templomhajó, az orgona adott lehetőséget arra – és ezzel szívesen éltek is a zeneszerzők –, hogy a térben elhelyezzék a hangszereket, énekes csoportokat. Csodálatos művek születtek, melyek szinte kívánják a surround felvételt, mert akkor mutatják meg magukat igazán. Érdekes módon, ahogyan a kulturális élet fellendült a hercegi-királyi udvarokban, „betették” egy nagy terem színpadára a zenészeket. Ezáltal a térbeliség leegyszerűsödött, és ennek visszatapasztalására a sztereó felvétel tökéletesen elegendő. Amikor egy ilyen produkcióból, amely csak előttem zajlik, szeretnék surround felvételt készíteni, magam mögé rakhatok egy kis atmoszférát közönségzajokkal, de nem lehet értelmesen mit kezdeni a hátsó térrel. Technikailag megoldható, hogy a zenekar bizonyos hangszereit panorámázással magam mögé helyezzem, de ez nem valós szituáció. Hogyha kortárs zeneszerzők – koncepcionálisan megtervezve – írnak újra műveket térben elhelyezett hangszer-csoportokra, azokat érdemes surroundban fel-

venni. Bánkóvi Gyula darabja, *A szél virágai* kifejezetten így íródott, és tökéletesen sikerült a nem mindennapi akusztikai élményt létrehozni. (Ezért a munkáért Alpár Tibor Nívó-díjat kapott. – *a szerk.*)

G.: *Akadnak nehézségek a művészekkel való munka során?*

A. T.: Nincsenek könnyű helyzetben, mert a maximumot kell nyújtaniuk, ami szinte több, mint amire valójában képesek. Itt sok segítségre van szükség az én részemről, az ő részükre pedig bizalomra. Fontos, hogy elhiggyék: amit mondok, az tényleg úgy van. A hangfelvétel olyan tükör, amelybe nem mindig kellemes belenézni. Ha felkészületlenül jönnek a stúdióba, komoly problémák adódhatnak a megállapodott tempók, hangerők, kifejezések hiányából. Ide kapcsolódik egy aranyos régi történet. Dolgozott valaha a rádióban egy markáns, sok férfit megségényítő erejű

rendező hölgy, Fejes Cecília. Történt egyszer, hogy egy darabig hallgatta a zenészek próbálkozását a 6-os stúdióban, aztán csak lement közjük, és így szólt: – Kedves fiatal kollégák, tartsunk egy hosszabb szünetet, és csak akkor jöjjenek vissza, ha megtanulták a darabot!

---

*„A hangfelvétel
olyan tükör, amelybe
nem mindig kellemes
belenézni”*

G.: *Melyik a legemlékezetesebb felvétele?*

A. T.: Sok szép felvételt készítettem a Budapesti Vonósokkal, ezek közül is szép emlék a váci Ferences templomban készült CD, amelyen Reinhold Friedrich trombitált és Ruth Ziesak énekelt Bach-kantátáreszleteket. Csodálatos az akusztikája ennek a templomnak, és olyan varázslatosan szép lett az egész előadás, hogy egy német szaklap a világ legjobb trombitáslemezőnek minősítette. Minden különösebb küzdelem és nehézség nélkül vettük fel, és ez bizony érződött az anyagban.

G.: *Melyik az a zenei stílus vagy korszak, amelyet szívesen rendez?*

A. T.: A reneszánsz zenétől kezdve a késő romantikáig bezárólag mindent szívesen rendezek. A kortárs zene kérdése nehéz. Nem megkülönböztetve a kortárs zenét a hagyományos, klasszikus zenei műfajoktól, azt tudom mondani, hogy a zene feladata feltölteni, örömet adni, harmonikus állapotba hozni a hallgatót. Sok olyan kortárs zeneszerző van, akinek a zenéje ezt megteszi. Hagományos, tonális zenét írnak, ettől függetlenül három akkordból meg lehet őket ismerni, mert van egyéni hangjuk, stílusuk. Van a kortárs zenének viszont egy másik ága, amely érdekes, különleges akusztikai élményt ad. Amit én zenének tartok – legyen az klasszikus vagy kortárs –, annak számomra triviális fogódzói vannak. Például, szeretném-e még egyszer meghallgatni, vissza tudok-e három hangot dúdolni belőle, megragad-e bennem valami. Ezek nem átléphető paraméterei a nagybetűs zenének. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkabol – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kigyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárud tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Tranzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18.

- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegefű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyállomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Lira Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Lira Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LÍRA – Vidék

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Lira Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Lira Könyv- és Zenezálon – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Lira Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Lira Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kft. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

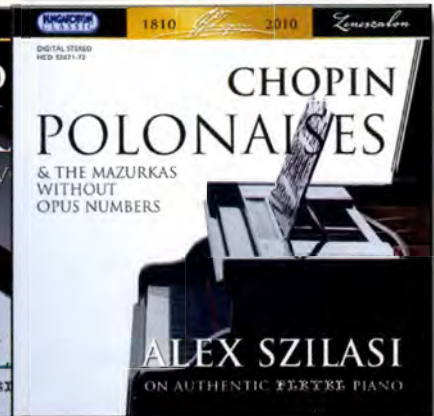
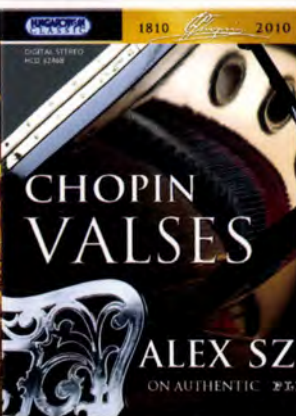
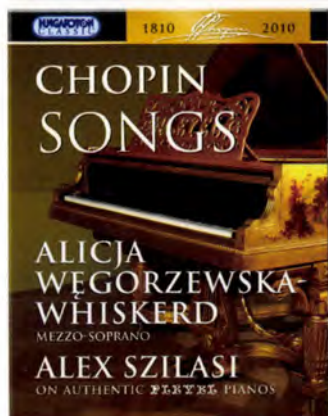
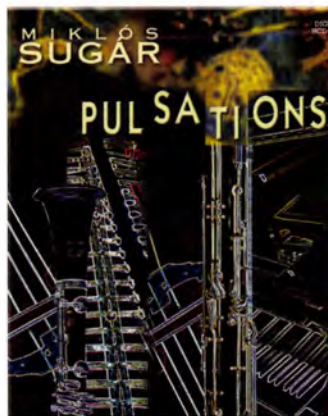

Várja Önt a
HUNGAROTON
 CD és DVD
MÁRKABOLTJA
 a Hungaroton székhelyén:
 Bp., VII. ker., Rottenbiller utca 47.

A TELJES HUNGAROTON REPERTOÁR LEGOLCSÓBBAN ITT KAPHATÓ!

Nyitva: hétfőtől péntekig
 10-től 18-óráig
 Akciókról, újdonságokról
 tájékozdjék honlapunkról:
www.hungaroton.hu

Nemzeti
Filharmonikusok

Alapítva 1923

Zenei felfedezések a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

2010. szeptember 25., szombat, 19.30

Klemperer-bérlet/1

a 25 éves Nemzeti Énekkar közreműködésével

Bartók Béla: Hegedűverseny, BB117

Liszt Ferenc: 13. zsoltár tenorszólóra, kórusra és zenekarra

Liszt Ferenc: A strasbourgi katedrális harangjai

Közreműködik:

Sergej Krylov • hegedű, **Lehócz Andrea** • mezzoszoprán,

Horváth István • tenor, **Massányi Viktor** • bariton

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2010. október 21., csütörtök, 19.30

Klemperer-bérlet/2

a 25 éves Nemzeti Énekkar közreműködésével

Hector Berlioz: Faust elkárhozása – drámai legenda, op.24

Közreműködik:

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

az **MR Gyermekkara** (karigazgató: **Thész Gabriella**)

a **Honvéd Férfikar** (karigazgató: **Strausz Kálmán**)

Marguerite – **Vizin Viktória**

Mephistopheles – **Rubén Amoretti**

Faust – **Giorgio Berrugi**

Brander – **Gábor Géza**

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2010. november 11., csütörtök, 19.30

Ferencsik-bérlet/1

Erkel-est a zeneszerző születésének 200. évfordulója tiszteletére.

Részletek a Brankovics György, a Hunyadi László, a Névtelen hősök, a Bátor Mária, a Sarolta, a Dózsa György és a Bánk Bán című operákból.

Közreműködik:

Rálik Szilvia • szoprán, **Pataki Adorján** • tenor

Sándor Árpád • bariton

Vezényel: **Medveczky Ádám**

2010. november 26., péntek, 19.30

Ferencsik-bérlet/2

Szergej Prokofjev: II. zongoraverseny g-moll, op.16

Pjotr Iljics Csajkovszkij: VI. szimfónia h-moll, op.74 („Patetikus”)

Közreműködik:

Denis Kozhukhin • zongora

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

Működésünket a Nemzeti Erőforrás Minisztérium támogatja. NEFMI

Jegyek és hangversenybérletek az ismert jegyirodákon kívül a www.filharmonikusok.hu honlapon is vásárolhatók.